

**VYBRANÉ OTÁZKY VLIVU
ELEKTRONIZACE NA EVROPSKÉ
MEZINÁRODNÍ PRÁVO SOUKROMÉ
A PROCESNÍ**

(se zaměřením na princip teritoriality a pravidla pro založení mezinárodní příslušnosti soudů ve sporech vyplývajících ze smluvních závazkových vztahů)

Tereza Kyselovská

Masarykova univerzita

Brno 2014

Vzor citace:

KYSELOVSKÁ, Tereza. Vybrané otázky vlivu elektronizace na evropské mezinárodní právo soukromé a procesní : (se zaměřením na princip teritoriality a pravidla pro založení mezinárodní příslušnosti soudu ve sporech vyplývajících ze smluvních závazkových vztahů). 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014. 228 s. . Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity, řada teoretická, Edice Scientia; sv. č. 487. ISBN 978-80-210-7424-8.

Katalogizace v knize – Národní knihovna ČR

Kyselovská, Tereza

Vybrané otázky vlivu elektronizace na evropské mezinárodní právo soukromé a procesní : (se zaměřením na princip teritoriality a pravidla pro založení mezinárodní příslušnosti soudu ve sporech vyplývajících ze smluvních závazkových vztahů) / Tereza Kyselovská. – 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2014. - 228 s. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity, řada teoretická, Edice Scientia; sv. č. 487. ISBN 978-80-210-7424-8 (brož.)

341.9* 341.6* 347.4* 004* 339:004.738

- mezinárodní právo soukromé
- mezinárodní právo procesní
- závazkové právo
- informační technologie
- elektronický obchod
- monografie

341 – Mezinárodní právo [16]

Tato publikace vznikla a byla financována z prostředků specifického výzkumu Masarykovy univerzity č. MUNI/A/0800/2013 „Publikace vědeckých monografií II“.

Recenzovali:

JUDr. Miluše Hrnčířková, Ph.D.

JUDr. Mgr. Magdalena Pfeiffer, Ph.D.

© 2014 Tereza Kyselovská

© 2014 Masarykova univerzita

ISBN 978-80-210-7424-8

Obsah

1 Úvod	9
1.1 Úvodní poznámky k tématu publikace a jeho výběru	9
1.2 Vymezení základních pracovních východisek a pojmů	12
1.2.1 Vymezení pojmu elektronizace	12
1.2.2 Vymezení pojmu elektronický obchod	14
1.2.3 Vymezení pojmu click-wrap vs. browse-wrap smluv	17
1.2.4 Povaha internetu a jeho vlastností relevantních pro účely této publikace	18
1.2.5 Obecné vymezení dopadu elektronizace na normativní systémy regulace	20
1.2.6 Elektronizace a její důsledky v mezinárodním právu soukromém a procesním	21
1.2.7 Přístupy a problémy spjaté s právní regulací (nejen) v mezinárodním právu soukromém a procesním	23
1.2.7.1 <i>Globální, regionální nebo národní přístup?</i>	23
1.2.7.2 <i>Dlouhodobé nebo krátkodobé řešení?</i>	23
1.2.7.3 <i>Předvídatelnost nebo flexibilita řešení?</i>	24
1.2.7.4 <i>Nutnost technologicky neutrálního přístupu?</i>	25
1.2.7.5 <i>Korelace mezi právní teorií a aplikační praxí</i>	26
1.3 Vymezení zkoumané problematiky	30
1.4 Vymezení struktury a cílů publikace a zkoumaných hypotéz	32
1.5 Dosavadní stav zkoumání tématu publikace v odborné literatuře	35
1.6 Metodologie práce	39
1.7 Limity práce	40
1.8 Přínos publikace k vědění	42
2 Elektronizace a vybrané aspekty jejího vlivu na princip teritoriality v mezinárodním právu (soukromém a veřejném)	43
2.1 Úvod	43
2.2 Cíl a struktura kapitoly	44
2.3 Princip teritoriality	45
2.3.1 Úvod	45
2.3.2 Struktura podkapitoly	46
2.3.3 Princip teritoriality z hlediska historického vývoje	46
2.3.4 Princip teritoriality v mezinárodním právu veřejném	50
2.3.5 Princip teritoriality v mezinárodním právu soukromém	52
2.3.6 Vztah mezinárodního práva veřejného a mezinárodního práva soukromého	54
2.3.7 Vývoj vlivu principu teritoriality v doktríně ve Spojených státech amerických	58

2.3.8	Vztah mezinárodního práva soukromého a mezinárodního práva veřejného v doktríně Spojených států	62
2.3.9	Shrnutí podkapitoly	64
2.4	Vliv elektronizace na princip teritoriality	64
2.4.1	Úvod.....	64
2.4.2	Struktura podkapitoly.....	65
2.4.3	Vliv elektronizace na princip teritoriality.....	66
2.4.4	Vývoj vztahu elektronizace a práva v oblasti pravidel pro založení mezinárodní pravomoci (příslušnosti) soudů.....	67
2.4.5	Vliv elektronizace na mezinárodní právo soukromé a procesní.....	76
2.4.6	Posun ve vztahu mezinárodního práva veřejného a mezinárodního práva soukromého jako důsledek elektronizace	79
2.4.7	Shrnutí podkapitoly	85
2.5	Dílčí závěr a ověření hypotézy č. 1.....	86
3	Elektronizace a její vliv na pravidla pro založení mezinárodní pravomoci (příslušnosti) soudů.....	89
3.1	Úvod	89
3.2	Cíl a struktura kapitoly	90
3.3	Obecná východiska vztahu elektronizace a pravidel pro založení mezinárodní pravomoci/příslušnosti soudů.....	91
3.4	Vymezení základních pojmů	94
3.4.1	Mezinárodní právo procesní.....	95
3.4.2	Mezinárodní pravomoc vs. mezinárodní příslušnost.....	97
3.5	Vybrané prameny práva v oblasti mezinárodního práva procesního a elektronického obchodu	98
3.5.1	Evropská unie.....	99
3.5.2	Komise OSN pro mezinárodní právo obchodní	100
3.5.3	Haagská konference mezinárodního práva soukromého.....	101
3.6	Nariadení Brusel I a Nariadení Brusel Ibis	107
3.6.1	Úvod.....	107
3.6.2	Exkurs: Aplikační předpoklady stávajícího Nariadení Brusel I.....	108
3.6.3	Aplikační předpoklady nového Nariadení Brusel Ibis.....	109
3.6.4	Vymezení zkoumaných pravidel pro založení mezinárodní pravomoci (příslušnosti) soudů dle Nariadení Brusel Ibis	110
3.7	Obecná příslušnost dle Nariadení Brusel Ibis	110
3.7.1	Vymezení pravidel obecné příslušnosti.....	111
3.7.2	Vliv elektronizace na pravidla pro založení obecné příslušnosti	113
3.8	Alternativní příslušnost dle Nariadení Brusel Ibis	118
3.8.1	Struktura podkapitoly	118

3.9	Článek 7 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis	120
3.9.1	Úvod.....	120
3.9.2	Vztah článku 7 odst. 1 písm. a) a písm. b) Nařízení Brusel Ibis.....	121
3.9.3	Pojem smlouva nebo nároky ze smlouvy (věc týkající se smlouvy)	122
3.9.4	Analýza článku 7 odst. 1 písm. b) Nařízení Brusel Ibis	126
3.9.5	Analýza článku 7 odst. 1 písm. a) Nařízení Brusel Ibis.....	139
3.9.6	Vliv elektronizace na alternativní pravidla pro založení příslušnosti dle článku 7 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis.....	142
3.9.6.1	Úvod.....	142
3.9.6.2	Limity zkoumání.....	143
3.9.6.3	Předpoklady aplikace článku 7 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis.....	145
3.9.6.4	Více míst dodání nebo míst poskytnutí služby.....	148
3.9.6.5	Možná řešení de lege ferenda.....	150
3.10	Článek 7 odst. 5 Nařízení Brusel Ibis	154
3.10.1	Pravidla pro založení příslušnosti ve sporech vplývající z provozování pobočky, zastoupení nebo jiné provozovny	154
3.10.2	Vliv elektronizace na pravidla pro založení příslušnosti ve sporech vyplývajících z provozování pobočky, zastoupení nebo jiné provozovny.....	158
3.11	Ujednání o příslušnosti (tzv. prorogace) dle článku 25 Nařízení Brusel Ibis	160
3.11.1	Vymezení pravidel pro ujednání o příslušnosti dle Nařízení Brusel Ibis	161
3.11.2	Vliv elektronizace na pravidla pro ujednání o příslušnosti dle článku 25 Nařízení Brusel Ibis.....	168
3.12	Pravidla pro založení mezinárodní pravomoci/příslušnosti soudů v USA.....	171
3.12.1	Úvod.....	171
3.12.2	Úvodní východiska pravidel pro založení pravomoci/příslušnosti soudů v USA (s důrazem na smlouvy mezi obchodníky).....	172
3.12.3	Obecná a zvláštní pravidla pro založení pravomoci (příslušnosti) soudů.....	174
3.12.4	Zvláštní příslušnost (<i>special jurisdiction</i>) pro spory vznikající z on-line smluv uzavřených mezi obchodníky	176
3.13	Shrnutí a srovnání pravidel pro založení mezinárodní pravomoci (příslušnosti) soudů v Nařízení Brusel Ibis a judikatuře soudů v USA..	181
3.14	Informační a počítačové technologie a lokalizace (osob, jednání)	182
3.14.1	Úvod.....	182
3.14.2	Informační a počítačové technologie a lokalizace osob, jednání apod.....	183
3.14.3	Shrnutí podkapitoly	186

3.15 Dílčí závěr a ověření hypotézy č. 2.....	187
4 Závěr.....	191
5 Resumé.....	195
6 Literatura a další použité zdroje	199
6.1 Odborné publikace, články a další.....	199
6.2 Soudní rozhodnutí.....	218
6.2.1 Soudní dvůr Evropské unie.....	218
6.2.2 Soudní dvůr Evropské unie – předběžné otázky.....	224
6.2.3 Další vybraná rozhodnutí průběžně citována v publikaci.....	224
6.3 Právní předpisy.....	225
6.4 Další (elektronické) zdroje.....	227

1 Úvod

„The real voyage of discovery consists not in seeking new landscapes, but in having new eyes.“¹

1.1 Úvodní poznámky k tématu publikace a jeho výběru

Právo se opožďuje za vývojem společenské reality.² Pro vztah práva a společnosti v kontextu nových komunikačních a informačních technologií to platí dvojnásob.

Výběr tématu publikace je inspirován vývojem, který se odehrál během posledních 15 až 20 let a jenž úzce souvisí s rozvojem internetu a informačních technologií. Internet, přesněji jeho služba www (World Wide Web), byl vytvořen na konci 80. let.³ „Otcem zakladatelem“ je sir Tim Berners-Lee, který si svůj nápad nikdy nenechal patentovat...⁴

Vliv globalizované ekonomiky, nové posuny v komunikačních a informačních technologiích zasahují nejen oblast obchodování. Vznik virtuálního světa, který boří

1 Výrok údajně připisován francouzskému prozaikovi, kritikovi a esejistovi Marcelu Proustovi (1871 – 1922).

2 NOVÝ, Zdeněk. *Dobrá víra jako princip smluvního práva v mezinárodním obchodu* [on-line]. 2012 [citováno 15. 10. 2012]. Dizertační práce. Masarykova univerzita. Právnická fakulta. Dostupné z: http://is.muni.cz/auth/th/61345/pravf_d/. Podobně REED, Chris. *Making Laws for Cyberspace*. Oxford: Oxford University Press, 2012. 249 s. ISBN 978-0-19-965760-5. S. 20 a násl.

3 K historii internetu srov. např. LEINER, Barry M. et. al. A Brief History of the Internet. Od s. 3 – 29. In: FITZGERALD, Brian. *Cyberlaw. The International Library of Essays in Law & Legal Theory. Volume I and II*. Second Series. Dartmouth: Ashgate Publishing, 2006. 1206 s. ISBN 978-0-7546-2434-9; MURRAY, Andrew. *Information Technology Law. The Law and Society*. Oxford: Oxford University Press, 2010. 596 s. ISBN 978-0-19-954842-2. S. 16 a násl.; BELLIA, Patricia, L.; BERMAN, Paul, Schiff; FRISCHMANN, Brett, M; POST, David, G. *Cyberlaw. Problems of Policy and Jurisprudence in the Information Age*. Fourth Edition. St. Paul: West, a Thompson Business, 2011. 903 s. ISBN 978-0-314-91753-9. S. 16 a násl.

4 Ke vzniku internetu a jeho společenským, právním, filozofickým, ekonomickým, sociologickým a dalším dopadům doporučujeme dokumentární pořad BBC Two The Virtual Revolution z roku 2010. Pořad je dostupný zde: <http://www.bbc.co.uk/programmes/b00n4j0r/episodes/guide>. Stránky naposledy navštíveny dne 21. 1. 2013.

tradiční hranice mezi státy, rozvoj cestování a jeho dopady ovlivňuje nejen společnost samotnou, ale i normativní systémy regulace.⁵ Národní právní řády se musí vyrovnávat s existencí nadnárodního prostředí internetu.

Elektronizace mění soudobé pojetí sdílení informací, času a prostoru. Mění také společenské a obchodní zvyky. Místo cestování za nákupem zboží do zahraničí je možné během několika krátkých chvil učinit objednávku a zaplatit za zboží po síti. Zkrácení vzdálenosti mezi kupujícím a prodávajícím a zjednodušení nakupování má významné dopady na globální ekonomiku, a tím na celou společnost. Někteří autoři hovoří o tzv. třetí průmyslové revoluci.⁶

Elektronizace přináší řadu výzev pro právní regulaci obecně a pro mezinárodní právo soukromé a veřejné obzvláště.⁷ Právě tyto výzvy,⁷ které budou analyzovány v následujících kapitolách, byly důvodem volby tématu publikace.

Autorka si je vědoma toho, že zvolené téma publikace je velmi obecné a široké a pro čtenáře může být zavádějící. Na první pohled může působit jako příliš povrchní a abstraktní. Je však korektní přiznat, že takto obecný název publikace byl zvolen

⁵ K normativní regulaci kyberprostoru, proměně práva v kontextu nových technologií srov. například POLČÁK, Radim. *Introduction to ICT Law (Selected Issues)*. 1. vyd. Brno: Masarykova Univerzita, 2007. 185 s. ISBN 978-80-210-4302-2; POLČÁK, Radim. *Internet a proměny práva*. Praha: Auditorium, 2012. 388 s. ISBN 978-8087-28422-3. Polčák hovoří o nutnosti zamýšlení se nad způsobem přístupu, který je použit k porozumění a právnímu uchopení otázek vznikajících z používání informačních a komunikačních technologií.

⁶ SMITH, Bradford, L. *The Third Industrial Revolution: Law and Policy for the Internet*. In: *Recueil des Cours*. Académie de Droit International, 2000, Vol. 282. Netherlands: Martinus Nijhoff Publishers, 2000. S. 229-464. ISBN 978-9041114-891.

⁷ V této souvislosti je podle našeho názoru výstižnější používat místo slova „problém“ překlad anglického „*challenge*“, tedy výzva. I přes to, že čtenář této publikace může takový přístup shledat příliš pozitivní a naivně idealistický, právě zkoumanou oblast považujeme za fascinující z pohledu teoreticko-filozofického, s mimořádným praktickým dopadem a potenciálem pro další budoucí výzkum.

záměrně a z pragmatických důvodů. Vychází z předchozí publikační,⁸ studijní⁹ a výukové¹⁰ činnosti autorky publikace, která svým zaměřením pokrývá takto širěji vymezenou oblast. Obecněji vymezené téma poskytlo větší manévrovací prostor a napomohlo konečnému užšímu vymezení publikace. V následujících kapitolách

- 8 DONÁT, Josef; MAISER, Martin; POLČÁK, Radim; ŠAVELKA, Jaromír; MYŠKA, Matěj; KYSELOVSKÁ, Tereza. *Software Protection – A Comparative Perspective*. München: Medien und Recht, 2012. 266 s. ISBN 978-3-939438-15-1; KYSELOVSKÁ, Tereza. Electronization, Globalization and Their Influence on Private International Law. In: KUNOVÁ, V. *Law as a Unifying Factor of Europe – Jurisprudence and Practice: Harmonization and Unification of Law in the European Context*. Bratislava: Comenius University in Bratislava, Faculty of Law, 2011. S. 163 – 168. ISBN 978-80-7160-307-8; DRLIČKOVÁ, Klára; KYSELOVSKÁ, Tereza. Osobní působnost Nařízení Brusel I ve světle probíhající revize. In: ŽATECKÁ, Eva; KOVÁČOVÁ, Lucia; HORECKÝ, Jan; VOMÁČKA, Vojtěch. *COFOLA 2011: The Conference Proceedings* [online]. 2011. Brno: Masarykova univerzita, 2011. od s. 526-550, 1772 s [citováno 24. 12. 2012]. ISBN 978-80-210-5582-7. Dostupné z: <https://www.law.muni.cz/sborniky/cofola2011/files/sbornik.pdf>; KYSELOVSKÁ, Tereza. On-line rozhodčí řízení – vybrané problémy. In: KOCINA, Jan et al. *Aktuální otázky rozhodčího řízení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. S. 121 – 129. ISBN 978-80-7380-349-0; KYSELOVSKÁ, Tereza. On-line spotřebitelské smlouvy a hraniční určovatelnost „zaměřování“ činnosti ve světle judikatury Soudního dvora Evropské unie. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2011, roč. 19, č. 3, s. 221 – 226. ISSN 1210-9126; KYSELOVSKÁ, Tereza. Rome I Regulation and the Law Applicable to Internet-Related Consumer Contracts. In: SMUK, Peter. *Az állam és jog alapvető értékei II. Győr : Széchenyi István Egyetem Állam-és Jogtudományi Doktori Iskola*. 1. vyd. Győr: Széchenyi István Egyetem Állam-és Jogtudományi Doktori Iskola, 2011. s. 92-97. ISBN 978-963-7175-60-2; KYSELOVSKÁ, Tereza. Vybrané otázky arbitrability sporů a internet. In: *COFOLA 2010: the Conference Proceedings*. Brno: Masarykova univerzita, 2010. s. 868-880. ISBN 978-80-210-5151-5; KYSELOVSKÁ, Tereza. Interpretace článku 5 odst. 1 Nařízení Brusel I a hraničního určovatele “místo plnění” v případě B2B on-line smluv. In: ŽATECKÁ, Eva; KOVÁČOVÁ, Lucia; NECHVÁTALOVÁ, Lucia; VOMÁČKA, Vojtěch. *COFOLA 2012. Sborník příspěvků z mezinárodní konference pořádané Právníckou fakultou Masarykovy univerzity* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2012. 1724 s., od s. 998-1005 [citováno 26. 12. 2012]. ISBN 978-80-210-5929-0. Dostupné z: <https://www.law.muni.cz/sborniky/cofola2012/sbornik-cofola-2012.pdf>; KYSELOVSKÁ, Tereza. Případ Wintersteiger. *Revue pro právo a technologii*. 2012, roč. 3, č. 5, od s. 19–21, 2 s. ISSN 1804-5383; KYSELOVSKÁ, Tereza. Určení mezinárodní pravomoci (příslušnosti) soudů ve sporech týkajících se porušení osobnostních práv zveřejněním informací na internetu. *Revue pro právo a technologii*. 2011, roč. 2, č. 4, od s. 25-27, 2 s. ISSN 1804-5383.
- 9 Řada poznatků a zdrojů byla získána v rámci studijních pobytů na The Hague Academy of International Law, Haag, Nizozemí, 2010; King's College, Londýn, Velká Británie, 2011; European University Institute, Florencie, Itálie, 2012. Tyto zahraniční výjezdy byly možné především díky stipendijním programům v rámci Právnícké fakulty Masarykovy univerzity.
- 10 V této souvislosti lze kromě seminární a přednáškové výuky v „zavedených“ předmětech magisterského a bakalářského studia zmínit vytvoření a vedení povinně volitelného předmětu *Private International Law and the Internet*, vyučovaném v podzimním semestru akademického roku 2012/2013. Tento předmět byl vytvořen v rámci projektu OP VK Teorie–dovednosti–praxe: inovace studia práva.

bude rozsah tématu přesněji vymezen a budou stanoveny pracovní hypotézy a cíle publikace. Celou práci se bude prolínat stěžejní linie zvoleného zaměření, aby byla udržena celistvost publikace.

Některé otázky, které jsou spojeny se základními zkoumanými okruhy, by si jistě zasloužily samostatné zpracování.¹¹ To však s ohledem na rozsah zvoleného tématu není možné.

Záměrem autorky publikace je další odborný růst v této oblasti. Poznatky získané a zpracované pro tuto publikaci budou rozpracovávány v další odborné publikační a výukové činnosti.

V průběhu předložené publikace se autorka bude řídit výrokem uvedeným v záhlaví kapitoly. Mezinárodní právo soukromé a procesní budeme podrobovat kritické analýze z pohledu dopadů elektronizace. Na stávající právní doktríny a platná právní pravidla se budeme nahlížet „novýma“ očima elektronizace.

1.2 Vymezení základních pracovních východisek a pojmů

„The internet is a global network of connections.“¹²

V této úvodní části publikace¹³¹⁴ budou vymezena základní pracovní východiska, přístupy a pojmy. Tyto teze se budou prolínat celou publikací. Je proto vhodné jejich uvedení na začátku publikace. Některá východiska budou pro jejich zdůraznění a udržení systematiky textu znovu v příslušných částech zopakována a dále rozvedena.

1.2.1 Vymezení pojmu elektronizace

Pojem elektronizace je užíván v souvislosti s rychlými změnami v oblasti komunikačních a informačních technologií, kterého jsme svědky od druhé poloviny 90. let

¹¹ S ohledem na zaměření publikace se nebudeme věnovat například problematice elektronické kontraktace jako takové, tedy on-line uzavírání smluv. Stejně tak jsou z rozsahu publikace vyloučeny smlouvy spotřebitelské uzavírané na internetu. Nevěnujeme se ani porušení osobnostních práv a pomluvě na internetu.

¹² EDWARDS, Lilian; WAELDE, Charlotte. *Law and the Internet*. Third Edition. Oxford: Hart Publishing Ltd., 2009. 713 s. ISBN 978-1-84113-815-2. S. 121.

¹³ Tato kapitola byla autorkou použita při zpravování kapitoly Elektronizace v učebnici ROZEHNALOVÁ, Naděžda; VALDHANS, Jiří; DRLIČKOVÁ, Klára; KYSELOVSKÁ, Tereza. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie (Nařízení Řím I, Nařízení Řím II, Nařízení Brusel I)*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. 448 s. ISBN 978-80-7478-016-5.

¹⁴ Tato kapitola byla zpracována na základě článku KYSELOVSKÁ (2011)b op. cit.

20. stol. Posledních 15 let je možné charakterizovat nejen jako období „globalizace“, ale také jako vytváření nového prostoru bez hranic, tzv. „kyberprostoru“.

Elektronizace a globalizace přináší nové výzvy pro právo a právní regulaci. Nové ve smyslu bezprecedentního rozšíření počítačových technologií. Globalizace jako taková nestojí pouze na informačních technologiích. Je však pravda, že internet posunul vnímání světa jako jednoho globálního hřiště, a tím její proces urychlil. Dnes už se nerozhodujeme, zda do kyberprostoru vstoupíme. Dnes už tam (bez ohledu na naši vůli) ve větší či menší míře jsme.¹⁵

V dnešní době to již nejsou jen běžní uživatelé (spotřebitelé), kteří využívají služby počítačové sítě, jako jsou elektronická pošta, *world wide web* apod. Internet a další se stal neodmyslitelnou součástí obchodování a obchodních strategií podnikatelů. Stal se důležitým nástrojem (mezinárodního) obchodního styku.

Na druhou stranu je možné oponovat *nihil novi sub sole*. Propojení světa a zjednodušení vzniku přeshraničních vztahů díky novým technologiím nejsou novinkou pro právní regulaci. Již v 60. letech 20. století byly *Mannem* naznačeny problémy související s tehdy se rozvíjejícími technologiemi (telefon, fax, televize a přeshraniční inzerce). Dle *Manna* s nárůstem přeshraničních styků klesá jistota lokalizace osob a právních úkonů. Rozšiřování obsahu napříč území různých států může vést k oslabení hraničních určovatelů založených na teritorialitě z důvodů přílišné rigidity těchto pravidel.¹⁶

Mannovy poznatky jsou aktuální i dnes, z pohledu distribuce obsahu na internetu. Důsledky jednání se mohou v dnešním elektronicky propojeném světě projevit kdekoli bez ohledu na fyzickou polohu. Jednání na internetu může mít důsledky nejen na území jednoho státu (státu původu), ale také na území a v jurisdikci kteréhokoliv jiného státu. Rozdíl však existuje. Je jím **rychlost** vývoje.

Internet a s ním elektronický obchod se během posledních 15 až 20 let bezprecedentně rozvinul. Podle našeho názoru však stále ještě nedosáhl svého plného potenciálu. Jedním z důvodů je stále jistá míra nedůvěry podnikatelů a spotřebitelů

¹⁵ Podobný přístup přináší i *Kohl*: „While it seems that the Internet is totally new and unprecedented, in many ways it is no more than the epitome of a longstanding development towards greater and greater economic globalization; and these developments have not gone unnoticed by law.“ In: KOHL (2007) op. cit., s. 52.

¹⁶ MANN, Frederick, Alexander. The Doctrine of Jurisdiction in International Law. In *Recueil des Cours*. Académie de Droit International, 1961 I, Vol. 111. Netherlands: A. W. Sitjhoff, Printing Division, Leyden, 1964. S. 9 – 162. ISBN 978-902- 8614826. S. 36-37.

směrem k on-line obchodování.¹⁷ Tato nedůvěra může být spojena s otázkami ochrany osobních údajů, zneužitím dat, platnosti smluv¹⁸ uzavřených on-line, ale i neexistence jasných pravidel pro řešení hmotněprávních a procesněprávních otázek.

Pro odstranění případných nejasností se bude v této publikaci pod pojmy elektronizace a elektronický obchod rozumět transakce prováděné prostřednictvím počítačové sítě, především internetu. Pod pojmy elektronizace a elektronický obchod nebudou zařazeny (nebude-li uvedeno jinak) transakce prováděné prostřednictvím telefonu, faxu nebo jiných prostředků umožňujících komunikaci na dálku.

1.2.2 Vymezení pojmu elektronický obchod

Předloženou publikací se na mnoha místech prolíná pojem „elektronický obchod“. Ten sám o sobě není předmětem publikace.

Pojem elektronický obchod v sobě může zahrnovat jak proces uzavírání smlouvy, tak proces plnění ze smlouvy apod. V publikaci se elektronickému obchodu věnujeme z pohledu mezinárodního procesního práva, přesněji pravidel pro určení pravomocného/příslušného soudu v obchodněprávních vztazích s mezinárodním prvkem. Přesto je vhodné se vyjádřit ke zvolené terminologii a alespoň stručně vymezen obsah pojmu elektronický obchod.

Jak uvádí *Wang*, elektronický obchod tvoří jeden ze základů moderní společnosti, jež stojí nikoliv na průmyslové výrobě, ale na informacích a duševním vlastnictví¹⁹

Obecně se dá říci, že roste počet obchodů s digitálními produkty, zbožím a službami na internetu. Takové zboží je nejen objednáno on-line, plněno on-line, ale také zapláceno prostřednictvím bankovního převodu nebo kreditní karty.²⁰

¹⁷ „For e-commerce to blossom, buyers must feel trust.“ In: SVANTESSON, Dan Jerker B. The Choice of Courts Convention: How Will It Work in Relation to the Internet and E-commerce?. *Journal of Private International Law*. 2009, Vol. 5, No. 3, s. 517–535. ISSN 1744-1048. S. 526.

¹⁸ Obecně k otázce platnosti smluv srov. EHRENZWEIG, Albert A. Contracts in the Conflict of Laws [on-line]. *Columbia Law Review*. 1959, Vol. 59, No. 7, s. 973 – 1025 [citováno 11. 9. 2009]. Dostupné z: www.heinon-line.org.

¹⁹ „Electronic commerce moves the traditional commercial social environment from an industrial economy where machines dominated productivity, to an information-based economy where intellectual content is the dominant source of value added and there are no geographic boundaries.“ In: WANG, Faye, Fangfei. *Internet Jurisdiction and Choice of Law. Legal Practices in the EU, US and China*. Cambridge: Cambridge University Press, 2010. s. 261. ISBN 978-0-521-19933-9. S. 4.

²⁰ EDWARDS, WAELDE op. cit., s. 14.

Termín elektronický obchod není jednotně normativně vymezen.²¹ V dynamicky se rozvíjícím prostředí informačních a komunikačních technologií nemusí být vždy zřejmé, kde se nachází hranice mezi „tradičním“ („off-line“) obchodováním a kde se již dá hovořit o elektronickém („on-line“) obchodování.

Samotný termín elektronický obchod je používán relativně krátce, cca od roku 1994.²² O jeho definici se nicméně pokouší řada autorů.

Elektronický obchod umožňuje stranám smlouvy využít elektronický jazyk a počítače k vzájemné komunikaci, vyjednávání a uzavření smlouvy.²³ Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) vymezuje elektronický obchod jako „*global network*“, Světová obchodní organizace (WTO) jako „*the production, distribution, marketing, sale, or delivery of goods and services by electronic means*“,²⁴ Světová organizace duševního vlastnictví (WIPO) jako „*process allowing communications and transactions to take place over an open network*“.²⁵

Normativní definice nebyla přijata ani na půdě Komise OSN pro mezinárodní obchodní právo (dále jen UNCITRAL) ve Vzorovém zákoně UNCITRAL o elektronickém obchodu z roku 1996 (k tomu viz níže).

Bylo by jistě logické očekávat definici v právním dokumentu, který se na elektronický obchod přímo zaměřuje, tedy ve směrnici o elektronickém obchodu přijaté na půdě Evropské unie (dále jen EU).²⁶ Ani zde však uvedena není. Směrnice o elektronickém obchodu upravuje pouze některé aspekty elektronického obchodu. Obsahuje mimo jiné definici služeb informační společnosti. Těmito službami jsou dle článku 2 písm. a) (s odkazem na další směrnice): „*Služby odeslané z výchozího místa*

²¹ MAREŠ, David. *Vybrané právní aspekty elektronického obchodu* [on-line]. 2011 [citováno 26. 12. 2012]. Dizertační práce. Masarykova univerzita. Právnická fakulta. Dostupné z: https://is.muni.cz/auth/th/41916/pravf_d/. s. 8.

²² BASU, Subhajt. *Global Perspectives on E-commerce Taxation Law*. Burlington: Ashgate, 2007. 344 s. ISBN 978-0754647317. S. 14.

²³ GILLIES, Lorna, E. *Electronic Commerce and International Private Law. A Study of Electronic Consumer Contracts*. Aldershot: Ashgate Publishing Limited, 2008. ISBN 978-0-7546-4855-0. S. 24.

²⁴ K dalším iniciativám v oblasti elektronického obchodu na úrovni WTO srov. například EDWARDS, WAELDE op. cit., s. 33 – 44.

²⁵ GILLIES op. cit., s. 25.

²⁶ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/31/ES ze dne 8. června 2000 o některých právních aspektech služeb informační společnosti, zejména elektronického obchodu, na vnitřním trhu. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad publikace Evropské unie [citováno 1. 9. 2012]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>.

a přijaté v místě jejího určení prostřednictvím elektronického zařízení pro zpracování a uchování dat (včetně digitální komprese) a jako celek odeslané, přenesené nebo přijaté drátově, rádiově, opticky nebo jinými elektromagnetickými prostředky.“

Dle Bílé knihy o elektronickém obchodu je v českém právním prostředí termín „elektronický obchod“ vnímán „*buď ve smyslu veškerých obchodních aktivit, které zahrnují jak provozní, tak i technicko-logistické aktivity (e-business), nebo v užším smyslu, jehož obsahovou náplní je směna zboží a služeb za ekvivalentní hodnotu mezi jednotlivými prodávajícími a kupujícími, popř. zprostředkovateli (e-commerce).*“²⁷

Elektronický obchod je možné dle tuzemských autorů chápat v několika rovinách. V užší rovině se jedná o obchodní transakce uskutečněné s využitím elektronických nástrojů.²⁸ Jako příklad lze uvést obchodní transakce provedené v on-line obchodech na webových stránkách za cílem pořízení jak hmotných (běžných), tak nehmotných (digitálních) produktů. V tomto pojetí je zdůrazněn elektronický prostředek, kterým je obchod uzavírán.

V širším pojetí elektronický obchod zahrnuje všechny elektronické transakce pro podporu a realizaci obchodních vztahů. Součástí tohoto přístupu je podle Mareše „*jak vlastní obchodní transakce směřující k uzavření smlouvy, tak elektronicky prováděné poptávky, reklama, marketing a poskytování služeb zákazníkovi.*“²⁹

V neširším pojetí elektronický obchod zahrnuje kromě výše uvedených součástí i vlastní činnost podnikatele.³⁰

V této publikaci se vychází z pojetí elektronického obchodu (*e-commerce*) jakožto **obchodní aktivity realizované prostřednictvím prostředků informačních technologií, především realizace obchodních aktivit (nebo jejich částí) s využitím elektronických nástrojů – počítačových sítí (internet a jeho služby).**³¹ Je zřejmé, že se v dnešní době v rámci elektronického obchodu klade důraz především na technický prostředek nebo médium, jehož prostřednictvím dochází k obchodování.

²⁷ *Bílá kniha o elektronickém obchodu* [on-line]. Česká republika, 2003 [citováno 31. 12. 2012]. Dostupné z: <http://www.komora.cz/Files/Soubory/Bila-kniha-cj.pdf>

²⁸ MAREŠ op. cit., s. 8.

Jinak také „*any kind of transaction that is made using digital technology, including transactions over open networks such as the Internet, closed networks such as electronic data interchange (EDI) and debit and credit cards.*“ In: GILLIES op. cit., s. 24.

²⁹ MAREŠ op. cit., s. 8.

³⁰ MAREŠ op. cit., s. 8.

³¹ MAREŠ op. cit., s. 12.

Elektronický obchod je možné členit také z pohledu účastníků transakce.³² Obchodněprávní vztah může probíhat mezi podnikateli. Takový typ se označuje jako business-to-business (neboli B2B transakce). Pokud se jedná o vztah mezi podnikatelem a spotřebitelem (resp. osobou, pokud se předmět netýká její podnikatelské činnosti), pak tento typ obchodu označujeme jako business-to-consumer (neboli B2C transakce). Pokud spotřebitelé uzavírají smlouvy mezi sebou, jedná se o obchodování consumer-to-consumer (neboli C2C transakce). Lze se také setkat s označením business-to-administration nebo business-to-government obchodování (B2A nebo B2G transakce), resp. consumer-to-administration nebo consumer-to-government obchodování (C2A nebo C2G transakce). Tento typ vztahů s orgány veřejné správy se souhrnně označuje jako eGovernment.³³

Tato publikace se zabývá výhradně elektronickým obchodováním mezi podnikateli, business-to-business obchody.

1.2.3 Vymezení pojmu click-wrap vs. browse-wrap smluv

Kromě jednotlivých druhů elektronického obchodu je vhodné alespoň ve stručnosti uvést vymezení některých typických způsobů uzavírání smluv na internetu. Tyto způsoby uzavírání smluv jsou zajímavé z především z pohledu prokazování smluvního konsensu v souvislosti s včleňováním obchodních podmínek. Součástí obchodních podmínek bývá (kromě jiných kolizně a procesně zajímavých doložek) také doložky o volbě soudiště, tzv. prorogační doložky. Touto problematikou se publikace bude zabývat především v kapitolách 3. 5. 3 a 3. 11. Pro některé zkoumané otázky může být tyto způsoby signifikantní.

Elektronicky uzavírané smlouvy mohou být nejčastěji v podobě tzv. click-wrap smluv nebo browse-wrap smluv.

Tzv. **browse-wrap smlouva** má obvykle podobu odkazu (linku) na jiné místo na webové stránce, kde jsou zveřejněny například obchodní podmínky. Kupující nemusí obchodní podmínky přečíst dříve, než pokračuje v transakci. Tento typ s sebou nese jistá rizika s ohledem na skutečný souhlas stran, resp. zda se mohly skutečně seznámit s obsahem přiložených doložek.³⁴

³² GILLIES op. cit., s. 26.

³³ MAREŠ op. cit., s. 11.

³⁴ WANG (2010)a op. cit., s. 34.

V dnešní době je častějším typem **click-wrap smlouvy**. Na tento typ smluv se bude v této publikaci odkazovat nejčastěji. Jedná se o takový typ, kdy se obchodní podmínky nacházejí na webových stránkách a kupující vyplňující on-line formulář dává najevo souhlas s těmito podmínkami kliknutím na políčko „souhlasím“ apod. Ve většině případů je tento souhlas nutný k tomu, aby mohl kupující v transakci pokračovat. Click-wrap smlouvy se vyvinuly z tzv. **shrink-wrap smluv**. Tento typ se využíval v minulosti pro software dodávaný v balících. Otevření balíčku se softwarem znamenalo souhlas kupujícího s příloženými licenčními podmínkami.³⁵

1.2.4 Povaha internetu a jeho vlastností relevantních pro účely této publikace

Internet, někdy zařazován pod širší pojem kyberprostor, se vyznačuje řadou vlastností, jejichž vymezení (s notnou dávkou zjednodušení) je stěžejní pro pochopení zkoumané problematiky. Tradičně je na internet nahlíženo jako na místo bez hranic, bez ústřední autority, které nelze účinně kontrolovat. Tato teze se bude prolínat celou publikací. V závěru však bude do jisté míry upravena a kriticky zhodnocena.

Internet je od svého vzniku pojímán jako **globální prostor neomezený státními hranicemi** a nezávislý na státním území.³⁶ Státní hranice vymezují hranice státní moci a suverenity. Internet však není rozdělen mezi samostatné a suverénní státy.³⁷ On-line aktivita není omezena na území jednoho státu. *Prima facie*, webová stránka je přístupná odkudkoliv. Toto tradiční pojetí internetu není dnes již zcela pravdivé. I v tomto prostoru existují jisté hranice.³⁸

Internet umožňuje **stálý a univerzální přístup k informacím**, které mají schopnost na něm „setrvat“. Je-li informace zveřejněna například na webových stránkách blogu, je v zásadě „nezničitelná“. Osoba, která informace zveřejnila, nemusí mít vždy přehled, kam a e komu se dostane. Tím, že internet používá technický

³⁵ WANG (2010) a op. cit., s. 34

³⁶ EDWARDS, WAELDE op. cit., s. 18.

³⁷ Pro zjednodušení výkladu jsme odhlédli od některých zemí, které dokáží internet více či méně účinně kontrolovat. Jako typický příklad lze uvést Čínu a další nedemokratické režimy. Ani toto tvrzení však není úplně přesné. Omezení a kontrola internetu je možná díky spolupráci s velkými nadnárodními společnostmi soukromého sektoru, například Google a jiné.

³⁸ Svantesson tento přístup výstižně charakterizuje jako: „*From the Illusion of a borderless, no-man's land to the reality of a location-sensitive, every-man's land.*“ In: SVANTESSON, Dan Jerker B. *Private International Law and the Internet*. Second Edition. The Netherlands: Kluwer Law International, 2012. 557 s. ISBN 978-90-411-3416-5. S. 2.

a nehmotný nosič umožňující ukládání velkého množství informací a jejich okamžité šíření na jakékoliv místo na Zemi, poskytuje jedinečný soubor technik společenské komunikace (*C-509/09 a C-161/10 eDate Advertising GmbH vs. X a Olivier Martinez a Robert Martinez vs. MGN Limited*).³⁹

Informace jsou okamžitě distribuovány jednotlivcům. Informace se může během krátkého časového okamžiku rozšířit po celém světě. Její původce nemusí vždy předvídat, kam a k jakým uživatelům se dostane, jakým způsobem s ní bude nakládáno a jaké důsledky její zveřejnění může mít.

Internet není prakticky **regulovatelný a ovlivnitelný státní mocí** (globální povaha internetu ztěžuje účinný jednotný přístup). **Neexistuje jediné mocenské centrum** a centrální autorita ve smyslu moci výkonné, zákonodárné a soudní (v této souvislosti je však nutné zmínit specifické postavení organizace ICANN).⁴⁰ Je také otázkou, zda by měl internet a jeho struktura zůstat „v rukou“ mezinárodních organizací, nebo by měl být podřízen regulaci jednotlivých států.⁴¹

Tyto znaky samozřejmě mají i jiné formy technologií, jako například telefon a (v nedávné minulosti) fax a další. Rozdíl oproti předchozímu vývoji je však v **rychlosti**, s jakou se informační společnost vyvíjí.

Tyto uvedené charakteristiky internetu⁴² je možné specifikovat pro elektronický obchod, jenž byl vymezen v kapitole 1. 2. 2.

Elektronický obchod má globální charakter. Obchodník není při pronikání na další trhy omezen hranicemi. Může podnikat pouze na základě hostování webových

³⁹ Rozsudek Soudního dvora (velkého senátu) ze dne 25. října 2011, *eDate Advertising GmbH vs. X (C-509/09) a Olivier Martinez a Robert Martinez proti MGN Limited (C-161/10)*, spojené věci C-509/09 a C-161/10. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad publikace Evropské unie [citováno 10. 1. 2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>

⁴⁰ ICANN je zkratka organizace *Internet Corporation for Assigned Names and Numbers*. ICANN je nezisková organizace se sídlem v Kalifornii, založená v roce 1998 za účelem dohlížení na věci týkající se internetu. Jedním z úkolů této organizace je přidělování a správa doménových jmen a IP adres. Více informací je možné nalézt na <http://www.icann.org/> [naposledy navštíveno dne 27. 1. 2013].

Ke kontroverzi ICANN jako soukromoprávní organizace, která má tak významný vliv a dopady do oblasti veřejného práva, srov. například EDWARDS, WAELDE op. cit., s. 16 – 18.

⁴¹ EDWARDS, WAELDE op. cit., s. 16, 18.

⁴² K vymezení dalších charakteristik internetu srov. například SVANTESSON (2012)a op. cit., s. 33 a násl.

stránek v jiné zemi. Chybí osobní jednání, smluvní strany se většinou neznají, resp. je nelze lehce identifikovat. Na internetu dochází k omezení lidského faktoru a podílu zprostředkovatelů.⁴³

1.2.5 Obecné vymezení dopadu elektronizace na normativní systémy regulace

Přístupy k právní regulaci a vytváření harmonizovaného nebo unifikovaného práva může ovlivnit také různý stupeň technologického vývoje v jednotlivých zemích. Míra vývoje je rozdílná nejen celosvětově, ale i na regionální (EU) úrovni.

V nejobecnější rovině lze k vymezení dopadu elektronizace na normativní systémy regulace položit otázku, nakolik může být platné právo aplikováno na právní vztahy vznikající na internetu (v kyberprostoru). K této problematice lze uvést tři obecné přístupy, které budou v dalších částech propojeny na fáze vztahu práva a regulace právních vztahů vznikajících on-line:

1. Normy platného práva je možné bez dalšího a v plném rozsahu aplikovat na právní vztahy vznikající on-line, v prostředí počítačových sítí. Tyto právní vztahy nevyžadují přijetí speciální legislativy. Právní vztahy vznikající v kyberprostoru nejsou odlišné od právních vztahů vznikajících „off-line“.⁴⁴
2. Normy platného práva není možné bez dalšího aplikovat na právní vztahy vznikající on-line v prostředí počítačových sítí. Není nutné vytvářet zcela nová pravidla. Stávající normy platného práva lze použít. Pro překlenutí problémů spojených s jejich aplikací je nutné stávající pravidla nově interpretovat. Normy platného práva tak získávají nový obsah.
3. Specifické prostředí informačních a počítačových sítí vyžaduje přijetí nových právních norem pro právní vztahy vznikající on-line v prostředí počítačových sítí. Problémy při aplikaci stávajících pravidel nelze překlenout vhodnou interpretací a je nutné přijmout řešení na úrovni legislativní.

⁴³ MAREŠ op. cit., s. 10 – 11.

⁴⁴ „[...] Although Internet transactions might appear to pose novel jurisdictional issues, traditional jurisdictional standards have proved to be sufficient to resolve all civil Internet jurisdictional issues raised to date, refuting the view of [...] believe a new body of jurisprudence is needed.” In: KOHL (2007) op. cit., s. 48.

Podle některých názorů však elektronizace nepřináší žádné změny a výzvy pro právní regulaci.⁴⁵ Internet umožňuje osobám jednat stejně, jako předtím.⁴⁶

S tímto přístupem se nelze ztotožnit. Podle názoru autorky nelze přijmout ani opačný pohled. A to, že internet vytvořil specifické právní prostředí, které vyžaduje přijetí zvláštní legislativy. Cílem této publikace je analýza stávajících právních pravidel, která jsou aplikována na právní vztahy vznikající on-line.

1.2.6 Elektronizace a její důsledky v mezinárodním právu soukromém a procesním

„... but conflicts of law is dead – killed by realism intended to save it.“⁴⁷

V této části publikace bude vymezeno, v jakých oblastech zasahuje elektronizace mezinárodní právo soukromé a procesní. Tyto zasažené otázky v obecné rovině jsou:

1. Posun ve vnímání principu teritoriality.
2. Snadnost vzniku mezinárodního prvku.
3. Omezení dosahu a vlivu státní regulace.

Ad 1. Posun ve vnímání principu teritoriality, na kterém je mezinárodní právo soukromé založeno.

S tímto jevem jsou spojeny důsledky do kolizních norem a jejich hraničních určova-
telů, resp. norem mezinárodního práva procesního, a jeho kritérií pro určení mezi-
národní pravomoci soudů. Pro účastníky právních vztahů vznikajících na internetu
není často rozhodující, kde a na jakém území se nachází protistrana. V mnoha pří-
padech není navíc ani možné lokalizovat přesně polohu osoby, věci nebo místa, kde
došlo k rozhodné skutečnosti.⁴⁸

⁴⁵ EDWARDS, WAELDE op. cit., s. 4.

⁴⁶ „Such activities do not raise any genuinely new legal issues in the strict sense and at first, seem wholly inremarkable.“ In: KOHL (2007) op. cit., s. 37. Stejně tak rozhodnutí ve věci *Gutnick vs. Dow Jones* (viz dále): „I do not see the Internet as introducing anything particularly novel, you just get it more quickly.“ In: KOHL (2007) op. cit., s. 38.

⁴⁷ „And without a usable body of law to deploy against it, a law of cyberspace will emerge as the simpler way to resolve the inevitable, and repeated, conflicts that cyberspace will raise.“ LESSIG, Lawrence. The Zones of Cyberspace [on-line]. *Stanford Law Review*. 1996, Vol. 48, No. 5, s. 1403 – 1411 [citováno 28. 7. 2012]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/discover/10.2307/1229391?uid=3737856&uid=4576826447&uid=2&uid=3&uid=60&sid=21101683010207>. S 1407.

⁴⁸ EDWARDS, WAELDE op. cit., s. 12.

Ad 2. „Snadnost“ vzniku soukromoprávního vztahu s mezinárodním/přeshraničním prvkem.

Dnes to nejsou jen podnikatelé a obchodní společnosti, jež využívají služby počítačové sítě, jako elektronická pošta, služba world wide web apod. Internet se stal neodmyslitelnou součástí společenskoprávních vztahů běžných uživatelů (spotřebitelů). Pohybujeme-li se on-line, můžeme se jedním snadným klikem přemístit na druhý konec světa.

Posouzení, zda se jedná o vztah s dostatečně významným mezinárodním prvkem, je často složité a může být předmětem sporu. Problémem může být jak konstatace existence mezinárodního prvku, tak jeho relevance. V dnešní realitě činností prováděných prostřednictvím internetu je téměř vždy možné dohledat právní situaci nebo právní vztah s mezinárodním prvkem. Jiná je otázka jeho právní relevance. Otázka, zda existuje situace natolik právně významná, že zakládá úzký vztah k jinému právnímu řádu, a tím odůvodňuje jeho aplikaci namísto právního řádu *foru*. Můžeme hovořit o tzv. delokalizaci, rezignaci na základní vazbu mezi státem a právním řádem platným na jeho území.

Ad 3. Omezení dosahu autority států a jejich schopnosti regulovat právní vztahy vznikající na internetu.⁴⁹

S tímto aspektem roste vliv nestátních organizací, silných soukromoprávních subjektů (především v oblasti obchodní – Amazon, eBay, Facebook a další) a dalších internetových komunit.⁵⁰

S ohledem na specifický charakter internetu je na místě uvést významnou roli autoregulačních mechanismů, tzv. *soft-law*. V případě těchto prostředků chybí prvek donucení. Hovoříme proto o jiném než právním normativním systému. Dodržování norem *soft-law* je založeno na bázi dobrovolnosti. „Nelze však pomítnout aspekt, že zejména v případě institucionalizované samoregulace mohou obecně přijímaná a dodržovaná pravidla chování internetové komunity posloužit jako inspirace pro budoucí legislativní směřování.“⁵¹

⁴⁹ K tomu srov. například REED op. cit., s. 69 – 83.

⁵⁰ K tomu srov. například REED op. cit., s. 105 – 126.

⁵¹ MAREŠ op. cit., s. 22.

Jednou z funkcí autoregulačních mechanismů je napomáhání při implementaci práva ve smyslu jeho interpretace a vynuovení platné právní úpravy činností internetové komunity. Při nedostatku mezinárodní úpravy samostatně reguluje, resp. vyplňuje mezery při absenci platného práva, společenské vztahy v kyberprostoru. Jak uvádí *Bonnici*, v USA je autoregulace internetu považována za první regulační volbu ve smyslu vyhnout se regulačním zásahům ze strany státu.⁵²

1.2.7 Přístupy a problémy spjaté s právní regulací (nejen) v mezinárodním právu soukromém a procesním

V obecné rovině je možné naznačit několik otázek spjatých s regulací vztahů vznikajících na internetu:

1.2.7.1 Globální, regionální nebo národní přístup?

Problematika regulace vztahů s přeshraničním prvkem vznikajících v prostředí počítačových sítí je odvozen od potřeby přijímat globální řešení. Tzn. taková, která nebudou omezena geografickou platností a existencí různých vnitrostátních právních úprav. Tohoto cíle je možné dosáhnout pouze účinnou mezinárodní spoluprací jak na úrovni mezinárodní, tak regionální (například v rámci EU). V tomto případě hovoříme o tzv. harmonizaci nebo unifikaci práva.

1.2.7.2 Dlouhodobé nebo krátkodobé řešení?

Dále je nezbytné přijímat účinná řešení z pohledu časového. Unifikace i harmonizace práva je velmi zdoluhavý proces. Z důvodů neustálého a rychlého vývoje v dané oblasti se může stát, že přijatá úprava již nemusí být dostatečně využitelná a bude nutná její revize.

⁵² BONNICI, Jeanne, Pia, Mifsud. *Self-Regulation in Cyberspace*. Cambridge: Cambridge University Press, 2008. 238 s. ISBN 978-90-6704-267-3. S. 18 – 19.

1.2.7.3 Předvídatelnost nebo flexibilita řešení?

Je nutné se zamyslet nad otázkou, jaké hodnoty budou pro právní regulaci preferovány. Zda je kladen důraz spíše na právní jistotu a předvídatelnost stran, nebo je základní a vedoucí hodnotou flexibilita přijatého řešení.⁵³

Předvídatelnost a flexibilita jsou ze své podstaty protichůdné koncepty, nikoliv však absolutně. Jak trefně uvádí *Svantesson*: „Rather, they are the opposites in the sense that light is the opposite of darkness – a particular situation can be more light than dark, just a rule can be more predictable than flexible.“⁵⁴

Předvídatelnost a flexibilita jsou spojeny s legitimním očekáváním stran.⁵⁵ Právě oblast smluvních závazkových vztahů a mezinárodního obchodu je s jejich naplněním nejvíce spojena.⁵⁶

Předvídatelné pravidlo je takové, které naplňuje legitimní očekávání stran. Jako příklad naplnění legitimního očekávání stran uvádí *Svantesson* dohodu o volbě práva nebo sudiště. Zajištěním autonomie vůle stran mohou být normy mezinárodního práva soukromého a procesního předvídatelné.⁵⁷ Také jiná pravidla mezinárodního práva soukromého a procesního by měla zajistit dostatečnou míru předvídatelnosti řešení, a zároveň být dostatečně flexibilní (možná ve spojení s technologickou neutralitou), aby byla aplikovatelná na různé situace.

⁵³ „The tension between the need for legal certainty and predictability, on the one hand, and the desire for flexible, equitable, and individualized solutions on the other is as old as law itself. Aristotle described it more than 23 centuries ago when he spoke of the role of equity as a corrective of the written law.“ In: SYMEONIDES, Symeon, C. *Codification and Flexibility in Private International Law* [on-line]. 45 s. [citováno 12. 1. 2013]. Dostupné z: www.heinon-line.org S. 14; LANDO, Ole. *The Conflict of Laws of Contracts: General Principles*. In *Recueil des Cours*. Académie de Droit International, 1984, Vol. 189. Netherlands: Martinus Nijhoff Publishers, 1984. S. 227 – 447. ISBN 978-0-79230-0571. S. 240. Více k problematice právní jistoty vs. spravedlnosti řešení viz NEUHAUS, Paul, Heinrich. *Legal Certainty Versus Equity in the Conflict of Laws* [on-line]. *Law and Contemporary Problems*. 1963, Vol. 28 [citováno 25. 2. 2009]. Dostupné z: www.heinon-line.org.

⁵⁴ SVANTESSON (2009) op. cit., s. 524.

⁵⁵ „The rule of law has a particular great role to play in relation to on-line interactions as such interactions very frequently involve parties who lack knowledge of each other.“ In: SVANTESSON (2009) op. cit., s. 523.

⁵⁶ K předvídatelnosti, flexibilně řešení a legitimním očekáváním stran srov. například NYGH, Peter, E. *The Reasonable Expectations of the Parties as a Guide to the Choice of Law in Contract and in Tort*. In *Recueil des Cours*. Académie de Droit International, 1995, Vol. 251. Netherlands: A. W. Sijthoff, Printing Division, Leyden, 1964. S. 269 – 400. ISBN 9789041102614.

⁵⁷ SVANTESSON (2009) op. cit., s. 522.

1.2.7.4 Nutnost technologicky neutrálního přístupu?

Další otázkou, nad kterou je nutné se v této oblasti zamyslet, je míra technologické neutrality pro interpretaci nebo vytváření právních pravidel.⁵⁸ Elektronizace je svou podstatou spojena s technologiemi a informačními systémy.

Internet a technologický vývoj jde rychle kupředu. Technologie, které využíváme dnes, nemusí být relevantní a použitelné zítra. V reakci na tento rychlý vývoj se nabízí logický přístup, že při vytváření právních pravidel je nutné přijmout technologicky neutrální řešení.⁵⁹ Tento technologicky neutrální přístup byl použit na půdě mezinárodních organizací a jimi vytvářených relevantních mezinárodních instrumentů. Jmenovitě se jedná především o Komisi UNCITRAL a Vzorový zákon UNCITRAL o elektronickém obchodu přijatý v roce 1996 a Vzorový zákon UNCITRAL o elektronickém podpisu přijatý v roce 2001.

Někteří autoři však tento technologicky neutrální přístup řešení kritizují. Zajímavý pohled na tuto otázku nabízí dílo *Escudera-Pascuala a Hoseina*. Cílem technologicky neutrální právní úpravy je zajistit, aby s každým novým stupněm technologického vývoje nemusela být přijata nová právní pravidla. Na straně druhé však mohou působit (úmyslně či neúmyslně) jako brzda rozvoje určitých odvětví.⁶⁰ Dnes přijaté vhodné technologicky-neutrální řešení nemusí být použitelné v (blízké) budoucnosti právě s ohledem na svou technologickou neutralitu.

Opakem technologicky-neutrálního řešení je technologicky-specifický přístup. I ten však, a to ze stejných důvodů, nemusí být v budoucnu použitelný.

⁵⁸ BELLIA et al. op. cit., s. 303 a násled.

⁵⁹ Na vhodnost přijetí technologicky neutrálního přístupu při interpretaci pravidel pro založení příslušnosti soudů dle článku 5 odst. 3 Nařízení Brusel I poukázal například Generální advokát ve svém Posudku k rozhodnutí *C-509/09, C-161/10 eDate*, body 53 – 54.

K bližší analýze technologicky neutrálního přístupu a zhodnocení, zda vede ke kýženému výsledku, srov. například REED op. cit., s. 189 – 204.

⁶⁰ „A reason for a technology-neutrality is to ensure that new laws do not need to be passed every time a new technology is invented. However, technology-neutral language may be used to ignore, wilful or not, the challenges, risks and costs to applying powers to different infrastructures.“ In: ESCUDERO-PASCUAL, Alberto; HOSEIN, Ian. The Hazards of Technology-Neutral Policy: Questioning Lawful Access to Traffic Data [on-line]. 2002 [citováno 2. 2. 2013]. Dostupné z: http://web.it.kth.se/~aep/PhD/docs/paper6-acm-1905-reviewed_20021022.pdf.

Internet není statický technický prostředek, který je inertní k vnějším změnám a právní úpravě.⁶¹ Právo ovlivňuje technologický pokrok a naopak. V dnešní době existují technologie, které umožňují rozpoznat a lokalizovat polohu osob a například vyloučit subjektům z určitých států přístup na jejich webové stránky.

1.2.7.5 Korelace mezi právní teorií a aplikační praxí

Přístup k právní regulaci je ovlivněna i tím, že ne vždy existuje relevantní judikatura, která by mohla (nejen) aplikační praxi pomoci.

V konkrétnějších úvahách vlivu elektronizace na mezinárodní právo soukromé a procesní můžeme vyjít z jeho základního cíle a účelu tak, jak je chápe česká doktrína. „*Posláním norem mezinárodního práva soukromého je zásadně dosáhnout, možná s menším či větším úspěchem, vyváženého řešení práv a povinností účastníků soukromoprávních vztahů s mezinárodním prvkem a poskytnout jim spravedlivou a předvídatelnou úpravu jejich vztahů a teprve tím uskutečňovat zájem a povinnost státu k vytváření takové úpravy.*“⁶² Normy mezinárodního práva soukromého a procesního by měly **zajistit právní jistotu a být předvídatelné** pro účastníky právních vztahů.

Zamyslíme-li se nad výše analyzovanými obecnějšími důsledky elektronizace v oblasti právní regulace, můžeme se zabývat jejími dopady do konkrétněji vymezené oblasti, a to mezinárodního práva soukromého a procesního. Elektronizace může ovlivňovat:⁶³

- a) **pravidla pro založení mezinárodní pravomoci soudů** v soukromoprávních vztazích s mezinárodním prvkem;
- b) **přímé normy a kolizní normy** pro určení práva rozhodného v soukromoprávních vztazích s mezinárodním prvkem;⁶⁴
- c) **uznání a výkon cizích rozhodnutí** v soukromoprávních vztazích s mezinárodním prvkem.

⁶¹ KOHL (2007) op. cit., s. 63 a zde citovaný odkaz na Lawrence Lessiga.

⁶² KUČERA, op. cit., s.

⁶³ EDWARDS, WAELDE op. cit., s. 121.

⁶⁴ V současné době převládají v národních právních řádech dvě metody řešení, kolizní a přímá. Jedná se o jistou lokalizaci, která nás propojuje s určitým existujícím právním řádem, nebo nás propojuje s platnou mezinárodní smlouvou, kterou je stát vázán. Přímá metoda pomocí přímých norem stanoví práva a povinnosti účastníků právního poměru s mezinárodním prvkem. Kolizní metoda pomocí kolizních norem řeší střety dvou a více právních řádů, ke kterým má soukromoprávní poměr přítomností mezinárodního prvku vztah. Kolizní norma pomocí hraničního určovatele navazuje rozhodný právní řád. In: KUČERA, Zdeněk. *Mezinárodní právo soukromé*. 6. vydání. Brno: Doplněk, 2004. 458 s. ISBN 1081-278-2004. S. 35 a násled.

Ad a) Pravidla pro založení mezinárodní pravomoci/příslušnosti soudů jsou předmětem zkoumání v této publikaci. V tomto obecném přehledu se jimi proto nebudeme zabývat.

Ab b) Je nutné se zamyslet nad otázkou, nakolik mezinárodní právo soukromé a procesní reflektuje jevy konce 20. a počátku 21. století: globalizace ekonomických a sociálních vztahů a elektronizace komunikace stran, resp. účastníků. To je spojeno s tím, že lokalizace účastníků tak, jak to bylo možné v prostředí ohraničeném a tradiční komunikací, problematické.

Hraniční určovateli, jenž je obsažen v navázání kolizní normy (např. místo plnění smlouvy, místo vzniku škody, zaměřování činnosti), je vázán k určitému území. Lokalizace jednání, osob apod. je základem pro určení *fora*. Nemožnost nebo omezení jejich přesné lokalizace, navázání k určitému území, způsobuje právní nejistotu a nepředvídatelnost.⁶⁵

Ačkoliv většina hraničních určovatelů a procesních kritérií není on-line prostředím zásadně ovlivněna⁶⁶ (například obvyklé bydliště stran), u řady dalších je jejich použití problematictější (například místo plnění smlouvy; místo, kde došlo k protiprávnímu jednání; místo vzniku škody a další).⁶⁷

Důvodem této situace je, že Internet je místem bez hranic, které by rozdělávaly jurisdikci mezi státy a jejich právními řády.⁶⁸ Jisté hranice samozřejmě existují, jsou jimi ale okolnosti neprávní povahy, jako například jazyk, vysílání signálu, technické možnosti a jiné.

⁶⁵ In: EDWARDS, WAELDE op. cit., s. 122.

⁶⁶ V tomto případě je problém spíše s identifikací těchto subjektů.

⁶⁷ POLČÁK op. cit., s. 21.

⁶⁸ K Internetu jako místu bez hranic a otázce jeho právní regulace vizte například GOLDSMITH, Jack. Unilateral Regulation of the Internet: A Modest Defence [on-line]. *European Journal of Private International Law*, 2000, No. 1, Issue Vol. 11 [citováno 25. 10. 2011]. Dostupné z: <http://www.ejil.org/pdfs/11/1/508.pdf>; SVANTESSON, Dan, Jerker. To be, or not to be, borderless – the Future of the Internet [on-line]. Conference Paper presented at Cyberspace 2005: Normative Framework, November 2005, Brno Czech Republic [citováno 12. 11. 2010]. Dostupné z <http://www.svantesson.org/Svantesson20050929web.doc>. K otázce normativity v kyberprostoru srov. například LESSIG, Lawrence. *The Place of Cyberlaw*. In SARAT, Austin; LAWRENCE, Douglas; UMPHREY, Martha. *The Place of Law*. University of Michigan Press, 2003. s. 131 a násl. ISBN 047211350X; BONNICI, J., MESTDAGH, K. *Balancing Norms in Cyberspace: State and Non-state Actor Normativity in Cyberspace*. In DEKKER, Ige; WERNER, Wouter. *Governance and International Legal Theory*. Netherlands: M. Nijhoff, 2004. 384 s. ISBN 978-90041-4033-2.

Je nutné se zamyslet v této souvislosti nad otázkou, jaké hodnoty budou preferovány. **Zda je kladen důraz spíše na právní jistotu a předvídatelnost stran, nebo je základní a vedoucí hodnotou flexibilita přijatého řešení.**

Jak je uvedeno výše, normy mezinárodního práva soukromého a procesního by měly zajistit právní jistotu a být předvídatelné pro účastníky právních vztahů. Mezinárodní právo soukromé je původem vnitrostátní disciplína. I přes výrazné unifikační a harmonizační snahy (zejména na úrovni EU), mohou být právní úpravy odlišné. Stále ještě mohou existovat rozdíly, například spojené s aplikací určeného práva, interpretace a další. Internet tomuto dodává další, významný rozměr.

Ad c) Uznání a výkon. Další důsledek elektronizace v mezinárodním právu soukromém a procesním se může projevit ve fázi uznání a výkonu soudních rozhodnutí. A to především výkon. Ten sice není přímo upraven normami mezinárodního práva procesního, přesto jej zde můžeme zmínit. Výkon soudních rozhodnutí může ovlivnit poloha serveru, na kterém jsou například umístěny právně relevantní informace. Typickým příkladem může být porušení ochrany osobnosti, pomluva. Na internetu je poměrně snadné „přesunout“ zdroj informací do zemí, které jsou mimo efektivní výkon spravedlnosti v mezinárodním měřítku.⁶⁹

Nedostatek judikatury

Analýze vlivu elektronizace na kolizní normy a pravidla pro založení mezinárodní pravomoci (příslušnosti) soudů nenapomáhá ani rozhodovací praxe.

V rámci rozhodovací činnosti Soudního dvora EU⁷⁰ a interpretace unifikovaných kolizních a procesních norem evropského mezinárodního práva soukromého lze nalézt jen několik rozhodnutí, která se zabývají on-line právními vztahy. Jsou jimi:

⁶⁹ „Cyberspace content providers can, at some cost, shift the source of their information flows to jurisdictions beyond the enforceable scope of national regulation and thus continue information transmission into the regulating jurisdiction. These and related regulatory evasion techniques can make it difficult for a nation to regulate the extraterritorial supply side of harmful activity.“ In: SVANTESSON (2012)a op. cit., s. 348.

⁷⁰ Tato publikace je zaměřena na právní úpravu v evropském mezinárodním právu soukromém a procesním a analýzu relevantní judikatury Soudního dvora EU. Z tohoto důvodu není na tomto místě zmíněna národní judikatura.

- pro spotřebitelské smlouvy uzavřené on-line – rozhodnutí ve spojených věcech *C-585/08 a C-144/09 Peter Pammer vs. Reederei Karl Schlüter GmbH & Co. KG a Hotel Alpenhof GesmbH vs. Oliver Heller*,⁷¹ *C-190/1 Daniela Mühlleitner vs. Ahmad Yusufi a Wadat Yusufi*,⁷²
- pro porušení práv vyplývajících z ochrany osobnosti – rozhodnutí *C-509/09 a C-161/10 eDate Advertising GmbH vs. X a Olivier Martinez a Robert Martinez vs. MGN Limited*,⁷³ *C-292/10 de Visser*,⁷⁴
- pro problematiku práv vyplývajících z duševního vlastnictví – rozhodnutí *C-523/10 Wintersteiger AG vs. Products 4U Sondermaschinenbau GmbH*.^{75 76}

Ačkoliv internet, jeho povaha a dopady na právní regulaci (nejen v oblasti mezinárodního práva soukromého a procesního) jsou přijímaným faktem, neexistují specifické normy mezinárodního práva soukromého určené výslovně pro právní úpravu vztahů vznikajících on-line. Jako jeden z mála příkladů lze uvést Čínskou lidově demokratickou republiku. Ta v roce 2010 přijala *Law of the Application of Law for Foreign-Related Civil Relations of the People's Republic Of China*.⁷⁷ Článek 46 se týká a obsahuje výslovné pravidlo pro právo rozhodné v případech on-line defamacce (porušení osobnostních práv).⁷⁸

⁷¹ Pro bližší analýzu tohoto rozhodnutí odkazujeme na KYSELOVSKÁ (2011)b op.cit.

⁷² Rozsudek Soudního dvora (čtvrtého senátu) ze dne 6. září 2012, Daniela Mühlleitner vs. Ahmad Yusufi a Wadat Yusufi, věc C-190/11. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad publikace Evropské unie [citováno 10. 1. 2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>.

⁷³ Rozhodnutí v tomto případě se týkalo pomluvy (poškození osobnostních práv) prostřednictvím internetu a interpretace pojmu „místo škodné události“ v článku 5 odst. 3 Nařízení Brusel I. V obou spojených věcech byla pomlouvačná (difamující) informace zveřejněna na webové stránce. Soudní dvůr ve svém rozhodnutí odvolal na svou dřívější judikaturu k článku 5 odst. 3., především rozhodnutí ve věci Shevill. Pro podrobnější anotaci rozhodnutí odkazujeme na KYSELOVSKÁ (2011)d op. cit.

⁷⁴ Rozsudek Soudního dvora (prvního senátu) ze dne 15. března 2012, G. vs. Cornelius de Visser. Věc C-292/10. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad publikace Evropské unie [citováno 15. 11. 2012]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>

⁷⁵ Pro podrobnější anotaci odkazujeme na KYSELOVSKÁ (2012)a op. cit.

⁷⁶ K článku 5 odst. 3 Nařízení Brusel I byla dne 11. dubna 2012 položena předběžná otázka, která se týká jeho interpretaci v případě údajného porušení autorských práv, ke kterému došlo zveřejněním obsahu informací na internetových stránkách. Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Cour de cassation (Francie) dne 11. dubna 2012, Peter Pinckney v. KDG médiattech AG, věc C-170/12. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad publikace Evropské unie [citováno 10. 1. 2012]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>.

⁷⁷ *Law of the Application of Law for Foreign-Related Civil Relations of the People's Republic Of China* [on-line]. Adopted at the 147th session of the Standing Committee of the 11th National People's Congress on October 28, 2010 [citováno 18. 1. 2013]. Dostupné z: <http://asadip.files.wordpress.com/2010/11/law-of-the-application-of-law-for-foreign-of-china-2010.pdf>. Převzato z: SVANTESSON (2012) op. cit., s.189.

⁷⁸ „If such personal rights as the right of name, right of portrait, right of reputation, right of privacy, etc. Are infringed upon via the network or by other means, the laws at the habitual residence of the infringer shall apply.“

1.3 Vymezení zkoumané problematiky

„Elektronizace a její vliv“ je tématem komplexním, neboť má své důsledky nejen v rovině právní, ale i ekonomické, společenské, filozofické, psychologické a další. Zkoumání v této publikaci se pohybuje pouze v oblasti právní, přesněji mezinárodně procesní. A to bez ohledu na možné ekonomické, finanční, daňové a jiné dopady v oblasti práva mezinárodního obchodu.

Cílem publikace není podávat odborný technický výklad. Proto i některé technologické aspekty (jako například povaha internetu, vymezení pojmu elektronický obchod, podstata tzv. geolokačních technologií a další) jsou uvedeny velmi zjednodušeně a ve zkratce, ale zároveň tak, aby byl naplněn jejich vysvětlující účel, a zůstaly srozumitelné.

Široké téma publikace „Elektronizace a její vliv na vybrané segmenty mezinárodního práva soukromého a procesního“ je úžeji zaměřeno na **procesní otázky v oblasti smluvních závazkových vztahů mezi podnikateli s mezinárodním prvkem vznikajících na internetu**.

Tato publikace je z hlediska materie rozdělena do dvou velkých tematických částí. **První část** publikace (**druhá kapitola**) obsahuje obecně teoretická východiska. Tato část je věnována principu teritoriality tak, jak jej vymezuje mezinárodní právo veřejné, a z něj vycházející mezinárodní právo soukromé.

Základem pro určení mezinárodní pravomoci (příslušnosti) soudů je zpravidla místo polohy, místo jednání, místo polohy osob, místo polohy věci. V mezinárodním právu veřejném je místo polohy spojeno s principem teritoriality.⁷⁹ V mezinárodním právu soukromém jsou to teritoriálně určené hraniční určovatelé. Princip teritoriality je zkoumán z pohledu historického vývoje a vztahu mezinárodního práva soukromého a mezinárodního práva veřejného. Na tento výklad navazuje vliv elektronizace v této oblasti a jeho důsledky.

Důvod tohoto obecného úvodu a zkoumání je prozaický. Při studiu podkladů pro zpracování a zhodnocení vlivu elektronizace na mezinárodní právo procesní

⁷⁹ „In public international law it is the territoriality principle...which makes the location of the conduct or person the explicit touchstone of the regulatory right.“ In: KOHL (2007) op. cit., s. 20.

bylo zhodnoceno, že pro učinění platných závěrů je nutné věnovat se vlastním doktrinárním základům mezinárodního práva veřejného a soukromého. V publikaci je proto postupováno od obecného ke speciálnímu

V druhé části publikace (**třetí kapitola**) je navázáno na obecná východiska zkoumané problematiky a tato jsou uchopena z pohledu vlivu elektronizace na konkrétněji vymezené téma. Tímto tématem je problematika mezinárodního práva procesního, přesněji pravidla pro založení mezinárodní pravomoci (příslušnosti) soudů. Téma je zkoumáno z pohledu obchodněprávních smluv s mezinárodním prvkem, které jsou uzavírány nebo k jejichž plnění dochází on-line na internetu. Právní předpis, který je v této části analyzován, je především **Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech** a jeho vybraná ustanovení (dále citováno jako Nařízení Brusel Ibis). Jedná se o nařízení, které nabude účinnosti v roce 2015. V současné době je platná a účinná „starší“ verze tohoto předpisu, Nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (dále v textu citováno jako stávající Nařízení Brusel I). Na právní úpravu v této stávající verzi je odkazováno v poznámkách pod čarou. K legislativnímu vývoji a vztahu Nařízení Brusel Ibis a stávajícího Nařízení Brusel I viz kapitolu 3. 6.

Z rozsahu publikace jsou vyloučeny smlouvy individuální pracovní, spotřebitelské, přepravní apod. Právě smlouvy uzavírané mezi podnikateli tvoří páteř mezinárodního obchodu. Důvod pro vyloučení smluv spotřebitelských smluv je prozaický. V této oblasti existuje v dnešní době rozsáhlý soubor literatury a judikatury. Oblast podnikatelských smluv je však podle názoru autorky publikace v odborné literatuře opomíjena. Cíl vlastního a originálního zpracování této problematiky stálo na počátku vymezování tématu publikace.

Obě dvě tematické části jsou uvozeny právně teoretickými základy a přístupy *de lege lata*. Na tento teoretický základ vždy navazuje jeho zkoumání a zhodnocení z pohledu vlivu elektronizace. Tyto úvahy jsou předkládány z pohledu *de lege lata* a *de lege ferenda*.

Jak v části první (obecné), tak v části druhé (zvláštní) vychází zpracování publikace především z odborné literatury a právního prostředí a regulace v kontinentální

Evropě, přesněji Evropské unie. Základem výzkumu jsou sekundární právní předpisy (nařízení a směrnice) Evropské unie a prameny přijaté na půdě organizací se sídlem v Evropě.

V obou dvou částech však kontinentálně evropský (unijní) pohled je srovnáván s přístupy ve Spojených státech amerických. Důvod, proč je část této publikace zaměřen na USA, je prozaický. Vzhledem k tomu, že Spojené státy stojí na špičce výzkumu v oblasti nových informačních a komunikačních technologií, je právě tady nejvíce rozvinuta teorie týkající se vlivu elektronizace na právní úpravu soukromoprávních závazkových smluvních vztahů.

Shrneme-li výše uvedené, tato publikace se zaměřuje na zkoumání:

1. **principu teritoriality**
 - **obecně z hlediska historického vývoje, v mezinárodním právu veřejném a soukromém;**
 - **z pohledu kontinentálně evropské doktríny (EU) a doktríny v USA;**
 - **z pohledu vlivu elektronizace;**
2. **pravidel pro založení mezinárodní pravomoci (příslušnosti) soudů v soukromoprávních obchodněprávních sporech s mezinárodním prvkem**
 - **v obchodněprávních vztazích mezi podnikateli;**
 - **s vyloučením spotřebitelských smluv;**
 - **především z pohledu právní úpravy v Nařízení Brusel Ibis.**

1.4 Vymezení struktury a cílů publikace a zkoumaných hypotéz

Struktura publikace sleduje její cíle a hypotézy. Předložená publikace má následující strukturu: publikace je členěna do dvou velkých tematických kapitol, úvodní kapitoly, závěru a resumé.

Každá velká tematická kapitola je rozdělena na jednotlivé podkapitoly. Každá kapitola i podkapitola obsahuje úvod, ve kterém je vymezen cíl a struktura. Splnění dílčích cílů jednotlivých podkapitol je hodnoceno v dílčích závěrech. V úvodu každé velké tematické kapitoly je vymezena hypotéza publikace. V celkovém závěru publikace jsou shrnuty jednotlivé dílčí závěry a zhodnoceny pracovní hypotézy.

V publikaci je postupováno od obecného výkladu ke speciálnímu. První část publikace je analýzou obecného výkladu doktrín, zásad a principů mezinárodního práva veřejného a soukromého, které jsou následně zasazeny do on-line kontextu. Na tento výklad navazuje analýza vybraných právních předpisů, norem mezinárodního práva procesního a jejich aplikace na právní poměry vznikajících na internetu. Tento výklad je doplněn analýzou vybraných soudních rozhodnutí, především Soudního dvora Evropské unie.

V **první kapitole** jsou vymezena základní teoretická východiska a pojmy, zkoumaná problematika, struktura a cíle publikace, dosavadní stav zkoumání v odborné literatuře, metodologie, limity práce a přínos publikace vědění.

Ve **druhé kapitole** je analyzován vliv elektronizace na vybrané aspekty mezinárodního práva soukromého a procesního. Jako vybraný aspekt byl zvolen princip teritoriality. Tento princip je na úvod vymezen z hlediska jeho historického vývoje. Dále je zhodnocen jeho význam v mezinárodním právu veřejném a soukromém. V této části je publikace zaměřena také na samotný vztah a ovlivňování mezinárodního práva veřejného a soukromého. V této části publikace je věnováno pohledu jak kontinentálně evropskému, tak doktríně USA.

V druhé kapitole publikace vychází především ze zahraničních zdrojů týkajících se dané problematiky. Základní pracovní metodou v této části je analýza odborných publikací a právních úprav. Jednotlivé zdroje a právní úpravy jsou podrobně rozebrány a poznatky z nich vyplývající jsou pomocí syntézy formulovány do závěrů, které potvrdí či vyvrátí předestřené pracovní hypotézy.

Jedním z cílů této části publikace je argumentace, že teritorialita je i v prostředí „života na internetu“ stále platnou, účinně působící, respektovanou a vymahatelnou zásadou mezinárodního práva soukromého a procesního. Je nutné ji však v kontextu elektronizace a globalizace nově interpretovat. V závěru druhé kapitoly jsou shrnuty poznatky a zhodnocena první pracovní hypotéza.

Z výše uvedeného vyplývá **první pracovní hypotéza, na kterou navazují dílčí subhypotézy:**

1. **Princip teritoriality je jedním ze základních principů mezinárodního práva soukromého, který je platný i v kontextu internetu a informačních sítí.**

- **V důsledku vlivu globalizace a elektronizace je třeba princip teritoriality nově interpretovat v kontextu moderních komunikačních a informačních technologií.**
- **V důsledku vlivu globalizace a elektronizace dochází posunu významu principu teritoriality, a tím ke sbližování mezinárodního práva veřejného a soukromého.**

Ve **třetí kapitole** se publikace věnuje vlivu elektronizace na sporech pro založení mezinárodní pravomoci (příslušnosti) soudů v soukromoprávních věcech s mezinárodním prvkem. V úvodní části jsou vymezena obecná východiska vztahu elektronizace a pravidel pro založení mezinárodní pravomoci (příslušnosti) soudů a uvedeny základní pojmy. V další části třetí kapitoly se publikace věnuje vybraným relevantním pramenům práva v oblasti elektronického obchodu. Jádrem a stěžejní částí třetí kapitoly tvoří analýza vybraných ustanovení Nařízení Brusel Ibis. Každé zkoumané ustanovení je nejdříve analyzováno *de lege lata* z pohledu tradičního (off-line). Na tento rozbor je vždy navázáno analýzou příslušného ustanovení z pohledu vlivu elektronizace a jejího hodnocení *de lege lata* a *de lege ferenda*. Aplikace těchto pravidel pro spory vznikající z právních poměrů na internetu je poměrně obtížná. V zájmu zajištění právní jistoty a předvídatelnosti je potřeba, aby pravidla pro založení mezinárodní pravomoci soudů byla bez problémů aplikovatelná i pro řešení těchto sporů.

Na analýzu pravidel pro příslušnost soudů v rámci EU navazuje analýza pravidel v rámci doktríny USA.

V další části třetí kapitoly se publikace věnuje tzv. geolokačním technologiím, které mohou přinést řešení řady otázek analyzovaných v první a druhé kapitole. V závěru třetí kapitoly jsou shrnuty poznatky a zhodnocena druhá pracovní hypotéza.

Na základě výše uvedeného je navržena druhá pracovní hypotéza, která je doplněna o dílčí subhypotézy:

2. **Současná právní úprava pravidel pro založení mezinárodní pravomoci (příslušnosti) soudů dle Nařízení Brusel Ibis nezajišťuje právní jistotu a předvídatelnost stran pro určení příslušného soudu ve sporech ze soukromoprávních obchodněprávních vztahů s mezinárodním prvkem vznikajících v on-line prostředí.**
 - **Kritérium bydliště žalovaného dle článku 4 Nařízení Brusel Ibis nezajišťuje právní jistotu a předvídatelnost stran pro určení**

příslušného soudu ve sporech ze soukromoprávních obchodně-právních vztahů s mezinárodním prvkem vznikajících v on-line prostředí.

- **Kritéria tzv. alternativní příslušnosti dle článku 7 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis nezajišťují právní jistotu a předvídatelnost stran pro určení příslušného soudu ve sporech ze soukromoprávních obchodněprávních vztahů s mezinárodním prvkem vznikajících v on-line prostředí.**
- **Kritérium tzv. alternativní příslušnosti dle článku 7 odst. 5 Nařízení Brusel Ibis nezajišťuje právní jistotu a předvídatelnost stran pro určení příslušného soudu ve sporech ze soukromoprávních obchodněprávních vztahů s mezinárodním prvkem vznikajících v on-line prostředí.**
- **Právní úprava ujednání o příslušnosti dle článku 25 Nařízení Brusel Ibis není dostatečná z hlediska právní jistoty a předvídatelnosti stran pro určení příslušného soudu ve sporech ze soukromoprávních obchodněprávních vztahů s mezinárodním prvkem vznikajících v on-line prostředí.**

Ve **čtvrté kapitole** jsou shrnuty získané poznatky, dílčí závěry a zhodnoceny pracovní hypotézy a subhypotézy.

Ve **páté kapitole** je obsaženo resumé publikace v anglickém jazyce.

1.5 Dosavadní stav zkoumání tématu publikace v odborné literatuře

V této kapitole bude podán přehled nejvýznamnějších zdrojů, ze kterých tato publikace vychází. Tyto zdroje jsou v publikaci průběžně a opakovaně citovány. Další, méně často využívané zdroje, jsou citovány na příslušných místech v textu publikace.

Problematika elektronizace a její důsledky nejen do oblasti mezinárodního práva soukromého již není otázkou zcela novou a neprobádanou. Jak právem informačních technologií v nejširším slova smyslu, tak jednotlivými právními aspekty elektronizace a jejich dopady (především do oblasti závazků smluvních i mimosmluvních a práva duševního vlastnictví) se zabývá řada tuzemských i zahraničních autorů.

Také na úrovni mezinárodních organizací a jiných odborných institucí vznikla řada odborných studií. Jako příklady lze uvést publikace na půdě American Bar Association⁸⁰ (dále jen ABA), Komise OSN pro mezinárodní obchodní právo⁸¹ (dále jen UNCITRAL), Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj⁸² (dále jen OECD), Haagské konference mezinárodního práva soukromého⁸³ (dále jen Haagská konference), Světové obchodní organizace⁸⁴ (dále jen WTO) a další. Některým z těchto iniciativ, mezinárodních úmluv a vzorových zákonů je věnována pozornost i v rámci této publikace. Téma vlivu elektronizace tak zjevně není tématem okrajovým a čistě akademickým.

V **první velké kapitole** byla zpracována celá řada zdrojů zabývajících se obecně vztahem práva a technologií.⁸⁵

Při zpracování tématu vlivu elektronizace na mezinárodní právo soukromé bylo nutné se zabývat základy, doktrínami mezinárodního práva veřejného a mezinárodního práva soukromého a historickým vývojem principu teritoriality. **Ve druhé kapitole** jsou proto zpracovány zdroje spočívající především v základních učebních

⁸⁰ American Bar Association. Achieving Legal and Business Order in Cyberspace: A Report on Global Jurisdiction Issues Created by the Internet [on-line]. *The Business Lawyer*. 2000, Vol. 55, No. 4, s. 1801 – 1946 [citováno 12. 1. 2013]. Dostupné z: www.jstor.org.

⁸¹ Vybrané práce UNCITRAL budou zmíněny v kapitole XX týkající se mezinárodní pravomoci/příslušnosti soudů.

⁸² OECD vydává řadu publikací a stanovisek týkajících se jak elektronického obchodu, tak obecně přístupu a regulace dalších otázek v kontextu internetu. Například internet governance, kyberbezpečnost, digital content, information security, ochrana dětí on-line, ochrana spotřebitelů apod. Více na www.oecd.org [stránky navštíveny naposledy dne 27. 1. 2013].

⁸³ Například konference a publikace v oblasti elektronického obchodování. SCHULZ, Andrea. *Legal Aspects of an E-Commerce Transactions. International Conference in The Hague, 26 and 27 October 2004*. Sellier: European Law Publishers, 2004. 361 s. ISBN 978-3-935808-71-2. Více na http://www.hcch.net/index_en.php?act=progress.listing&cat=9 [stránky navštíveny naposledy dne 27. 1. 2013].

⁸⁴ Obecně práce WTO v oblasti elektronického obchodu. Více na http://www.wto.org/english/tratop_e/ecom_e/ecom_e.htm [stránky navštíveny naposledy dne 27. 1. 2013].

⁸⁵ Jako příklad lze uvést MURRAY, Andrew. *Information Technology Law. The Law and Society*. Oxford: Oxford University Press, 2010. 596 s. ISBN 978-0-19-954842-2.

pomůckách pro mezinárodní právo veřejné,⁸⁶ mezinárodní právo soukromé⁸⁷ a starších odborné články v této oblasti.⁸⁸

V této publikaci se autorka věnuje problematice principu teritoriality a jurisdikce (především z pohledu mezinárodního práva veřejného). V odborné literatuře lze nalézt celou řadu publikací v užších tématech jako antitrusty, všeobecná (*universal*) jurisdikce apod. Tématem jurisdikce obecně se však zabývá jen omezený okruh autorů. Větší množství literatury lze nalézt pro otázku extrateritoriální jurisdikce, ale ta se týká především oblasti ekonomického práva, což nespadá do rozsahu publikace.

Při zpracovávání tématu jurisdikce ve smyslu soudní, legislativní a výkonné, autorka vycházela především z prací *Manna*,⁸⁹ *Akebursta*,⁹⁰ *Ryngaerta*⁹¹ a *Millsa*.⁹² Pochopení doktrinních základů je nezbytné pro přenesení této otázky do prostředí internetu.

⁸⁶ ČEPELKA, Čestmír; ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní právo veřejné*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008. 840 s. ISBN 978-80-7179-728-9; DAVID, Vladislav; SLADKÝ, Pavel; ZBORIL, František. *Mezinárodní právo veřejné*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: Linde, a.s., 2006. 447 s. ISBN 80-7201-628-8; MALENOVSKÝ, Jiří. *Mezinárodní právo veřejné: jeho obecná část a poměr k vnitrostátnímu právu, zvláště právu českému*. 4. opravené a doplněné vydání. Brno: Doplněk, 2004. 467 s. ISBN 80-7239-160-7; POTOČNÝ, Miroslav; ONDŘEJ, Jan. *Mezinárodní právo veřejné: Zvláštní část*. 6. doplněné a rozšířené vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. 533 s. ISBN 978-80-7400-398-1.

⁸⁷ KUČERA op. cit.,

⁸⁸ KALENSKÝ, Pavel. K předmětu a povaze mezinárodního práva soukromého a k otázce jeho místa v systému práva. *Časopis pro mezinárodní právo*. 1960, roč. IV, č. 2, s. 81 – 101; KALENSKÝ, Pavel. Mezinárodní právo soukromé a srovnávací pravověda. *Časopis pro mezinárodní právo*. 1968, ročník XII, č. 1, s. 20 – 28; KALENSKÝ, Pavel. K některým soudobým aspektům mezinárodního práva soukromého jako společenského jevu. *Časopis pro mezinárodní právo*. 1968, roč. XII, č. 2, s. 119 – 131; KALENSKÝ, Pavel. Universalismus a „nacionalismus“ v doktríně mezinárodního práva soukromého. *Časopis pro mezinárodní právo*. 1969, roč. XII, č. 4, s. 45 – 62.

⁸⁹ MANN, Frederick, Alexander. The Doctrine of Jurisdiction in International Law. In *Recueil des Cours*. Académie de Droit International, 1961 I, Vol. 111. Netherlands: A. W. Sitjhoff, Printing Division, Leyden, 1964. S. 9 – 162. ISBN 978-902- 8614826; MANN, Frederick, Alexander. The Doctrine of International Jurisdiction Revisited after Twenty Years. In *Recueil des Cours*. Académie de Droit International, 1984 III, Vol. 186. Netherlands: Martinus Nijhoff Publishers, 1985. S. 19 – 115. ISBN 97- 89024731 770.

⁹⁰ AKEHURST, Michael. Jurisdiction in International Law [on-line]. *British Yearbook of International Law*. Vol. 46, no. 145, s. 145 – 257, 1972 – 1973 [citováno 11. 10. 2012]. Dostupné z: www.heinon-line.org

⁹¹ RYNGAERT, Cedric. *Jurisdiction in International Law*. New York: Oxford University Press, 2008. S. 241. ISBN 978-0-19-954471-4.

⁹² MILLS, Alex. *The Confluence of Public and Private International Law. Justice, Pluralism and Subsidiarity in the International Constitutional Ordering of Private Law*. Cambridge: Cambridge University Press, 2009. S. 395. ISBN 978-0-521-73130-0. MILLS, Alex. The Private History of International Law [on-line]. *International and Comparative Law Quarterly*. 2006, Vol. 55, No. 1, s. 1 – 49 [citováno 1. 2. 2013]. Dostupné z: www.heinon-line.org.

V publikaci se autorka věnuje také vztahu mezinárodního práva soukromého a mezinárodního práva veřejného. Ve světové literatuře lze nalézt jednu publikaci věnující se obecně tomuto tématu, a to již jednou zmiňovaný *Mills*. Některé další užité publikace a odborné články se touto problematikou zabývají v dílčích aspektech.⁹³

Ve druhé části druhé kapitoly se již publikace věnuje podrobněji vztahu elektronizace, internetu, mezinárodního práva soukromého a procesního a mezinárodního práva veřejného. I v této části jsou využity především zahraniční zdroje.⁹⁴

K problematice vztahu mezinárodního práva soukromého a internetu neexistuje v české odborné literatuře ucelená publikace. Důvodem je jistě i to, že se jedná o poměrně novou problematiku, která ale rychle nabývá na významu. V české odborné literatuře lze nalézt řadu odborných článků a konferenčních příspěvků, které se zabývají některými dílčími otázkami, zejména v oblasti elektronického obchodování, ochrany osobnosti apod. Tato oblast se dnes stává oblíbeným předmětem řady kvalifikačních prací.

V zahraniční literatuře lze nalézt komplexnější zpracování problematiky mezinárodního práva soukromého na internetu u *Svantesson*⁹⁵ a v soubor článků editovaných *Edwards* a *Waelde*.⁹⁶ Dále lze nalézt řadu publikací z oblasti e-commerce,

⁹³ V některých ohledech se touto problematikou zabývá také MANN, Frederick, Alexander. *Conflict of Laws and Public Law*. In *Recueil des Cours*. Académie de Droit International, 1971, Vol. 132. Netherlands: A. W. Sitjhoff, Printing Division, Leyden, 1971. S. 9 – 162. ISBN 978-902- 8600-522.

⁹⁴ SCHULTZ, Thomas. Carving up the Internet: Jurisdiction, Legal Orders, and the Private/Public International Law Interface [on-line]. *The European Journal of International Law*. 2008, Vol. 19, No. 4, s. 799 – 839 [citováno 15. 9. 2012]. Dostupné z: <http://www.oxfordjournals.org/subject/law/>; KOHL, Uta. The Rule of Law, Jurisdiction and the Internet [on-line]. *International Journal of Law and Information Technology*. 2004, Vol. 12, No. 3, s. 365 – 376 [citováno 13. 9. 2012]. Dostupné z: www.heinon-line.org; KOHL, Uta. Eggs, Jurisdiction and the Internet [on-line]. *International and Comparative Law Quarterly*. 2002, Vol. 51, s. 555 – 582 [citováno 12. 9. 2012]. Dostupné z: www.heinon-line.org.

⁹⁵ SVANTESSON, Dan Jerker B. *Private International Law and the Internet*. Second Edition. The Netherlands: Kluwer Law International, 2012. 557 s. ISBN 978-90-411-3416-5; SVANTESSON, Dan Jerker B. The not so ‚borderless‘ internet: Does it still give rise to private international law issues? [on-line] *Bond University Law Papers*. Faculty of Law, 2006 [citováno 12. 1. 2013]. Dostupné z: http://epublications.bond.edu.au/cgi/viewcontent.cgi?article=1095&context=law_pubs; SVANTESSON, Dan Jerker B. Celebrating 20 Years of WWW – a Reflection on the Concept of Jurisdiction. *Masaryk University Journal of Law and Technology*. 2012, roč. 6, č. 1, s. 177–190. ISSN 1802-5951.

⁹⁶ EDWARDS, Lilian; WAELDE, Charlotte. *Law and the Internet*. Third Edition. Oxford: Hart Publishing Ltd., 2009. 713 s. ISBN 978-1-84113-815-2.

zejména on-line spotřebitelských smluv.⁹⁷ Podle názoru autorky publikace ale chybí zpracování doktrinální, věnující se analýze norem mezinárodního práva soukromého a skutečností rozhodných pro určení práva rozhodného a mezinárodní pravomoci soudů v on-line prostředí

V rámci **třetí kapitoly** se již autorka věnuje pravidlům pro založení mezinárodní pravomoci/příslušnosti soudů. V této kapitole jsou využity především komentáře k Nařízení Brusel I⁹⁸ a publikace, které se věnují evropskému mezinárodnímu právu procesnímu (*Rozeňhalová a Týč*,⁹⁹ *Pauknerová*¹⁰⁰), *Grusic*¹⁰¹ a *Wang*.¹⁰²

Ve všech třech velkých kapitolách je zohledněn také přístup doktríny a judikatury v USA. Kromě již výše zmiňovaných zdrojů byly při zpracování těchto dílčích částí využity i další zdroje.¹⁰³

1.6 Metodologie práce

Metodou práce se rozumí systematický způsob zkoumání za účelem získání objektivně správných poznatků o zkoumaném předmětu.¹⁰⁴

⁹⁷ GILLIES, Lorna, E. *Electronic Commerce and International Private Law. A Study of Electronic Consumer Contracts*. Aldershot: Ashgate Publishing Limited, 2008. ISBN 978-0-7546-4855-0 a další.

⁹⁸ MAGNUS, Ulrich; MANKOWSKI, Peter. *Brussels I Regulation*. München: Sellier European Law Publishers, 2007. 852 s. ISBN 978-3-935808-32-3.

⁹⁹ ROZEHNALOVÁ, Naděžda; TÝČ, Vladimír. *Evropský justiční prostor (v civilních otázkách)*. 1. vydání. Brno : Masarykova univerzita, 2005. 401 s. ISBN 80-210-3054-2.

¹⁰⁰ PAUKNEROVÁ, Monika. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008. 409 s. ISBN 978-8074000348.

¹⁰¹ GRUSIC, Ugljesa. Jurisdiction in Complex Contracts Under the Brussels I Regulation [on-line]. *Journal of Private International Law*. 2011, Vol. 7, No. 2, s. 321 – 340, [citováno 3. 1. 2013]. Dostupné z: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1915561.

¹⁰² WANG, Faye, Fangfei. *Law of Electronic Commercial Transactions: Contemporary Issues in the EU, US and China*. London: Routledge, 2011. S. 270. ISBN 978-0-415-55745-0; WANG, Faye, Fangfei. *Internet Jurisdiction and Choice of Law. Legal Practices in the EU, US and China*. Cambridge: Cambridge University Press, 2010. s. 261. ISBN 978-0-521-19933-9; WANG, Faye, Fangfei. Obstacles and Solutions to Internet Jurisdiction. A Comparative Analysis of the EU and US laws [on-line]. *Journal of International Commercial Law and Technology*, 2008, Vol. 3, Issue 4 [citováno 28. 11. 2012]. Dostupné z: www.heinon-line.org.

¹⁰³ Například RICE, Denis, T; GLADSTONE, Julia. An assessment of the Effects Test in Determining Personal Jurisdiction in Cyberspace [on-line]. *The Business Lawyer*. 2003, Vol. 58, No. 2, s. 601 – 654 [citováno 3. 1. 2013]. Dostupné z: www.jstor.org.

¹⁰⁴ BOGUSZAK, Jiří; ČAPEK, Jiří; GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 2. přepr. vyd. Praha: ASPI, 2004. s. 347. ISBN 8073570300. S. 16.

Předkládaná publikace je svým obsahem popisně-explanační.¹⁰⁵ Zaměřuje se na popis teoretických základů principu teritoriality v mezinárodním právu veřejném a vlivu elektronizace v této oblasti. Tyto poznatky jsou následně analyzovány v užších souvislostech na pravidlech pro založení mezinárodní pravomoci (příslušnosti) soudů v soukromoprávních vztazích s mezinárodním prvkem. Tato analýza je provedena na právní úpravě v rámci Haagské úmluvy o dohodách o volbě soudu¹⁰⁶ a Nařízení Brusel Ibis.

Publikace představuje verifikující studii.¹⁰⁷ Je založena na metodě ověřování pracovních hypotéz. Dílčí pracovní hypotézy byly pro účely této publikace stanoveny na základě rešerše aktuálního stavu poznání problematiky.

V předložené publikaci autorka vychází z nejen z české, ale především ze zahraniční literatury.

Nejčastěji využitou metodou práce je metoda analytická. Tato je využita především pro práci s odbornou literaturou. Tato metoda je využita také při studiu obsahu

Pozornost je věnována dostupným výsledkům rozhodovací praxe. Při práci s judikaturou je využita metoda induktivní.

V míře nezbytné pro uvedení a pochopení především teoretické části je využita i metoda kompilační. Autorka publikace si je vědoma nedostatků této metody pro vědeckou práci, z tohoto důvodu je použita jen v malé míře.

Těmito metodami získané poznatky se v závěrečné části pokusila autorka zobecnit a pomocí metody syntézy postupovat při vymezování závěrů výzkumu.

1.7 Limity práce

Vědecký teoretický výzkum v oblasti vlivu elektronizace na normativní systémy regulace obecně a na mezinárodní právo soukromé a procesního však naráží na řadu omezení a problémů, nebo lépe řečeno **výzev**.

¹⁰⁵ PUNCH, Keith. Úspěšný návrh výzkumu. 1. vyd. Praha: Portál, 2008. 230 s. ISBN 978-807367-468-7. S. 56-57.

¹⁰⁶ Convention on Choice of Court Agreements [on-line]. 30 June 2005 [citováno 30. 1. 2013]. Dostupné z <http://www.hcch.net/upload/conventions/txt37en.pdf>.

¹⁰⁷ PUNCH op. cit., s. 59.

Na tomto místě je nutné znovu zopakovat, že technologický vývoj v oblasti informačních a komunikačních technologií je neustálý a poměrně rychlý. Bez nadsázky lze říci, že *co platí dnes, nemusí platit zítra*. Dynamika vývoje technologií vysoce převažuje nad legislativní rychlostí úpravy právních vztahů, které jsou jí ovlivněny. A to jak na úrovni národní, tak regionální (například Evropské unie) i mezinárodní. Problémy mohou vzniknout i tam, kde se právo naopak snaží předvídat a/nebo ovlivnit, kudy se bude technologický vývoj ubírat. „[...] *právo a právní úprava je reaktivní, než proaktivní*“.¹⁰⁸ I přes pochopitelnou pomalejší reakci prostředků právní regulace na tuto situaci mohou být závěry této publikace relativizovány.

Dalším limitujícím faktorem je nedostatek judikatury. Tato publikace je především v některých částech třetí kapitoly spíše hypotetická. Obsahuje vlastní argumenty a závěry autorky publikace, které bohužel nemohou být opřeny o relevantní judikaturu nebo dostatečný počet zdrojů.

Dalším faktorem ovlivňujícím odborný výzkum v této oblasti je i mezinárodní právo soukromé a procesní. Toto odvětví je samo o sobě komplexní. Pro pochopení vlivu elektronizace je nutné se vypořádat se samotnými doktrinárními základy, přístupy a historií mezinárodního práva soukromého a mezinárodního práva veřejného.

Jisté dílčí limity publikace jsou uvedeny také v kapitole týkající se vlivu elektronizace na alternativní pravidla pro založení příslušnosti soudů ve sporech ze smluv dle Nařízení Brusel I.

Elektronizace je svou podstatou spojena s technologiemi a informačními systémy. Snad není příliš troufalé tvrzení, že odborná právnická veřejnost může někdy pociťovat nedůvěru až odstup k této problematice. To je často dáno možná neodůvodněnou obavou z neznalosti odborné terminologie a fungování těchto systémů.¹⁰⁹ Odborný výzkum může ztěžovat i fakt, že ne vždy existuje relevantní judikatura, která by mohla (nejen) aplikační praxi pomoci. V této publikace je však odmítnuta

¹⁰⁸ SVANTESSON, Dan Jerker B. A Legal Method for Solving Issues of Internet Regulation; applied to the Regulation of Cross-Border Privacy Issues. *EUI Working Papers. Department of Law*. 2010. Law 2010/8, s. 1 – 57. ISSN 1725-6739. S. 1.

¹⁰⁹ „...*Judges and legislators faced with adapting existing legal standards to the novel environment of cyberspace struggle with terms and concepts that the average... five-year old tosses about with breezy familiarity.*“ In SVANTESSON, Dan Jerker B. A Legal Method for Solving Issues of Internet Regulation; applied to the Regulation of Cross-Border Privacy Issues. *EUI Working Papers. Department of Law*. 2010. Law 2010/8, s. 1 – 57. ISSN 1725-6739. S. 1.

teze, že právní diskuze nad novými technologickými fenomény vyžaduje hlubokou znalost a analýzu technických procesů, a že tyto technické okolnosti vůbec podmiňují položené právní otázky. Z právního hlediska to není technická stránka, která je pro zkoumání v této publikaci rozhodující, ale její účinky a důsledky.¹¹⁰

1.8 Přínos publikace k vědění

Ambicí publikace není (a ani nemůže být) vytvoření nového právně-teoretického základu pro v úvodu vymezenou zkoumanou oblast. Velmi skromným cílem je snaha nabídnout originální a vědecky poctivý pohled na obecné a teoretické téma vlivu elektronizace na princip teritoriality v mezinárodním právu veřejném a soukromém. Druhým skromným cílem je propojit tyto právně teoretické úvahy na více do praxe zaměřenou oblast, a sice mezinárodní pravomoc (příslušnost) soudů ve sporech ze smluv mezi podnikateli.

Řešení kolizních a procesních otázek u právních poměrů vznikajícím on-line není věnována názoru dostatečná pozornost. Způsob uchopení těchto otázek je problémem právně-filozofickým s výraznými praktickými dopady.

Autorka publikace si dovoluje vyslovit přání a snad ne příliš odvážný cíl, že svým pojednáním přispěje k odborné diskuzi na toto téma.

¹¹⁰ Pro právní analýzu je například významné, zda správci webové stránky dokáží omezit její dosah a přístupnost z určitého území. Jakým způsobem tak učiní, již není pro právo významné. Stejně tak rozhodnutí ve věci *Gutnick vs. Jones*, bod 14 a násl.: „*The affidavit... attempted to trespass on to the area of the legal conclusion as to how and when, for the purposes of the law defamation in relation to the Internet, publication took place... They are illuminating... in addressing the technical proces whereby a document finds its way from one computer to another via the world wide web... However, the appreciation of... technologies... cannot dominate the question of publication for the law of defamation.*“

2 Elektronizace a vybrané aspekty jejího vlivu na princip teritoriality v mezinárodním právu (soukromém a veřejném)

„Imagine there’s no countries...“¹¹¹
„The law struggles with the global reach of the Internet, while everyone else revels in it.“¹¹²

2.1 Úvod

Tato kapitola se věnuje obecnému tématu elektronizace a jejího vlivu na princip teritoriality v mezinárodním právu veřejném a mezinárodním právu soukromém. Zpracování této kapitoly vychází z několika pracovních tezí.

Jak bylo uvedeno výše, Internet je považován místo bez hranic mezi státy. Princip teritoriality, na kterém je pomocí hranic založeno rozdělení suverenity mezi státy, neplní na internetu zcela svou funkci.

V této publikaci je vycházeno z teze, že **globalizace a komercializace internetu má vliv na rozostření hranice mezi mezinárodním právem soukromým a mezinárodním právem veřejným**. S rozvojem komunikačních a informačních technologií se podle některých autorů snižuje význam národních států a tím i tradiční chápání zásady teritoriality.

Princip teritoriality ohraničuje a vymezuje hranice státní moci a suverenity. Na internetu žádné hranice a teritoriální omezení nejsou. Informace mohou volně překračovat území různých států. Důsledky zveřejnění informace nebo jednání na internetu se mohou projevit po celém světě, kde je tato informace dostupná. Mezinárodní právo soukromé pomocí kolizních a norem a hraničních určovatelů v nich obsažených navazuje účinky právního jednání k území konkrétního státu. Jak ale vyřešit tuto otázku v místě, kde hranice neexistují, a kde nemusí být zřejmé, kde se projeví účinky určitého jednání?

¹¹¹ John Lennon, *Imagine* (1971). Převzato z: SVANTESSON (2012)a op. cit., s. 1.

¹¹² KOHL, Uta. *Jurisdiction and the Internet: A Study of Regulatory Competence over On-line Activity*. Cambridge: Cambridge University Press, 2007. 323 s. ISBN 978-0-521-8430-5. S. 3.

Předmětem této publikace jsou především pravidla jurisdikce – pravomoci/kompetence států–jak z pohledu mezinárodního práva veřejného, tak mezinárodního práva soukromého. Jak bylo uvedeno v kapitole 1.5, autorka vychází zejména ze zahraniční, především anglicky psané literatury. Z tohoto důvodu může někdy dojít k zaměňování pojmů. Právní angličtina není nejpřesnějším právním jazykem a má dále k českému právnímu prostředí, než například právní němčina. Zdroje, které jsou využity v této publikaci a které jsou psané anglicky, používají termín jurisdikce.¹¹³ V této publikaci je pod pojmem jurisdikce rozuměno mezinárodní pravomoc států a jejich orgánů.

2.2 Cíl a struktura kapitoly

V rámci této kapitoly se její první část věnuje principu teritoriality obecně, a to z hlediska jeho historického vývoje; významu v mezinárodním právu veřejném a mezinárodním právu soukromém; a jejím pojetím v teorii a judikatuře soudů na federální úrovni v USA. Součástí analýzy je i vztah mezinárodního práva veřejného a soukromého.

Obsahem druhé části této kapitoly je vliv elektronizace na princip teritoriality, vývoj vztahu právní regulace a internetu a důsledky elektronizace, především v podobě stírání hranice mezi mezinárodním právem veřejným a soukromým a fragmentace internetu.

Cílem této kapitoly v její závěrečné části je zhodnocení první pracovní hypotézy a dvou dílčích subhypotéz:

1. **Princip teritoriality je jedním ze základních principů mezinárodního práva soukromého, který je platný i v kontextu internetu a informačních sítí.**
 - **V důsledku vlivu globalizace a elektronizace je třeba princip teritoriality nově interpretovat v kontextu moderních komunikačních a informačních technologií.**
 - **V důsledku vlivu globalizace a elektronizace dochází posunu významu principu teritoriality, a tím ke sblížení mezinárodního práva veřejného a soukromého.**

¹¹³ **Jurisdikce** (z latinského *ius iudicium* nebo *ius dicere*) vyjadřuje právo úřadu posuzovat případ. V užším smyslu znamená jurisdikce soudní pravomoc a soudní příslušnost, v rámci mezinárodního práva soukromého pravomoc orgánů určitého státu rozhodovat spor s mezinárodním prvkem. K tomu blíže v kapitole 3. 4. 2.

2.3 Princip teritoriality

„The Internet is caught between old forces of local territorialism and new forces characteristic of global economies.“¹¹⁴

„It is a conception of private international law where the international community of law restricts all territorial laws, and defines their competency.“¹¹⁵

2.3.1 Úvod

Princip teritoriality je jedním ze základních principů, který ovládá problematiku mezinárodní pravomoci (kompetence) státu jak ve smyslu mezinárodního práva veřejného, tak mezinárodního práva soukromého. Princip teritoriality reflektuje horizontální rozdělení moci a suverenity mezi státy. Projevuje se mimo jiné tím, že stát má „moc“ nad svým územím a může jí podrobit osoby a věci, které se na něm nacházejí.¹¹⁶

Princip teritoriality byl po staletí základním stavebním kamenem mezinárodního práva veřejného.¹¹⁷ V této otázce je patrný rozdílný přístup zemí kontinentální právní Evropy a země angloamerického právního systému. Země *common law*, především Spojené státy, interpretovaly princip teritoriality poměrně široce, a to v zájmu ochrany před důsledky přeshraničních trestných činů a ekonomické globalizace.¹¹⁸

Princip teritoriality a jeho aplikace není vždy na první pohled zřejmý. Otázkou pro jeho aplikaci je, zda pro danou právní situaci existuje spojení s územím některých států. Který z těchto států je pak oprávněn uplatnit svou jurisdikci?

Jak bude z dalšího textu patrné, princip teritoriality může někdy vyvolávat více otázek při své aplikaci, než podávat řešení. Státy mají různá pravidla pro založení pravomoci svých orgánů. Státy mohou považovat určité jednání nebo jeho důsledky za spadající do jejich pravomoci, neboť jednání nebo výsledek jednání se mohl projevit na jejich území.

¹¹⁴ SCHULTZ, Thomas. Carving up the Internet: Jurisdiction, Legal Orders, and the Private/Public International Law Interface [on-line]. *The European Journal of International Law*, 2008, Vol. 19, No. 4., s. 799 – 839 [citováno 15. 9. 2012]. Dostupné z: <http://www.oxfordjournals.org/subject/law/>.

¹¹⁵ MILLS (2006) op. cit., s. 33 – 37; stejně v MILLS (2009) op. cit., s. 56 – 61.

¹¹⁶ POTOČNÝ, ONDŘEJ op. cit., s. 12.

¹¹⁷ RYNGAERT op. cit., s. 42.

¹¹⁸ RYNGAERT op. cit., s. 59 a násl.

Dle některých autorů je otázkou, zda teritorialita může (měla by) zůstat vhodným mechanismem i v kontextu globalizace a elektronizace.¹¹⁹ Internet propojil celý svět v jedno globální území. Pro účastníky právních vztahů vznikajících na internetu není často rozhodující, na jakém území se nachází protistrana. V mnoha případech není možné lokalizovat přesně polohu osoby, věci nebo místa, kde došlo k rozhodné skutečnosti (tato problematika bude analyzována v kapitole 3.16 týkající se geolokačních technologií). V takovém případě mohou nastoupit možnosti podpůrné nebo jiné, netradiční. Nenecháme na toho, kdo má rozhodnou činnost, ale rozhodným je místo působení činnosti apod.

2.3.2 Struktura podkapitoly

Tato podkapitola je věnována principu teritoriality z hlediska historického vývoje, jeho významu v mezinárodním právu veřejném a soukromém a jejich vzájemnému vztahu. Dále se věnuje principu teritoriality z pohledu doktríny ve Spojených státech. Závěr této podkapitoly obsahuje shrnutí získaných poznatků.

2.3.3 Princip teritoriality z hlediska historického vývoje

Pro vymezení principu teritoriality a jeho role v mezinárodním právu soukromém a procesním je nutné se zabývat jeho koncepcí z hlediska historického vývoje mezinárodního práva.

Cílem této části není a ani nemůže být ambice podat úplný a podrobný přehled historického vývoje mezinárodního práva soukromého a mezinárodního práva veřejného. Z hlediska cílů a předmětu publikace je tato část zaměřena pouze na jeden aspekt, a sice princip teritoriality. Tento princip je zkoumán z hlediska historického vývoje. Opět, s ohledem na cíle publikace a její rozsah se nebude jednat o výklad detailní, pokrývající všechny možné otázky. Byl zvolen takový rozsah výkladu, který je dostatečný pro účely a cíl publikace.

Následující historický přehled byl zvolen úmyslně. I v historickém vývoji principu teritoriality je možné hledat paralelu k současnému stavu a existence svébytného prostoru bez hranic.

¹¹⁹ MILLS (2009) op. cit., s. 244 – 246.

Princip teritoriality je neoddělitelně spjat s ideou suverenity (svrchovanosti).¹²⁰ Idea suverenity byla rozvinuta, aby zdůvodnila koncentraci neomezené moci v rukou vlád. Byla proto orientována na poměry uvnitř státu.¹²¹ Každý stát je však v pokušení prosazovat svou moc navenek a podřídit si konkurující moc. Jednotliví suveréni však nebyli schopni rozšiřovat svou moc neomezeně. Naráželi na jiné obdobné moci. Rovnováha sil mezi státy a z ní vyplývající nezbytnost jejich koexistence byla omezením jejich rozpínavosti.¹²² Trvalý a mocensky nepřekonatelný odpor prostředí nutí státy respektovat projevy existence jiných suverénních států a vede je k nezbytně nutné mezinárodní spolupráci podřízené určitým právním pravidlům.¹²³

Z hlediska historického vývoje to však byl po staletí **princip personality**, který ovládal mezinárodní právo.¹²⁴ K růstu významu teritoriality v doktríně dochází až v 17. století v učení nizozemské právní školy. Na principu teritoriality jsou založena jurisdikční pravidla především v zemích *common law*.¹²⁵ To je dáno především pojetím a úpravou mezinárodních vztahů a mezinárodního práva soukromého (k tomu viz dále).

V rámci historického vývoje principu teritoriality je možné vidět i rozdílné pojetí přístup v zemích *common law* a kontinentálního práva¹²⁶ Na rozdíl od *common law*, evropský inkviziční systém, který mířil k získání pravdy/doznání od obviněného, obsahoval méně záruk práva na spravedlivý proces.¹²⁷ Právní systém *common law* naopak vychází z principu teritoriality, neboť právě tento princip měl být zárukou řádného procesu pro obviněného. Právo žalovaného na řádný proces mělo být zajištěno tím, že bude souzen na území, kde čin spáchal.¹²⁸

¹²⁰ K svrchovanost srov. také KOJECKÝ op. cit., s. 15 a násl.

¹²¹ MALENOVSKÝ op. cit., s. 20.

¹²² MALENOVSKÝ op. cit., s. 20.

¹²³ MALENOVSKÝ op. cit., s. 20.

¹²⁴ MILLS (2009) op. cit., s. 246.

¹²⁵ RYNGAERT op. cit., s. 59 a násl.

¹²⁶ „While territoriality became more important later, with the rise of the sovereign nation State with undisputed borders, some forces, which were ironically fed by the very power of the sovereign State, complicated the rise of territoriality, notably the development of the inquisitorial system of criminal prosecution in the Middle Ages.“ In: RYNGAERT op. cit., s. 43.

¹²⁷ „The desire of seeing substantive justice done then almost naturally cast aside jurisdictional constraints such as territoriality.“ In: RYNGAERT op. cit., s. 43.

¹²⁸ RYNGAERT op. cit., s. 43.

Ve starověku se nesetkáváme s rozvinutými pravidly mezinárodního práva soukromého a procesního. Starověk byl založen nikoliv na územním základě rozdělení moci, ale skládal se ze samostatných společenství s vlastním jazykem, náboženstvím a kulturou. Každá obec měla své vlastní právo a vystačila s použitím *legis fori*. Příslušníci cizích kmenů si s sebou nesli své kmenové právo.¹²⁹

Stejně tak v období starověkého Řecka a Říma stále ještě nelze hovořit o principu teritoriality.¹³⁰ Vztahy mezi Římany a cizinci byl upraven zvláštním souborem norem, tzv. *ius gentium*. Tento soubor norem byl součástí římského práva a byl určen výhradně pro úpravu těchto vztahů, kolizní otázka se vůbec nekladla.^{131 132}

Ve středověké Evropě po pádu říše římské, v období budování nových mocenských jednotek, se pozornost obrátila především k otázce suverenity (nezávislosti na jiné moci) a extrateritoriálním účinkům aplikace práva. Tzv. glosátoři, se kterými je spojen počátek doktrín mezinárodního práva soukromého ve 12. a 13. století,¹³³ vycházeli při řešení právních sporů mezi příslušníky měst a městských států ze zásady *legis fori* (někdy použití práva, které je silnější a lepší).¹³⁴

Tzv. postglosátoři ve 14. století (považovaní za zakladatele vědy o mezinárodním právu soukromém)¹³⁵ již s teritorialitou začínají pracovat. *Bartolus de Saxoferrato* užíval pro formu a obsah smlouvy právo místa jejího uzavření, pro následky porušení práva místa plnění ze smlouvy. Podle *Bartola* se právem státu řídí pouze jeho subjekty, nikoliv subjekty cizího státu, byť se nacházejí na jeho území.¹³⁶

Další významný představitel této myšlenkové školy, *Baldus de Ubaldis*, je představitelem tzv. statutární teorie, která se stala základem pro teorii mezinárodního práva

¹²⁹ RYNGAERT op. cit., s. 44, KUČERA op. cit., s. 86.

¹³⁰ RYNGAERT op. cit., s. 43.

¹³¹ KUČERA op. cit., s. 86.

¹³² V této souvislosti je zajímavá návaznost na moderní kolizní právo. Pokud *ius gentium* neposkytlo pro řešení případu odpověď, *praetor peregrini* zvažoval aplikaci původní *ius peregrinum* (*ius originalis*). Toto právo se ovšem neaplikovalo, pokud bylo v rozporu se zájmy státu nebo veřejnou morálkou. V tom můžeme vidět základy „moderního“ institutu výhrady veřejného pořádku. Podle *Ryngaerta* je to také důkaz o významu teritoriality i v raně evropském kontinentálním právu. In: RYNGAERT op. cit., s. 44 – 45.

¹³³ KUČERA op. cit., s. 87.

¹³⁴ Ibid.

¹³⁵ Ibid.

¹³⁶ Z tohoto pravidla však připouštěl řadu výjimek, například směrem k teritoriální působnosti státního trestního práva, které mohlo trestat i vizince nacházející se na jeho území. K bližším podrobnostem srov. RYNGAERT op. cit., s. 46; LANDO op. cit., s. 241.

soukromého pro další staletí. Výchozím bodem této teorie je *statut* (právní předpis), jehož povahu zkoumají. Statutární teorie rozlišovala tři druhy statutů: *statuta personalia* týkající se osob; *statuta realia* týkající se věcí; a *statuta mixta* týkající se úkonů. Práva k nemovitostem se řídí právními předpisy polohy nemovitosti; právní úkony, především smlouvy, jsou upraveny právními předpisy platnými v místě, kde k právnímu úkonu došlo.¹³⁷ Podle *Bartolomea a Saliceto* byly movité věci podřízeny právu vlastníka, nikoliv polohy věci.

K nárůstu významu principu teritoriality dochází v 17. století. Zlomovým okamžikem bylo uzavření Vestfálského míru v roce 1648. Z důvodů vzniku samostatných států, boje jejich panovníků o ovládnutí co největšího území, klesá význam původu, národnosti, náboženství apod. Osoba, která se přesunula na území jiného státu, si s sebou již nenesla své vlastní (původní) právo, ale byla podřízena právu nového místa pobytu.¹³⁸ Princip teritoriality se v té době projevuje především v oblasti trestního práva. V podrobnostech lze odkázat na příslušné zdroje¹³⁹ a přesouváme se do Nizozemí 17. století.

Význam tehdejší právní školy mezinárodního práva soukromého je značný dodnes. Pro doktrínu mezinárodního práva veřejného je stěžejní učení „otce zakladatele“ *Hugo Grotia*, který založil své myšlenky na principu teritoriality.¹⁴⁰ Opět se pohybujeme především v oblasti trestního práva. Dle *Grotia* je každý stát oprávněn a dokonce povinen, především v otázce trestných činů, které mohou mít dopady v jiných státech, vykonat jurisdikci nad porušeními práva, ke kterému došlo na jeho území.¹⁴¹ *Grotius* však princip teritoriality opouští pro výkon tzv. universální jurisdikce v případě porušení přirozeného práva a *ius gentium*.¹⁴² Princip teritoriality, přirozenoprávní přístup k jurisdikci zastával i současník *Grotia*, *Matthaens*.¹⁴³

Nizozemská škola položila základy moderní doktríny mezinárodního práva soukromého. Její představitelé navázali na učení statutární teorie, která nebyla ve své

¹³⁷ KUČERA op. cit., s. 88 – 89.

¹³⁸ RYNGAERT op. cit., s. 47.

¹³⁹ RYNGAERT op. cit., s. 47 – 52; MILLS (2006) op. cit., s. 32 – 36; MILLS (2009) op. cit., s. 11 – 13.

¹⁴⁰ RYNGAERT op. cit., s. 52.

¹⁴¹ K tomu srov. především RYNGAERT op. cit., s. 52. A poznámku pod čarou č. 55.

¹⁴² RYNGAERT op. cit., s. 53. Tato koncepce nabyla významu především po 2. světové válce v kontextu trestání nacistických zločinů a stala se součástí obyčejového mezinárodního práva veřejného.

¹⁴³ Ibid.

době schopna vysvětlit, jak to, že aplikace právního předpisu vydaného v jednom státě může mít účinky ve státě druhém. *Paul Voet* a *Ulrik Huber* přišli s koncepcí teritoriality a *comity*.¹⁴⁴ Dle první *Huberovy* maximy platí jeho zákony pouze na jeho území a zavazují jeho subjekty, nikoho jiného.¹⁴⁵ Na základě mezinárodní *comity* mohou státy aplikovat na svém území cizí právo, ale není to jejich povinností. Jak uvádí *Ryngaert*, je zajímavé, že podle francouzské doktríny z toho stejného období „[...] as developed by *Bertrand d'Argentré* [...] the extraterritorial application of personal laws was not considered as a discretionary act, but as „une nécessité de droit, une exigence de la justice“.¹⁴⁶

Huberovy myšlenky se staly základem učení *Josephy Storyho* v nově se vytvářející teorii mezinárodního práva soukromého ve Spojených státech (i když *Story* kromě principu teritoriality pracoval i s principem personality, viz dále).

2.3.4 Princip teritoriality v mezinárodním právu veřejném

Mezinárodněprávní subjektivita státu je spojena se suverenitou (svrchovaností). Teorie státní suverenity byla formulována v 16. století *Jeanem Bodinem*. Myšlenka svrchovanosti a suverenity států byla dále rozpracována teoretiky práva v průběhu 17. století (např. *Thomasem Hobbesem*) a období absolutismu.¹⁴⁷ Souvisí se snahami feudálních panovníků o zajištění jejich neomezené a nezávislé moci uvnitř země a navenek směrem k jiným feudálním panovníkům a státům.¹⁴⁸ Impulsem k vývoji a potvrzení ideje suverenity států byl již zmíněný Vestfálský mír, kterým byla v roce 1648 ukončena třicetiletá válka. Po něm dochází k relativně trvalému uspořádání v Evropě, vzniká řada samostatných států.¹⁴⁹ Od této doby prošla idea suverenity vývojem, během kterého se měnil její obsah, společenská funkce a nositel.¹⁵⁰ Koncepce národních států a jejich suverenity je však ve své podstatě „nedávná“ historická a politická konstrukce.¹⁵¹

¹⁴⁴ „[*Voet and Huber*] cast conflict of laws theory for the first time in sovereign terms.“ In: RYNGAERT op. cit., s. 54.

¹⁴⁵ MANN (1964) op. cit., s. 26.

¹⁴⁶ RYNGAERT op. cit., s. 54.

¹⁴⁷ MALENOVSKÝ op. cit., s. 19.

¹⁴⁸ POTOČNÝ, ONDŘEJ op. cit., s. 14.

¹⁴⁹ KUČERA op. cit., s. 90.

¹⁵⁰ „From that time on, and for the better part of the last 300 years, law and governing were dominantly represented as strongly rooted in territoriality.“ In: SCHULTZ op. cit., s. 800.

¹⁵¹ 151 „[...] It was a brief historical moment when the ideas of nation and state were being joined by a hyphen to create a historically contingent Westphalian order.“ In: BERMAN op. cit., s. 319 – 320.

Svět je rozdělen mezi suverénní státy. Každý stát může vymezit rozsah své suverenity vůči svému území vydáváním právních předpisů. Těmito právními předpisy „*juris-dicere*“, říká, jakým způsobem upravuje právní postavení osob a věcí a právní jednání na svém území.

Jurisdikce (mezinárodní pravomoc) státu se dostává do hledáčku mezinárodního práva veřejného v okamžiku, kdy se stát snaží prosadit své zájmy a suverenity na území jiného státu. A to mimo jiné tím, že přijme nebo aplikuje právní předpisy na jednání, které není čistě tuzemského původu.¹⁵²

Principy mezinárodního práva týkající se pravomoci zajišťují také ochranu zájmů států. Jak uvádí Rynagert: „*The public international law of jurisdiction guarantees that foreign nations' concerns are also accounted for, and that sovereignty-based assertions of jurisdiction by one State do not unduly encroach upon the sovereignty of other States.*“¹⁵³ Pravidla mezinárodního práva veřejného a jurisdikce v podstatě vytyčují hranice použitelnosti vnitrostátního práva.¹⁵⁴ Tím se snaží zabránit, aby ekonomicky a politicky silnější státy uplatňovaly svůj vliv a pravomoc nad jednáním, které je spojeno s jinými státy.¹⁵⁵

Státní suverenitou se rozumí nezávislost státní moci na jakékoliv jiné moci.¹⁵⁶ A to jak v oblasti zahraničních vztahů (vnější suverenity), tak ve vnitřní politice (vnitřní suverenity). Suverénní stát není omezen ničím než suverénními právy jiných států, obecným mezinárodním právem a svobodně převzatými mezinárodními závazky. Jinak má volnost v jednání.¹⁵⁷

Stát je plnoprávným subjektem mezinárodního práva, rovnoprávným vůči všem ostatním suverénním státům, a rovným členem mezinárodního společenství.¹⁵⁸ Svou suverenity projevuje tím, že přejímá povinnosti podle mezinárodního práva a uplatňuje tak svou osobnost navenek a způsobilost k právním úkonům. Stát může samozřejmě výkon své suverenity v jisté oblasti a na určitou dobu omezit, a to převzetím mezinárodněprávního závazku uzavřením mezinárodní smlouvy.

¹⁵² Mann definuje pojem jurisdikce jako „*a State's right under international law to regulate conduct in matters not exclusively of domestic concern.*“ In: MANN (1964) op. cit., s. 9.

¹⁵³ RYNGAERT op. cit., s. 6.

¹⁵⁴ MANN (1964) op. cit., s. 15.

¹⁵⁵ „*Guaranteeing a peaceful coexistence between States through erecting jurisdictional barriers which State are not supposed to cross, the law of jurisdiction in one of the building blocks of the classical, billiard-ball view of international law of States coexistence.*“ In: RYNGAERT op. cit., s. 6.

¹⁵⁶ HEYER op. cit., s. 229.

¹⁵⁷ POTOČNÝ, ONDŘEJ op. cit., s. 14.

¹⁵⁸ POTOČNÝ, ONDŘEJ op. cit., s. 15.

Mezinárodní právo chrání moc státu vůči území vymezenému státní hranicí. Vnitřní suverenitu státu je možné vymezit jako územní výsost. Stát uplatňuje svou suverénní moc vůči vymezenému státnímu území. Státním územím se rozumí část zeměkoule, která je vymezena státními hranicemi. Tyto sahají kuželovitě do pomyslného středu zeměkoule a zahrnují vzdušný prostor až po hranice kosmu.¹⁵⁹ Tento územní prostor stát výlučně ovládá.

Státu náleží výlučná moc na jeho území vůči všem osobám a věcem. Suverénní stát tak na svém území vykonává veškerou moc zákonodárnou, výkonnou a soudní. Jakékoliv akty cizího státu jsou na území suverénního státu zakázány, ledaže by k nim stát dal souhlas.¹⁶⁰

Státní občané zůstávají podřízeni moci svého státu i tehdy, když pobývají v zahraničí. Tato tzv. personální výsost je však omezena právy státu pobytu, která vyplývá z jeho vlastní svrchovanosti a z povinnosti cizince respektovat právní řád státu pobytu.¹⁶¹

2.3.5 Princip teritoriality v mezinárodním právu soukromém

Jak bylo uvedeno výše, mezinárodní právo je založeno na zásadě suverenity států. Učení mezinárodního práva bylo dále rozvinuto a využito pro moderní teorii mezinárodního práva soukromého především nizozemskými právníky, jako byli *Urie Huber*, *Paul Voet*, *Johannes Voet*.¹⁶² Tito vycházeli při formulaci pravidel z idejí mezinárodního práva a územní suverenity. Suverenita se v mezinárodním právu soukromém projevuje zdůrazněním principu teritoriality a učením o mezinárodní zdvořilosti (*comity*).¹⁶³ *Mills* v této souvislosti uvádí, že *comity* je ve své podstatě „*mixem mezinárodních (mandatorních) a národních (volitelných) prvků*“.¹⁶⁴

Princip teritoriality se podle nizozemské právní školy projevoval tím, že zákony každého státu platí jen uvnitř daného státu a zavazují jeho poddané. Těmito osobami se myslí ti, kteří se na jeho území přechodně nebo trvale zdržují.

¹⁵⁹ ČEPELKA, ŠTURMA, s. 204; DAVID et al., s. 75.

¹⁶⁰ POTOČNÝ, ONDŘEJ op. cit., s. 15.

¹⁶¹ POTOČNÝ, ONDŘEJ op. cit., s. 15.

¹⁶² Vestfálským mírem byla potvrzena mimo jiné nezávislost Nizozemí, které mělo v té době oproti jiným evropským státům poměrně pokrokové buržoazní zřízení. In KUČERA op. cit., s. 90. 162 KUČERA op. cit., s. 90.

¹⁶³ KUČERA op. cit., s. 90.

¹⁶⁴ „*A mixture of international (mandatory) and national (discretionary) elements.*“ In: MILLS (2006) op. cit., s. 25.

Mnohem zajímavější je učení o mezinárodní zdvořilosti. Neexistuje povinnost aplikovat cizí právní řád. Mezinárodní zdvořilost však požaduje, aby se v zájmu mezinárodních (především obchodních) styků, za jistých okolností používalo cizí právo. Každý stát si musí sám uvážit, v jakém rozsahu uzná působnost cizích právních předpisů.¹⁶⁵

„The lines between prescriptive jurisdiction, conflict of laws and personal jurisdiction which all stem from transnational character of private litigation, have become blurred.“¹⁶⁶ Výkon pravomoci soudů a jiných státních orgánů v řízeních s mezinárodním prvkem není v dnešní době jednoduchou záležitostí. Problematika jurisdikce (mezinárodní pravomoci) „se stala mnohovrstevným a mnohovýznamovým právním konceptem, který v sobě zahrnuje prvky jak mezinárodního práva veřejného, tak mezinárodního práva soukromého“.¹⁶⁷

Princip teritoriality se v mezinárodním právu soukromém a procesním projevuje především v rámci uznávací a vykonávací pravomoci soudů (tzv. v oblasti účinků cizího rozhodnutí v tuzemsku).¹⁶⁸

Princip teritoriality ovládá mezinárodní právo soukromé i dnes. Hraniční určovatelé v kolizních normách a kritéria pro založení mezinárodní pravomoci/příslušnosti soudů jsou stále především teritoriální a navázání k území určitého státu. Vzhledem k tomu, že princip teritoriality je obsažen v řadě norem mezinárodního práva soukromého, tyto mohou v různých situacích různým způsobem vymezovat a interpretovat jeho obsah. Toto propojení pravidel mezinárodního práva soukromého k určitému území znamená, že ony pravomoci národních států vycházejí, resp. jsou zakotvena v principech mezinárodního práva veřejného týkajících se jurisdikce. *Mills* tyto principy považuje za jakousi „meta-spravedlnost“.¹⁶⁹

Elektronizace má značný vliv na mezinárodní právo soukromé a procesní. A to právě z důvodů založení jejich pravidel na teritorialitě – navazování právně relevantního jednání k území určitého státu.

¹⁶⁵ KUČERA op. cit., s. 90.

¹⁶⁶ RYNGAERT op. cit., s. 11.

¹⁶⁷ RYNGAERT op. cit., s. 11

¹⁶⁸ AKEHURST op. cit., s. 145 a násl.

¹⁶⁹ „The adoption of territorial rules in private international law is not a claim that the law or jurisdiction selected by such rule is superior; it is a ‘meta-justice’ claim that regulatory authority ought to be based on the territorial foundations established by public international law rules on jurisdiction.“ In: MILLS (2009) op. cit., s. 246.

2.3.6 Vztah mezinárodního práva veřejného a mezinárodního práva soukromého

Jak bylo uvedeno v úvodní kapitole, jednou z výchozích pracovních tezí publikace je, že elektronizace má vliv na vztah mezi mezinárodním právem veřejným a mezinárodním právem soukromým. Pro vymezení, jakým způsobem a s jakými důsledky elektronizace jejich vztah ovlivňuje, je vhodné se nejdříve zabývat jejich vztahem off-line, v „tradičních“ intencích.

Mezinárodní právo veřejné i mezinárodní právo soukromé rozdělují kompetence mezi jednotlivé státy a z hlediska historického nebyly považovány za samostatné právní disciplíny.¹⁷⁰

Mezinárodní právo veřejné mělo a má velký vliv na formulování pravidel mezinárodního práva soukromého. Jak uvádí *Mills*: „Je zřejmé, že teritorialita ve smyslu mezinárodního práva veřejného vychází z vývoje mezinárodního práva soukromého a jeho horizontální delimitace pravomoci mezi jednotlivé státy.“¹⁷¹

Normy mezinárodního práva veřejného stanoví limity, ve kterých se může mezinárodní právo soukromé pohybovat. Tzn. míru ohledu, kterou musí poskytnout vnitrostátním soudům a národním právním řádům.¹⁷² Normy mezinárodního práva veřejného stanoví, že státy nemají neomezenou možnost ve vytváření pravidel svého mezinárodního práva procesního a při stanovování kritérií pro založení mezinárodní pravomoci (příslušnosti) svých soudů. Státy jsou omezeny principy mezinárodního práva veřejného, které upravují existenci států v rámci mezinárodního společenství.¹⁷³

¹⁷⁰ „For centuries public international law (insofar as it existed at all) and the conflict of laws were hardly thought of as distinct branches of the law. Hence the suggestion that the origin of the international doctrine of jurisdiction lies in the conflict of laws would not have caused surprise in earlier days. Its correctness is even today unlikely to be questioned, for a fruitful and effective history of public international law starts some four centuries later than the history of the conflict of laws.“ In: MANN (1964) op. cit., s. 24.

¹⁷¹ It is clear that public international law norms of territoriality exert a fundamental influence over the development of private international law as an aspect of their role in delimiting the horizontal structure of the division of regulatory authority between states.“ In: MILLS (2009) op. cit., s. 243.

¹⁷² MANN (1964) op. cit., s. 12, MANN (1984) op. cit., s. 32.

¹⁷³ MILLS (2009) op. cit., s. 244.

Mezinárodní pravomoc států vyplývá především z mezinárodního práva veřejného.¹⁷⁴ *Mills* tento přístup dále zdůrazňuje, tvrdíc, že „[...] *national law rules are in all context shaped, although seldom explicitly, by public international law norms.*“¹⁷⁵

V souvislosti s postavením mezinárodního práva soukromého a jeho vztahu k mezinárodnímu právu veřejnému lze rozlišit dva přístupy. Na jedné straně se jedná o nacionální směr (který zastává česká doktrína) a internacionalistický (universalistický) směr.¹⁷⁶

Mezinárodní právo soukromé je podle české doktríny součástí vnitrostátního práva jako jeho zvláštní právní odvětví.¹⁷⁷ Každý stát má své vlastní mezinárodní právo soukromé. Česká doktrína mezinárodního práva soukromého odmítá tzv. internacionalistické pojetí, které považuje mezinárodní právo soukromé za součást mezinárodního práva (veřejného).¹⁷⁸ Je nutné uvést, že i česká doktrína uznává, že existují povinnosti vyplývající z obecného mezinárodního práva, které stanoví některé povinnosti, typicky nutnost použití cizího práva. Některé povinnosti vyplývají z obecného mezinárodního práva při vydávání norem mezinárodního práva procesního.¹⁷⁹

Nacionalistický směr je přijímán i ve Spojených státech, mezi jeho představitele patřil například *Story*. Je promítnut také do tzv. Restatement (Second) of Conflict of Laws z roku 1971.¹⁸⁰ *Kalenský* poukazoval na to, že zásada teritoriality byla ve Spojených státech přizpůsobena pro řešení mezioblastních kolizí mezi členskými státy USA a že v souvislosti s expanzí cizího práva „*se v této soustavě kolizního práva počíná projevovat určité univerzalistická tendence, která narušuje teritoriální povahu staršího angloamerického kolizního práva.*“¹⁸¹

¹⁷⁴ Rnygaert k tomu uvádí: „*The scope of application of regulatory law has typically been cast in public international law terms, regulators being in the first place concerned not to overstep the international law limits that delimit their jurisdiction sphere from other regulators' sphere.*“ In: RYNGAERT op. cit., s. 17

¹⁷⁵ MILLS (2009) op. cit., s. 244.

¹⁷⁶ Blíže k těmto dvěma směrům v české literatuře srov. například KALENSKÝ (1969) op. cit., s. 45 – 62; KUČERA op. cit., s. 92 a násl.

¹⁷⁷ KUČERA op. cit., s. 33.

¹⁷⁸ KUČERA op. cit., s. 31; KALENSKÝ (1969) op. cit., s. 51 a násl.

¹⁷⁹ *Kučera* uvádí jako příklad § 47 ZMPsP, který stanoví vynětí cizích států a osob požívajících imunity z pravomoci svách orgánů. Převzeme-li stát mezinárodní smlouvou tuto povinnost, musí do svého právního řádu uvést mezinárodně sjednané, unifikované normy přímé, kolizní a procesní a jednostranně je neměnit. In KUČERA op. cit., s. 32.

¹⁸⁰ HRADILOVÁ op. cit., s. 19.

¹⁸¹ KALENSKÝ (1969) op. cit., s. 57.

Jak uvádí *Kučera* ve svém obecném kurzu mezinárodního práva soukromého: „*Otázka vztahu mezinárodního práva soukromého k mezinárodnímu právu (veřejnému) je součástí problematiky vztahu mezinárodního práva k právu vnitrostátnímu vůbec.*“¹⁸² Mezi mezinárodním právem soukromým a mezinárodním právem (veřejným) však zůstávají jistá styčná místa. *Kučera* tyto užší vazby vymezuje z důvodů:¹⁸³

1. mezinárodní povahy vztahů;
2. rozsahu povinností státu při úpravě zejména smluvních soukromoprávních vztahů s mezinárodním prvkem;
3. možné existence mezistátní smlouvy pro mezinárodní hospodářskou spolupráci, která je uskutečňována soukromoprávními smlouvami mezi osobami z těchto států;
4. nutností řešení kolizí různých mezinárodních smluv, které zavazují daný stát a obsahují pravidla, jejichž použití je možné v rozhodované věci.

Universalismus na straně druhé je založen na tom, že mezinárodní právo soukromé je součástí mezinárodního práva veřejného.¹⁸⁴ Universalismus vychází z údajné nadstátní povahy mezinárodního práva, jehož úkolem je rozdělovat zákonodárnou kompetenci mezi státy a i tím mezi jejich vnitrostátní právní řády. Normy mezinárodního práva jsou jakousi univerzální jednotkou, ze které je odvozeno veškeré právo. Mezinárodní právo soukromé je odvozeno z norem mezinárodního práva, je jejich provedením a tak je považováno za součást mezinárodního práva veřejného.¹⁸⁵ Univerzalismus nerozlišuje mezi vnitrostátním a mezinárodním právem, obě jsou součástí univerzálního právního řádu. Tomuto univerzálnímu právnímu řádu dominuje mezinárodní právo, ze kterého jsou odvozovány a kterému jsou podřízena práva jednotlivých států.¹⁸⁶

Univerzalistický přístup v mezinárodním právu soukromém se objevil v díle *Savignyho*,¹⁸⁷ jenž při umístění právního poměru vycházel z existence mezinárodního právního společenství a hledal „sídlo“ každého vztahu.¹⁸⁸ *Savigny* prosazoval užší závislost mezinárodního práva soukromého na mezinárodním právu veřejném, kolize by měly být rozhodovány ve všech státech jednotně, a to na základě příkazu

¹⁸² KUČERA op. cit., s. 32.

¹⁸³ KUČERA op. cit., s. 32.

¹⁸⁴ KALENSKÝ (1960) op. cit., s. 89.

¹⁸⁵ KALENSKÝ (1960) op. cit., s. 89.

¹⁸⁶ KALENSKÝ (1960) op. cit., s. 89.

¹⁸⁷ KUČERA, op. cit., s. 91.

¹⁸⁸ KUČERA, op. cit., s. 91; KALENSKÝ (1969) op. cit., s. 47.

mezinárodního právního společenství.¹⁸⁹ *Savigny* společně s dalším významným představitelem teorie mezinárodního práva soukromého *Wächterem* jsou považováni za zakladatele moderního mezinárodního práva soukromého.

Jedním z hlavních zastánců universalismu v mezinárodním právu soukromém byl také *von Bar*. Jeho učení charakterizoval *Kalenský* jako „*pokus o syntézu mezi doktrínou Savignyho a italskou nacionalistickou školou Manciniho*.“¹⁹⁰

Mezinárodní právo veřejné rozhraničuje osobní a věcnou působnost jednotlivých právních řádů existujících vedle sebe. Podle universalistické doktríny lze z mezinárodního práva veřejného odvodit úplný systém kolizních norem.¹⁹¹

V doktríně lze i dnes nalézt jistá styčná místa mezi mezinárodním právem soukromým a veřejným. Normy mezinárodního práva veřejného týkající se jurisdikce pomáhají interpretovat a aplikovat pravidla mezinárodního práva soukromého. A naopak, normy mezinárodního práva soukromého jsou významným zdrojem pro vývoj a porozumění pravidel mezinárodního práva veřejného.¹⁹²

Pro vysvětlení role, funkce a vlivu, který má mezinárodněprávní princip teritoriality na mezinárodní právo soukromé, *Mills* vytváří analogii k postavení mezinárodního práva soukromého v rámci federálních systémů (typicky Spojené státy).¹⁹³ Podle *Millse* princip teritoriality v rámci mezinárodního práva veřejného ovlivňuje mezinárodní právo soukromé podobným způsobem, jako tzv. *Full Faith and Credit Clause* v rámci Ústavy USA ovlivňuje mezinárodní právo soukromé jednotlivých států USA. *Full Faith and Credit Clause* je jiným označením článku IV sekce 1 Ústavy USA. Toto ustanovení upravuje vztah mezi státy USA a pravomocemi Kongresu USA:

¹⁸⁹ Kalenský (1960) op. cit., s. 89. Jak uvádí *Mills*: „*It is central to Savigny's approach that the private international rules he developed were universal and common to all nations – part of an international community of law, derived from the fact of a community of nations. This may be contrasted with the conception of private international law resulting from the positivists theory of international law... in which private international law is (sometimes ambiguously) excluded from the domain of international law, and conceived of as part of each State's (voluntary) domestic law.*“ In: *MILLS* (2009) op. cit., s. 58.

¹⁹⁰ KALENSKÝ (1969) op. cit., s. 47.

¹⁹¹ KUČERA op. cit., s. 92.

¹⁹² „... *Public international rules on jurisdiction help explain the rules of private international law, but also [...] the rules of private international law provide an important source of State practice for the development and understanding of the rules of public international law.*“ In: *MILLS* (2009), op. cit., s. 236 – 237.

¹⁹³ *MILLS* (2009) op. cit., s. 242.

*„Full Faith and Credit shall be given in each State to the public Acts, Records, and judicial Proceedings of every other State. And the Congress may by general Laws prescribe the Manner in which such Acts, Records and Proceedings shall be proved, and the Effect thereof.“*¹⁹⁴

Tato *Full Faith and Credit Clause* nevyžaduje, aby jednotlivé státy USA přijaly právní úpravu mezinárodní pravomoci nebo kolizních norem. Jedná se o jakýsi základní princip, který vyžaduje, aby předtím, než je určen pravomocný soud, byl zkoumán minimální kontakt mezi sudištěm a předmětem sporu (*minimum contact test*). Toto pravidlo stanoví vnější limity mezinárodního práva soukromého; zároveň umožňuje státům, aby přijaly vlastní přístup k založení pravomoci svých soudů. Jednotlivé státy USA jsou při stanovování pravomoci svých soudů omezeny pravomocí ostatních států Unie. Jak shrnuje k této otázce *Mills*: *„Pravidla o pravomoci (jurisdikci) států v mezinárodním právu veřejném poskytují normám mezinárodního práva soukromého onu vazbu na území určitého státu.“*¹⁹⁵

Názory, že normy a pravidla mezinárodního práva veřejného a soukromého nelze využívat a směřovat, a naopak je nutné jejich striktní rozlišování, lze nalézt například u *Meessena*. Ten uvádí, že *„on the level of relations between sovereign states, domestic rules of conflict of laws cannot, of course, be relied upon at all, as the perspective of conflict of laws lies within a state and is directed to domestic interests, both public and private.“*¹⁹⁶

2.3.7 Vývoj vlivu principu teritoriality v doktríně ve Spojených státech amerických

Doktrína mezinárodního práva soukromého zaujímá zvláštní postavení v teorii práva USA. To je dáno mimo jiné povahou uspořádání Spojených států a jejich práva. Autorka publikace si je vědoma, že doktrína mezinárodního práva soukromého v USA se odlišuje od doktríny v kontinentální Evropě. Pro celistvost výkladu však byla alespoň ve stručnosti tato část zařazena.

Třetí kapitola se zabývá pravidly pro založení mezinárodní pravomoci (příslušnosti) soudů ve sporech vznikajících ze smluv mezi podnikateli. Vzhledem k tomu, že právě ve Spojených státech se soudy zabývají těmito spory déle, než na úrovni

¹⁹⁴ Cornell University Law School. Legal Information Institute. Dostupné z: <http://www.law.cornell.edu/constitution/articleiv>. Stránka navštívena dne 14. 2. 2013.

¹⁹⁵ *„In the same way, public international law rules on jurisdiction provide a sort of minimum contacts requirements for the various private international law rules of states around the world.“* In: MILLS (2009) op. cit., s. 243 a poznámky pod čarou tam uvedené.

¹⁹⁶ RYNGAERT op. cit., s. 18.

Evropské unie, je provedeno jisté srovnání přístupů a soudních rozhodnutí. K této specifické otázce je však třeba obecného teoretického základu. Ambicí této části není podat vyčerpávající výklad a analýzu vlivu elektronizace v teorii a judikatuře USA. Cílem je především vytvoření obecného základu a uvedení do problematiky, která je zkoumána v následujících částech.

Teorie a praxe mezinárodního práva soukromého ve Spojených státech není založena na kolizích mezinárodních, ale na kolizích mezioblastních. Mezinárodní právo soukromé se v USA označuje jako *conflict of laws*,¹⁹⁷ pravomoc/příslušnost jako *jurisdiction*. Právě v oblasti jurisdikce, resp. mezinárodní pravomoci a pravidel pro její založení, byly Spojené státy již 80. letech 19. století velmi kritizovány *Mannem*.¹⁹⁸

Pro právníka z USA se konflikty mezi právními řádů a jurisdikcemi řeší především na úrovni jednotlivých států USA, a nikoliv státu USA a zahraničního (ve smyslu mimoamerického) státu. Tyto kolize a jejich řešení jsou navíc limitovány požadavky Ústavy Spojených států.¹⁹⁹ Obecně lze také říci, že doktrína mezinárodního práva soukromého v USA upřednostňuje platnost zásady *legis fori* na úkor aplikace cizího práva

Ve Spojených státech neexistuje jednotná doktrína mezinárodního práva soukromého. Přístupy se liší na úrovni jednotlivých států Unie. Tato publikace se proto zabývá přístupy na federální úrovni, které jsou pro zjednodušení výkladu označeny jako „doktrína.“

Doktrína v USA se vytváří především cestou soudních rozhodnutí, precedentů. Jak bude z dalšího výkladu patrné, právě soudy ve svých rozhodnutích opakovaně zdůrazňovaly význam a důležitost principu teritoriality. Učení nizozemské právní školy ze 17. století se výrazně promítlo právě ve Spojených státech.

¹⁹⁷ Jak uvádí Hradilová, termín *conflict of laws* byl poprvé použit kontinentálními právníky. Termín *private international law* poprvé použil ve svém díle významný americký teoretik *Joseph Story*. Avšak termín *private international law* se nadále používal v Evropě a termín *conflict of laws* ve Spojených státech. In: HRADILOVÁ, Veronika. *Kolizní problematika smluvních a mimosmluvních závazků v doktríně USA* [on-line]. 2008 [citováno 15. 1. 2013]. Disertační práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta. Dostupné z: https://is.muni.cz/auth/th/61167/pravf_r/. s. 13.

¹⁹⁸ „*The United States of America, though greatly admired by most observers on this side of Atlantic, has gone astray and all who mean well ought to try to expose the error and to eliminate it. There is a simple method of proving the error: where the large majority of nations co-exist harmoniously but there is tension and disagreement between and a single other State, the presumption is that the latter is wrong in law. This is the position in the field of international jurisdiction.*“ In: MANN (1984) op. cit., s. 95.

¹⁹⁹ MILLS (2009) op. cit., s. 147 a 217.

První rozhodnutí amerických soudů opírala princip teritoriality o právo národů nebo mezinárodní právo („*the law of nations*“).²⁰⁰ Je zajímavé, že pozdější soudní rozhodnutí neopírají princip teritoriality o mezinárodní právo veřejné. Jeho význam a aplikace je odvozována spíše z legislativy a jí nastavených pravomocí pro státní orgány a soudy. Jak uvádí Ryngaert, „*tento vývoj odštěpil princip teritoriality od jeho původních základů a dal mu specifickou americkou příchut’*“.²⁰¹

Princip teritoriality byl ve Spojených státech od 18. století odvozován z mezinárodního práva a principů *common law*. S ohledem na zajištění řádného a spravedlivého procesu žalovaného to byl pouze místní soud, který mohl zajistit důkazy a jednotný přístup ke spravedlnosti. V rozhodnutích z 19. století byl princip teritoriality opakovaně zdůrazňován.²⁰² Jakékoliv omezení jurisdikce bylo možné pouze se souhlasem dotčeného státu. Doktrína vycházela z principu, že zákony jednoho státu nemohou překračovat hranice jiných států, v opačném případě by se jednalo o zásah do jejich suverenity. Všechny státy a národy jsou si rovny²⁰³ a extrateritoriální účinky²⁰⁴ národní legislativy jsou vyloučeny.

Jak bylo uvedeno výše, princip teritoriality nizozemské právní školy se výrazně odrazil právě ve vznikající doktríně mezinárodního práva soukromého v díle a učení *Storyho*.²⁰⁵ Její rozpracování souviselo se zájmy rozvíjejících se Spojených

²⁰⁰ RYNGAERT, op. cit., s. 59.

²⁰¹ RYNGAERT, op. cit., s. 59.

²⁰² („*Legislation of every country is territorial*“, „*the jurisdiction of the nation within its own territory is necessarily exclusive and absolute*“ In: RYNGAERT, op. cit., s. 60 a judikatura zde uvedená.

²⁰³ Ryngaert k tomu uvádí: „*No principle of general law is more universally acknowledged, than the perfect equality of nations... It results from this equality, that no one can rightfully impose a rule on another.*“ In: RYNGAERT, op. cit., s. 61.

²⁰⁴ K extrateritoriálním dopadům práva srov. například REED op. cit., s. 29 – 49.

²⁰⁵ „*Every nation possesses an exclusive sovereignty and jurisdiction within its own territory. The direct consequence of this rule is, that the laws of every state affect, and bind directly all property, whether real or personal, within its territory; and all persons, who are resident within it [...]; and also all contracts made, and acts done within it. [...] He or those, who have the sovereign authority, have the sole right to make laws; and these laws ought to be executed in all places within the sovereignty, where they are known. [...] From these two maxims or propositions there flows a third, and that is, that whatever force and obligation the laws of one country have in another, depends solely upon the laws, and municipal regulations of the latter, that is to say, upon its own proper jurisprudence and polity, and upon its own express or tacit consent.*“ In: STORY, op. cit., s. 19 – 21 a 24. Převzato z RYNGAERT op. cit., s. 61; LANDO op. cit., s. 243.

států na budování mezinárodních obchodních vztahů jakožto samostatného státu.²⁰⁶ Princip teritoriality byl potvrzen i v učení teoretika mezinárodního práva veřejného *Francise Wbartona*.²⁰⁷

Potvrzováním a trváním na principu teritoriality dávaly v 19. století Spojené státy najevo svou suverenitu a nezávislost na Velké Británii, od níž se relativně nedávno osamostatnily. Princip teritoriality byl pro nově vzniklé Spojené státy „životně“ důležitý.²⁰⁸

K principu teritoriality se ve Spojených státech přidalo učení o nabytých právech (*vested rights*). Podle tohoto přístupu je stát povinen chránit práva, která byla nabyta v cizině v souladu s příslušným cizím právem.²⁰⁹

Ačkoliv význam a ekonomická síla Spojených států se v průběhu 19. a první poloviny 20. století stále zvyšovala, princip teritoriality si zachovával své výsadní postavení v doktríně.

Po druhé světové válce byl obsah principu teritoriality dále interpretován. V rozhodnutí *Alcoa* z roku 1956 (rozhodnutí se týkalo antitrustu) bylo rozhodnuto, že soudy Spojených států jsou pravomocné k řešení pro spory z jednání, jehož účinky se projeví na jejich území.²¹⁰

V pozdějších rozhodnutích již soudy neodvozovaly princip teritoriality z mezinárodního práva, ale z právních předpisů a stanovisek vydávaných Kongresem Spojených států. Jak uvádí *Ryngaer*, „*stal se legislativně právní konstrukcí práva USA*“.²¹¹ Soudy nezvažují aplikaci cizího práva na základě zájmů suveréna, ale na základě vůle Kongresu Spojených států amerických.²¹²

²⁰⁶ KUČERA op. cit., s. 89. Podle teorie nabytých práv soudce neaplikuje cizí právo, ale poskytuje ochranu subjektivním právům, která byla nabyta na základě cizího práva. Soudce tím nepohlíží na předpisy cizích států jako na právo, ale jako na skutkové okolnosti, které jsou podmínkou pro získání příslušného subjektivního práva.

²⁰⁷ RYNGAERT op. cit., s. 61.

²⁰⁸ „*If the United States were not to uphold a strict reading of the territoriality principle, it would have deprived itself of the legal arguments to object to more powerful nations applying their laws in US territory.*“ In: RYNGAERT op. cit., s. 62.

²⁰⁹ KUČERA op. cit., s. 91.

²¹⁰ RYNGAERT op. cit., s. 62.

²¹¹ „*Orphaned from its public international law origins, application of the territorial principle became merely a matter of US statutory construction.*“ In: RYNGAERT op. cit., s. 63.

²¹² RYNGAERT op. cit., s. 64. „*If Congress has deemed it wise to apply its laws abroad beyond what is customarily accepted in international law, the courts should not second-guess it: they should only ascertain the true intent of Congress.*“ In: RYNGAERT op. cit., s. 63.

Právo USA je aplikováno zásadně na území Spojených států. Z mezinárodního práva veřejného vyplývá, že právní předpis sám o sobě nemá extrateritoriální účinky. Pokud se však účinky jednání v zahraničí projeví na jeho území, může být aplikováno. Extrateritoriální aplikace amerického práva je výsledkem sledování zájmů a úmyslu amerického zákonodárství. Nejvyšší soud USA stanovil jisté hranice pro rozšiřování účinků amerického práva mimo teritorium Spojených států.²¹³ Podle některých autorů má ale toto omezení přesně opačný účinek.²¹⁴

Jak bylo uvedeno výše, primárním zdrojem pravomoci států je jejich územní suverenita. Stát je oprávněn jednat na svém území, podrobit své jurisdikci věci, osoby a účinky jejich jednání, které se na jeho území projeví. S tzv. teorií účinků se můžeme setkat především v doktríně USA.²¹⁵ Podle některých autorů je možné považovat teorii účinků za zvláštní a samostatné kritérium pro určení pravomoci soudů. Dle *Millse* a jím citované literatura a judikatury se jedná spíše o rozšíření principu teritoriality.²¹⁶

2.3.8 Vztah mezinárodního práva soukromého a mezinárodního práva veřejného v doktríně Spojených států

Jak již bylo řečeno, přístupy ve Spojených státech se vytváří především na základě soudních precedentů. Nelze však opominout vlivné soukromé kodifikace pravidel mezinárodního práva veřejného a soukromého. Tyto nalezneme v tzv. Restatements of Law vypracovaných na půdě American Law Institute (dále jen ALI).

První Restatement (First) of the Conflicts of Laws byl vypracován v roce 1934 a druhý Restatement (Second) of the Conflicts of Laws v roce 1969. Jedná se právně nezávazné kodifikace. Pro další výklad je významný i třetí Restatement (Third) of U.S. Foreign Relations, který byl vydán v roce 1987. Také tento dokument nemá povahu pozitivního práva, ale je široce aplikován jak soudy států Unie, tak federálními soudy.²¹⁷

²¹³ „The US Supreme Court construed the presumption against extraterritoriality as protecting against unintended clashes between US laws and those of other nations which could result in international discord.“ In: RYNGAERT op. cit., s. 64.

²¹⁴ „The presumption against extraterritoriality then becomes a presumption in favour of extraterritoriality, as vague public international law rules hardly serve as restraining devices. Accordingly, and ironically, customary international law starts serving as a vehicle for promoting the national interests.“ In: RYNGAERT op. cit., s. 74.

²¹⁵ Bod 402(1) Restatement (Second). Dále např. AKEHURST op. cit., s. 152 a následně.

²¹⁶ MILLS (2009) op. cit., s. 235 a pozn. č. 88.

²¹⁷ HRADILOVÁ op. cit., s. 16.

Dalším příkladem zvláštnosti doktríny USA je onen mix pravidel mezinárodního práva soukromého a mezinárodního práva veřejného s ohledem na jurisdikci. V rámci EU zdá se být jejich oddělení zřetelnější. Důvodem může být fakt, že v EU je soukromoprávní vymáhání práva je spíše výjimkou.²¹⁸ Při přijímání právních předpisů klade EU větší důraz na otázku suverenity než zájmy soukromých osob.

Toto sblížování mezinárodního práva veřejného a soukromého a nutnost zohlednit mezinárodní zájmy a mezinárodní pravomoc soudů v případech s mezinárodním prvkem je možné vyvodit i z úpravy § 101 Restatement (Third) of the U.S. Foreign Relations z roku 1986.²¹⁹

Tento soubor právně nezávazných pravidel vytvořený soukromou insitucí obsahuje v § 403 pravidla pro určení a výkon pravomoci soudů jak v mezinárodním právu veřejném, tak mezinárodním právu soukromém. Pravidla mezinárodního práva soukromého jsou využívána k interpretaci a aplikaci norem mezinárodního práva veřejného. Princip teritoriality v mezinárodním právu veřejném je omezen požadavkem na rozumnost (*reasonability*). § 403 Restatement (Third) of the US Foreign Relations stanoví povinnost soudům vykonávat soudní pravomoc „rozumně“ („*in a reasonable manner*“). Požadavek na rozumné uspořádání však soudům poskytuje příliš mnoho volnosti při jeho interpretaci a aplikaci.²²⁰

Jak vyplývá z § 403(2) (a) Restatement (Third) of Foreign Relations, k tomu, aby určité jednání mohlo být navázáno k území určitého státu, musí mít toto jednání „*dostatečně významný, přímý a předvídatelný účinek na tomto území*“²²¹

Podle některých amerických autorů mezinárodní právo veřejné nezohledňuje dostatečně zájem státu *fora* nebo zájmy jiných států.²²² Na tuto situaci se snaží reflektovat i úprava pravomoci v Restatement (Third) of Foreign Relations. V § 402 upravuje tradiční principy mezinárodního práva veřejného pro jurisdikci, jako jsou princip

²¹⁸ RYNGAERT op. cit., s. 18.

²¹⁹ „*In some circumstances, issues of private international law may also implicate issues of public international law, and many matters of private international law have substantial significance and therefore may be considered foreign relations law... The concepts, doctrines and considerations that inform private international law also guide the development of some areas of public international law, notably the principles limiting the jurisdiction of states to prescribe, adjudicate and enforce law... Increasingly, public international law impinges on private international activity, for example, the law of jurisdiction and judgments...*“ In: RYNGAERT op. cit., s. 17, poznámka pod čarou č. 64.

²²⁰ MILLS (2009) op. cit., s. 235.

²²¹ Citováno z MILLS (2009) op. cit., s. 236.

²²² RYNGAERT op. cit., s. 17.

teritoriality, princip personality a princip *lex fori*. Ryngaert k tomu shrnuje: „*Aware of the potential broad sweep of § 402, § 403 subjects any exercise of jurisdiction on the basis of the § 402, by settling forth a set of laws-based factors to determine whether the exercise of jurisdiction is reasonable. The sections 403 factors may protect the interests of private actors – by conferring predictability and legal certainty on their international transactions – as well as the interests of States.*“²²³

2.3.9 Shrnutí podkapitoly

Tato podkapitola se zabývala teoretickými východisky pro princip teritoriality. Tento princip byl zkoumán z pohledu historického vývoje a významu, který má v mezinárodním právu veřejném a mezinárodním právu soukromém. Princip teritoriality byl analyzován také z pohledu vztahu mezi těmito dvěma právními odvětvími. Kromě toho byla tato kapitola zaměřena na význam a pojetí principu teritoriality v doktríně USA.

Z provedeného (a následujícího) výkladu lze shrnout, že v dnešní době nelze učinit jasnou hranici mezi mezinárodním právem veřejným a mezinárodním právem soukromým. Naopak se tato dvě odvětví do jisté míry prolínají. Mezinárodní právo soukromé vychází z mezinárodního práva veřejného. V průběhu staletí se mezi těmito dvěma odvětvími rozšiřovala vzdálenost. Dnes se však zdá, že se naopak opět přibližují zpět.

2.4 Vliv elektronizace na princip teritoriality

„*From the point of view of territoriality, transnationalism is replacing internationalism.*“²²⁴

2.4.1 Úvod

Z analýzy provedené výše lze dovodit, že teritorialita by podle názoru autorky publikace neměla být pojímána jako neměnný základ a princip mezinárodního práva soukromého a mezinárodního práva veřejného. Někteří autoři si kladou otázku, zda teritorialita by měla zůstat vhodným mechanismem pro rozdělování mocenské autority mezi státy, a to především v době tzv. globalizace.

²²³ RYNGAERT op. cit., s. 17.

²²⁴ SCHULTZ op. cit., s. 801.

Podle některých autorů růst nových komunikačních technologií a omezování významu národních států limituje fungování pravidel založených na územním (teritoriálním) rozdělení moci. Globalizace má podle těchto autorů za následek mimo jiné pokles významu a někdy i nadbytečnost určovateli, kteří navazují jednání k území států.²²⁵ Dle *Schultzovy* interpretace: „*Internet vytvořil nový světový řád propojení a decentralizace... Globalizace spojila transnacionální a supranacionální řád s rostoucí přeshraniční mobilitou osob a kapitálu. Oba dva tyto termíny [internet a globalizace] reflektují skutečnost, že územní hranice pozbývají svého dřívějšího významu.*“²²⁶

Podle jiných autorů globalizace neznamena nutnost upustit od principu teritoriality a územně zaměřených hraničních určovateli a kritérií jak v mezinárodním právu soukromém, tak mezinárodním právu veřejném. Důsledkem vlivu elektronizace by naopak mělo být potvrzení principu teritoriality.²²⁷

2.4.2 Struktura podkapitoly

Tato podkapitola se věnuje obecným důsledkům vlivu elektronizace na princip teritoriality; vývoji vztahů právní regulace a internetu; vlivu elektronizace na mezinárodní právo soukromé a procesní. V této podkapitole jsou zkoumány důsledky vlivu elektronizace ve smyslu stírání hranice mezi mezinárodním právem veřejným a mezinárodním právem soukromým a vytváření jistých „hranic“ a fragmentace na internetu.

Cílem této podkapitoly je učinění dílčích závěrů stran zkoumané problematiky. Závěr této podkapitoly obsahuje shrnutí získaných poznatků.

²²⁵ K tomuto přístupu dnes existuje rozsáhlý soubor odborných článků a publikací. Ze zdrojů užívaných v publikaci odkazujeme především na: BERMAN, Paul, Schiff. The Globalization of Jurisdiction [on-line]. *University of Pennsylvania Law Review*. Vol. 151, 2002 [citováno 12. 10. 2012]. Dostupné z http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=304621; BERMAN, Paul, Schiff. Towards a Cosmopolitan Vision of Conflict of Laws: Redefining Governmental Interests in a Global Era [on-line]. *University of Pennsylvania Law Review*. Vol. 153, 2005 [citováno 12. 10. 2012]. Dostupné z: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=725221; SVANTESSON (2012) a op. cit., MANN (1964) op. cit. a další zdroje průběžně citované v této publikaci.

²²⁶ SCHULTZ, Thomas. Carving up the Internet: Jurisdiction, Legal Orders, and the Private/Public International Law Interface [on-line]. *The European Journal of International Law*, 2008, Vol. 19, No. 4. 799 – 839 s [citováno 15. 9. 2012]. Dostupné z: <http://www.oxfordjournals.org/subject/law/>.

²²⁷ KOHL (2007) op. cit., GOLDSMITH (1998) op. cit. a další. „*Pointing to the breadth or depth of reach of particular forms of any particular means of communication, those who make information accessible by a particular method do so knowing of the reach that their information may have.*“ In: 2002 *Gutnick vs. Dow Jones*, bod 39.

2.4.3 Vliv elektronizace na princip teritoriality

V rámci zkoumání principu teritoriality je možné identifikovat vliv elektronizace v těchto otázkách:

1. Posun ve vnímání principu teritoriality, což má důsledky ve vnímání vztahu mezinárodního práva soukromého a veřejného; a
2. s tím spojená jistá fragmentace internetu, jež má vazbu do sociálně právních vztahů ve společnosti a vertikálního a horizontálního rozdělení autority a moci mezi státy.²²⁸

Jak uvádí Kohl: „*The whole system of allocation regulatory competence and the territoriality principle are deeply embeded in the notion of statehood. Control over a State's territory is not just a consequence of statehood, but also an essential attribute.*“²²⁹

Státní území a kontrola jsou základními stavebními prvky státu. Internet a jeho struktura tyto základní atributy státu popírají.

Právo je soubor obecně závazných pravidel vydávaných státem. Jak úzce je spojen princip teritoriality a suverénní moc státu, uváděl již ve své době například Mann.²³⁰ Tento autor užívá pojem teritoriality zaměnitelně s pojmem suverenity a principem nezasahování. Tím dává podle našeho názoru najevo, že suverenita státu je v podstatě neoddelitelná od principu teritoriality.

Jakým způsobem pak státy mohou na internetu „vytyčovat“ hranice svého území a své suverenity? Podle Schultze musí v této otázce mnohem restriktivněji a opatrněji než v off-line světě („*The genuine link between the State and the activity needs to be taken to a higher threshold.*“)²³¹ Zdá se proto, že právě v případě internetu a mezinárodní pravomoci (jurisdikce) států je zřejmě vhodné se obrátit také k principu *comity*, který může limitovat extrateritoriální přesahy jurisdikce států.²³²

Na internetu je obtížné určit, na jakém území k určitému jednání došlo, a kde se projeví účinky tohoto jednání. Další okolností je i fakt, že státy obvykle nemají

²²⁸ SCHULTZ op. cit., s. 799 a násl.

²²⁹ KOHL (2007) op. cit., s. rtf.

²³⁰ „*International jurisdiction is an aspect or an ingredient or a consequence of sovereignty (or of territoriality or the principle of non-intervention – the difference is merely terminological).*“ In: MANN (1984) op. cit., s. 20. Podobně tak i MANN (1964) op. cit.

²³¹ SCHULTZ op. cit., s. 815.

²³² MILLS (2009) op. cit., s. 222 – 223;

faktickou moc vynucovat dodržování svého práva nad webovými stránkami nebo on-line aktivitou, která je z jeho území dostupná.²³³

Tato kapitola se proto věnuje důsledkům, které má elektronizace v oblasti mezinárodního práva procesního

2.4.4 Vývoj vztahu elektronizace a práva v oblasti pravidel pro založení mezinárodní pravomoci (příslušnosti) soudů

Vliv elektronizace na princip teritoriality, resp. přístupy států k právní regulaci vztahů vznikajících on-line, lze ilustrovat na vztahu práva a pravidel pro založení mezinárodní pravomoci (příslušnosti) soudů.

Je vhodné popsat přístupy právní teorie a doktríny k regulaci právních vztahů vznikajících on-line na internetu a internetu jako takového. Cílem této části není věnovat se přístupům k právní regulaci internetu jako takového. Tyto úvahy lze přenechat výkladu v rámci právní teorie, filozofie a sociologie práva a mezinárodního práva (veřejného). V této části budou analyzovány pouze vybrané přístupy k založení mezinárodní pravomoci (příslušnosti) soudů v soukromoprávních věcech s mezinárodním prvkem, a to jako na úrovni teoretickoprávní, tak rozhodovací činnosti soudů. V této oblasti se výrazně promítala obecná otázka problematiky mezinárodní pravomoci států v konkrétních případech soudního řízení v soukromoprávních sporech s mezinárodním prvkem. *Svantesson*²³⁴ velmi trefně rozlišuje čtyři fáze tohoto vývoje. Autorka publikace si dovolila toto rozdělení citovat a v některých částech dále rozpracovat.

Internet jako terra nullius, Post, Johnson, Goldsmith a Lessig

První fázi internetu v letech 1991 – 1999 *Svantesson* charakterizuje výstižným jako období „*wild wild web*“ nebo *terra nullius*.²³⁵ Internet „*je otevřen pro každého a nikým neregulován*.“²³⁶ Toto období lze charakterizovat také slovy *Barlowa*, jednoho z prvních

233 V této souvislosti je vhodné poznamenat, že je odhlédnuto od praxe některých států, které z politických, ideologických nebo náboženských důvodů blokují přístup na internet ze svého území. Právní regulace a vynucování práva probíhá především v oblasti veřejného práva. Typickým příkladem ingerence státu je on-line gambling. K tomu srov. například KOHL (2007) op. cit., s. 167 a násled.

234 SVANTESSON, Dan Jerker B. Celebrating 20 Years of WWW – a Reflection on the Concept of Jurisdiction. *Masaryk University Journal of Law and Technology*. 2012, roč. 6, č. 1, s. 177–190. ISSN 1802-5951.

235 SVANTESSON (2012) op. cit., s. 179.

236 SVANTESSON (2012) op. cit., s. 179.

myslitelů v oblasti vztahu práva a internetu, který v roce 1996 vydal tzv. *Declaration of Independence of Cyberspace*. Slovy této deklarace: „*Governments of the Industrial World, you weary giants of flesh and steel, I come from Cyberspace, the new home of Mind. On behalf of the future, I ask you of the past to leave u salone. You are not welcome among us. You have no sovereignty where we gather...* [zvýrazněno TK].“²³⁷

Jeden z dalších významných právníků a osobností v této oblasti (někdy označovaných jako *net-lawyers*), Lessig, použil při charakterizaci tohoto období výstižné přirovnání svobody na internetu k svobodě slova: „*[it was] free, not in the sense of free beer, but free in the sense of free speech.*“²³⁸

Tento přístup je podle názoru autorky publikace nutně v dnešní době odmítnout. Je však vhodné poznamenat, že byl přijímán v době, kdy bylo možné do kyberprostoru volně vstoupit a zase vystoupit. Dnes už to neplatí. Vzhledem k naší závislosti na informačních technologiích, sociálních sítích a on-line „identity“ do kyberprostoru nevstupujeme, dnes už tam jsme. Hranice mezi virtuálním a reálným světem je dnes nejasná a rozostřená.²³⁹

V této fázi vývoje se vytváří první teoretické přístupy k internetu a jeho regulaci. Svoboda a bezhraničnost internetu byla brána jako fakt. Mezi právními teoretiky a akademiky však v tomto ohledu dochází k prvním názorovým střetům. Ačkoliv lze některé názory a přístupy z dnešního pohledu považovat za překonané, přesto se do jisté míry neustále vracejí. Základem těchto prvních úvah bylo odmítnutí teritoriálně omezeného, státní mocí vydávaného a vynutitelného práva.²⁴⁰

V tomto období je možné rozlišit dva přísně odlišné názorové proudy, které se střetly v několika zásadních vědeckých článcích. Na straně jedné se nacházejí *Johnson a Post*, kteří ve svých článcích podporují liberální přístup. Na druhé straně názorového spektra se nachází *Goldsmith* s „tradičním“ pojetím regulace a přístupu k internetu.

²³⁷ BARLOW, Perry. Declaration of the Independence of the Cyberspace [on-line]. Dostupné z: <https://projects.eff.org/~barlow/Declaration-Final.html> [stránka navštívena dne 13. 2. 2012].

²³⁸ LESSIG, Lawrence. *The Future of Ideas. The Fate of the Commons in a Connected World*. New York: Random House, 2001. 352 s. ISBN 0-375-50578-4. S. 12.

²³⁹ SVANTESSON (2012) op. cit., s. 179.

²⁴⁰ „...*Global computer based communications cut across territorial borders... undermining the feasibility and legitimacy of laws based on geographical boundaries.*“ In: JOHNSON, POST op. cit., s. 29.

Johnson a Post pojímali Internet jako zvláštní nezávislé místo, které není regulováno ani kontrolováno žádným národním státem.²⁴¹ Tento prostor by měl být vzhledem ke zvláštní povaze právních vztahů, vlastnictví a věcí na něm vznikajících, podřízen samoregulaci.²⁴² Obyvatelé tohoto světa (tzv. *netizens*) mají vlastní virtuální realitu a obývají společně tuto globální vesnici. *Johnson a Post* užívali jako argument pro odmítnutí práva založeného na teritoriálním omezení příklad střetu ochranných známek a doménových jmen (a dalších informací uvedených na webových stránkách).²⁴³ I když od jejich článku uplynulo 15 let, tyto otázky nejsou stále vyřešeny a v odborné literatuře se k nim řada autorů stále vrací.²⁴⁴

Oproti tomuto pohledu stojí přístup *Goldsmitha*, který kyberprostor pojímá jako místo, které není odlišné od reálného (ne-virtuálního) světa.²⁴⁵ Velmi vtipně přirovnává internet k telefonu, telegrafu nebo kouřovým signálům: „*Territorial sovereignty is relevant to Internet regulation in a straightforward fashion. The Internet is not, [...] a separate*

²⁴¹ Blíže k tomu srov. JOHNSON, David, R. POST, David. Law and Borders – The Rise of Law in Cyberspace. Od s. 1367 – 1402. In: FITZGERALD, Brian. *Cyberlaw. The International Library of Essays in Law & Legal Theory. Volume I and II. Second Series.* Dartmouth: Ashgate Publishing, 2006. 1206 s. ISBN 978-0-7546-2434-9.

²⁴² „*Separated from doctrine tied to territorial jurisdiction, new rules will emerge to govern a wide range of new phenomena that have no clear parallel in the nonvirtual world... Treating Cyberspace as a separate „space“ to which distinct laws apply should come naturally... Entry into this world of stored on-line communications occurs through a screen and (usually) a „password“ boundary. There is a ‘placeness’ to Cyberspace because the messages accessed there are persistent and accessible to many people. You know when you are ‘there’. No one accidentally strays across the border into Cyberspace. To be sure, Cyberspace is not a homogenous place; groups and activities found at various on-line locations possess their own unique characteristics and distinctions, and each area will likely develop its own set of distinct rules. But the line that separates on-line transactions from our dealings in the real world is just as distinct as the physical boundaries between our territorial governments – perhaps more so.*“ JOHNSON, David, R. POST, David. Law and Borders – The Rise of Law in Cyberspace. In: FITZGERALD, Brian. *Cyberlaw. The International Library of Essays in Law & Legal Theory. Volume I and II. Second Series.* Dartmouth: Ashgate Publishing, 2006. 1206 s. ISBN 978-0-7546-2434-9. S. 1367 a 1379.

²⁴³ JOHNSON, POST op. cit., s. 1377. „*Consider the placement of a „traditional“ trademark on the face of a WWW page. This page can be accessed instantly from any location connected to the Net. It is not clear that any given country’s trademark authorities possess, or should possess, jurisdiction over such placements.*“

²⁴⁴ Tento problém se objevuje v řadě dalších pramenů. Ze zdrojů využitých v této publikaci srov. například ABA Report op. cit.; DINWOODIE, Graeme. B. Developing a Private International Intellectual Property Law: The Demise of Territoriality [on-line]. *William and Mary Law Review*. 2009, Volume 81, Issue 2, s. 711–799 [citováno 7. 12. 2012]. Dostupné z: www.heion-line.org.

²⁴⁵ GOLDSMITH, Jack. Against Cyberanarchy [on-line]. *University of Chicago Law Review*. 1998, Vol. 65, No. 1199 [citováno 11. 1. 2013]. Dostupné z: <http://cyber.law.harvard.edu/property00/jurisdiction/cyberanarchyedit.html>.

*place removed from our world. Like telephone, the telegraph, and the smoke signals, the Internet is a medium through which people in real space in one jurisdiction communicate with people in real space in another jurisdiction.*²⁴⁶

Výše uvedené autory lze považovat za „pionýry“ v přístupech k pojetí internetu a povahy a právní regulace právních vztahů na něm vznikajících.

Přístup k internetu jako k prostředí, které nelze regulovat, není ovlivnitelné státní mocí a je samoregulovatelné, je nutné v dnešní době odmítnout. Přesto se s těmito názory lze v odborné literatuře stále setkat.

V některých odborných článcích se lze setkat s názorem, který pojímá internet a jeho právní režim jako volné moře nebo kosmický prostor.²⁴⁷ Internet jakožto virtuální prostředí nelze samozřejmě ztotožnit s těmito prostory. Co však mají společného, je například podle *Menthebo* jejich mezinárodní, suverénní povaha. Určité územní oblasti na zeměkouli jsou obecným mezinárodním právem prohlášeny za nezpůsobitelné podřídit je výlučné moci kteréhokoliv státu.²⁴⁸ Kogentním zákazem je vyloučeno uplatňování suverenity vůči kosmu a volnému moři, včetně prostoru jeho dna a prostoru nad volným mořem až do nekonečna. Jedná se o „věc mimo dispozici“.²⁴⁹ Tímto zákazem je garantována plná volnost užívání těchto prostor všemi státy. Internet, stejně tak jako tyto prostory, má být jakýmsi čtvrtým mezinárodním „územím“ bez možnosti kontroly ze strany některého státu.²⁵⁰

Avšak i v případě těchto prostorů je možné jednání, které se v jejich rámci uskutečňuje, navázat k území určitého státu. Například u volného moře je toto umožněno právem země vlajky, pod kterou loď pluje. V případě internetu by to měla

²⁴⁶ GOLDSMITH, Jack. The Internet and the Abiding Significance of Territorial Sovereignty [on-line]. *Indiana Journal of Global Legal Studies*. 1998, Vol. 5, Issue 2, s. 475-491 [citováno 12. 12. 2012]. Dostupné z: <http://www.repository.law.indiana.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1130&context=ijgls>. S. 476. Na tento článek navázal dalším příspěvkem opět *Post*. POST, David, G. Against „Against Cyberanarchy“ [on-line]. *Berkeley Technology Law Journal*. 1998, Vol. 17, No. 1, s. 1 – 23 [citováno 11. 1. 2013]. Dostupné z: <http://www.law.berkeley.edu/journals/btlj/articles/vol17/Post.stripped.pdf>.

²⁴⁷ Za všechny můžeme uvést jako příklad MENTHE, Darrel. Jurisdiction in Cyberspace: A Theory of International Spaces [on-line]. *Michigan Telecommunications and Technology Law Review*. 1998, Vol. 4., No. 69 [citováno 13. 1. 2013]. Dostupné z: <http://www.mttl.org/volfour/menthe.html>.

²⁴⁸ DAVID et al. op. cit., s. 78.

²⁴⁹ DAVID et al. op. cit., s. 78.

²⁵⁰ MENTHE, Darrel. Jurisdiction in Cyberspace: A Theory of International Spaces [on-line]. *Michigan Telecommunications and Technology Law Review*. 1998, Vol. 4., No. 69 [citováno 13. 1. 2013]. Dostupné z: <http://www.mttl.org/volfour/menthe.html>.

být webová stránka, resp. státní příslušnost jejího tvůrce.²⁵¹ Pro určení jurisdikce, ve které se nachází osoba, která např. nakupuje na internetu, *Menthe* navrhoval místo, kde se nachází její počítač.²⁵²

Na pomezí mezi první a druhou fází přístupů práva k internetu lze zařadit dalšího významného právníka, *Lawrence Lessiga*.

*Lessig*²⁵³ ve svém díle vychází z teze, že regulace internetu je podmíněno jeho kódem a strukturou. „*The Code is Law*.“²⁵⁴ Podle *Lessiga* je regulace internetu a právních vztahů na něm vznikajících možná různými způsoby a právní regulace je jen jednou z mnoha. Tyto jiné způsoby úpravy spočívají ve společenských, morálních, kulturních nebo ekonomických hodnotách.

Jak uvádí *Svantesson*, v rámci této první fáze úvah o mezinárodní pravomoci států a jejich orgánů, byly pokládány dvě zásadní otázky: „*Regulovat nebo neregulovat? Jak regulovat?*“²⁵⁵

Gutnick, LICRA vs. Yahoo! a růst ingerence států na internetu

Během následujících let se počet webových stránek zvýšil z nuly na několik milionů.²⁵⁶ Tento rozvoj byl spojen především s komercializací internetu, využíváním internetu jako prostředku pro obchodní a podnikatelské účely.

²⁵¹ „... *Similarly, a webpage would be ascribed the nationality of its creator, and thus not to be subject to the law of whether it happened to be downloaded.*“ Srov. *MENTHE* op. cit.

²⁵² „... *A person who follows a link is simply a downloader, and is subject to the territorial jurisdiction of the keyboard to which he or she sits, as well as the laws governing persons of his or her nationality in cyberspace.*“ Srov. *MENTHE*, Darrel. *Jurisdiction in Cyberspace: A Theory of International Spaces* [on-line]. *Michigan Telecommunications and Technology Law Review*. 1998, Vol. 4., No. 69 [citováno 13. 1. 2013]. Dostupné z: <http://www.mttlr.org/volfour/menthe.html>.

²⁵³ *LESSIG*, Lawrence. *The Path of Cyberlaw* [on-line]. *The Yale Law Journal*. 1994 – 1995, Vol. 104, No. 1743 [citováno 11. 7. 2012]. Dostupné z: www.heinon-line.org; *LESSIG*, Lawrence. *The Zones of Cyberspace* [on-line]. *Stanford Law Review*. 1996, Vol. 48, No. 5, s. 1403 – 1411 [citováno 28. 7. 2012]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/discover/10.2307/1229391?uid=3737856&uid=4576826447&uid=2&uid=3&uid=60&sid=21101683010207>; *LESSIG*, Lawrence. *The Law of the Horse: What Cyberlaw Might Teach* [on-line]. *Harvard Law Review*. Vol. 113, No. 501, s. 501 – 549 [citováno 25. 7. 2012]. Dostupné z: www.heinon-line.org; *LESSIG*, Lawrence. *Code. Version 2.0*. New York: Basic Books, 2006. 410 s. ISBN 978-0-465-03914-2; *LESSIG*, Lawrence. *Remix. Making Art and Commerce Thrive in the Hybrid Economy*. London: Bloomsbury Publishing plc, 2008. 327 s. ISBN 978-1-4081-1393-6.

²⁵⁴ *LESSIG* (2006) op. cit., s. 5.

²⁵⁵ *SVANTESSON*, Dan Jerker B. *Celebrating 20 Years of WWW – a Reflection on the Concept of Jurisdiction*. *Masaryk University Journal of Law and Technology*. 2012, roč. 6, č. 1, s. 177–190. ISSN 1802-5951. S 181.

²⁵⁶ K tomuto vývoji srov. například *ZÁKON*, Robert. *Hobbes's Internet Timeline* 10. 2. Dostupné z: <http://www.zakon.org/robert/internet/timeline/> [webová stránka navštívena naposledy dne 3. 2. 2013].

Státy si však začínají uvědomovat potenciál internetu a zřejmou nutnost jeho regulace a právní úpravy vztahů na něm vznikajících. V tomto období začínají do popředí vystupovat snahy států o ochraně svých zájmů, veřejného pořádku, „místních“ ve smyslu národních hodnot a práv občanů.²⁵⁷ Tento poslední aspekt je spojen především s oblastí elektronického obchodu a nárůstu počtu drobných (ve smyslu malé peněžní hodnoty) spotřebitelských obchodů.

Svatesson o tomto období hovoří jako o přeregulovatelnosti internetu (*overregulation*).²⁵⁸ Státy, resp. národní soudy, si vykládají velmi extenzivně pravidla pro založení mezinárodní pravomoci pro řešení sporů z on-line jednání. Z tohoto období je možné jako typické reprezentanty zmínit dvě soudní rozhodnutí, která byla a jsou v literatuře stále a často citována.

V prvním případě se jednalo o judikát ve věci *Dow Jones & Company Inc. vs. Gutnick*.²⁵⁹
²⁶⁰ V tomto rozhodnutí, které bylo široce kritizováno, zaujal australský soud velmi extenzivní postoj k interpretaci pravidel pro založení mezinárodní pravomoci australských soudů. Výňatek z rozhodnutí: „*However broad may be the reach of any particular means of communications, those who make information accessible by a particular method do so knowing [zvýrazněno TK] of the reach that their information may have. In particular, those who post information on the World Wide Web do so knowing that the information they make available is available to all and sundry without any geographic restriction.*“²⁶¹ Založení mezinárodní pravomoci/príslušnosti soudů je dáno „pouhou“ znalostí, resp. předpokládanou znalostí osoby, která informaci zveřejňuje, že její dosah a účinky nejsou nijak geograficky omezeny.

²⁵⁷ SCHULTZ op. cit., s. 803 a násl.

²⁵⁸ SVANTESSON (2012) op. cit., s. 183.

²⁵⁹ Order of High Court of Australia ze dne 10. prosince 2002 ve věci *Dow Jones & Company vs. Gutnick*, [2002] HCA 56 [on-line]. [citováno 14. 1. 2013]. Dostupné z: http://www.kentlaw.edu/perritt/courses/civpro/Dow%20Jones%20%20Company%20Inc_%20v%20Gutnick%20%5B2002%5D%20HCA%2056%20%2810%20December%202002%29.htm. MURRAY op. cit., s. 142 a násl.

²⁶⁰ V tomto případě se jednalo o spor o ochranu osobnosti. Pan Gutnick, známý podnikatel s bydlištěm a místem podnikání v Austrálii, státě Victoria, žaloval vydavatelskou společnost *Dow Jones & Company Inc*, před soudy státu Victoria. Vydavatelství zveřejnilo na webových stránkách svého časopisu *BarronsOn-line* informace, které měly údajně poškodit dobrou pověst pana Gutnicka jako obchodníka. Jednalo se o on-line časopis, který byl určen a primárně se zaměřoval na americké čtenáře. Určitý počet předplatitelů se však nacházel i v Austrálii. Tato okolnost vedla australský soud k potvrzení své příslušnosti ve věci, neboť tím byl založen dostatečný vztah mezi žalovaným a územím Austrálie.

²⁶¹ Bod 39 odůvodnění rozsudku *Dow Jones & Company Inc. V.s. Gutnick*. Převzato z SVANTESSON (2012) op. cit., s. 184.

Druhým významným rozhodnutím v tomto období je opět hojně citované rozhodnutí francouzských soudů ve věci *LICRA vs. YAHOO!*^{262 263} Francouzský soud vydal rozhodnutí, které nebylo ve Spojených státech uznáno. Soud USA uznal mezinárodní pravomoc Francie vydávat právní předpisy upravující jednání na území Francie. Zároveň dodal, že s ohledem na První dodatek Ústavy USA není možné, aby na území USA bylo uznání francouzské rozhodnutí regulující obsah projevu na internetu.²⁶⁴

Tato rozhodnutí mají, mimo jiné, dva společné aspekty. Jsou jimi extenzivní výklad pravidel pro založení mezinárodní pravomoci soudů. Zároveň v obou dvou případech soudy, u nichž se oprávněné strany rozhodnutí dovolávaly, jej odmítly uznat a vykonat. Oba dva případy nakonec skončily mimosoudním vyrovnáním.

Druhá fáze vývoje vztahu internetu a jurisdikce podle *Svantessona* končí kolem roku 2009. V té době vzrostl počet webových stránek z 6,5 milionu na více než 250 milionů.²⁶⁵

²⁶² Rozhodnutí ve věci *LICRA vs. Yahoo!* patří k jednomu z nejvíce diskutovaných rozhodnutí. Jeho analýzu a kritické hodnocení lze nalézt ve většině publikací věnující se problematice cyberlaw. Ze zdrojů využitých v této publikaci srov. např. EDWARDS, WAELDE op. cit., s. 59 – 60; BELLIA et al. Op. cit., s. 152 – 159; MUIR-WATT, Horatia. Yahoo! Cyber-Collision of Cultures: Who Regulates? [on-line]. *Michigan Journal of International Law*. 2002 – 2003, Vol., 24, No. 673, s. 673–697 [citováno 1. 2. 2013]. Dostupné z: www.heinon-line.org. S 673 a násl.; BERMAN, Paul, Schiff. The Globalization of Jurisdiction [on-line]. *University of Pennsylvania Law Review*. Vol. 151, 2002 [citováno 12. 10. 2012]. Dostupné z http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=304621.

²⁶³ V tomto případě se jednalo o spor mezi dvěma francouzskými organizacemi La Ligue Contre Le Racisme et L'Antisemitisme a L'Union Des Etudiants Juifs De Franc se americkou společností Yahoo! Organizace LICRA se věnuje otázce boje proti popírání holokaustu. Společnost Yahoo! na svých webových aukčních stránkách, které se nacházely na amerických serverech, nabízela ke koupi mimo jiné memorábiele nacistické ideologie, hákové kříže, uniformy, říšské helmy a další. Prodej těchto věcí je protiprávní podle francouzského trestního práva. Tyto webové stránky patřily mezi nejvýdělečnější. Na rozdíl od národních mutací Yahoo!, které která cílila přes svá doménová jména na jednotlivé země (např. www.Yahoo!.fr), tyto stránky byly vedeny pod doménovým jménem.com, zaměřovaly se tedy na celý svět. Organizace LICRA považovala tuto nabídku za v rozporu s francouzskými právními předpisy, a to jak trestními (podporování nacistické ideologie), tak Ústavou a ústavními zákony. Yahoo! odmítlo nabízené věci ze svých stránek stáhnout, resp. zablokovat přístup. LICRA proto podala žalobu proti Yahoo! k francouzským soudům na stažení nabízených nacistických věcí. Francouzský soud vydal rozhodnutí, ve kterém kvalifikoval jednání Yahoo! jako civilní delikt (*tort, faute*) a v souladu s francouzským občanským soudním řádem vydal soudní příkaz, na základě kterého Yahoo! bylo povinno přijmout opatření, která by znemožnila francouzským občanům přístup na tyto stránky.

Yahoo! se odmítla rozhodnutí francouzského soudu podřídit s argumentem, že tento příkaz zasahuje do práv společnosti založené podle amerického práva, a že tyto stránky byly hostovány na serverech, které se také nacházely na území USA.

²⁶⁴ „... *The First Amendment precludes enforcement within the United States of a French order intended to regulate the content of its speech over the Internet.*“ Citováno z SVANTESSON (2012) op. cit., s. 185.

²⁶⁵ SVANTESSON (2012) op. cit., s. 185.

„Vstřízlivění“ a restriktivnější přístup k založení mezinárodní pravomoci (příslušnosti) soudů

Třetí fázi vztahu mezinárodní pravomoci (jurisdikce) a internetu *Svantesson* charakterizuje jako období střízlivé regulace (*underregulation*).²⁶⁶ Státy a národní soudy přijímají restriktivnější přístup k založení mezinárodní pravomoci svých orgánů. K jejímu založení již nestačí být on-line, resp. mít přístup k webovým stránkám o celém světě.

Jako příklady tohoto restriktivnějšího přístupu lze uvést rozhodnutí Soudního dvora EU ve spojených věcech *C-585/08, 144/09 Pammer, Alpenhof*.²⁶⁷

Toto rozhodnutí se týkalo on-line spotřebitelských smluv a kritéria „zaměřování činnosti“ dle článku 15 odst. 1 písm. c) Nařízení Brusel I. Vzhledem k cílům a zaměření publikace na smlouvy podnikatelské nebude rozhodnutí detailně analyzováno. Na tomto místě je však vhodné alespoň rámcově zmínit řešení v něm obsažené, neboť ilustruje do jisté míry „racionálnější a restriktivnější“ přístup Soudního dvora k interpretaci procesních kritérií. Je také vhodným příkladem přístupu, kdy soudy v rámci své rozhodovací činnosti interpretují stávající procesní kritéria pro jejich použití pro on-line vztahy. Dle rozhodnutí Soudního dvora není možné vykládat slova **zaměřování činnosti** tak, že se týkají pouze dostupnosti internetové stránky v jiných členských státech, než je členský stát, ve kterém má dotýčný podnikatel sídlo²⁶⁸. Rozhodujícím faktorem není ani jazyk nebo měna použitá na internetových stránkách, ani uvedení elektronické nebo zeměpisné adresy obchodníka, nebo uvedení telefonního spojení bez mezinárodní předvolby.²⁶⁹

²⁶⁶ SVANTESSON (2012) op. cit., s. 185.

²⁶⁷ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie (velkého senátu) ze dne 7. prosince 2010, Peter Pammer vs. Reederei Karl Schlüter GmbH&Co. KG (C-585/08) a Hotel Alpenhof GesmbH proti Oliver Heller, spojené věci C-585/08 a C-144/09. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad publikace Evropské unie [citováno 10. 1. 2012]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>.

²⁶⁸ Rozhodnutí ve věci *C-585/08, 144/09 Pammer, Alpenhof*, bod 95.

²⁶⁹ Některé informace v případě elektronického obchodu se staly povinnými. Dle článku 5 odst. 1 písm. c) směrnice o elektronickém obchodu je poskytovatel služeb povinen poskytnout uživateli služeb před uzavřením smlouvy údaje, které umožňují rychlé navázání kontaktu s poskytovatelem služeb a přímou a účinnou komunikaci s ním, včetně jeho elektronické adresy. Uvedená povinnost se uplatní bez ohledu na to, na který členský stát podnikatel zaměřuje svou činnost, a to i tehdy, pokud je tato činnost zaměřena pouze na území členského státu, ve kterém má podnikatel sídlo.

Soudní dvůr vytvořil demonstrativní výčet kritérií, která musí být soudy členských států zkoumána v každém jednotlivém případě.²⁷⁰

V tomto období byla Soudním dvorem vydána další rozhodnutí ve věci interpretace článku 5 odst. 3 Nařízení Brusel I a kritéria „místo škodné události“ ve věci porušení osobnostních práva a pomluvy na internetu (*C-509/09, C-161/10 eDate*) a porušení práv k ochranné známce (*C-523/10 Wintersteiger*). Tato rozhodnutí jsou zatím jediná, kdy se Soudní dvůr výslovně zabýval vlivem elektronizace na pravidla pro založení mezinárodní pravomoci (příslušnosti) soudů v Nařízení Brusel I.

Svanteson charakterizuje čtvrtou fázi jako období rovnováhy (*equilibrium*).²⁷¹ Internet už není pojímán jako místo neomezených možností. Naše jednání na internetu je omezeno právě těmi technologiemi, které umožnily jeho rozšíření.

Vývoj ukazuje, že otázka jurisdikce, mezinárodní pravomoci států není jen otázkou práva v kontextu internetu, ale práva v kontextu velkých ekonomických a sociálních změn. Jak uvádí Kohl: „*The main point is that law is like Koala, a lethargic animal, moving at a sleepy pace even when the world rushes past, and not without good reason.*“²⁷²

Je otázkou, nakolik se posune doktrinální uchopení pravidel pro založení mezinárodní pravomoci, a nakolik bude toto ovlivněno technologickým vývojem a potřebami praxí. Některé možné směry vývoje jsou naznačeny v kapitole 3.14 věnované mimo jiné tzv. geolokačním technologiím.

²⁷⁰ Rozhodnutí ve věci *C-585/08, 144/09 Pammer, Alpenhof*. Dle Soudního dvora patří mezi rozhodující kritéria všechny výslovné projevy vůle oslovit zákazníky z takového členského státu. SDEU proto vytvořil **demonstrativní výčet kritérií**, která musí být, případně ve vzájemné kombinaci, v každém konkrétním případě posuzována. Jsou jimi:

- mezinárodní povaha činnosti podnikatele;
- popis cesty do sídla podnikatele s počátkem v jiných členských státech;
- použití jiného jazyka nebo jiné měny, než jsou jazyk nebo měna, které jsou obvykle používány v členském státě, ve kterém má podnikatel sídlo s možností provést rezervaci a potvrdit ji v tomto jiném jazyce;
- uvedení telefonického spojení s mezinárodním předčíslem;
- vynaložení nákladů na službu sponzorovaných odkazů na internetu s cílem usnadnit spotřebitelům s bydlištěm v jiných členských státech přístup na stránku podnikatele nebo jeho prostředkovatele;
- použití jiného jména domény prvního řádu, než je doména členského státu, ve kterém má podnikatel sídlo, nebo použití takových neutrálních jmen domén prvního řádu, jako je například „.com“ nebo „.eu“;
- uvedení mezinárodní klientely složené ze zákazníků s bydlištěm v jiných členských státech.

²⁷¹ SVANTESSON (2012) op. cit., s. 187.

²⁷² KOHL (2007) op. cit., s. 35.

2.4.5 Vliv elektronizace na mezinárodní právo soukromé a procesní

V této publikace se autorka staví kriticky k pojetí internetu jako zvláštního místa, pro které neplatí stávající platné právo a normy založené na principu teritoriality. I vývoj, ke kterému od dob *Johnsona a Posta* došlo, dává tomuto hodnocení za pravdu. Otázkou dnes není, zda by státy měly regulovat právní vztahy vznikající na internetu. Otázkou je, jakým způsobem by tak měly činit.²⁷³

V mezinárodním právu soukromém a procesním je většina hraničních určovatелů a kritérií umístěna na území určitého státu: například místo plnění smlouvy; místo, kde došlo k protiprávnímu jednání apod. Příkladem hraničního určovatele nebo kritéria, které není teritoriálně omezeno, je například volba práva (například článek 3 Nařízení Řím I) nebo dohoda o příslušnosti soudů (například článek 23 Nařízení Brusel I).²⁷⁴

V mezinárodním právu soukromém a procesním může dojít k situaci, kdy více států bude chtít uplatnit svou pravomoc nad určitým jednáním. Důvodem vzniku této situace je mimo jiné fakt, že v současné době neexistují harmonizovaná nebo unifikovaná pravidla pro mezinárodní právo soukromé a procesní pro řešení právních vztahů vznikajících on-line.

Obecně je při řešení těchto otázek možné vycházet ze tří přístupů, a to:

1. místo původu jednání (*country of origin*), místo, kde se nacházel zdroj jednání; nebo
2. místo určení (*country of destination*), místo, kde se projeví účinky jednání (jinak také tzv. *effects test* – k tomu srov. kapitulu 3.12); nebo
3. zaměřování činnosti (*targeting* nebo *directing of activities*).

Tato trojice řešení odpovídá v mezinárodním právu veřejném tzv. subjektivní a objektivní složce principu teritoriality.²⁷⁵

Přístup založený na **místu původu jednání** odpovídá subjektivní složce principu teritoriality.²⁷⁶ Někteří autoři se k tomuto staví značně kriticky. Pokud by byl tento

²⁷³ KOHL (2007) op. cit., s. 12.

²⁷⁴ Jiným problémem v jejich souvislosti je otázka platnosti takovýchto ujednání.

²⁷⁵ Tyto přístupy byly definovány v rozhodnutí *SS Lotus*. Blíže k analýze tohoto rozhodnutí například v RYNGAERT op. cit., s. 22 – 26.

²⁷⁶ Tzv. subjektivní složka teritoriality odpovídá principu, že stát má na základě mezinárodního práva pravomoc uplatňovat svou moc v rámci svého území. In: SCHULTZ op. cit., s. 811.

přístup vztažen do oblasti elektronizace a regulace obsahu nebo jednání na webových stránkách, mohlo by dojít k nežádoucím následkům.

Většina webových stránek je dostupná z jakékoliv země. Webové stránky, resp. jejich provozovatelé, by mohli být tímto podřízeni právu nebo pravomoci jakékoliv země. Důsledkem tohoto přístupu by mohlo být i rozšíření jevu *forum shopping*, aneb úmyslné hledání takového soudiště, u kterého bude dosaženo nejpriznivějšího výsledku sporu.²⁷⁷ Striktní aplikace tohoto přístupu by tak vedla naopak k oslabení možnosti státu sledovat a chránit své zájmy a veřejný pořádek.^{278 279}

Přístup založený na **místě, kde se projeví účinky jednání**, byl argumentován francouzským soudem v dříve zmiňovaném rozhodnutí *LICRA vs. Yahoo!*. Francouzský soud založil svou příslušnost na faktu, že účinky jednání amerických webových stránek se projeví na území Francie.²⁸⁰ Tento přístup odpovídá objektivní složce principu teritoriality.²⁸¹

Přístup založený na účincích jednání také není bez nepříznivých následků v oblasti mezinárodní pravomoci (příslušnosti) soudů. Vzhledem k tomu, že informace zveřejněná na internetu může mít účinky/dopady kdekoli po celém světě, pravidlo pro založení pravomoci/příslušnosti soudů by vedlo ke konfliktu pravomocí. Kterýkoliv soud by se mohl prohlásit příslušným k řízení ve věci, důsledkem čehož by opět mohlo být rozšíření jevu *forum shopping*. Obchodníci podnikající prostřednictvím webových stránek by museli zajistit, že jejich obsah je v souladu s právními předpisy všech zemí, kde jsou dostupné²⁸²

²⁷⁷ Jak uvádí *Pauknerová*, jev *forum shopping* již není považován za ryze negativní. A to především v zemích common law. V EU mu navíc nemusí být věnována taková pozornost, a to s ohledem na určitý standart soudního řízení, který je vlastní většině členských států. *PAUKNEROVÁ* op. cit., s. 137.

²⁷⁸ *MUIR-WATT* op. cit., s. 695.

²⁷⁹ Podobně k tomu i *Schultz*: „[...] the territoriality principle is, in and of itself, by far the soundest basis of prescriptive jurisdiction, but it quite easy seems a too restrictive basis of jurisdiction in the face of information flows potentially having effects in every country of the world.” In: *SCHULTZ* op. cit., s. 811.

²⁸⁰ *MUIR-WATT* op. cit., s. 695; stejně tak srov. *KOHL*, Uta. Eggs, Jurisdiction and the Internet [on-line]. *International and Comparative Law Quarterly*. 2002, Vol. 51, s. 555 – 582 [citováno 12. 9. 2012]. Dostupné z: www.heinon-line.org. S. 577.

²⁸¹ *SCHULTZ* op. cit., s. 812; *MILLS* (2009) op. cit., s. 225.

²⁸² „The global convoy of Internet publishers operating under respective countries' motley would harmonize at those of the most restrictive major jurisdiction – the slowest ship [in the convoy].” In: *SCHULTZ* op. cit., s. 812 a poznámka pod čarou č. 73.

Pravidla mezinárodní pravomoci (příslušnosti) soudů jsou založená na principu předvídatelnosti a právní jistotě. Oba dva přístupy, které byly zmíněny výše, tyto vlastnosti spíše postrádají.

Třetí způsob řešení, založený na **zaměřování činnosti**, stojí na pomezí mezi těmito dvěma, a zřejmě lépe odpovídá požadavku právní jistoty a předvídatelnosti sledovaný pravidly mezinárodního práva procesního.

Přístup zaměřování činnosti je založen na předpokladu, že subjekt úmyslně směřoval svou činnost na území určitého státu a byl si vědom následků tohoto zaměřování (více k tomuto přístupu také v kapitole 3.12). Na kritériu “zaměřování činnosti” je založena například příslušnost pro spory ze spotřebitelských smluv dle článku 15 odst. 1 písm. c) Nařízení Brusel I. Jak k tomuto přístupu uvádí *Schultz*: “*It is something more than effects, but less than physical presence*”.²⁸³ Argumentace založená na tomto přístupu byla využita v již zmiňovaném rozhodnutí *Gutnick vs. Dow Jones*.

Princip zaměřování činnosti omezuje podle názoru autorky publikace možnost využití *forum shopping* a konfliktu pravomocí. Podle úmyslu obchodníka a jeho činnosti zaměřené na určitý stát je možné s vyšší mírou právní jistoty a předvídatelnosti určit *forum*. Tímto zaměřováním činnosti může obchodník upravit například obsah webových stránek tak, aby odpovídaly požadavkům příslušné země. Je tím také zajištěno dostatečné spojení mezi činností obchodníka a územím státu.

Také některá kritéria pro založení mezinárodní pravomoci (příslušnosti) soudů toto rozlišení reflektují. Jako příklad lze uvést článek 5 odst. 3 Nařízení Brusel I, který upravuje alternativní příslušnost ve věcech deliktní odpovědnosti. Kritérium „místa, kde došlo ke škodné události“ je nutné podle judikatury Soudního dvora interpretovat jako místo, kde došlo k jednání, které zakládá nárok na náhradu škody, a místo, kde se projeví účinky tohoto jednání (*C-68/93 Shevill*).²⁸⁴

Obvykle je to jen jedna země, ve které k určitému jednání dojde. Následky tohoto jednání se však mohou projevit v různých zemích. Většina webových stránek je dostupná z jakékoliv země. Samotná aplikace pouze místa původu nebo místa určení s sebou nese další otázky a může vést ke konfliktu pravomocí mezi státy. Tyto tři přístupy jsou proto omezovány požadavkem na zaměřování jednání.

²⁸³ SCHULTZ op. cit., s 817.

²⁸⁴ Podobnou úpravu lze nalézt také v § 145 (2) a) a b) Restatement (Second) of Conflict of Laws z roku 1971. In: KOHL (2007) op. cit., s. 25.

Dalším faktorem, na který má elektronizace vliv, je omezený výkon mezinárodní pravomoci v rámci uznání a výkonu cizích rozhodnutí. Státy mohou vytvořit pravidla, která budou upravovat jednání webových stránek, které jsou lokalizované v zahraničí, ale dostupné z jejich území. Pokud tato pravidla nebudou dodržována a bude vydáno rozhodnutí v jejich neprospěch, takové rozhodnutí nemusí být v zahraničí uznáno a vykonáno. Rozhodnutí soudu (nebo jiného orgánu) má účinky jen a pouze ve státě svého vydání. Jak k tomu shrnuje *Kohl*, ona omezená vykonávací pravomoc států je „[...] *kleitbou i darem zároveň*“.²⁸⁵

Mnoho otázek vlivu elektronizace na mezinárodní právo soukromé a procesní je spojeno právě s vynucováním tuzemského práva a s uznání a výkonem cizích rozhodnutí, resp. s omezenou možností státu aplikovat a vynucovat své právo v případě zahraniční on-line aktivity, jejíž účinky se mohou projevit na jeho území. Je možné si klást otázku, zda by v takovém případě nebylo možné rozšířit vykonávací pravomoc. Ale rozšíření výkonné jurisdikce na straně jednoho státu znamená omezení kontroly nad svým územím u druhého stát.²⁸⁶ Princip teritoriality je podle některých autorů „svatým“ a nemůže být překročen („[...] *protects a State's [i]ndependence in regard to exclusion of any other States, the function of States. In short, it is sacred.*“²⁸⁷).

2.4.6 Posun ve vztahu mezinárodního práva veřejného a mezinárodního práva soukromého jako důsledek elektronizace

*„Yet as a general matter, rules of private international law attempt to tie the situation to a particular sovereign in a much more intricate and neutral way than catch-all rules of public international law do.“*²⁸⁸

Jak bylo uvedeno výše, důsledky vlivu elektronizace se podle názoru autorky publikace projevují v posunu vztahu mezinárodního práva veřejného a soukromého. Tento posun je viditelný v několika rovinách, které budou analyzovány níže.

Na internetu neexistují hranice mezi jednotlivými státy (s jistou mírou zjednodušením). Informace se mohou (relativně) volně pohybovat po síti. Státy většinou nemohou účinně kontrolovat jejich pohyb, obsah a účinky na svém území. Jedním

²⁸⁵ „*This strictly delimited enforcement power of States is perhaps the single most striking feature of the competence régime in general, and in the on-line context in particular, and is a both curse and a blessing.*“ In: KOHL (2007) op. cit., s. 26. K problematice uznávání a výkonu rozhodnutí rozhodnutí v případech týkajících se on-line aktivity srov. také BERMAN (2002) op. cit., s. 409 – 410.

²⁸⁶ KOHL (2007) op. cit., s. 27.

²⁸⁷ KOHL (2007) op. cit., s. 27.

²⁸⁸ RYNGAERT op. cit., s. 19.

z pojmových znaků státu je moc, kterou vykonává nad svým územím. Na internetu, v kyberprostoru, je ovšem otázkou, kde (a zda vůbec) jeho „území“ začíná. Tím, že na internetu selhává klasické rozdělení kompetencí mezi státy, se někteří autoři zamýšlejí nad tím, zda by právě pro tuto situaci nemohla být využita pravidla mezinárodního práva soukromého. Tzn., **pravidla a principy mezinárodního práva soukromého využít pro interpretaci mezinárodního práva veřejného.** Pravidla mezinárodního práva soukromého a procesního nejen rozdělují kompetence mezi jednotlivé státy (ve smyslu mezinárodní pravomoci) a jejich právními řády (pomocí kolizních norem). Jejich základním cílem je také zajištění právní jistoty a předvídatelnosti v soukromoprávních vztazích s mezinárodním prvkem.

Princip právní jistoty a předvídatelnosti, který sleduje mezinárodní právo soukromé a procesní,²⁸⁹ slouží zájmům nejen soukromoprávních subjektům, ale i státům. Ačkoliv je mezinárodní právo soukromé vnitrostátní disciplínou, není vždy zaměřeno pouze na zájmy *fora*, a může zohledňovat zájmy jiných států. Na druhé straně, státy nemusí vždy být ochotny aplikovat své právní normy v soukromoprávních vztazích, na jejichž právní úpravě mají zájmy jiné státy.²⁹⁰ Je samozřejmé, že v některých situacích převáží zájmy státu *fora*. Jak vyplývá z tohoto pohledu, pravidla mezinárodního práva soukromého by mohla být využita pro navázání jednání k území určitého státu i ve smyslu mezinárodního práva veřejného.

Propojení norem mezinárodního práva veřejného a mezinárodního práva soukromého je patrné zvláště v oblasti ekonomického práva, hospodářské soutěže apod. V této oblasti státy aplikují veřejnoprávní normy na soukromoprávní subjekty a soukromoprávní subjekty mohou hrát významnou roli ve vynucování právní úpravy.

Jak bylo uvedeno výše, podle některých autorů dochází ke sblížení mezinárodního práva soukromého a veřejného a jejich vzájemného ovlivňování. Toto propojení vnímá i Mills: „*Modern judges and jurists similarly draw on underlying ideas of territoriality, arguably leading to a convergence of public international law notions of 'territorial integrity' with private international law requirements of sufficient connection.*“²⁹¹

²⁸⁹ SYMEONIDES op. cit., s. 14.

²⁹⁰ RYNGAERT op. cit., s. 19.

²⁹¹ MILLS (2009) op. cit., s. 242.

Ryngaert si klade ovšem otázku, zda by mezinárodní právo veřejné, které je ze své podstaty více objektivní, neboť vychází z praxe mezi státy, nemělo limitovat volnost států v přijímání norem mezinárodního práva soukromého s cílem ochránit zájmy zájmy jiných států.²⁹²

Důvod pro využívání pravidel mezinárodního práva soukromého pro vymezení (legislativní) pravomoci států je i v tom, že tato jsou určena pro zjištění nejužšího spojení právní situace s územím určitého státu.²⁹³ Pravomoc států vydávat právní předpisy by měla být stanovena s odkazem na smlouvy, zájmy a očekávání, než na tradičním slovníku mezinárodního práva veřejného a jeho nadužívání koncepce suverenity států.²⁹⁴

Ačkoliv by to mělo být teoreticky mezinárodní právo veřejné, jež by mělo stanovovat meze mezinárodnímu právu soukromému, je to právě neurčitost pravidel mezinárodního práva veřejného týkající se jurisdikce a principu teritoriality, jenž způsobuje, že tato pravidla se dají aplikovat na téměř jakoukoliv mezinárodně procesní otázku. Tuto neurčitost vnímá i *Ryngaert*: „*Unlike public international law rules, which merely require a strong nexus of the regulating State with the situation, conflict of laws rules are ordinarily geared to identifying the State with the strongest nexus to the situation.*“²⁹⁵

Normy mezinárodního práva soukromého jsou právě z výše uvedených důvodů vhodné pro řešení otázek rozdělení kompetence mezi jednotlivé státy.

Podle *Millse* právě mezinárodní právo soukromé nejen reflektuje principy mezinárodního práva veřejného a jeho vývoj, ale i zájmy států a principy právní jistoty a předvídatelnosti.²⁹⁶ Mezinárodní právo soukromé je dle *Millse* dokonce jakýmsi „*přírozenoprávním mechanismem pro řešení sporů*“.²⁹⁷

²⁹² „*As the jurisdictional norm both of private and public international law are based on the nexus of a particular situation with (the law of) a particular sovereign, norms of private international law may sometimes in fact reflect the opinio iuris of international law, without it being necessary to systematically inquire the conformity of these norms with public international law.*“ In: RYNGAERT op. cit., s. 16.

²⁹³ „*They may mitigate the excess of jurisdiction stemming from the unqualified exercise of jurisdiction on the basis of the classical public international law principles.*“ In: RYNGAERT op. cit., s. 16.

²⁹⁴ RYNGAERT op. cit., s. 17 a poznámka pod čarou č. 62.

²⁹⁵ RYNGAERT op. cit., s. 17.

²⁹⁶ „*...Different approaches to private international law do not merely reflect [...] private law objectives of justice or fairness within each state. Instead, private international law theories and rules are reflections of and responses to changes in their context, including changes in international norms and ideas of international order.*“ In: MILLS (2009) op. cit., s. 27.

²⁹⁷ „*Private international law was invented as mechanism for the reconciliation of higher level natural law with the existence of diverse laws.*“ In: Ibid.

Podle některých autorů by proto mělo dojít k přeformulování pravidel mezinárodního práva veřejného ve světle mezinárodního práva soukromého, neboť to dokáže lépe reagovat na současné změny ve vývoji právní regulace.

Celou výše zkoumanou problematiku dokázal velmi jasně a poutavě vysvětlit Mills. Překlad do češtiny by nemusel být přesný, proto uvádíme původní verzi: „[...] *on the international plane, the relevant underlying reality is the territorial limits of law under the international legal order. The underlying postulate of public international law is that generally each state has jurisdiction to make and apply law within its territorial limit. Absent a breach of some overriding norm, other states as a matter of ‘comity’ will ordinarily respect such actions and are hesitant to interfere with what another state chooses to do within those limits. Moreover, to accommodate the movement of people, wealth and skills across state lines, a by-product of modern civilization, they will in great measure recognize the determination of legal issues in other states. And to promote the same values, they will open their national forums for the resolution of specific legal disputes arising in other jurisdictions consistent with the interests and internal values of the forum state. These are the realities that must be reflected and accommodated in private international law.*“²⁹⁸

Podle jiných autorů by naopak mezinárodní právo soukromé mělo být upraveno ve smyslu pravidel mezinárodního práva veřejného. Na tomto základě by měla být vytvořena vhodná pravidla pro rozdělení suverénní moci mezi státy. Tento postoj zaujímá například *Schultz*.²⁹⁹

Dalším důsledkem elektronizace a vztahu mezinárodního práva soukromého a veřejného je podle některých autorů jistá **fragmentace internetu**. Toto „rozdělení“ internetu nabývá podle Schulze dvou forem. Jedná se o fragmentaci vertikální, která reflektuje veřejný zájem a ochranu veřejného pořádku. Druhou formou je fragmentace horizontální, která je výsledkem obchodněprávní činnosti soukromé podnikatelské sféry.³⁰⁰

Vztah mezi mezinárodním právem veřejným a mezinárodním právem soukromým se v důsledku této fragmentace posouvá „výše,“ do sféry kyberprostoru. V tomto prostředí mezinárodní právo veřejné nabývá další rozměr. I zde se státy snaží

²⁹⁸ MILLS (2009) op. cit., s. 245 – 246.

²⁹⁹ „[...] *On this basis I argue in favour of a double standard of jurisdiction for the regulation of Internet content: one based on principle of targeting, used to sanction behavior, the other, an incarnation of the effects doctrine, used to prevent actions and fulfill the cathartic function of law.*” In: SCHULTZ op. cit., s. 800.

³⁰⁰ SCHULTZ op. cit., s. 800.

prosazovat své suverénní zájmy související s ochranou působením na vlastním „území.“ Jednou z funkcí státu je ochrana zájmů svých občanů, resp. svého území. Pro zachování své funkce musí stát hledat nové cesty, jak definovat své pojmové znaky. Zároveň v důsledku především obchodní aktivity a elektronického obchodu roste význam nestátních institucí a obchodních komunit a nestátních „právních“ pravidel, která jsou těmito komunitami dodržována a vynucována.

Vertikální fragmentace

Vertikální fragmentace souvisí s otázkami, které byly analyzovány v předchozích kapitolách. Posun nebo nová interpretace pravidel rozdělující územní suverenitu mezi jednotlivé státy. Tato nová interpretace principu teritoriality by v sobě měla nést zdůrazněné prvky ochrany národních zájmů, veřejného pořádku a místních (národních) hodnot.³⁰¹ Tyto úvahy souvisí také s onou čtvrtou fází vývoje vztahu právní regulace a řešení sporů vyplývajících ze vztahů vznikajících on-line. Trvání států na ochraně svých zájmů by mohlo vést k rozdělení kyberprostoru na jednotlivé „národní“ části.

Vertikální fragmentace také svým způsobem relativizuje pojetí internetu jako prostoru bez hranic mezi státy. A naopak míří k obnovení a potvrzení principu teritoriality tak, jak byl nastaven v 17. století. Jak uvádí *Schultz*, mezinárodní právo soukromé v kontextu internetu, elektronického obchodu a ochrany státních zájmů a občanů není ve své podstatě právem soukromým. Jde daleko za své hranice. Je globálním hráčem na mezinárodním poli práva.³⁰²

V tomto ohledu si možné si položit otázku, která se sama nabízí. Jedná se vůbec o posun kupředu, o vykročení k nové koncepci teritoriality? Nebo jde spíše o návrat zpět ke kořenům? Tedy k principům a zásadám platným v posledních 300 letech, ovšem s přidanou hodnotou moderních technologií?

³⁰¹ SCHULTZ op. cit., s. 800.

³⁰² „It goes far beyond supporting the global (in this case electronic) market economy and that it may, in accordance with Savigny's original approach, have a global regulatory role to play in the international community of law.“ In: SCHULTZ op. cit., s. 808.

Jak již bylo uvedeno výše, je otázkou, nakolik by měla být právní regulace, potažmo právní úprava mezinárodního práva procesního závislá na technologiích. Jak uvádí *Schultz*, „právní regulace na internetu je závislá na právu informačních technologií stejným způsobem, jakým je naše jednání mimo on-line svět závislé na přírodních zákonech.“³⁰³

Vertikální fragmentace internetu je spojena s omezováním bezhraničnosti internetu a vytváření svého druhu hranic. Jako příklad může posloužit již zmiňované rozhodnutí ve věci *LICRA vs. Yahoo!*

V tomto případě si francouzský soudce vyžádal analýzu odborníků na IT, zda je technologicky možné omezit nebo znemožnit přístup na aukční stránky společnosti Yahoo! z francouzského území.³⁰⁴ Toto omezení bylo možné s pomocí tzv. geolokačních technologií (blíže k jejich vymezení v kapitole 3.14). Společnost Yahoo! mohla filtrovat informace podle místa, kam měly být směřovány. Jak uvádí *Schultz*, tímto okamžikem se změnil přístup k informacím a jejich pohybu na internetu: „Namísto využívání výhod internetu jako globálního území se začala využívat možnost lokalizace přenosu informací.“³⁰⁵

Horizontální fragmentace

Horizontální fragmentace je vedena především zájmy mezinárodních obchodníků a obchodně podnikatelské aktivity. Je spojena také s možností aplikace národních právních řádů v prostředí nadnárodního internetu. Podle některých autorů dochází k delokalizaci a denacionalizaci právních vztahů vznikajících v kyberprostoru. Po vzoru *lex mercatoria* se hovoří o vzniku jakéhosi *lex informatica*.³⁰⁶

Horizontální fragmentace je podle *Schulze* ve své podstatě důsledkem existence velkého množství sporů malé hodnoty, jejichž řešení a následný výkon rozhodnutí je zdlouhavé z důvodu přetížení soudů. Pro strany ve sporu může být navíc neekonomické a časově náročné v takových sporech hledat řešení soudní cestou³⁰⁷

³⁰³ SCHULTZ op. cit., s. 801.

³⁰⁴ BELLIA et. al. op. cit., s. 152 – 159.

³⁰⁵ „The focus started to shift from taking advantage of the Internet's global character to exploiting the localizable nature of information travelling through.“ In: SCHULTZ op. cit., s. 819.

³⁰⁶ K tomu srov. například CALLIES, Graf-Peter; ZUMBANSEN, Peer. *Rough Consensus and Running Code: A Theory of Transnational Private Law*. Oxford: Hart Publishing, 2010. 388 s. ISBN 978-1849463546; JOHNSON, POST op. cit., s. 1389; LESSIG (2006) op. cit., s. 5.

³⁰⁷ SCHULTZ op. cit., s. 830.

Kohl na tuto otázku nachází jen dvě možná řešení: „*Bud' je potřeba udělat více transnacionální právo, nebo on-line jednání. Neexistuje zlatá střední cesta, žádná šedá zóna mezi černou a bílou.*“³⁰⁸ Jakým způsobem je ale možné učinit internet méně globálním?

Pro vytváření nadnárodního práva je nutná spolupráce mezi státy a harmonizace, resp. unifikace práva. V oblasti mezinárodního práva procesního tyto snahy opakovaně selhávají.

Druhým způsobem řešení těchto otázek je jakési „teritoriální“ omezení on-line aktivity a vytvoření národních částí internetu. K tomuto jevu dochází už dnes. Blíže v kapitole věnované geolokaci.

2.4.7 Shrnutí podkapitoly

Tato podkapitola se zabývá vlivem elektronizace na princip teritoriality. Tento vliv byl zkoumán na příkladu vztahu vývoje právní regulace a internetu, resp. na interpretaci pravidel pro založení mezinárodní pravomoci (příslušnosti) soudů.

Mezinárodní právo soukromé a procesní je založeno na principu teritoriality. Količní normy pro zjištění práva rozhodného a pravidla mezinárodního práva procesního pro určení pravomocného (příslušného) soudu jsou navazovány k území určitého státu. Na internetu toto navazování z důvodů je jisté bezhraničnosti selhává.

Jak bylo uvedeno, důsledkem elektronizace by mohl být posun ve vnímání principu teritoriality. Stále se jedná o princip platný nejen pro tradiční (off-line) prostřední, ale i pro internet. Interpretace principu teritoriality by však měla být uchopena s ohledem na prostředí internetu a počítačových sítí.

Další důsledek vlivu elektronizace na princip je možné vnímat ve vztahu mezinárodního práva soukromého a mezinárodního práva veřejného. A to především v tzv. vertikální a horizontální fragmentaci internetu.

Závěrem se lze podle autorky publikace ztotožnit s názorem, že princip teritoriality „*by měl být vysvětlen a zachován, ne jen jednoduše odmítnut*“.³⁰⁹

³⁰⁸ KOHL (2007) op. cit., s. 28.

³⁰⁹ „*Territoriality needs to be explained and defended, not simply invoked.*“ In: DINWOODIE, Graeme. B. *Developing a Private International Intellectual Property Law: The Demise of Territoriality* [on-line]. William and Mary Law Review, 2009, Volume 81, Issue 2, s. 711–799 [citováno 7. 12. 2012]. Dostupné z: www.heinon-line.org s. 765.

2.5 Dílčí závěr a ověření hypotézy č. 1

Cílem druhé kapitoly bylo na základě analýzy vymezené oblasti zkoumání a následného shrnutí poznatků ověřit (potvrdit nebo vyvrátit) první pracovní hypotézu, která byla stanovena v kapitole 1. 4. První pracovní hypotéza se skládala z hlavní hypotézy a dvou dílčích subhypotéz rozvíjících hlavní hypotézu.

První dílčí subhypotéza, „**V důsledku vlivu globalizace a elektronizace je třeba princip teritoriality nově interpretovat v kontextu moderních komunikačních a informačních technologií,**“ byla **potvrzena**.

Globalizace a elektronizace má významný vliv na princip teritoriality. Na internetu, kde neexistují hranice mezi státy, selhávají pojmové znaky státu. I v tomto prostředí mají státy zájem na ochraně svého území a občanů. S ohledem především na své ekonomické zájmy se snaží regulovat jednání a jeho účinky, které se mohou na jeho území projevit. Aby tyto funkce mohl provádět i na internetu, v kyberprostoru, je nutné uchopit a interpretovat princip teritoriality v kontextu nových informačních a komunikačních technologií. Je nutné hledat odpovědi na otázku, odkud vychází a kam až sahá kompetence států na internetu a jejich možnost svými právními předpisy regulovat a řešit soukromoprávní vztahy s mezinárodním prvkem vznikající a probíhající na internetu.

Druhá dílčí subhypotéza, „**V důsledku vlivu globalizace a elektronizace dochází posunu významu principu teritoriality, a tím ke sblížení mezinárodního práva veřejného a soukromého,**“ byla **potvrzena**.

Nelze se zcela ztotožnit s názorem *Millse*, podle kterého by mělo dojít ve vztahu mezinárodního práva soukromého a mezinárodního práva veřejného k návratu k *von Barovi* a *Savignymu*. „*The internet, more than most other contexts, call for a return to a natural law approach to conflict of laws – a return to Savigny and von Bar, where conflicts of laws were part of a single international system, not (purely) part of domestic law, where the determination of jurisdictional scopes were not dependent merely upon the arbitrary determination of particular states.*“³¹⁰

Jak bylo uvedeno v analýze, s ohledem na výzvy, kterým čelí mezinárodní právo veřejné na internetu, je možné zvažovat využití pravidel mezinárodního práva soukromého. To je ovlivňováno (nejen) obchodněprávní realitou a fakticitou vývoje

³¹⁰ MILLS (2006) op. cit., s. 37.

informačních technologií a informační společnosti. Z tohoto důvodu se dokáže lépe adaptovat na probíhající změny a vývoj. Nebude-li tento vývoj reflektován, může dojít k prohloubení vertikální a horizontální fragmentace internetu.

Hlavní část hypotézy, „**Princip teritoriality je jedním ze základních principů mezinárodního práva soukromého, který je platný i v kontextu internetu a informačních sítí,**“ byla potvrzena.

Je možné se ztotožnit s názorem, že princip teritoriality by měl zůstat základním principem ovládajícím mezinárodní právo soukromé i veřejné. Jak uvádí Mills, „*globalizace neznamená narušení principu teritoriality v právu mezinárodním veřejném nebo soukromém, bude však postupně narušovat hranici mezi těmito dvěma právními odvětvími.*“³¹¹

V kontextu elektronizace a globalizace by státy měly mít stále na paměti, že i kyberprostor je místem, kde by měla být zajištěna jejich suverenity, a zároveň respektována suverenity jiných států.³¹²

Tento závěr je ovlivněn i jistým pragmatismem. Princip teritoriality je základním principem ovládajícím mezinárodní právo veřejné a mezinárodní právo soukromé po několik staletí. Výzvy, kterým právo v současné době čelí, se promítají především posledních dvaceti až pětadvaceti let. Při rychlosti, s jakou se informační společnost vyvíjí, nevíme, jaké změny přinese i nejbližší budoucnost. Je proto otázkou, zda by se mezinárodní právo soukromé a mezinárodní právo veřejné, s ohledem na právní jistotu a předvídatelnost, nemělo o to více obrátit ke svým pevným kořenům a základům.

Celá tato část může být uzavřena s využitím slov *Schultze*, který velmi výstižně shrnuje význam internetu a elektronizace jako takové: „[...] *our general understanding of the Internet forms one of the paradigms which underline the general view of deterritorialization, transnationalism, state decline and the replacement of national pyramids of normativity by global networks of spread-out normativity. The Internet is commonly used as a landmark, a spearhead, a paradigmatic illustration of the transnationalist movement.*”³¹³

³¹¹ „*Globalization will not undermine territoriality in either public or private international law, but will increasingly blur the line between them.*“ MILLS (2009) op. cit., s. 246.

³¹² : „*At the same time states cannot dispense with the legitimate central ideology that has been underlying for long the positivist approach to international law, namely that states are entitled and have a duty to pursue protection of national interests and the enforcement of national values.*“ In: MILLS (2006) op. cit., s. 46.

³¹³ SCHULTZ op. cit., s. 801.

3 Elektronizace a její vliv na pravidla pro založení mezinárodní pravomoci (příslušnosti) soudů

„World Wide Web. Worldwide accessibility. Worldwide potential performance. Worldwide jurisdiction“³¹⁴
„A jurisdictional rule is an odd creature among laws. It never tells what the result will be, but only where to look to find the result.“³¹⁵

3.1 Úvod

Internet neboli síť sítí, a s ním nové komunikační a informační technologie, propojil doslova celý svět. Díky tomuto spojení roste počet přeshraničních styků.³¹⁶ S rostoucím počtem přeshraničních styků roste i počet přeshraničních sporů.

Kdykoliv má právní vztah spojení se dvěma a více zeměmi a právními řády, je potřeba odpovědět na dvě základní otázky. Který soud má mezinárodní pravomoci (příslušnost) k rozhodnutí sporu a jaké je právo rozhodné. Jak již bylo zmíněno, každý stát má své vlastní mezinárodní právo soukromé a procesní.

Řešení otázek mezinárodního práva procesního má zásadní význam pro zacházení s hmotněprávními vztahy s mezinárodním prvkem. Klíčovým pojmem je „forum.“
„Fórum je nejen geograficky určené místo konání řízení, ale především určovatel vazby na konkrétní právní řád.“³¹⁷ Pro spory s mezinárodním prvkem má právní i ekonomický význam.³¹⁸

³¹⁴ Převzato z příspěvku SIRY, Lawrence; SCHMITZ, Sandra. On-line Defamation: From where are they casting stones? Determining jurisdiction in on-line defamation claims. Příspěvek byl přednesený na konferenci Cyberspace 2011, konané ve dnech 25. – 26. 11. 2011 na Právnické fakultě Masarykovy univerzity, Brno.

³¹⁵ KOHL (2007) op. cit., s. 15.

³¹⁶ KOHL, Uta. Eggs, Jurisdiction and the Internet [on-line]. *International and Comparative Law Quarterly*. 2002, Vol. 51, s. 555 – 582 [citováno 12. 9. 2012]. Dostupné z: www.heinon-line.org. S. 556 – 557.

³¹⁷ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Právo mezinárodního obchodu*. 3. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2010. 552 s. ISBN 978-80-7357-562-5. S. 214.

³¹⁸ ROZEHNALOVÁ (2010) op. cit., s. 214.

Forum ovlivňuje aplikaci procesních norem, norem mezinárodního práva soukromého (včetně způsobu aplikace cizího práva), výhrady veřejného pořádku, mezinárodně kogentních (imperativních) norem a další. Rozhoduje také o míře volnosti v aplikaci jednotlivých norem.

Při řešení případu s mezinárodním prvkem před obecnými soudy³¹⁹ je proto třeba se nejdříve vypořádat s určením soudiště a procesními otázkami. Má-li se soud zabývat určitým případem obsahujícím mezinárodní prvek, musí nejprve zhodnotit svou mezinárodní pravomoc (příslušnost)³²⁰. Z těchto důvodů bude část publikace zaměřena na otázky související s mezinárodním právem procesním a pravidly pro založení mezinárodní pravomoci. Tento výklad bude výchozím bodem a základem pro zkoumání dalších otázek z oblasti práva kolizního.

Je-li například smlouva uzavřena elektronickou cestou, ale zboží je doručeno fyzicky, elektronizace může mít důsledky do hmotného práva. Ani pro mezinárodní právo soukromé a procesní se nic nemění; je-li však uzavřena smlouva na nákup digitálního produktu, místo dodání nebo místo plnění již pro mezinárodní právo soukromé znamená velkou výzvu.

3.2 Cíl a struktura kapitoly

Tato kapitola se zabývá obecnými východisky vztahu a vlivu elektronizace na pravidla pro založení mezinárodní pravomoci (příslušnosti) soudů, vymezení základních pojmů a vybranými prameny práva v oblasti elektronického obchodu.

Stěžejní částí této kapitoly je analýza Nařízení Brusel Ibis a jeho vybraných ustanovení jak pohledu tradičního (off-line), tak z pohledu elektronizace a internetu. Na tuto část navazuje popis pravidel pro založení mezinárodní pravomoci (příslušnosti) soudů v USA a srovnání s právní úpravou v EU. V předposlední části je prostor věnován mimo jiné tzv. geolokačním technologiím.

³¹⁹ Tato publikace se věnuje výhradně řešení mezinárodněprávních sporů před soudy obecnými. Z tohoto důvodu bylo vyloučeno řízení před rozhodci a rozhodčími soudy. V tomto typu řízení není vazba místa a práva státu tam platného zcela jednoznačná. V (mezinárodním) rozhodčím řízení lze hovořit o tzv. delokalizaci či denacionalizaci. Tedy o rozvolnění či zcela popření právní vazby mezi fórem a řízením.

³²⁰ K pojmům mezinárodní pravomoc a mezinárodní příslušnost srov. KUČERA, Zdeněk. *Mezinárodní právo soukromé*. 6. vyd. Brno: Doplněk, 2004. 458 s. ISBN 1081-278-2004.

Cílem této kapitoly v její závěrečné části je zhodnocení druhé pracovní hypotézy a dílčích subhypotéz:

Současná právní úprava pravidel pro založení mezinárodní pravomoci (příslušnosti) soudů dle Nařízení Brusel Ibis nezajišťuje právní jistotu a předvídatelnost stran pro určení příslušného soudu ve sporech ze soukromoprávních obchodněprávních vztahů s mezinárodním prvkem vznikajících v on-line prostředí.

- a) **Kritérium bydliště žalovaného dle článku 4 Nařízení Brusel Ibis nezajišťuje právní jistotu a předvídatelnost stran pro určení příslušného soudu ve sporech ze soukromoprávních obchodněprávních vztahů s mezinárodním prvkem vznikajících v on-line prostředí.**
- b) **Kritéria tzv. alternativní příslušnosti dle článku 7 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis nezajišťují právní jistotu a předvídatelnost stran pro určení příslušného soudu ve sporech ze soukromoprávních obchodněprávních vztahů s mezinárodním prvkem vznikajících v on-line prostředí.**
- c) **Kritérium tzv. alternativní příslušnosti dle článku 7 odst. 5 Nařízení Brusel Ibis nezajišťuje právní jistotu a předvídatelnost stran pro určení příslušného soudu ve sporech ze soukromoprávních obchodněprávních vztahů s mezinárodním prvkem vznikajících v on-line prostředí.**
- d) **Právní úprava ujednání o příslušnosti dle článku 25 Nařízení Brusel Ibis není dostatečná z hlediska právní jistoty a předvídatelnosti stran pro určení příslušného soudu ve sporech ze soukromoprávních obchodněprávních vztahů s mezinárodním prvkem vznikajících v on-line prostředí.**

3.3 **Obecná východiska vztahu elektronizace a pravidel pro založení mezinárodní pravomoci/příslušnosti soudů**

„[C]odes are not monsters... [and that], [e]ven if they are, they can be trained.“⁶²¹

S rozšiřováním internetu je možné uzavírat smlouvy po celém světě bez nutnosti opustit domovský stát. Obchodník z České republiky může uzavřít smlouvu s obchodníkem usazeným na opačném konci světa. Vzhledem k „bezhraničnosti“ internetu je tak poměrně snadné vstoupit do závazkového smluvního vztahu s mezinárodním prvkem než v klasickém „off-line“ prostředí.

³²¹ SYMEONIDES op. cit., s. 3.

V rámci elektronické kontraktaci se střetávají dva protichůdné zájmy: prodávající nechtějí být žalováni před zahraničními soudy, v jim neznámém *forum*, kupující chtějí být žalováni před domovskými soudy. V případě on-line uzavírání smluv mohou společnosti čelit možnosti, že budou žalovány v každé zemi, odkud je jejich webová stránka přístupná.

Státy mají zájem na ochraně tuzemských obchodníků. Elektronické obchodování má své zvláštní aspekty. Je otázkou, nakolik lze v rámci elektronického obchodování aplikovat stávající pravidla mezinárodního práva soukromého a procesního. Informační a komunikační technologie se neustále vyvíjejí. Měla by být i právní regulace technologicky neutrální?

Jak uvádí Wang: „Vzhledem k tomu, že koncept mezinárodní příslušnosti je založen na již pro kyberprostor nevhodný princip teritoriality, bude nutné vytvořit zcela nová pravidla.“⁶²²

Internet tak, jak jej známe dnes, byl vytvořen v roce 1991 (viz úvodní kapitolu). Během následujících dvaceti let se měnily přístupy k právní regulaci právních vztahů vznikajících on-line a kompetenci národních soudů řešit spory vyplývající z těchto vztahů. V úvodních kapitolách byl alespoň v základní rovině naznačen vývoj různých přístupů.

V mezinárodním prostředí je jistě nevídanou situace, kdy by se stát prohlásil pravomocným k řešení sporu vyplývající z jakékoliv webové stránky, která je dostupná z počítačů umístěných na jeho území.³²³ Jako příklad takového extenzivního přístupu lze uvést vyjádření státního zástupce z Minnesoty v polovině 90. Let: „... *person outside of Minnesota who transmit information via the Internet knowing that information will be disseminated in Minnesota are subject to jurisdiction in Minnesota courts for violations of state criminal and civil laws.*“⁶²⁴

³²² „A special régime of jurisdictional rules for electronic commerce would then be introduced on the ground that traditional territorially based concepts of jurisdiction were nor entirely appropriate anymore to regulate cyberspace.“ In: WANG, Faye, Fangfei. Obstacles and Solutions to Internet Jurisdiction. A Comparative Analysis of the EU and US laws [on-line]. *Journal of International Commercial Law and Technology*, Vol. 3, Issue 4, 2008 [citováno 28. 11. 2012]. Dostupné z: www.heinon-line.org

³²³ SVANTESSON, Dan, Jerker. To be, or not to be, borderless – the Future of the Internet [on-line]. Conference Paper presented at Cyberspace 2005: Normative Framework, November 2005, Brno Czech Republic [citováno 12. 11. 2010]. Dostupné z <http://www.svantesson.org/Svantesson20050929web.doc>.

³²⁴ SVANTESSON (2012) op. cit., s. 183.

V případě určení mezinárodní pravomoci (příslušnosti) soudů může více než kdy jindy dojít k tzv. konfliktu soudních pravomocí, kdy k rozhodování soukromoprávní věci s mezinárodním prvkem jsou oprávněny soudy (justiční orgány) dvou nebo více států.³²⁵ V tomto případě se jedná o tzv. pozitivní konflikt pravomocí. V případě negativního konfliktu není nalezen stát, který by svými normami opravňoval své orgány rozhodnout o konkrétní soukromoprávní věci s mezinárodním prvkem.

Smlouvy jsou nejen uzavírány na Internetu, ale také k jejich plnění dochází on-line, zejména jedná-li se o obchod s počítačovými produkty, software, hudbou nebo službami k webovým stránkám. Na internetu může dojít k zásahu do osobnostních práv, podvodu, porušení práv k ochranné známce.

Z hlediska on-line právních vztahů může být problematickým hraniční určovatel místa, kde byla smlouva uzavřena (*lex loci contractus*), resp. kde došlo k poslednímu právnímu úkonu vedoucímu k uzavření smlouvy. Tento hraniční určovatel je v on-line kontextu použitelný pouze v okamžiku, kdy obě strany vědí, kde se nacházejí a kde byla smlouva uzavřena.³²⁶

Jak již bylo uvedeno výše, i přes vysoký počet on-line transakcí, které jsou každý den uzavírány, existuje pouze malý počet soudních rozhodnutí týkajících se mezinárodní pravomoci soudů. Tento fakt může být dán jak vysokou finanční a časovou náročností přeshraničních řízení.

I přes to nelze uzavřít, že nedostatek soudních rozhodnutí znamená neexistenci sporů, a tím, že otázka založení mezinárodní pravomoci soudů je z hlediska teorie a praxe otázkou nadbytečnou a nezajímavou. Jak v tomto ohledu uvádí *Svantesson*: „*The attitude adopted by the law, at least regards to the regulation of jurisdiction claims, has a very limited impact on technological developments. This conclusion should not prevent us from trying to construct the best jurisdictional rules possible.*“³²⁷

³²⁵ KUČERA op. cit., s. 385.

³²⁶ SVANTESSON (2012)a op. cit., s. 267.

³²⁷ SVANTESSON (2012) op. cit., s. 90.

Dostupnost webové stránky z území určitého státu

V rámci založení mezinárodní pravomoci (příslušnosti) soudů určitého státu se často klade otázka, zda stačí pouhá dostupnost webových stránek z území daného státu. Tato otázka se bude prolínat následujícím výkladem, na tomto místě jsou proto zmíněna základní východiska.

Otázka dostupnosti webových stránek se nejčastěji objevuje v souvislosti s porušením osobnostních práv a pomluvy na internetu (článek 5 odst. 3 Nařízení Brusel I) a on-line spotřebitelskými smlouvami (článek 15 odst. 1 Nařízení Brusel I). Vzhledem k tomu, že tato problematika není předmětem této publikace, lze pouze odkázat na příslušnou literaturu.³²⁸

Vrátíme-li se k prvním názorovým proudům, *Johnson a Post* odmítali možnost, aby právo jakéhokoliv státu (který je vymezen svým teritoriem) bylo aplikováno na webové stránky, které se nacházejí v prostoru bez hranic.³²⁹ Tento pohled nelze považovat za domyšlený. Jen z pohledu mezinárodního práva soukromého a procesního se nabízí několik otázek: je nutné vytvořit nějaká nová pravidla; kým a jak budou vynuována; budou vůbec právně závazná apod.

Některá soudní rozhodnutí se touto otázkou zabývala, v kapitole 3.12 bude například uvedeno rozhodnutí a tzv. škála Zippo (viz dále). Obecně lze naznačit, že pouhá přítomnost webových stránek není dostačující, soudy k tomuto přidávají další okolnosti a podmínky, které musí být naplněny. Zajímavou v tomto ohledu je doktrína USA, v dalším proto vizte kapitolu 3. 12.

3.4 Vymezení základních pojmů

Tato podkapitola se věnuje vymezení základních institutů a pojmů, se kterými v této kapitole pracujeme, „mezinárodní právo procesní“ a „mezinárodní pravomoc,“ resp. „mezinárodní příslušnost“ soudů v soukromoprávních sporech s mezinárodním prvkem.

³²⁸ BOGDAN, Michael. Website Accessibility as Basis for Jurisdiction Under the Brussels I Regulation [on-line]. *Masaryk University Journal of Law and Technology*. Issue 1, 2011 [citováno 6. 1. 2013]. ISSN 1802 – 5951. Dostupné z: http://mujlt.law.muni.cz/storage/1327949840_sb_01-bogdan.pdf; EDWARDS, WAELDE op. cit., s. 121 a násl.; GILLES op. cit.; a řada dalších.

³²⁹ JOHNSON, POST op. cit., s. 1347.

3.4.1 Mezinárodní právo procesní

Mezinárodním právem soukromým v souladu s českou doktrínou³³⁰ se rozumí nejen právní úprava soukromoprávních vztahů s mezinárodním prvkem, ale také právní úprava postupu soudů a jiných orgánů a osob a vztahů mezi nimi vznikajících v řízení o soukromoprávních věcech s mezinárodním prvkem, **mezinárodní právo procesní**. Každý stát má své vlastní mezinárodní právo procesní. Jedná se o vnitřní záležitost každého státu.

Státy jsou při vydávání norem mezinárodního práva procesního omezeny pravidly vyplývajícími z obecného mezinárodního práva veřejného (viz výklad provedený výše). Pravidla o pravomoci/kompetenci států (*jurisdiction*) v rámci mezinárodního práva veřejného nestanoví státům povinnost přijmout pravidla pro založení mezinárodní pravomoci v rámci mezinárodního práva procesního³³¹ (výjimku zde tvoří principem teritoriality ovládaná kritéria pro věci nemovité a práva duševního vlastnictví – tato pravidla jsou vždy navázána k určitému místu).³³² Státy mají různé pojetí a různé přístupy ke své moci soudní a funkci vnitrostátních soudů. To je jeden z důvodů, proč na mezinárodní úrovni selhávají snahy o vytvoření a přijetí mezinárodní úmluvy o mezinárodní pravomoci soudů.³³³

Podle pravidel mezinárodního práva veřejného nesmějí být pravomoci státu podrobeny některé subjekty (například prezidenti, jiné suverénní státy, diplomatictí zástupci jiných států apod).³³⁴ Z principu suverenity států vyplývá i zásada nevměšování se do vnitřních záležitostí jiných států. Normy mezinárodní pravomoci tak nesmí přiznávat oprávnění orgánů jednoho státu konat řízení v takových věcech, které patří do vnitřních záležitostí jiného státu.

³³⁰ KUČERA op. cit., s. 21.

³³¹ „*International regulation of state regulatory authority is permissive rather than mandatory – it gives states the right, not the obligation, to regulate a particular case.*“ In: MILLS (2009) op. cit., s. 243.

³³² Například článek 22 Nařízení Brusel I.

³³³ Jako příklad těchto snah lze uvést *Preliminary Draft Convention on Jurisdiction and Foreign Judgments in Civil and Commercial Matters adopted by the Special Commission and Report by Peter Nygh and Fausto Pocar* [on-line]. Hague Conference on Private International Law, Prel. Doc. No 11, 2000 [citováno 20. 1. 2013]. Dostupné z: <http://www.hcch.net/upload/wop/jdgmpt11.pdf>

³³⁴ K tomu srov. Např. POTOČNÝ, Miroslav; ONDŘEJ, Jan. *Mezinárodní právo veřejné: Zvláštní část*. 6. Doplněné a rozšířené vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. 533 s. ISBN 978-80-7400-398-1. s. 15 a násled.; MILLS (2009) op. cit., s. 226.

Státy proto při stanovování pravidel mezinárodní podrobují pravomoci svých orgánů jen záležitosti, které mají určitý vztah k jejich území daný vztah:³³⁵

1. teritoriálně (územní pravomoc) – například bydliště osoby, pobyt osoby, poloha věci, uskutečnění právně významné události na území daného státu;
2. personálně (osobní pravomoc) – například záležitosti týkající se státních občanů nebo tuzemských právnických osob.

Dalším hlediskem při stanovování pravidel mezinárodní pravomoci soudů je i následné nakládání s rozhodnutím v jiném státě. Orgány nebudou rozhodovat s ohledem na vlastní náklady ve věcech, u kterých je zřejmé, že by jejich rozhodnutí nebylo proveditelné.³³⁶

Do rozsahu mezinárodního práva procesního lze podle české doktríny zařadit tyto skupiny právních norem: normy upravující pravomoc tuzemských soudů; normy upravující postavení cizinců v řízení; normy upravující zjišťování cizího práva, vzájemnost a důkazní moc cizozemských veřejných listin; normy upravující právní pomoc ve styku s cizinou; normy upravující uznání a výkon cizích rozhodnutí; normy upravující uznání a výkon cizích rozhodčích nálezů.³³⁷

V souladu s cíli je publikace zaměřena pouze na jednu část uvedeného vymezení, a to pravidla pro založení mezinárodní pravomoci soudů v rámci evropského justičního prostoru, přesněji právní úprava v Nařízení Brusel Ibis.

Jak vyplývá z výkladu provedeného výše, pravidla mezinárodního práva procesního jsou teritoriálně omezena. Teritoriální závislost norem mezinárodního práva procesního se projevuje především v těchto oblastech:

1. v pravidlech pro založení mezinárodní pravomoci (příslušnosti) soudů. Na úrovni Evropské unie a Nařízení Brusel Ibis se odráží například v kritériích týkajících se výlučné příslušnosti v článku 24 (**místo** polohy u nemovitých věcí), tzv. alternativních příslušností dle článku 7 (například **místo** plnění u smluvních závazků, **místo** vzniku škodné události apod.);
2. v rámci uznání a výkonu cizích rozhodnutí. Princip teritoriality se nejzřetelněji projevuje u pravidel pro uznání a výkon cizích rozhodnutí. Rozhodnutí soudu nebo jiného orgánu má bez dalšího účinky pouze na území státu, kde bylo vydáno.³³⁸ Omezení výkonu státní moci na teritorium příslušného

³³⁵ KUČERA op. cit., s. 385.

³³⁶ KUČERA op. cit., s. 385.

³³⁷ KUČERA op. cit., s. 378.

³³⁸ ROZEHNALOVÁ, TÝČ op. cit., s. 303 a násl.

státu je projevem mezinárodně právní zásady svrchované rovnosti států. Aby soudní rozhodnutí mělo účinky a mohlo být vykonáno na území jiného státu, je nutné, aby bylo tímto (tzv. dožádaným) státem uznáno.³³⁹

3.4.2 Mezinárodní pravomoc vs. mezinárodní příslušnost

V textu publikace je používán jak pojem „mezinárodní pravomoc“, tak „mezinárodní příslušnost“. Ačkoliv předmětem publikace není teoretická analýza těchto dvou pojmů, je vhodné je alespoň rámcově vymezit.

V odborné literatuře bývají tyto dva pojmy někdy používány zaměnitelně. Mnohdy se jedná o problém (či spíše nepřesnost) českého překladu, který nereflktuje doktrinální rozlišení. V publikaci je zpracována především anglicky psaná literatura a anglické verze některých mezinárodních úmluv a dalších zdrojů. Tam, kde existuje oficiální překlad dokumentu, je pracováno s českou verzí. V českých překladech Nařízení Brusel I a mezinárodních úmluv může ovšem s použitou terminologií vzniknout problém.

Pojmem **pravomoc** se zabývá teorie občanského práva procesního. Rozumí se jím souhrn oprávnění jednat a rozhodovat v určitých záležitostech, která zákon přiznává soudům jako orgánům státu.³⁴⁰ Pravomoc soudů vymezuje okruh věcí, které soudy projednávají a rozhodují. Teprve v rámci vymezené pravomoci se rozhoduje o **příslušnosti** jednotlivých soudů. Stanovením pravomoci se soudy vymezují vůči jiným státním orgánům.³⁴¹

Vymezení pojmů „mezinárodní pravomoc“ a „mezinárodní příslušnost“ v jednotlivých národních právních řádech a právních systémech není jednotné. Uchopení a obsah těchto pojmů se liší, a tím je odlišné i jejich jazykové vyjádření.³⁴²

Termínem „**mezinárodní pravomoc**“ se v české odborné literatuře používá pro označení „*pravomoci soudů (justičních orgánů) jednoho státu jako celku ve vztahu k orgánům jiného státu jako celku*“.³⁴³ Normy mezinárodního práva procesního vytyčují meze

³³⁹ V evropském justičním prostoru je uznání a výkon cizích rozhodnutí upraven v v článcích 32 až 56 Nařízení Brusel I. V novém Nařízení Brusel Ibis je proces uznání a výkonu upraven v článcích 36 – 57.

³⁴⁰ STAVINHOVÁ, Jaruška; HLAVSA, Petr. *Civilní proces a organizace soudnictví*. 1. vyd. Brno: Doplněk, 2003. 660 s. ISBN 80-7239-155-0. S. 189.

³⁴¹ STAVINHOVÁ, HLAVSA op. cit., s. 189.

³⁴² KAPITÁN, Zdeněk. Volba sudiště v soukromoprávních vztazích s mezinárodním prvkem. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2004, roč. 12, č. 1, s. 18–26. ISSN 1210-9126. S. 19.

³⁴³ KUČERA op. cit., s. 382.

tuzemské pravomoci soudů (justičních orgánů), která tvoří zároveň hranice jejich mezinárodní pravomoci. Nezajímají se o to, jakým způsobem jiné státy vymezují svou pravomoc, a nerozdělují pravomoc mezi jednotlivé státy. Mezinárodní pravomoc se váže k území státu (pak hovoříme o územní pravomoci) nebo osobám, které náležejí ke státu (pak se jedná o osobní pravomoc).

Určení příslušnosti je obvykle čistě vnitrostátní otázkou. Termín „**mezinárodní příslušnost**“ může být proto v tomto ohledu problematický.

Termín *“mezinárodní příslušnost zahrnuje představu tuzemské pravomoci ke pravomoci druhých států.”*³⁴⁴ Kučera hovoří o mezinárodní příslušnosti v takových případech, kdy ZMPS respektuje pravomoc orgánů cizího státu a vyvozuje z ní důsledky pro řízení v tuzemsku, nebo kdy je mezinárodní smlouvou na základě stanovených kritérií rozdělena mezi justiční orgány smluvních států pravomoc projednat a rozhodovat o soukromoprávních věcech s mezinárodním prvkem.³⁴⁵

V následujícím textu bude pracováno především s Nařízením Brusel I. Na úvod výkladu je vhodné poznamenat, že česká jazyková verze Nařízení Brusel I nepoužívá termín „pravomoc“, který by byl s ohledem na výklad provedený v předchozí části vhodnější. Český překlad Nařízení Brusel I používá termín „příslušnost.“ V následujícím textu je respektována terminologie použitá v Nařízení Brusel I.

3.5 Vybrané prameny práva v oblasti mezinárodního práva procesního a elektronického obchodu

V současné době³⁴⁶ neexistují harmonizovaná nebo unifikovaná pravidla pro určení mezinárodní pravomoci (příslušnosti) soudů, která by se týkala výslovně elektronického obchodu. V této oblasti jsou pro cíl a zaměření této publikace významné vybrané sekundární právní předpisy Evropské unie, mezinárodní smlouvy přijaté na půdě Haagské konference mezinárodního práva soukromého a vzorové zákony a mezinárodní smlouvy přijaté na půdě UNCITRAL.

Ani tyto prameny neobsahují pravidla pro určení mezinárodní pravomoci (příslušnosti) soudů. Mohou však sloužit jako zajímavá interpretační pomůcka, neboť obsahují pravidla pro určení místa a času odeslání a přijetí datové informace,

³⁴⁴ KUČERA op. cit., s. 383.

³⁴⁵ KUČERA op. cit., s. 383.

³⁴⁶ Ke dni 31. 7. 2014 resp.

výměny elektronické komunikace, polohu smluvních stran apod. To lze pro účely této publikace využít pro interpretaci pravidel jako *místo podnikání, obvyklé bydliště, místo plnění* a další.³⁴⁷

3.5.1 Evropská unie

Význam elektronického obchodu a „revoluce“, kterou způsobil, byl potvrzen Evropskou unií již v 90. letech.³⁴⁸ Na půdě Evropské unie byla pro úpravu a podporu elektronického obchodu přijata řada prohlášení a iniciativ. Z hlediska cíle a struktury je pro tuto publikaci zajímavá především směrnice o elektronickém obchodu.³⁴⁹ ³⁵⁰ Stěžejním sekundárním právním předpisem, který je této publikaci analyzován, je však Nařízení Brusel Ibis. Jeho zkoumání je věnovaná podstatná část třetí kapitoly.

Cílem směrnice o elektronickém obchodu je zajištění volného pohybu služeb informační společnosti mezi členskými státy EU. Jednou z překážek volného pohybu jsou rozdíly v právních úpravách jednotlivých členských států. Cílem směrnice není harmonizace hmotněprávních ustanovení, ale pouze definování „koordinované oblasti.“³⁵¹

Směrnice o elektronickém neobsahuje a nevytváří kolizní normy ani neřeší pravomoc (příslušnost) soudů.³⁵² Přesto byla v tomto smyslu předmětem předběžné otázky položené národním soudem k Soudnímu dvoru v řízení ve věci *C-509/09*,

³⁴⁷ WANG (2008) op. cit.

³⁴⁸ *A European Initiative in Electronic Commerce* [on-line]. Communication to the European Parliament, the Council, the Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, 15/04/97, COM(97) 157 [citováno 1. 2. 2013]. Dostupné z: <ftp://ftp.cordis.europa.eu/pub/esprit/docs/ecomcom.pdf>.

³⁴⁹ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/31/ES ze dne 8. června 2000 o některých právních aspektech služeb informační společnosti, zejména elektronického obchodu, na vnitřním trhu. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad publikace Evropské unie [citováno 1. 9. 2012]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>.

³⁵⁰ V současné době probíhá revize směrnice o elektronickém obchodu. V lednu 2012 zveřejnila Evropská komise pracovní dokument On-line služby, včetně e-commerce, na jednotném trhu. Cílem revize je adaptace směrnice a zohlednění vývoje a změn, ke kterým došlo v prostředí internetu od vydání směrnice v roce 2001. In: *Commission Staff Working Document. On-line services, including e-commerce, in the Single Market* [on-line]. COM(2011) 942 final [citováno 14. 2. 2013]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/internal_market/e-commerce/docs/communication2012/SEC2011_1641_en.pdf.

³⁵¹ Článek 2 písm. h) směrnice o elektronickém obchodu.

³⁵² Výslovně uvedeno v bodu 23 Preambule a článku 1 odst. 4 směrnice o elektronickém obchodu.

C-161/10 eDate. Položená předběžná otázka se týkala článku 3 směrnice.³⁵³ Podle rozhodnutí Soudního dvora musí být článek 3 směrnice o elektronickém obchodu vykládán v tom smyslu, „že neukládá provedení do vnitrostátního právního řádu ve formě zvláštního kolizního pravidla. Pokud se však jedná o koordinovanou oblast, musí členské státy zajistit, aby s vyhradou výjimek povolených v souladu s podmínkami [...] nebyl poskytovatel služby elektronického obchodu podřízen přísnějším požadavkům, než jsou ty, které stanoví hmotné právo použitelné v členském státě, v němž je tento poskytovatel usazen.“

Směrnice o elektronickém obchodu obsahuje pravidlo, podle kterého předpisy práva rozhodného určeného na základě norem mezinárodního práva soukromého nesmí omezovat volný pohyb služeb informační společnosti, jak tento pojem vymezuje tato směrnice.³⁵⁴

Vybraná ustanovení této směrnice jsou reflektována v příslušných částech této publikace.

3.5.2 Komise OSN pro mezinárodní právo obchodní

V gesci UNCITRAL byl přijat Vzorový zákon UNCITRAL o elektronickém obchodu³⁵⁵ a Úmluva OSN o uzavírání smluv prostředky elektronické komunikace.³⁵⁶ Jak bylo uvedeno výše, ani tyto dokumenty neobsahují pravidla pro založení mezinárodní pravomoci (příslušnosti) soudů. Poskytují však zajímavé interpretační vodítko. Jejich vybraná ustanovení jsou z tohoto důvodu citována v příslušných místech této publikace.

Jako další je možné zmínit tzv. Rotterdamská pravidla.³⁵⁷ Jedná se o velmi zajímavou úpravu, která výslovně upravuje elektronické dokumenty (především elektronické

³⁵³ Článek 3 odst. 1 směrnice o elektronickém obchodu: „Každý členský stát dbá, aby služby informační společnosti poskytované usazeným na jeho území dodržovaly platné vnitrostátní předpisy z příslušné koordinované oblasti.“

Článek 3 odst. 2 směrnice o elektronickém obchodu: „Členské státy nemohou z důvodů spadajících do koordinované oblasti omezovat volný pohyb služeb informační společnosti z jiného členského státu.“

³⁵⁴ Bod 23 Preambule směrnice o elektronickém obchodu.

³⁵⁵ UNCITRAL, *Model Law on Electronic Commerce 1996 with Guide to Enactment with additional article 5 bis as adopted in 1998* [on-line]. UNCITRAL, 1996 [citováno 30. 12. 2012]. Dostupné z: http://www.uncitral.org/uncitral/uncitral_texts/electronic_commerce/1996Model.html.

³⁵⁶ *United Nations Convention on the Use of Electronic Communications in International Contracts* [on-line]. UNCITRAL, 2005 [citováno 30. 12. 2012]. Dostupné z: http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/electcom/06-57452_Ebook.pdf

³⁵⁷ *United Nations Convention on Contracts for the International Carriage of Goods Wholly or Partly by Sea (Rotterdam Rules)* [on-line]. UNCITRAL, 2008 [citováno 1. 2. 2013]. Dostupné z: http://www.uncitral.org/uncitral/uncitral_texts/transport_goods/2008rotterdam_rules.html

přepравní dokumenty). Rotterdamská pravidla jsou z tohoto pohledu považována za jeden z nejvýznamnějších kroků k modernizaci a harmonizaci mezinárodního obchodu v této specializované oblasti.³⁵⁸

3.5.3 Haagská konference mezinárodního práva soukromého

Na půdě Haagské konference mezinárodního práva soukromého vzniká řada návrhů smluv v oblasti mezinárodního práva soukromého a procesního. Z hlediska cílů publikace patří mezi nejzajímavější úmluvy Haagská úmluva o dohodách o volbě soudu.³⁵⁹ Tato Úmluva bude v této části podrobena analýze s ohledem na vliv elektronizace.

Haagská úmluva o dohodách o volbě soudu je součástí většího projektu Haagské konference mezinárodního práva soukromého, tzv. Haagské úmluvy o pravomoci.³⁶⁰ Tato velká a komplexní Haagská úmluva o pravomoci se ukázala být příliš ambiciózním projektem.³⁶¹ Jak vyplývá z Přípravné zprávy, bylo obtížné připravit text komplexní úmluvy upravující mezinárodní pravomoc soudů a uznání a výkon cizích rozhodnutí ve věcech občanských a obchodních. A to především s ohledem na rozdílnou právní úpravu pravidel mezinárodní pravomoci (příslušnosti) v jednotlivých členských státech Haagské konference, technologický rozvoj a vývoj internetu.³⁶² Jak již bylo uvedeno v kapitole týkající se vztahu právní regulace a internetu, během 13 let přípravných prací k Haagské úmluvě o pravomoci došlo k obrovskému nárůstu internetu a jeho využívání (nejen) pro obchodní účely.³⁶³ Haagská

³⁵⁸ WANG (2010) op. cit., s. 10.

³⁵⁹ Convention on Choice of Court Agreements [on-line]. 30 June 2005 [citováno 30. 1. 2013]. Dostupné z <http://www.hcch.net/upload/conventions/txt37en.pdf>.

³⁶⁰ *Preliminary Draft Convention on Jurisdiction and Foreign Judgments in Civil and Commercial Matters adopted by the Special Commission and Report by Peter Nygh and Fausto Pocar* [on-line]. Hague Conference on Private International Law, Prel. Doc. No 11, 2000 [citováno 20. 1. 2013]. Dostupné z: <http://www.hcch.net/upload/wop/jdgm11.pdf>.

³⁶¹ K podrobnější analýze prací a jejich výsledku v podobě Haagské úmluvy srov. například SVANTESSON, Dan Jerker B. The Choice of Courts Convention: How Will It Work in Relation to the Internet and E-commerce? *Journal of Private International Law*. 2009, Vol. 5, No. 3, s. 517–535. ISSN 1744-1048.

³⁶² DOGAUCHI, Masato; HARTLEY, Trevor. *Preliminary Draft Convention on Exclusive Choice of Court Agreements* [on-line]. Preliminary Document No 25 of March 2004 drawn up for the attention of the Special Commission of April 2004 on Jurisdiction, Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Civil and Commercial Matters [citováno 3. 2. 2013]. Dostupné z: http://www.hcch.net/upload/wop/jdgm_pd25e.pdf. S. 6.

³⁶³ K tomuto vývoji srov. například ZAKON, Robert. Hobbes's Internet Timeline 10. 2. Dostupné z: <http://www.zakon.org/robert/internet/timeline/> [webová stránka navštívena naposledy dne 3. 2. 2013].

konference proto přijala úmluvu s menším rozsahem, obsahující pouze úpravu dohod o volbě soudů (dohod o volbě příslušnosti), Haagskou úmluvu o dohodách o volbě soudu. Haagská úmluva byla přijata dne 30. června 2005, zatím ji podepsaly tři státy. Jako první Úmluvu podepsaly dne 19. ledna 2009 Spojené státy. Evropská unie, resp. ES, přistoupila k Haagské úmluvě dne 1. dubna 2009³⁶⁴ jako celek, nikoliv samostatně členské státy.³⁶⁵ Evropská unie i Spojené státy Haagskou úmluvu zatím jen podepsaly. Jediný stát, který Haagskou úmluvu podepsal i ratifikoval, je Mexiko.

Jak uvádí *Orgoník*, většina členských států nemá v současnosti s USA dvoustrannou smlouvu o uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech. Navíc každý stát USA může přistupovat k uznání a výkonu cizích rozhodnutí jinak.³⁶⁶ Pokud Spojené státy a EU neratifikují Haagskou úmluvu, postrádá tato smysl.

Zatím je však Haagská úmluva o dohodách o volbě soudu významným krokem k vytvoření jednotného systému dohod o volbě soudů a vzájemného uznávání a výkonu rozhodnutí. Jedním proklamovaných cílů je umožnění její aplikace v rámci elektronického obchodu: „*It is, therefore, critical that the Convention not be an impediment to the continued growth of the e-commerce industry, but rather serve to cultivate its development. A predictable framework for jurisdiction and the recognition of foreign judgments would support such a broad policy goal, provided it takes into account the new Internet environment.*“³⁶⁷

Je otázkou, nakolik skutečně je Haagská úmluva vhodná pro aplikaci v případě elektronické kontraktace a elektronicky sjednaných dohod o volbě soudu. V následující části bude zhodnocen její obsah.

³⁶⁴ Haagskou úmluvu o dohodách o volbě soudu za ES podepsal ministr spravedlnosti České republiky, která byla v té době předsedající členskou zemí.

³⁶⁵ Tento přístup byl možný na základě tzv. *implied exclusive competences*, tedy výhradních pravomocí ES. Tyto se opírají o dřívější přistoupení EU k Luganské úmluvě. Soudní dvůr v rámci svého posudku 1/03 stanovil, že ES mají výlučnou pravomoc podepsat a ratifikovat Luganskou úmluvu. Tento posudek posloužil jako právní základ toho, že ES mají pravomoc podepsat a ratifikovat Haagskou úmluvu, aniž by byl potřeba souhlas členských států ES. K tomu viz Posudek 1/03 Soudního dvora (pléna) ze dne 7. února 2006. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad publikace Evropské unie [citováno 10. 1. 2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62003CV0001:CS:PDF>.

³⁶⁶ ORGONÍK op. cit., s. 9.

³⁶⁷ Převezato z: SVANTESSON (2009) op. cit., s. 523.

Cílem Haagské úmluvy je podle její Preambule vytvořit jednotná pravidla pro zajištění účinnosti dohod o výlučné soudní příslušnosti mezi stranami obchodních transakcí a uznávání a výkon soudních rozhodnutí vyplývajících z řízení na základě těchto dohod.

Haagská úmluva se dle článku 1 odst. 1 vztahuje na dohody o výlučné příslušnosti soudů uzavřené v občanských a obchodních věcech s mezinárodním prvkem. Vztahuje se pouze na smlouvy mezi obchodníky, dle článku 2 odst. 1 písm. a) výslovně vylučuje spotřebitelské smlouvy (dohody o výlučné příslušnosti, jejichž stranou je fyzická osoba jednající především za sebe, rodinu nebo domácnost). Haagská úmluva nestanoví výslovně, zda se vztahuje i na smlouvy uzavřené mezi drobnými podnikateli. Haagská úmluva v článku 1 písm. a) a odst. 2 obsahuje další negativní vymezení své působnosti.

Haagskou úmluvu je možné aplikovat i na přeshraniční elektronické transakce. V tomto ohledu přijala technologicko-neutrální přístup (k pohledu na technologicky-neutrální versus technologicky-specifický přístup srov. kapitolu 1. 2. 7). Tento vyplývá z jejího článku 3 písm. c), kdy dohoda o příslušnosti soudů musí být sjednána písemně nebo „jiným komunikačním prostředkem, který zpřístupňuje informace tak, aby byly využitelné pro další potřebu.“³⁶⁸ Je otázkou, zda by nebyla interpretačně jasnější a vhodnější formulace, kterou obsahuje například článek 23 odst. 2 Nařízení Brusel I (k tomu viz kapitolu 3.11).

Možnost využití Haagské úmluvy o dohodách o volbě soudů v rámci elektronické kontraktace lze dovodit také ze znění jejího článku 13. Článek 13 odst. 1 písm. b) říká, že „strana domáhající se uznání nebo žádající o výkon rozhodnutí předloží [...] dohodu o výlučné soudní příslušnosti, její ověřený opis nebo jiný důkaz o její existenci.“ Spojení „nebo jiný důkaz o její existenci“ bylo zvoleno právě s ohledem na dohody uzavřené elektronickou cestou.³⁶⁹

Jak bylo uvedeno, Haagskou úmluvu je možné použít i pro dohody o příslušnosti uzavřené elektronickou cestou.

³⁶⁸ Toto ustanovení bylo zjevně inspirováno článkem 6 odst. 1 Vzorového zákona UNCITRAL o elektronickém obchodu (viz dále). In: SVANTESSON (2009) op. cit., s. 532.

³⁶⁹ WANG (200) op. cit., s. 22.

S Haagskou úmluvou jsou však spojeny ještě další otázky. A sice její výslovné určení pro tzv. **výlučné dohody o příslušnosti**. Termín výlučná dohoda o příslušnosti je definován v článku 3 písm. a). Jedná se o dohodu, která:

1. je uzavřena mezi dvěma nebo více stranami,
2. splňuje formální požadavky dle článku 3 písm. c),
3. určuje, že pro účely rozhodování sporů vzniklých v souvislosti s konkrétním právním vztahem jsou příslušné
 - soudy jednoho smluvního státu nebo
 - jeden konkrétní soud jednoho smluvního státu nebo
 - více konkrétních soudů jednoho smluvního státu
4. s vyloučením soudní příslušnosti jiných soudů.

Shrneme-li tyto podmínky, ustanovení obsahuje domněnku, že strany určily výlučnou příslušnost soudu, pokud se výslovně nedohodly jinak.

Zvolený soud nebo soudy smluvního státu jsou příslušné pro rozhodování sporu. Platnost dohody o volbě soudu se posuzuje podle práva daného státu (článek 5 Haagské úmluvy). Dle článku 5 odst. 2 zvolený soud, který je příslušný, neodmítne uplatnit pravomoc na základě toho, že spor by měl být rozhodován soudem jiného státu.

Soud nebo soudy, které nebyly dohodou zvoleny, jsou povinny přerušit nebo pozastavit řízení. Článek 6 Haagské úmluvy pod písmeny a) až e) upravuje situace, za kterých řízení nebude přerušeno nebo pozastaveno (neplatnost dohody, nezpůsobilost stran uzavřít dohodu, zjevná nespravedlnost nebo zjevný rozpor s veřejným pořádkem, nemožnost naplnění dohody, zvolený soud se rozhodl věc neprojednávat).

Dle článku 8 Haagské úmluvy musí být rozhodnutí vydané soudem smluvního státu určeným v dohodě o výlučné soudní příslušnosti uznáno a vykonáno v ostatních smluvních státech. Uznání nebo výkon mohou být odmítnuty pouze z důvodů, které jsou v Haagské úmluvě stanoveny. Důvody pro odmítnutí uznání nebo výkonu jsou upraveny v článku 9 Haagské úmluvy.

Haagská úmluva vymezuje svůj vztah k Nařízení Brusel Ibis, které také upravuje dohody o volbě soudu a uznání a výkon cizích rozhodnutí, v článku 26. Nařízení Brusel Ibis má přednost před Haagskou úmluvou v případě, pokud žádná ze stran nemá bydliště ve smluvním státě, který není členským státem Evropské unie.

Problémy spjaté s použitím Haagské úmluvy o dohodách o volbě soudu v rámci elektronické kontraktace

Použití Haagské úmluvy v rámci on-line uzavírání smluv je spjato a několika problematickými otázkami. Tyto otázky vznikají jak v rámci tradičního (off-line) obchodu, tak v rámci on-line obchodování. Jak ale uvádí *Svantesson*: „[...] while the same concerns and issue arise on-line as off-line, they are of greater prevalence on-line.“³⁷⁰

Jedním z problémů je již uvedený počet států, které Haagskou úmluvu podepsaly a ratifikovaly. Pro zajištění toho, aby Haagská úmluva byla životaschopná a měla smysl, je potřeba, aby ji ratifikovaly současně Spojené státy a EU.

Další problém spjatý s aplikací Haagské úmluvy je její věcný rozsah, resp. vyloučení některých typů smluv. Zaměření Haagské úmluvy na výlučně podnikatelské (B2B) smlouvy,³⁷¹ vyloučení smluv spotřebitelských a poměrně úzká definice pojmu „spotřebitel“ je považováno některými autory za jedno z hlavních negativ Haagské úmluvy. A to s ohledem na to, že právě on-line spotřebitelské obchody malé hodnoty tvoří největší procento elektronických transakcí. Vzhledem k cílům a zaměření této publikace lze pouze odkázat v této otázce na relevantní literaturu.³⁷²

Pro aplikaci Haagské úmluvy vyvstává problém s interpretací pojmu „výlučná“ dohoda o příslušnosti.³⁷³

Haagská úmluva obsahuje úpravu pouze výlučných dohod o příslušnosti. Smluvním státům však Haagská úmluva prostřednictvím článku 22 dává možnost vztáhnout účinky Haagské úmluvy i na nevýlučné dohody o příslušnosti soudu. Státy mohou vzájemně deklarovat, že jejich soudy budou vázány také v případech, kdy všechny

³⁷⁰ SVANTESSON (2009) op. cit., s. 518.

³⁷¹ Toto tvrzení není zcela přesné, Haagská úmluva se kromě typických podnikatelských (B2B) smluv zaměřuje také na smlouvy s drobnými podnikateli, kteří de facto mohou být v podobném postavení jako spotřebitelé, neziskovými organizacemi apod. In: SVANTESSON (2009) op. cit., s. 521.

³⁷² Především SVANTESSON (2009) op. cit.

³⁷³ K pojmu výlučná a nevýlučná dohoda o příslušnosti vizte například ORGONÍK, Martin. Účinnost neexkluzivní a exkluzivní prorogace z českého pohledu. In: DÁVID, Radek; NECKÁŘ, Jan; SEHNÁLEK, David. *COFOLA 2009: The Conference Proceedings, 1. edition* [on-line]. Brno: Masarykova univerzita, 2009 [citováno 26. 12. 2012]. ISBN 978-80-210-4821-8. Dostupné z: <https://www.law.muni.cz/sborniky/cofola2009/files/contributions/Martin%20Orgonik.pdf>. V tomto článku jsou uvedeny také různé příklady takovýchto dohod.

požadavky na dohodu o příslušnosti budou naplněny. A to až na podmínku, že ostatní soudy nebudou příslušné, reps. dohodou o příslušnosti jednoho soudu nedojde k omezení příslušnosti ostatních soudů.

Výlučnost či nevýlučnost dohody o volbě soudů může být v různých státech různě interpretována. Tento problém vyvstává především mezi státy EU a Spojenými státy. V rámci členských států EU a Nařízení Brusel Ibis se považuje doložka, která nic jiného výslovně nestanoví, za doložku výlučnou. Nevýlučný typ dohody o volbě soudů se využívá především ve Spojených státech. Volba *fora* je zde obecně považována za nevýlučnou, pokud není výslovně dohodnuto jinak.³⁷⁴

Další možnou otázkou pro využití Haagské úmluvy může být podle *Wang*: „[...] *consideration about the uncertainty of the applicable boundaries of the nature of B2B and B2C automated electronic contracts.*“³⁷⁵ V rámci tradičního off-line uzavírání smluv mezi obchodníky mohou mít smluvní strany možnost jednat o podobě a včlenění dohody o volbě soudu do smlouvy. V rámci automatizovaného elektronického uzavírání smluv mohou být podnikatelé v podobném postavení jako spotřebitelé, neboť nemohou jednat o podobě a včlenění prorogační dohody do smlouvy. Takového ujednání může být součástí obchodních podmínek, které kupující označí a „odklikne“ v rámci objednávkového formuláře click-wrap smlouvy. Bylo by možné namítnout platnost takto uzavřeného ujednání.³⁷⁶

Jak již bylo uvedeno výše, Haagská úmluva se může aplikovat v rámci elektronicky uzavíraných smluv. Je otázkou, zda je to možné i pro zmíněné click-wrap nebo browse-wrap smlouvy. Haagská úmluva zvolila v článku 3 písm. c) formulaci „*jiným komunikačním prostředkem, který zpřístupňuje informace tak, aby byly využitelné pro další potřebu.*“ Tuto formulaci, která byla inspirována článkem 6 Vzorového zákona UNCITRAL o elektronickém obchodu, je nutné propojit s Komentářem

³⁷⁴ ORGONÍK op. cit., s. 4 – 5.

³⁷⁵ WANG (2010) op. cit., s. 27.

³⁷⁶ *Wang* uvádí příklad rozhodnutí ze Spojených států ve věci ProCD Inc. Vs. Zeidenberg. V tomto případě soud rozhodl o platnosti dohody o příslušnosti soudů, která byla součástí obchodních podmínek v rámci shrink-wrap smlouvy. Kupující četl obchodní podmínky a souhlasil (odklikl) souhlas s licencí k programu, což může být podle soudu považováno za souhlas s těmito podmínkami. WANG (2010) op. cit., s. 27.

(*Explanatory Report*) k Úmluvě³⁷⁷ a Komentářem (*Guide to Enactment*) k Vzorovému zákonu UNCITRAL.³⁷⁸ Z obou těchto dokumentů vyplývá, že tato formulace je možná i pro tyto typy smluv, potažmo Haagskou úmluvu je možné použít i při ujednání v rámci click-wrap a browse-wrap smluv.

Shrnutí podkapitoly

Jak vyplývá z výše provedeného výkladu, Haagská úmluva o dohodách o volbě soudu je významným unifikčním krokem v rámci pravidel pro založení mezinárodní pravomoci soudů. Přípravné práce i výsledný text se snažily reagovat na potřeby právní regulace, které vyvstaly s rozšířením internetu a elektronického obchodu. Jak je ale z výše uvedeného patrné, ani tento projekt není bez pochybností. Také je nutné přiznat, že dokud nebude Haagská úmluva ratifikována dalšími státy, jedná se spíše o akademickou debatu a úvahy *de lege ferenda*.

3.6 Nařízení Brusel I a Nařízení Brusel Ibis

3.6.1 Úvod

Z pohledu evropského mezinárodního práva procesního je nejvýznamnějším předpisem Nařízení Brusel I,³⁷⁹ jenž upravuje mezinárodní pravomoc (v rámci některých ustanovení i příslušnost) soudů a pravidla pro uznávání a výkonu soudních

³⁷⁷ Dle bodu 112 Komentáře (Explanatory Report) k Haagské úmluvě o dohodách o volbě soudu: „*The other possible form is intended to cover electronic means of data transmission or storage. This includes all normal possibilities, provided that the data is retrievable so that it can be referred to and understood on future occasions. It covers, for example, e-mail and fax.*“ Dle bodu 110 Komentáře (Explanatory Report) k Haagské úmluvě o dohodách o volbě soudu: „... *a court of a Contracting State cannot refuse to give effect to a choice of court agreement because... it is not in special bold type, it is in small type...*“ In: HARTLEY, Trevor; DOGAUCHI, Masato. *Explanatory Report on the Convention of 30 June 2005 on Choice of Court Agreements* [on-line]. Permanent Bureau of the Hague Conference on Private International Law, 2007 [citováno 2. 2. 2013]. Dostupné z: <http://www.hcch.net/upload/expl37e.pdf>

³⁷⁸ Bod 50 Guide to Enactment, Vzorový zákon UNCITRAL o elektronickém obchodu: „*The use of the word “accessible” is meant to imply that information in the form of computer data should be readable and interpretable, and that the software that might be necessary to render such information readable should be retained. The word “usable” is not intended to cover only human use but also computer processing. As to the notion of “subsequent reference”, it was preferred to such notions as “durability” or “non-alterability”, which would have established too harsh standards, and to such notions as “readability” or “intelligibility”, which might constitute too subjective criteria.*“

³⁷⁹ Nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti, uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad publikace Evropské unie [citováno 1. 9. 2012]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>.

rozhodnutí v občanských a obchodních věcech. Cílem Nařízení Brusel I je zajistit volný pohyb rozhodnutí v občanských a obchodních věcech stanovením jednotných pravidel pro příslušnost soudů a uznání a výkon rozhodnutí.³⁸⁰

Nařízení nahradilo Bruselskou úmluvu o pravomoci a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech z roku 1968.³⁸¹

Nařízení Brusel I prošlo v letech 2009 až 2012 významnou revizí. Dle článku 73 Nařízení Brusel I byla Komise povinna nejpozději do pěti let po vstupu Nařízení Brusel I v platnost předložit Evropskému parlamentu, Radě a Hospodářskému a sociálnímu výboru zprávu o jeho uplatňování. Výsledkem bylo přijetí „nového“ Nařízení Brusel Ibis.³⁸² Nové Nařízení Brusel I se ve své větší části stane použitelným od 10. ledna 2015.³⁸³

Největší změny v novém Nařízení Brusel Ibis oproti současné právní úpravě lze nalézt v části věnované uznání a výkonu cizích z rozhodnutí. Z hlediska cíle této publikace a zkoumaných ustanovení v rámci tohoto Nařízení (příslušnost obecná, alternativní a dohodnutá stranami) nedošlo v nové verzi k zásadním změnám. Změna, resp. nové ustanovení upravující výslovně jisté otázky, bylo doplněno do úpravy prorogačních dohod. I přesto, že Nařízení Brusel Ibis nabude účinnosti až počátkem roku 2015, budou v této publikaci analyzována právě jeho ustanovení. Odkazy na právní úpravu a články ve stávající verzi Nařízení Brusel I budou uvedena na příslušných místech v poznámkách pod čarou.

Tato publikace je zaměřena na analýzu Nařízení Brusel Ibis.

3.6.2 Exkurs: Aplikační předpoklady stávajícího Nařízení Brusel I

Nařízení Brusel I se vztahuje na nároky ze smluvních, mimosmluvních a vlastnických vztahů v řízeních s relevantním mezinárodním prvkem mezi fyzickými a právnickými osobami soukromého práva.³⁸⁴

³⁸⁰ Bod 6 Preambule k Nařízení Brusel I.

³⁸¹ PAUKNEROVÁ op. cit., s. 126.

³⁸² Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad publikace Evropské unie [citováno 1. 1. 2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>.

³⁸³ Článek 81 Nařízení Brusel Ibis.

³⁸⁴ MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 48.

Nařízení Brusel I je právně závazné a aplikovatelné na území členských států EU.³⁸⁵ A to včetně Dánska, které má zvláštní režim pro justiční spolupráci v rámci Smlouvy o fungování Evropské unie.³⁸⁶

Nařízení Brusel I se vztahuje na řízení zahájená a veřejné listiny vypracované po vstupu Nařízení Brusel I v platnost, od 1. března 2003,³⁸⁷ pro Českou republiku od 1. května 2004.

Z hlediska věcné působnosti se Nařízení Brusel I vztahuje na věci občanské a obchodní bez ohledu na druh soudu (článek 1).³⁸⁸ Nevztahuje se zejména na věci daňové, celní a správní. Nařízení Brusel I se vztahuje na řízení mezi soukromými osobami, nikoliv na řízení s veřejnoprávními osobami, které jednájí ve výkonu veřejné moci.³⁸⁹ Článek 1 odst. 2 Nařízení Brusel I výslovně vylučuje některé otázky, které do rozsahu jeho působnosti nespádají. Tyto otázky byly vyloučeny z důvodů jejich rozdílného zařazení do soukromého, resp. veřejného práva v jednotlivých členských státech. Některé z nich jsou předmětem jiných mezinárodních smluv, například Úmluva OSN o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů³⁹⁰ (dále jen Newyorská úmluva) pro oblast rozhodčího řízení. Některé další otázky jsou předmětem jiných unijních předpisů.³⁹¹ Nařízení Brusel I se dle článku 1 odst. 2 nevztahuje na věci osobního stavu, způsobilosti fyzické osoby k právům a právním úkonům, majetkové vztahy mezi manžely a dědění, včetně dědění ze závěti; konkursy, vyrovnání a podobná řízení; sociální zabezpečení; rozhodčí řízení.

3.6.3 Aplikační předpoklady nového Nařízení Brusel Ibis

Aplikační předpoklady nového Nařízení Brusel Ibis jsou v zásadě stejné, jako u stávajícího Nařízení. Působnost osobní, věcná a územní jsou stejné. Z hlediska časové působnosti se Nařízení Brusel Ibis dle článku 81 použije ode dne 10. ledna 2012 s výjimkou článků 75 a 76, které se použijí ode dne 10. ledna 2014.

³⁸⁵ MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 23.

³⁸⁶ Dánsko přistoupilo k režimu Nařízení Brusel I samostatnou mezinárodní smlouvou s EU ze dne 1. 7. 2007.

³⁸⁷ Článek 66 a 76 Nařízení Brusel I.

³⁸⁸ Věcná působnost nového Nařízení Brusel I je upravena v článku 1.

³⁸⁹ MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 52.

³⁹⁰ Vyhláška ministra zahraničních věcí ze dne 6. listopadu 1959, č. 74/1959 Sb., o Úmluvě o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [citováno 1. 9. 2012]

³⁹¹ Například Nařízení Rady (ES) č. 4/2009 ze dne 18. prosince 2008 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a o spolupráci ve věcech vyživovacích povinností.

Nové Nařízení Brusel Ibis dále obsahuje pravidla pro řešení vztahu k jiným normám. Jedná se o vztah k jiným aktům EU (článek 67); vztah k Bruselské úmluvě (článek 68); vztah ke stávajícímu Nařízení Brusel I (článek 80); vztah k mnohostranným smlouvám (články 71 a 73 odst. 1 a 2); vztah ke smlouvám uzavřeným mezi členskými státy a týkajícím se stejné věci (článek 69); vztah k dvoustranným smlouvám uzavřeným s třetími státy před vstupem v platnost nového Nařízení Brusel Ibis (článek 73 odst. 3).

3.6.4 Vymezení zkoumaných pravidel pro založení mezinárodní pravomoci (příslušnosti) soudů dle Nařízení Brusel Ibis

Tato publikace se zaměřuje na pravidla pro určení příslušnosti soudů ve sporech vyplývajících ze smluvních závazkových vztahů mezi podnikateli. Z tohoto důvodu se v následujících dílčích podkapitolách bude výklad zabývat těmito ustanoveními Nařízení Brusel Ibis:

- Článek 4 - obecná příslušnost³⁹²;
- Článek 7 odst. 1 - tzv. alternativní příslušnost pro spory ze smluv³⁹³;
- Článek 7 odst. 5 - tzv. alternativní příslušnost pro spory vyplývající z provozování pobočky, zastoupení nebo jiné provozovny³⁹⁴;
- Článek 25 - ujednání o příslušnosti³⁹⁵.

Každý uvedený článek bude nejdříve analyzován z tradičního (off-line) pohledu. Tato analýza pak bude přenesena do on-line prostředí a právních vztahů vznikajících na internetu.

3.7 Obecná příslušnost dle Nařízení Brusel Ibis

Pravidla obecné příslušnosti jsou v Nařízení Brusel Ibis upravena v člancích 4 až 6. Těto úpravy odpovídají články 2 až 4 stávajícího Nařízení Brusel I.

³⁹² Článek 2 stávajícího Nařízení Brusel I.

³⁹³ Článek 5 odst. 1 stávajícího Nařízení Brusel I.

³⁹⁴ Článek 5 odst. 5 stávajícího Nařízení Brusel I.

³⁹⁵ Článek 23 stávajícího Nařízení Brusel I.

3.7.1 Vymezení pravidel obecné příslušnosti³⁹⁶

Základním pravidlem v Nařízení Brusel I je článek 4,³⁹⁷ který upravuje tzv. obecnou příslušnost. Dle článku 4 odst. 1 „*nestanoví-li toto Nařízení jinak, mohou být osoby, které mají bydliště území některého členského státu, bez ohledu na svou státní příslušnost, žalovány u soudů tohoto členského státu.*“ Dle článku 4 odst. 2 se „*na osoby, které nejsou státními příslušníky členského státu, v němž mají bydliště, použijí pravidla pro určení příslušnosti, která se použijí pro jeho vlastní státní příslušníky.*“

Nařízení Brusel Ibis je možné aplikovat, má-li žalovaný bydliště na území EU. Státní příslušnost žalovaného není pro účely Nařízení Brusel Ibis rozhodující³⁹⁸ (jde o potvrzení zásady *actor sequitur forum rei*). *Nařízení se použije bez ohledu na bydliště žalovaného, které může být i mimo území Evropské unie.*³⁹⁹ Nařízení Brusel Ibis nezakládá příslušnost konkrétního soudu členského státu EU, tato příslušnost se určí dle vnitrostátních procesních předpisů.⁴⁰⁰

Článek 4 Nařízení Brusel Ibis je podle rozhodnutí Soudního dvora ve věci *C-281/02 Owusu*⁴⁰¹ kogentním ustanovením (*mandatory provision*), od které se státy nemohou odchýlit.⁴⁰² Článek 4 Nařízení Brusel Ibis proto neumožňuje využít zásady *forum non conveniens*,⁴⁰³ známé zejména v systému zemí *common law* (viz dále).

Nařízení Brusel Ibis obsahuje pravidla pro určení bydliště fyzické a právnické osoby. Pro osoby fyzické jsou upravena v článku 62 Nařízení Brusel Ibis,⁴⁰⁴ který

³⁹⁶ Tato část byla zpracována s využitím článku DRLIČKOVÁ, KYSELOVSKÁ op. cit.

³⁹⁷ Článek 2 stávajícího Nařízení Brusel I.

³⁹⁸ MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 73.

³⁹⁹ MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 71.

⁴⁰⁰ Ibid.

⁴⁰¹ Rozsudek Soudního dvora (velkého senátu) ze dne 1. března 2005, Andrew Owusu proti N. B. Jackson, jednajícímu pod obchodní firmou „Villa Holidays Bal-Inn Villas“, a dalším, věc C-281/02. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad publikace Evropské unie [citováno 28. 12. 2012]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>.

⁴⁰² MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 72.

⁴⁰³ Dle zásady *forum non conveniens* se soud může na základě vlastní úvahy prohlásit nepřislušným, existuje-li jiný soud, jenž by byl pro řízení vhodnější. In: KRUGER, T. *Civil Jurisdiction Rules of the EU and their Impact on Third States*. Oxford: Oxford University Press, 2008. 442 s. ISBN 978-0-19922-8577. S. 280 a násl.

⁴⁰⁴ Článek 59 stávajícího Nařízení Brusel I.

však neobsahuje autonomní definici.⁴⁰⁵ V článku 63 Nařízení Brusel Ibis⁴⁰⁶ je již obsažena autonomní definice⁴⁰⁷ pro bydliště právnických osob.

Článek 62 Nařízení Brusel Ibis obsahuje pravidlo, podle kterého pro posouzení, zda má strana bydliště na území členského státu, u něhož bylo zahájeno řízení, použije soud své právo. Nemá-li strana bydliště v členském státě podání návrhu na zahájení řízení, pak na základě zásady *lex fori* použije soud své právo pro posouzení bydliště žalovaného.⁴⁰⁸

Dle článku 63 Nařízení má obchodní společnost, jiná právnická osoba, sdružení fyzických nebo právnických osob bydliště v místě, kde má tato osoba své sídlo, nebo ústředí nebo hlavní provozovnu. Článek 63 obsahuje dále pravidla pro bydliště právnických osob v případě Spojeného království a Irska (odst. 2) a trusů (odst. 3). Výjimku v ustanovení článku 63 je možné nalézt v článku 24 odst. 2⁴⁰⁹ v případě řízení o platnosti založení, nulity nebo zrušení právnických osob.

Nařízení Brusel Ibis výslovně stanoví, že osoby, které mají bydliště na území některého členského státu, mohou být u soudů jiných členských států žalovány pouze na základě pravidel stanovených v oddílech 2–7 Nařízení Brusel Ibis (článek 5 odst. 1). Jedná se o taxativní výčet.⁴¹⁰

Má-li žalovaný bydliště mimo území některého členského státu, pak se příslušnost soudů každého členského státu určuje podle jeho vlastních právních předpisů. Uvedené pravidlo *lex fori* se neuplatní v případě článků 24 a 25 Nařízení Brusel Ibis.⁴¹¹ Za stejnou výjimku je možné považovat i článek 26 Nařízení Brusel Ibis, který se aplikuje bez ohledu na bydliště žalovaného.⁴¹² Pravidla speciální příslušnosti pro pojistné, spotřebitelské a individuální pracovní smlouvy nebrání aplikaci článku 5.⁴¹³ Rozhodnutí vydané soudem členského státu na základě tohoto ustano-

⁴⁰⁵ MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 699.

⁴⁰⁶ Článek 60 stávajícího Nařízení Brusel.

⁴⁰⁷ MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 702.

⁴⁰⁸ MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 702 – 703.

⁴⁰⁹ Článek 22 odst. 2 stávajícího Nařízení Brusel I.

⁴¹⁰ MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 74.

⁴¹¹ Článek 4 odst. 1 nařízení Brusel I.

⁴¹² MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 448.

⁴¹³ Komentář k Nařízení Brusel I uvádí příklad pojistitele, jenž nemá bydliště na území některého členského státu EU, přesto může být před soudy těchto států žalován podle jejich národních pravidel. Bude-li mít ovšem pobočku nebo provozovnu v jednom z členských států, bude považován za domicilovaného v tomto členském státě. In: MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 76.

vení je uznatelné a vykonatelné ve všech členských státech EU. Pravidla Nařízení Brusel Ibis týkající se uznání a výkonu cizích rozhodnutí neobsahují pravidlo bydliště žalovaného, musí se jednat pouze o rozhodnutí vydané soudem některého členského státu.⁴¹⁴ Může se tak jednat o uznání a výkon rozhodnutí proti žalovanému s bydlištěm mimo území EU.

Proti žalovanému s bydlištěm mimo území členského státu EU každá osoba, která má bydliště na území některého členského státu, může v tomto státě odvolávat bez ohledu na svou státní příslušnost na pravidla pro určení příslušnosti platná v tomto státě stejným způsobem jako jeho vlastní státní příslušníci.⁴¹⁵

Výjimky ze zásady bydliště žalovaného v členském státě EU

Text Nařízení Brusel Ibis počítá výslovně se třemi výjimkami ze zásady bydliště žalovaného v členském státě EU. Za prvé se jedná o články 11 odst. 2, 17 odst. 2 a 20 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis.⁴¹⁶ Druhou výjimku představuje článek 24 a článek 25 Nařízení Brusel Ibis.⁴¹⁷ Problematický v tomto ohledu zůstává článek 26 Nařízení Brusel Ibis.⁴¹⁸

3.7.2 Vliv elektronizace na pravidla pro založení obecné příslušnosti

Jedním z problémů u elektronické kontraktace může být identifikace smluvních stran.⁴¹⁹ Pro účely procesního práva pak identifikace místa jejich bydliště.⁴²⁰ Otázka lokalizace osob je spojena nejen s obecnou příslušností, ale i s alternativní příslušností (viz kapitolu 3.8). Lokalizace osob je spojena i otázkou, kde se nacházela osoba například v okamžiku uzavření smlouvy, v okamžiku jejího plnění ze smlouvy (pro účely článku 7 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis) apod.

Z pohledu mezinárodního práva procesního a vlivu elektronizace je tato otázka *per se* poměrně nezajímavá. Identifikace a lokalizace osob je spíše záležitostí technologií. Jak bylo v této publikaci uvedeno již v úvodních kapitolách, významnou

⁴¹⁴ Článek 2 písm. a) Nařízení Brusel Ibis.

⁴¹⁵ Článek 6 odst. 2 nařízení Brusel Ibis.

⁴¹⁶ Články 9 odst. 2, 15 odst. 2 a 18 odst. 2 stávajícího Nařízení Brusel I.

⁴¹⁷ Články 22 a 23 stávajícího Nařízení Brusel I.

⁴¹⁸ Článek 24 stávajícího Nařízení Brusel I.

⁴¹⁹ REED op. cit., s. 50.

⁴²⁰ FAWCETT, James, J; HARRIS, Jonathan, M; BRIDGE, Michael. *International Sale of Goods in the Conflict of Laws*. Oxford: Oxford University Press, 2005. 1458 s. ISBN 0199244693. S. 511.

pomůckou v této oblasti mohou být tzv. geolokační technologie. Tyto technologie mohou určit, na území jakého státu se subjekt v okamžiku právně významného jednání nachází.

Pro založení obecné příslušnosti dle článku 4 Nařízení Brusel Ibis nutné, aby měl žalovaný bydliště na území členského státu. V kontextu elektronizace je otázkou identifikace smluvního partnera a zjištění jeho bydliště.

Na internetu může být elektronická transakce uzavřena například cestou videokonference nebo Skype mezi obchodníky, kteří se nacházejí na území různých států.

V rámci elektronického obchodu a obchodníků-podnikatelů, kteří provádějí svou obchodně-podnikatelskou činnost on-line, je nutné zabývat se kritériem bydliště (domicilu). Autonomní vymezení pojmu bydliště právnických osob je obsaženo v článku 63 Nařízení Brusel Ibis.

Je otázkou, zda je toto kritérium aplikovatelné i na webové stránky. Jednou z výhod elektronického obchodu (jak je uvedeno v kapitole 1. 2. 2) je, že podnikatel nemusí mít kamennou prodejnu, může podnikat pouze na svých webových stránkách. Na těchto musí být uvedeny základní informace týkající se podnikatele. Tato obecná informační povinnost vyplývá také z článku 5 směrnice o elektronickém obchodu (k otázce webových stránek jako pobočky srov. kapitolu 3. 10.).

Pravidlo obecné příslušnosti lze nalézt i v judikatuře Spojených států, která je založena na podobných kritériích – bydliště apod. Jak uvádí *Svanteson*, v současné době lze ve Spojených státech pozorovat trend rozšiřování obecné příslušnosti v on-line kontextu.⁴²¹ *Svanteson* uvádí příklady rozhodnutí, kdy soudy aplikovaly kritéria obecné příslušnosti i na obchodníky, kteří provozují svou obchodně podnikatelskou činnost pouze prostřednictvím svých webových stránek. Tyto webové stránky mohou být dostupné kdekoli po celém světě. Obchodník tak teoreticky může být žalován všude tam, kde je jeho webová stránka dostupná.

Velké společnosti, které ovládají mezinárodní internetový obchod, jako Facebook, Amazon nebo Google jsou obvykle založené podle amerického práva. Jak uvádí

⁴²¹ SVANTESSON (2012)a op. cit., s. 319.

*Svantesson. „[they] do have a significant ‘presence’ within many jurisdictions. That presence is doubtlessly substantial, continuous and systematic. In light of this... such entities come under the general jurisdictions in all states where they have such a presence.”*⁴²²

Exkurz: Lokalizace osob dle Vzorového zákona UNCITRAL o elektronickém obchodu a Úmluvy OSN o uzavírání smluv prostředky elektronické komunikace

Jak již bylo uvedeno v kapitole věnované vybraným pramenům mezinárodního původu v rámci elektronického obchodu, jak Vzorový zákon UNCITRAL o elektronickém obchodu, tak Úmluva OSN o uzavírání smluv prostředky elektronické komunikace, mohou sloužit jako významná interpretační pomůcka pro lokalizaci osob v rámci elektronické komunikace.

Úmluva OSN o uzavírání smluv prostředky elektronické komunikace obsahuje úpravu lokalizace smluvních stran v článku 6. Dle článku 6 odst. 1 Úmluvy se pro její účely místem podnikání stran rozumí místo, které smluvní strana tak uvedla. To neplatí, pokud druhá smluvní strana neprokáže opak, tzn., že nemá místo podnikání na tomto místě.⁴²³

Pro fyzické osoby (nepodnikatele) se za místo podnikání považuje dle článku 6 odst. 3 Úmluvy její obvyklé bydliště.⁴²⁴ V případě, že smluvní strana neuvede místo podnikání nebo má více než jedno, pak se za něj pro účely Úmluvy považuje takové místo, které je s přihlédnutím ke všem okolnostem známým stranám před nebo během uzavření smlouvy nejužěji spojeno (článek 6 odst. 2).⁴²⁵ Za místo podnikání ve smyslu Úmluvy se nepovažuje místo, kde se nachází zařízení a technologie na podporu informačního systému užívaného v rámci uzavírání smlouvy; nebo kde

⁴²² SVANTESSON (2012)a op. cit., s. 321.

⁴²³ Článek 6 odst. 1 Úmluvy OSN o uzavírání smluv prostředky elektronické komunikace: „*For the purposes of this Convention, a party’s place of business is presumed to be the location indicated by that party, unless another party demonstrates that the party making the indication does not have a place of business at that location.*“

⁴²⁴ Článek 6 odst. 3 Úmluvy OSN o uzavírání smluv prostředky elektronické komunikace: „*If a natural person does not have a place of business, reference is to be made to the person’s habitual residence.*“

⁴²⁵ Článek 6 odst. 2 Úmluvy OSN o uzavírání smluv prostředky elektronické komunikace: „*If a party has not indicated a place of business and has, more than one place of business, then the place of business for the purposes of this Convention is that which has the closest relationship to the relevant contract, having regard to the circumstances known to or contemplated by the parties at any time before or at the conclusion of the contract.*“

tento systém je přístupný jiným osobám (článek 6 odst. 4).⁴²⁶ Využívá-li smluvní strana mailovou adresu nebo národní doménu spojenou s určitou zemí, nemůže být tato okolnost sama o sobě považována, že místo podnikání strany je v tomto státě (článek 6 odst. 5).⁴²⁷

Podobnou úpravu obsahuje i Vzorový zákon UNCITRAL o elektronickém obchodu v článku 15. Toto ustanovení také odkazuje na místo podnikání. Za místo podnikání je v případě více míst podnikání považováno místo, které má nejužší vztah k transakci; není-li takové, pak jeho hlavní místo podnikání (článek 15 odst. 4 písm. a). V případě neexistence místa podnikání odkazuje Vzorový zákon UNCITRAL o elektronickém obchodu na obvyklé bydliště (článek 15 odst. 4 písm. b).⁴²⁸

Obvyklé bydliště osoby, která uzavírá smlouvu na internetu, by bylo vhodné interpretovat jako pravidlo dle článku 4 Nařízení Brusel Ibis pro off-line uzavírání smlouvy.

Informace o místě podnikání, sídle nebo provozovně podnikatele je možné ověřit. Podle směrnice o elektronickém obchodu jsou tyto informace povinné.⁴²⁹

⁴²⁶ Článek 6 odst. 4 Úmluvy OSN o uzavírání smluv prostředky elektronické komunikace: „*A location is not a place of business merely because that is (a) where equipment and technology supporting an information system used by a party in connection with the formation of a contract are located; or (b) where the information system may be accessed by other parties.*“

⁴²⁷ Článek 6 odst. 5 Úmluvy OSN o uzavírání smluv prostředky elektronické komunikace: „*The sole fact that a party makes use of a domain name or electronic mail address connected to a specific country does not create a presumption that its place of business is located in that country.*“

⁴²⁸ Článek 15 odst. 4 písm. a) a b) Vzorového zákona UNCITRAL: „*Unless otherwise agreed between the administrator, a data message is deemed to be dispatched at the place where the originator has its place of business, and is deemed to be received at the place where the addressee has its place of business. For the purposes of this paragraph: (a) if the originator or the addressee has more than one place of business, the place of business is that which has the closest relationship to the underlying transaction, or, where there is no underlying transaction, the principal place of business; (b) if the originator or the addressee does not have a place of business, reference is to be made to its habitual residence.*“

⁴²⁹ Některé informace v případě elektronického obchodu se staly povinnými. Dle článku 5 odst. 1 písm. c) směrnice o elektronickém obchodu je poskytovatel služeb povinen poskytnout uživateli služeb před uzavřením smlouvy údaje, které umožňují rychlé navázání kontaktu s poskytovatelem služeb a přímou a účinnou komunikaci s ním, včetně jeho elektronické adresy. Uvedená povinnost se uplatní bez ohledu na to, na který členský stát podnikatel zaměřuje svou činnost, a to i tehdy, pokud je tato činnost zaměřena pouze na území členského státu, ve kterém má podnikatel sídlo.

Exkurs: Lex loci server

V odborné literatuře se lze setkat s „uměle“ vytvářeným hraničním určovatelem nebo procesním kritériem *lex loci server*.⁴³⁰ Jak už označení napovídá, jedná se o místo polohy serveru (počítače, který poskytuje určité služby nebo počítačový program, který tyto služby realizuje). Na serveru se může nacházet (je uložena) webová stránka nebo jsou uloženy relevantní informace/data.

Lze se setkat se soudními rozhodnutími, kdy národní soudy (především v USA) založily svou obecnou příslušnost právě na faktu, že server se nachází v jejich jurisdikci a na jejich území. Jak uvádí *Svantesson*, tento přístup je velmi naivní a nezohledňuje podstatu a úlohu serveru jako pouhého „nosiče“ informace. Jako jedinou situaci, kdy by bylo možné toto kritérium využít, je rámci výkonu rozhodnutí.⁴³¹ Bude-li se server nacházet na území fora, je výkon rozhodnutí (například povinnost stáhnout závadnou informaci) teoreticky usnadněn. Prakticky však mohou správci obsah poměrně snadno přesunout na jiné místo a pokračovat ve výkonu své činnosti.

Podle názoru autorky publikace je možné se domnívat, že takovéto pravidlo pro založení příslušnosti soudů by bylo v rozporu s předvídatelností a právní jistotou stran.

Shrnutí podkapitoly

Tato podkapitola se zabývala obecnou příslušností dle článku 4 Nařízení Brusel Ibis. Toto ustanovení bylo zkoumáno jako z pohledu tradičního, tak vlivu elektronizace. Naše analýza byla založena na odborné literatuře a rozhodnutích Soudního dvora.

Z provedené analýzy lze učinit následující závěr: **Místo bydliště osoby uzavírající smlouvu na internetu není nutné interpretovat odlišně od místa bydliště osoby uzavírající smlouvu off-line (nikoliv elektronickými prostředky).** Toto kritérium zajišťuje právní jistotu a předvídatelnost stran pro určení příslušného soudu ve sporech ze soukromoprávních obchodněprávních vztahů s mezinárodním prvkem vznikajících v on-line prostředí.

⁴³⁰ SVANTESSON (2012)a op. cit., s. 356 – 357.

⁴³¹ SVANTESSON (2012)a op. cit., s. 356 – 357.

3.8 Alternativní příslušnost dle Nařízení Brusel Ibis

Alternativní příslušnost je upravena v člancích 7 a 8 Nařízení Brusel Ibis. Této právní úpravě odpovídají články 5 a 6 stávajícího Nařízení Brusel I. Z hlediska sledovaného cíle této publikace, úpravě příslušnosti pro smluvní závazkové vztahy, nedošlo v novém Nařízení Brusel Ibis k žádným změnám, právní úprava zůstává stejná.

Tato publikace se věnuje analýze pouze vybraných ustanovení alternativní příslušnosti, a to článků 7 odst. 1 a 5 Nařízení Brusel Ibis.⁴³²

3.8.1 Struktura podkapitoly

Článek 7 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis patří mezi nejsložitější ustanovení v rámci pravidel alternativní příslušnosti. V následujících částech se budeme věnovat postupně těmto otázkám: Vymezení pravidel alternativní příslušnosti, analýze článků 7 odst. 1, článku 7 odst. 5 a článku 25 Nařízení Brusel Ibis. Každé uvedené ustanovení bude analyzováno nejdříve z pohledu tradičního (off-line) a následně z pohledu elektronizace a jejích důsledků.

Vymezení pravidel alternativní příslušnosti dle Nařízení Brusel Ibis

Obecné pravidlo podle článku 4 má v oddíle 2 Nařízení Brusel Ibis dvě alternativy, články 7 a 8.⁴³³

Pro vyjasnění terminologie je nutné upřesnit, že oddíl 2 je v textu Nařízení Brusel Ibis označen jako „Zvláštní příslušnost“. Pro potřeby tohoto výkladu je však použito označení „Alternativní příslušnost.“ Toto označení podle názoru autorky publikace lépe vystihuje povahu těchto ustanovení. Označení „alternativní příslušnost“ je také v souladu tuzemskými učebnicemi mezinárodního práva procesního, ze kterých je v práci hojně čerpáno.⁴³⁴

⁴³² Články 5 odst. 1 a 5 stávajícího Nařízení Brusel I.

⁴³³ Články 6 a 6 stávajícího Nařízení Brusel I.

⁴³⁴ Při užití označení „alternativní“ místo „speciální“ pravomoci v člancích 5 a 6 Nařízení Brusel I vycházíme z publikace ROZEHNALOVÁ, TÝČ op. cit., s. 200 a násl. Naopak v jiné tuzemské učebnici, PAUKNEROVÁ, Monika. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008. 409 s. ISBN 978-8074000348, je standardně užíváno označení „zvláštní příslušnosti.“ K tomu srov. s. 135 a násl.

Ustanovení alternativní příslušnosti jsou výjimkami z obecného pravidla bydliště žalovaného dle článku 4 Nařízení Brusel Ibis. Je možné je použít tehdy, pokud příslušnost založená na jejich základě je pro strany předvídatelná a naplňuje tak požadavek právní jistoty.⁴³⁵ Pokud by tyto požadavky nebyly naplněny, nelze pravidla alternativní příslušnosti využít a je nutné postupovat v souladu s obecným pravidlem v článku 4.

Pravidla alternativní příslušnosti zakládají nejen mezinárodní pravomoc soudů určitého státu, ale i jejich místní příslušnost.⁴³⁶ ⁴³⁷ Měla by být interpretována restriktivně, aby byl naplněn jejich účel. Jak ale uvádí *Rozehnalová*, tato kritéria jsou Soudním dvorem vykládána poměrně široce.⁴³⁸

Cílem a účelem alternativní příslušnosti je založit sudiště tak, aby bylo co nejužěji spojeno s předmětným sporem.⁴³⁹ Tím má být umožněn řádný výkon spravedlnosti; posílení právní jistoty žalovaného, který nebude žalován ve státě, jehož příslušnost nemohl rozumně předpokládat; řádný výkon spravedlnosti a užitečná procesní organizace.⁴⁴⁰ Právě soud nejbližší spojený s předmětem sporu může například nejlépe zajistit a provést důkazy (*C-189/08 Zuid-Chemie BV*).⁴⁴¹

Nařízení Brusel Ibis rozlišuje dva druhy alternativ. Článek 7 upravuje alternativy hmotněprávního typu (například pravidla příslušnosti pro žaloby ze smluvních závazkových vztahů, z provozování pobočky apod.). Článek 8 upravuje alternativy procesně právního typu (například společné nebo vzájemné žaloby apod.).

Článek 7 je alternativou k obecné příslušnosti, článek 8 je alternativou k obecné příslušnosti dle článku 4 i alternativní příslušnosti dle článku 7 Nařízení Brusel I.

⁴³⁵ MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 89.

⁴³⁶ „[...] All heads of special jurisdiction contained in Art. 5 vest jurisdiction in certain court, not only in the courts of a state. Hence, Art. 5 [...] does not only regulate international jurisdiction, but also local jurisdiction or venue, excluding the rules of the national law of the forum on local jurisdiction from application.“ MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 91.

⁴³⁷ Na příkladu pravidel alternativní příslušnosti v Nařízení Brusel Ibis je patrný stupeň unifikace procesních pravidel v rámci Evropského justičního prostoru a posun ve vztahu mezinárodní pravomoci – mezinárodní příslušnosti soudů.

⁴³⁸ ROZEHNALOVÁ, TÝČ op. cit., s. 203.

⁴³⁹ ROZEHNALOVÁ, TÝČ op. cit., s. 203.

⁴⁴⁰ Bod 16 Preambule k Nařízení Brusel Ibis.

⁴⁴¹ Rozsudek Soudního dvora (prvního senátu) ze dne 16. července 2009, *Zuid-Chemie BV* proti *Philippo's Mineralenfabriek NV/SA*, věc C-189/08. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad publikace Evropské unie [citováno 20. 12. 2012]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>.

3.9 Článek 7 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis⁴⁴²

3.9.1 Úvod

Alternativní příslušnost pro smluvní závazkové vztahy (předmětem sporu je smlouva nebo nároky ze smlouvy) je upravena v článku 7 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis.⁴⁴³ Tato alternativní příslušnost je jednou z nejvýznamnějších v rámci Nařízení Brusel Ibis. Ustanovení je považováno za nejsložitější z celého Nařízení, má však velký praktický význam.⁴⁴⁴ Právě smlouvy s mezinárodním prvkem mezi obchodníky jsou základem mezinárodního obchodu.

V rámci smluv, jejichž předmětem je plnění v elektronické podobě (například vytvoření webových stránek, stažení počítačového programu) je největší otázkou více míst plnění, dodání nebo poskytnutí služeb, které mohou připadat do úvahy. V předložené publikaci je z tohoto důvodu analýze článku 7 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis věnována největší pozornost. V rámci zkoumání bude věnována velká pozornost právě různým situacím souvisejícím s mnohostí míst plnění/dodání/poskytnutí služeb. Tento výklad bude sloužit jako východisko pro aplikaci pravidel článku 7 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis v on-line kontextu.

Nejdříve však stručně k legislativnímu vývoji tohoto ustanovení. V rámci Bruselské úmluvy byla s ustanovením týkajícím se alternativní příslušnosti v článku 5 odst. 1 pro spory ze smluvních závazkových vztahů spojena velká řada interpretačních problémů. Tyto se snažila odstranit úprava v Nařízení Brusel I, resp. Nařízení Brusel Ibis.⁴⁴⁵ Jak bude patrné z výkladu níže, ne zcela úspěšně.

Text článku 7 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis zní:

„Osoba, která má bydliště na území některého členského státu, může být v jiném členském státě žalována,

1. *a) pokud předmět sporu tvoří smlouva nebo nároky ze smlouvy, u soudu místa, kde závazek, o němž se jedná, byl nebo měl být splněn;*

⁴⁴² Velké poděkování při zpracovávání této kapitoly patří JUDr. Kláře Drličkové, Ph.D., se kterou byla tato problematika opakovaně diskutována.

⁴⁴³ Článek 5 odst. 1 stávajícího Nařízení Brusel I.

⁴⁴⁴ PAUKNEROVÁ op. cit., s. 139.

⁴⁴⁵ Ke srovnání úpravy alternativní příslušnosti dle článku 5 odst. 1 v Bruselské úmluvě a Nařízení Brusel I srov. například GRUSIC op. cit. Stejně tak i ROZEHNALOVÁ, TÝČ, op. cit., s. 203.

b) pro účely tohoto ustanovení, a pokud nebylo dohodnuto jinak, je místem plnění zmíněného závazku:

- - *v případě prodeje zboží místo na území členského státu, kam podle smlouvy zboží bylo nebo mělo být dodáno,*
- - *v případě poskytování služeb místo na území členského státu, kde služby podle smlouvy byly nebo měly být poskytovány,*

c) nepoužije-li se písmeno b), použije se písmeno a).

Pro aplikaci článku 7 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis je nutné, aby měl žalovaný bydliště na území členského státu EU. To lze dovodit také z textu článku 7 odst. 1: „*Osoba, která má bydliště na území některého členského státu.*“ Alternativní pravidla zakládají příslušnost soudů členských, nikoliv nečlenských států EU.

Pokud má žalovaný bydliště na území členského státu, může si žalující zvolit, zda bude postupovat podle obecného (článek 4) nebo alternativního (článek 7 odst. 1) pravidla. Volbu žalobce může ovlivnit řada okolností, jako jazyková a územní blízkost, náklady řízení, aplikace procesních a imperativního norem *fora*, nutnost uznání a výkonu rozhodnutí a další.

Soudní dvůr ve svém pozdějším rozhodnutí ve věci *C-292/10 de Visser* podmínku bydliště žalovaného na území EU interpretoval více flexibilně. Alternativní příslušnost dle článku 7 Nařízení Brusel Ibis je možné aplikovat i v případech, kdy soudu není známo bydliště žalovaného, ale pravděpodobně se jedná o občana EU, resp. soud nedisponuje průkaznými indiciemi, které by mu umožnily dojít k závěru, že uvedený žalovaný má skutečně bydliště mimo území EU.⁴⁴⁶

Alternativní příslušnost doplňuje, nikoliv nahrazuje, příslušnost obecnou dle článku 4 Nařízení Brusel Ibis.⁴⁴⁷

3.9.2 Vztah článku 7 odst. 1 písm. a) a písm. b) Nařízení Brusel Ibis

Alternativní pravidlo v článku 7 odst. 1 obsahuje vlastní systematiku, člení se na odst. 1 písm. a) a písm. b).

⁴⁴⁶ Rozsudek Soudního dvora (prvního senátu) ze dne 15. března 2012, *G. vs. Cornelius de Visser*, věc *C-292/10*. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad publikace Evropské unie [citováno 15. 11. 2012]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>.

Rozhodnutí ve věci *C-292/10 de Visser* se týkalo článku 5 odst. 3 Nařízení Brusel I, tedy pravidla týkající se deliktů odpovědnosti. Jeho závěr však lze využít obecně pro alternativní příslušnost v článku 5 odst. 1 Nařízení Brusel I.

⁴⁴⁷ MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 93.

Článek 7 odst. 1 písm. b) má přednostní použití před článkem 7 odst. 1 písm. a), dal by se proto považovat za vztah *lex specialis* k *lex generalis* (samozejmě pouze v rámci tohoto alternativního pravidla).⁴⁴⁸

Pro řádnou aplikaci článku 7 odst. 1 je proto nutné nejdříve kvalifikovat, o jaký smluvní typ se jedná.

Jedná-li se o kupní smlouvu nebo o smlouvu o poskytování služeb, aplikuje se článek 7 odst. 1 písm. b). V případě prodeje zboží je možné žalovat v místě dodání, v případě poskytování služeb v místě, kde byly služby poskytnuty.

Bude-li předmětem sporu tzv. jiná smlouva (nikoliv smlouva o dodání zboží nebo smlouva o poskytnutí služeb, resp. podmínky aplikace článku 7 odst. 1 písm. b) nebudou splněny), aplikuje se článek 7 odst. 1 písm. a). V tomto případě je nutné určit tzv. rozhodný závazek (závazek, který se jedná) a místo plnění tohoto závazku.

Na tomto místě je nutné zdůraznit, že většina smluv (i v on-line kontextu) bude kvalifikována jako smluvní typ v rozsahu ustanovení článku 7 odst. 1 písm. b), smlouvy kupní nebo smlouvy o poskytnutí služeb. Aplikace článku 7 odst. 1 písm.

a) Nařízení Brusel Ibis je spíše výjimečná.

3.9.3 Pojem smlouva nebo nároky ze smlouvy (věc týkající se smlouvy)

Alternativní příslušnost dle článku 7 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis se vztahuje na smluvní závazkové vztahy. Na úvod je nutné vymezit pojem „smlouva“ a „věc týkající se smlouvy“.

Alternativní příslušnost dle článku 75 odst. 1 se netýká smluv spotřebitelských, individuálních a pojistných, které mají svou vlastní speciální úpravu v člancích 10 – 23 Nařízení Brusel Ibis.⁴⁴⁹ Stejně tak do rozsahu článku 7 odst. 1 nespádají smlouvy týkající se věcných práv k nemovitostem a nájmu nemovitostí, které jsou upraveny v článku 24 Nařízení Brusel Ibis.⁴⁵⁰

⁴⁴⁸ MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 100.

⁴⁴⁹ Články 8 – 21 stávajícího Nařízení Brusel I. V těchto ustanoveních je reflektována ochrana slabší smluvní strany v rámci kontrakčního procesu – pojistníka (oprávněné osoby), spotřebitele a zaměstnance.

⁴⁵⁰ Článek 22 stávajícího Nařízení Brusel I. V tomto případě se jedná o tzv. výlučnou příslušnost, kterou je nutné aplikovat přede všemi pravidly o příslušnosti v rámci Nařízení Brusel Ibis.

Vymezení pojmu smlouva nebo nároky ze smlouvy je stěžejní pro aplikaci článku 7 odst. 1. Tento pojem je nutné vykládat autonomně, v souladu se systémem a cíli Nařízení Brusel Ibis, a bez ohledu na právní řád některého členského státu⁴⁵¹ (toto interpretační pravidlo vyplývá z řady rozhodnutí Soudního dvora, jako jsou například *34/82 Peters*,⁴⁵² *9/87 Haviland*,⁴⁵³ *C-26/91 Handte*,⁴⁵⁴ *C-51/97 Réunion Européenne*⁴⁵⁵ a další).

Pro závazkový smluvní vztah je charakteristické, že se jedná o dobrovolně založený závazek převzatý na základě dohody mezi stranami (*C-51/97 Réunion Européenne*). Článek 7 odst. 1 chápe pojem smlouva širěji, a to jako dobrovolně převzatý závazek jedné osoby vůči osobě druhé (*C-26/91 Handte*).⁴⁵⁶

Pro výklad pojmu nároky ze smlouvy je možné postupovat v souladu s článkem 12 Nařízení Řím I.^{457 458}

Věc souvisí se smlouvou, pokud podstatou nároku je existující smlouva a nárok je založen na konkrétním ustanovení smlouvy, resp. nesplnění smluvní povinnosti (*9/87 Haviland*). V uvedeném rozhodnutí se jednalo o náhradu škody z úmyslného porušení smlouvy.⁴⁵⁹ Základem nároku na náhradu škody je porušení smluvní povinnosti. To, že v takovém případě jde o nárok ze smlouvy, je možné dovodit i z textu článku 12 odst. 1 písm. c) Nařízení Řím I.

⁴⁵¹ MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 101.

⁴⁵² Rozsudek Soudního dvora ze dne 22. března 1983, *Martin Peters Bauunternehmung GmbH vs. Zuid Nederlandse Aannemers Vereniging*, věc 34/82. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad publikace Evropské unie [citováno 28. 12. 2012]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>.

⁴⁵³ Rozsudek Soudního dvora (šestého senátu) ze dne 8. března 1988, *SPRL Arcado vs. SA Haviland*, věc 9/87. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad publikace Evropské unie [citováno 28. 12. 2012]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>.

⁴⁵⁴ Rozsudek Soudního dvora ze dne 17. června 1992, *Jakob Handte&Co. GmbH vs. Traitements Mécano-chimiques des Surfaces SA*, věc C-26/91. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad publikace Evropské unie [citováno 28. 12. 2012]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>.

⁴⁵⁵ Rozsudek Soudního dvora (třetího senátu) ze dne 27. října 1998, *Réunion Européenne SA vs. Sp liethoff's Bevrachtingskantoor BV*, věc C-51/97. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad publikace Evropské unie [citováno 28. 12. 2012]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>.

⁴⁵⁶ MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 102.

⁴⁵⁷ MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 104.

⁴⁵⁸ Nařízení Řím I a Nařízení Brusel Ibis by se měla navzájem doplňovat, pojmy v nich obsažené by měly být vykládány souladně. K tomu srov. body 7, 17, 24 a 39 Preambule k Nařízení Řím I.

⁴⁵⁹ ROZEHNALOVÁ, TÝČ op. cit., s. 206.

Při výkladu pojmu smlouva a nároky ze smlouvy je nutné vycházet z judikatury Soudního dvora a jeho extenzivního výkladu, který tento pojem chápe široce a podřazuje pod něj i vztahy obdobné smluvním vztahům (článek 7 odst. 1 se tím neomezuje jen a pouze na obchodní smlouvy, *C-189/08 Zuid-Chemie BV*)⁴⁶⁰

Článek 7 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis je možné použít v případě žalob na určení existence nebo platnosti smlouvy (*38/81 Effer*).⁴⁶¹ To znamená nejen v případě, kdy se jedná o porušení smlouvy, ale i když předmětem sporu je smlouva, o jejíž existenci jsou pochybnosti. Pokud by taková možnost v rámci článku 7 odst. 1 neexistovala, jedna ze stran by mohla před soudem pouze namítnout neexistenci nebo neplatnost smlouvy a článek 7 odst. 1 by se nemohl použít.⁴⁶²

Dále jsou pod článek 7 odst. 1 podřazovány nároky z neplatné nebo neexistující smlouvy. Tyto nároky nevyplývají přímo ze smlouvy samotné, ale jsou s ní spojeny. Článek 7 odst. 1 se aplikuje na všechny způsoby navrácení plnění poskytnutých na základě smlouvy.⁴⁶³

Věci týkající se smlouvy je i řízení, ve kterém se spotřebitel domáhá podle národního práva, aby mu zásilková společnost se sídlem v jiném členském státě vyplatila cenu, kterou zjevně vyhrál (*C-27/02 Engler*).⁴⁶⁴ V tomto případě se jednalo o jednostranný slib; vzájemné závazky stran sice neexistovaly, ale slib je závazný pro toho, kdo slíbil, a adresát takového slibu jej může na druhé straně vynutit. Na straně

⁴⁶⁰ Například závazky, které vyplývají ze vztahů mezi společností a jejími členy. Společenská smlouva, kterou se obchodní společnost zakládá, vykazuje podobné znaky smlouvě ve smyslu článku 7 odst. 1. Pro účely aplikace článku 7 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis není rozhodující, zda povinnost vzniká na základě samotného členství nebo na základě rozhodnutí orgánu společnosti. Odpovědnostní vztahy mezi společností a jejími členy, resp. mezi společností a členy statutárních orgánů a ředitelů, má tak smluvní povahu (to platí však pouze tehdy, pokud tyto vztahy nevznikají na základě individuální pracovní smlouvy). V takovém případě se postupuje dle článků 20 – 23 Nařízení Brusel Ibis.

Rozsudek Soudního dvora ze dne 22. března 1983, *Martin Peters Bauunternehmung GmbH v Zuid-Nederlandse Aannemers Vereniging*, věc 34/82. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad publikace Evropské unie [citováno 28. 12. 2012]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>

⁴⁶¹ Rozsudek Soudního dvora (prvního senátu) ze dne 4. března 1982, *Effer SpA vs. Hans-Joachim Kantner*, věc 38/81. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad publikace Evropské unie [citováno 28. 12. 2012]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>. Také In: MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 108.

⁴⁶² ROZEHNALOVÁ, TÝČ op. cit., s. 205.

⁴⁶³ Tuto interpretaci je možné opřít také o článek 12 odst. 1 písm. e) Nařízení Řím I, který uvádí, že se jedná o smluvní nároky.

⁴⁶⁴ Zároveň musí však být splněna podmínka, že zásilková společnost spotřebiteli zaslala osobně adresovaný dopis, který vyvolával dojem, že získá výhru, pokud toto oznámení pošle zpět.

Rozsudek Soudního dvora (druhého senátu) ze dne 20. ledna 2005, *Petra Engler vs. Janus Versand GmbH*, věc C-27/02. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad publikace Evropské unie [citováno 28. 12. 2012]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>

osoby slibující existuje dobrovolně převzatý závazek jedné osoby vůči druhé osobě a tím je naplněn základní znak smlouvy ve smyslu článku 7 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis.

Článek 7 odst. 1 se aplikuje v případě smlouvy, jejíž uzavření příkazuje zákon. Je možné uvést situaci, kdy jedna strana žaluje druhou stranu za účelem donucení k uzavření smlouvy na základě povinnosti, která druhé straně vyplývá ze zákona. Ačkoliv zde chybí podstatná náležitost – dobrovolnost na straně jednoho smluvního partnera – dosažený výsledek umožňuje kvalifikovat situaci jako smluvní.⁴⁶⁵

Pod článek 7 odst. 1 lze podřadit i situaci žaloby o závazek vyplývající ze smlouvy o smlouvě budoucí nebo obdobného nástroje.⁴⁶⁶

Smluvní povahu dle článku 7 odst. 1 mají také nároky vyplývající z konosamentu.⁴⁶⁷ Dopравce uvedený na konosamentu se zavazuje dobrovolně doručit zboží příjemci. Povahu dobrovolně převzatého závazku však mají pouze závazky vůči dopravci, který konosament vystavil (*C-51/97 Réunion Européenne*).

Pod článek 7 odst. 1 je možné podřadit také směnky a šeky (obsahují jednostranný slib na straně dlužníka); regres mezi dlužníky (více dlužníků dluží společně a nerozdílně jednomu věřiteli);⁴⁶⁸ nároky třetích stran ze smluv uzavřených v jejich prospěch;⁴⁶⁹ vztah mezi zástupcem a třetí osobou; vztah mezi dlužníkem a postupitelem. Pokud byl vztah mezi dlužníkem a postupníkem smluvní povahy, zůstává takový i mezi dlužníkem a postupitelem. Článek 7 odst. 1 vychází z kvalifikace nároku, nechrání osobu ve specifickém postavení. Nárok vyplývající ze smlouvy nemění svou smluvní povahu v důsledku změny na straně některé ze stran smlouvy.⁴⁷⁰

⁴⁶⁵ MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 109.

⁴⁶⁶ MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 119.

⁴⁶⁷ MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 119.

⁴⁶⁸ MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 120.

⁴⁶⁹ MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 120 – 121.

⁴⁷⁰ MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 121 – 123.

Pod článek 7 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis naopak nelze pořadit následující situace:

1. Věci týkající se smlouvy není žaloba na předšmluvní odpovědnost (*culpa in contrahendo*), pokud nedošlo k dobrovolnému převzetí závazků jedné strany vůči druhé během jednání o uzavření smlouvy a strana nejednala v dobré víře (*C-334/00 Fonderie*).⁴⁷¹
2. Žaloba konečného kupujícího proti výrobci, pokud výrobce není prodávajícím, ledaže výrobce ví o dalším prodeji, nebo zboží sám kupujícím doručil (*C-26/91 Handte*).

V následující analýze článku 7 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis bude postupováno od speciálního k obecnému. Nejdříve bude vymezen rozsah a aplikace článku 7 odst. 1 písm. b) a poté se článek 7 odst. 1 písm. a) Nařízení Brusel Ibis.

3.9.4 Analýza článku 7 odst. 1 písm. b) Nařízení Brusel Ibis

Článek 7 odst. 1 obsahuje fikci místa plnění u smluv o prodeji zboží a smluv o dodávce služeb.⁴⁷²

Článek 7 odst. 1 písm. b) také reflektuje princip autonomie vůle stran, který ovládá smluvní závazkové vztahy.⁴⁷³ Místo dodání, resp. místo poskytnutí služeb, je místem plnění tehdy, není-li mezi stranami dohodnuto jinak.

Smlouvy spadající do rozsahu článku 7 odst. 1 písm. b)

Na základě článku 7 odst. 1 písm. b) Nařízení Brusel Ibis je možné rozlišit 3 typy smluv, které spadají do jeho rozsahu:

1. smlouvy o prodeji zboží, resp. nároky z těchto smluv;
2. smlouvy o poskytnutí služeb, resp. nároky z těchto smluv;
3. smlouvy smíšené, resp. nároky z těchto smluv.

⁴⁷¹ Rozsudek Soudního dvora ze dne 17. září 2002, *Fonderie Officine Meccaniche Tacconi SpA vs. Heinrich Wagner Sinto Maschinenfabrik GmbH (HWS)*, věc C-334/00. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad publikace Evropské unie [citováno 29. 12. 2012]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>.

Tuto interpretaci lze dnes opřít také o Nařízení Řím II, které zařadilo předšmluvní odpovědnost mezi mimosmluvní závazkové vztahy v článku 12. MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., 116 – 119.

⁴⁷² ROZEHNALOVÁ, TÝČ op. cit., s. 204.

⁴⁷³ Bod 16 Preambule k Nařízení Brusel I. K autonomii vůle stran ve smluvních závazkových vztazích obecně (a v kolizním právu zvláště) srov. například LANDO op. cit., s. 237.

Pojem **smlouva o prodeji zboží** je nutné interpretovat autonomně, Soudní dvůr používá jeho poměrně širokou interpretaci. Základními znaky smlouvy o prodeji zboží jsou směna zboží za peníze⁴⁷⁴ a závazek k převodu vlastnického práva.⁴⁷⁵

Zbožím ve smyslu článku 7 odst. 1 písm. b) jsou především věci hmotné a movité. V této souvislosti je možné odkázat na Úmluvu OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží (dále jen Vídeňská úmluva) a její článek 2, který vymezuje pojem zboží.⁴⁷⁶

Pro účely této publikace je nutné zmínit, že zbožím ve smyslu článku 7 odst. 1 písm. b) Nařízení Brusel Ibis je i software bez ohledu na to, zda je dodáván na pevném nosiči nebo on-line.⁴⁷⁷ Také další digitální produkty by mohly spadat pod vymezení pojmu software.⁴⁷⁸ Co se týče dalšího vymezení digitálního zboží a služeb, v komentáři k Nařízení Brusel Ibis je uvedeno: „*Engaging in database research, however, would constitute a ‚supply of services‘, a fortiori conducting such research as a kind of shopping or research agent...*“⁴⁷⁹

Zbožím podle článku 7 odst. 1 písm. b) naopak nejsou: nemovitosti; peníze v případě, kdy slouží jako platidlo; elektrická energie;⁴⁸⁰ práva a cenné papíry.⁴⁸¹

Pojem **smlouva o poskytnutí služeb** je opět nutné vykládat autonomně. Výklad je možné opřít o článek 57 Smlouvy o fungování EU. Smlouva o poskytnutí služby

⁴⁷⁴ Smlouvou o prodeji zboží tak nejsou darování smlouvy nebo výměnné obchody.

⁴⁷⁵ Smlouvou o prodeji zboží z tohoto důvodu nejsou smlouvy nájemní, leasingové nebo distributorské. Jednotlivé dílčí kupní smlouvy uzavírané na základě (rámcové) distributorské smlouvy však již smlouvami o prodeji zboží jsou. MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 102.

⁴⁷⁶ Nařízení Brusel Ibis je však oproti Vídeňské úmluvě širší. Zbožím ve smyslu článku 7 odst. 1 písm. b) jsou i lodě, které jsou naopak z rozsahu Vídeňské úmluvy dle článku 2 písm. e) vyloučeny. MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 127

⁴⁷⁷ MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 129.

⁴⁷⁸ Ke kupní smlouvě na software v teorii a judikatuře soudů USA srov. například MURRAY, John, E.; FLECHTNER, Harry, M. *Sales, Leases and Electronic Commerce. Problems and Materials on National and International Transactions*. Third Edition. St. Paul: West, 2009. 505 s. ISBN 978-0-314-19595-1. S. 17 – 20.

⁴⁷⁹ MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 129 – 130.

⁴⁸⁰ Plyn a další zdroje energie však zbožím ve smyslu článku 7 odst. 1 písm. b) jsou.

⁴⁸¹ MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 127 – 130.

zahrnuje jakoukoliv činnost, kterou vykonává jedna osoba za úplaty ve prospěch druhé osoby. Tato interpretace vyplývá z rozhodnutí Soudního dvora ve věci *C-533/07 Falco Privatstiftung*.⁴⁸²

Poskytovatelem služby může být například distributor, obchodní zástupce (*C-19/09 Wood Floor*),⁴⁸³ dopravce (*C-204/08 Rehder*), banka a další.

Smlouvou o poskytnutí služeb ve smyslu článku 7 odst. 1 písm. b) naopak není nájemní smlouva. Nájem movité nebo nemovité věci v sobě také nenese charakteristický prvek činnosti. Stejně tak takovou smlouvou není licenční smlouva (*C-533/07 Falco Privatstiftung*).

Řadu smluv není možné kvalifikovat jako smlouvy čistě o prodeji zboží nebo o poskytnutí služeb. V této publikaci jsou v souladu s komentářem k Nařízení Brusel Ibis označovány jako **smlouvy smíšené**.⁴⁸⁴ Takovéto smlouvy mohou obsahovat více závazků. Za těchto okolností je možné rozlišit několik možných situací.⁴⁸⁵

Pokud smlouva obsahuje více závazků, jeden z nich lze posoudit jako závazek k poskytnutí služby a tento závazek **charakterizuje** smlouvu jako celek nebo převažuje, jedná se o smlouvu o poskytnutí služby ve smyslu článku 7 odst. 1 písm. b).

Pokud smlouva obsahuje závazek jak k prodeji zboží, tak k poskytnutí služby, pak rozhoduje závazek tzv. **charakteristický závazek**. Jako příklad lze uvést typicky smlouvy, u nichž kromě dodání zboží dochází také k vykonání nějaké práce (montáž dodaného výrobku) nebo poskytnutí služby (servis k dodanému výrobku). V této souvislosti může vyvstát otázka rozlišení smlouvy kupní a smlouvy o dílo, resp. smlouvy, kde bude převažovat práce nad dodáním zboží. Zde je možné vycházet z článku 3 odst. 2 Vídeňské úmluvy. Toto ustanovení uvádí, že o kupní smlouvu

⁴⁸² Rozsudek Soudního dvora (čtvrtého senátu) ze dne 23. dubna 2009, *Falco Privatstiftung a Thomas Rabitsch vs. Gisela Weller-Lindhorst*, věc C-533/07. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad publikace Evropské unie [citováno 20. 12. 2012]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>.

⁴⁸³ Rozsudek Soudního dvora (třetího senátu) ze dne 11. března 2010, *Wood Floor Solutions Andreas Domberger GmbH vs. Silva Trade SA*, věc C-19/09. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad publikace Evropské unie [citováno 10. 1. 2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>.

⁴⁸⁴ MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 132.

⁴⁸⁵ MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 132 a násled.

se nejedná, pokud převažující část závazků strany, která zboží dodává, spočívá ve vykonání prací nebo poskytnutí služeb. Převažující část závazku se určuje poměrem hodnoty zboží a hodnoty prací (*C-381/08 Car Trim*).⁴⁸⁶

Pokud dodání zboží ani poskytnutí služby nepřevažují, oba závazky jsou zastoupeny rovnocenně, **nelze učít charakteristický závazek**. To však aplikaci článku 7 odst. 1 písm. b) nevylučuje. Pokud by tyto závazky byly sjednány samostatně, v rámci samostatných smluv, aplikaci článku 7 odst. 1 písm. b) by nic nebránilo. Otázkou však zůstává, které z kritérií pro určení příslušnosti je možné použít. Komentář k Nařízení Brusel Ibis v takovém případě navrhuje oddělit závazky a s ohledem na to, kterého z nich se žaloba týká, využít příslušné kritérium.⁴⁸⁷

Jako další zajímavou situaci je možné uvést smlouvu, jejímž předmětem je **dodání zboží, které má být teprve vyrobeno**. I zde je možné podpůrně využít Vídeňskou úmluvu a její článek 3 odst. 1. Toto ustanovení uvádí, že smlouvy o dodávce zboží, které má být vyrobeno nebo vyhotoveny, se považují za smlouvy o koupi zboží, ledaže strana, která zboží objednává, se zavazuje dodat podstatnou část věcí nutných pro jejich výrobu nebo zhotovení. Stejná interpretace podle Soudního dvora a jeho rozhodnutí ve věci *C-381/08 Car Trim* platí i pro smlouvy dle článku 7 odst. 1 písm. b): „*Smlouvy, jejichž předmětem je dodání zboží, které má být vyrobeno nebo zhotoveny, musí být kvalifikovány jako „smlouvy o prodeji zboží,“ i když kupující stanovil určité požadavky ohledně porřízení, zpracování a dodání zboží, aniž by poskytl materiály pro jeho výrobu nebo zhotovení, a dodatel je odpovědný za kvalitu a soulad zboží se smlouvou.*“

Pravidla pro určení mezinárodní příslušnosti dle článku 7 odst. 1 písm. b) Nařízení Brusel Ibis

Nařízení Brusel Ibis obsahuje v článku 7 odst. 1 písm. b) tato pravidla pro určení mezinárodní příslušnosti soudů:

1. **místo dodání** pro smlouvy o prodeji zboží a
2. **místo poskytnutí služby** pro smlouvy o poskytnutí služby.

V obou dvou případech se jedná o pojmy, které je nutné interpretovat autonomně. Jedná se o autonomní definici pojmu místo plnění, které je základním kritériem

⁴⁸⁶ Rozsudek Soudního dvora (čtvrtého senátu) ze dne 25. února 2010 *Car Trim GmbH vs. KeySafety Systems Srl*, věc C-381/08. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad publikace Evropské unie [citováno 20. 12. 2012]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>.

⁴⁸⁷ MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 125.

pro určení mezinárodní příslušnosti dle článku 7 odst. 1 písm. a). Tato pravidla stanoví příslušnost soudů pro všechny nároky ze smlouvy o dodání zboží a smlouvy o poskytnutí služeb (*C-386/05 Color Drack*).⁴⁸⁸ Na rozdíl od článku 7 odst. 1 písm. a) jsou založeny na fakticitě, jedná se o faktické skutečnosti. Jak uvádí *Grusic*: „*The deBloos/Tessili rules are in principle repealed for sales and services contracts.*“⁴⁸⁹

V případě interpretace místa dodání, resp. místa poskytnutí služeb, není možné postupovat podle rozhodného práva určeného na základě norem mezinárodního práva soukromého. Je nutné je určit na základě ujednání ve smlouvě a/nebo faktických skutečností případu (body 53 – 57 rozhodnutí ve věci *C-381/08 Car Trim*, *C-87/10 Electrosteel*).

Jak místo dodání, tak místo poskytnutí služeb se musí nacházet na území některého členského státu EU.

Analýza pojmu místo dodání dle článku 5 odst. 1 písm. b) Nařízení Brusel Ibis

V případě prodeje zboží je možné „žalovat na území členského státu, kam **podle smlouvy** zboží bylo nebo mělo být dodáno.“

Místem dodání je primárně místo, které bylo určeno ve smlouvě mezi stranami (srov. zdůrazněný text výše). Není-li místo dodání výslovně sjednáno ve smlouvě, nelze toto místo určit na základě práva rozhodného určeného na základě norem mezinárodního práva soukromého. Vzhledem k tomu, že se jedná o autonomní pojem, je nutné vycházet z judikatury Soudního dvora.⁴⁹⁰

Místo dodání podle článku 7 odst. 1 písm. b) Nařízení Brusel Ibis je takové místo, kde z prodávajícího na kupujícího přechází možnost věc fyzicky držet a vykonávat nad ní faktickou kontrolu.⁴⁹¹

Místo dodání může být **určeno na základě smlouvy** mezi stranami. A to buď výslovně, odkazem na praxi nebo zvyklosti zavedené mezi stranami (viz článek

⁴⁸⁸ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie (čtvrtého senátu) ze dne 3. května 2007, *Color Drack GmbH vs. Lexx International Vertriebs GmbH*, věc C-386/05. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad publikace Evropské unie [citováno 20. 12. 2012]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>.

⁴⁸⁹ GRUSIC op. cit., s. 4.

⁴⁹⁰ MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 142 a násl.

⁴⁹¹ MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 142.

9 odst. 1 Vídeňské úmluvy) nebo pomocí ujednání a doložek v rámci mezinárodních obchodních zvyklostí známých v praxi mezinárodního obchodu (článek 9 odst. 2 Vídeňské úmluvy). Mezi další ujednání mohou typicky patřit doložky INCOTERMS,⁴⁹² pokud mohou jednoznačně určit místo dodání (*C-87/10 Electrosteel*).⁴⁹³ Článek 7 odst. 1 písm. b) lze použít i v případě, kdy smlouva výslovně místo dodání neurčuje.

Bylo-li **místo dodání určeno ve smlouvě, ale zboží nebylo dodáno**, určí se příslušnost soudu pro žalobu z nesplnění smlouvy na základě smluvně sjednaného místa dodání. Při této argumentaci je možné vycházet z formulace textu ustanovení „*podle smlouvy mělo být dodáno*.“

V mezinárodním obchodě může dojít k situaci, kdy je sice **výslovně sjednáno místo dodání ve smlouvě, ale zboží je skutečně dodáno jinam**. V takovém případě se nabízí otázka, které z míst dodání je relevantní pro určení mezinárodní příslušnosti soudů. Budeme-li vycházet ze znění článku 7 odst. 1 písm. b) Nařízení Brusel Ibis, tento hovoří spíše o smluvním místě dodání („*podle smlouvy*“). Pokud je dodáno jinam než na sjednaném místě, pak bude zřejmě záležet na tom, zda kupující zboží dobrovolně a bez námitek na tomto jiném místě převzal. Fakticky tak dojde ke změně smlouvy v části týkající se místa dodání. Jedná se o jeden z projevů vůle autonomie stran ve smluvních závazkových vztazích s mezinárodním prvkem. Pokud by taková interpretace nebyla přijata, mohlo by dojít k nežádoucí situaci zneužívání článku 7 odst. 1 písm. b) dodavatelem a jeho úmyslným dodáním zboží do jiného místa.⁴⁹⁴

Není-li místo dodání určeno na základě smlouvy, je tímto místem místo fyzického předání zboží prodávajícím kupujícímu. Pokud se jedná o zboží, které je přepravováno, tímto místem není předání prvním dopravci, ale místo fyzického předání zboží kupujícímu v konečném místě určení⁴⁹⁵ (*C-381/08 Car Trim*).

⁴⁹² MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 138 – 139.

⁴⁹³ Rozsudek Soudního dvora (třetího senátu) ze dne 9. června 2011, *Electrosteel Europe SA vs. Edil cento SpA*, věc C-87/10. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad publikace Evropské unie [citováno 10. 1. 2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>.

⁴⁹⁴ MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 141 a násled.

⁴⁹⁵ MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 142.

Pro aplikaci článku 7 odst. 1 písm. b) a pro zachování právní jistoty a předvídatelnosti stran je **nutné určit jedno místo dodání**. Soudy tohoto místa dodání budou příslušné k projednání všech nároků vyplývajících ze smlouvy o dodání zboží.

V praxi mezinárodního obchodu ovšem může dojít k tomu, že **zboží je dodáváno na základě jednotlivých dílčích dodávek** a/nebo **na více míst dodání**. Je-li každá z dodávek realizována na základě samostatné dílčí kupní smlouvy, nenastává z pohledu aplikace článku 7 odst. 1 písm. b) problém. Stejně tak není problematická situace, kdy jsou všechny dodávky dodávány do jednoho místa na území jednoho členského státu.

Problém s aplikací článku 7 odst. 1 písm. b) Nařízení Brusel Ibis (a to především při on-line dodání) nastává v případech **více míst dodání**. Situace, kdy je realizováno několik dodávek na základě jedné smlouvy, a tyto dodávky jsou směřovány do různých míst. Soudní dvůr se problematikou více míst dodání poprvé zabýval v rozhodnutí *C-386/05 Color Drack*.

Tuto situaci můžeme pro přehlednost rozdělit na dvě:

1. Na základě jedné smlouvy je realizováno několik dodávek a tyto dodávky jsou dodávány do více míst dodání v rámci jednoho členského státu.
2. Na základě jedné smlouvy je realizováno několik dodávek a tyto dodávky jsou dodávány do více míst v rámci více členských států.

Pro analýzu první možné situace – **více míst dodání v rámci jednoho státu** – je nutné vyjít z toho, že článek 7 odst. 1 písm. b) určuje kromě mezinárodní příslušnosti i příslušnost místní.⁴⁹⁶ Aby bylo možné určit místní příslušnost soudů, je nutné určit jedno místo dodání. Je-li dodáváno v rámci jednoho členského státu, je založena mezinárodní příslušnost jeho soudů dle článku 7 odst. 1 písm. b).⁴⁹⁷ Podle judikatury Soudního dvora je místem dodání místo, které zakládá nejužší vztah mezi příslušným soudem a smlouvou (*C-386/05 Color Drack*). Jak uvádí

⁴⁹⁶ MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 145 a násled.

⁴⁹⁷ Bod 30 rozhodnutí ve věci *C-386/05 Color Drack*. Generální advokát ve svém Posudku k tomuto rozhodnutí uvedl opačný názor. Dle bodu 128 Posudku: „*Otázka, zda jsou všechny soudy, v jejichž obvodu došlo ke dodání, příslušné ke rozhodování o takové žalobě, která se týká všech dodání, nebo zda je ke rozhodování tohoto druhu sporu příslušný jeden konkrétní soud z těchto soudů, spadá nicméně podle mého názoru do procesní autonomie členského státu, na jehož území bylo zboží dodáno.*“

Grusic: „It would be wrong to deny international jurisdiction to the courts of the country where the entire delivery occurs just because the delivery is made to more than one place within that country.“⁴⁹⁸ Pouze jeden takto určený soud je příslušný k řízení.⁴⁹⁹

Místo dodání se pak určí jako:

- a) hlavní místo dodání, které bude určeno na základě ekonomických (hospodářských) kritérií;⁵⁰⁰
- b) pokud hlavní místo dodání nelze určit, je tímto místo dodání podle volby žalující strany.⁵⁰¹

Rozhodnutí Soudního dvora ve věci *C-386/05 Color Drack* nebude zřejmě možné aplikovat ve druhé zkoumané situaci, a sice, kdy je na základě jedné smlouvy realizováno **několik dodávek** a tyto dodávky jsou dodávány do **více míst v rámci více členských států**.⁵⁰²

V tomto případě již nejde pouze o otázku místní příslušnosti, ale mezinárodní příslušnosti (mezinárodní pravomoci) jako takové. Pravidla pro založení mezinárodní pravomoci/příslušnosti dle Nařízení Brusel Ibis musí být vysoce předvídatelná. Obecně je příslušnost soudů založena na místě bydliště žalovaného dle článku 4. Ustanovení týkající se alternativní příslušnosti jsou pouze výjimkou k tomuto obecnému pravidlu. Neúměrné rozšiřování aplikace článku 7 odst. 1 písm. b) by bylo v rozporu s cíli a účelem pravidel o příslušnosti v Nařízení Brusel Ibis.

Soudní dvůr se zatím námi naznačenou situací (více míst dodání ve více členských státech) výslovně nezabýval. Je možné *de lege ferenda* navrhnout několik řešení. V souladu s jednotným výkladem a judikaturou Soudního dvora ve věci *C-386/05 Color Drack* by bylo možné i zde vycházet z kritéria hlavního místa dodání. Problém nastává v situaci, kdy není možné určit hlavní místo dodání. Pokud by měl žalobce možnost sudiště si vybírat na základě vlastního uvážení, došlo by tím k jeho

⁴⁹⁸ GRUSIC op. cit., s. 5.

⁴⁹⁹ Bod 38 rozhodnutí ve věci *C-386/05 Color Drack*.

⁵⁰⁰ Bod 40 rozhodnutí ve věci *C-386/05 Color Drack*; bod 35 rozhodnutí ve věci *C-204/08 Rebder*; bod 31 rozhodnutí ve věci *C-19/09 Wood Floor*.

⁵⁰¹ Bod 42 rozhodnutí ve věci *C-386/05 Color Drack*.

⁵⁰² Stejně GRUSIC op. cit., s. 6.

zvýhodnění na úkor strany žalované a neudržitelnému rozšíření aplikace článku 7 odst. 1 písm. b). Je možné navrhnout několik řešení:⁵⁰³

- a) Opřít se o tzv. mozaikový přístup, který Soudní dvůr zavedl pro žaloby dle článku 7 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis (*C-68/93 Shevill*),⁵⁰⁴ a jím stanovenou možnost v každém místě dodání uplatnit pouze nároky z příslušné dodávky. Takový přístup by ovšem nemusel být vhodný za situace, kdy některá ze smluvních stran uplatňuje nároky vyplývající z více dílčích dodávek. V takovém případě by nebyl naplněn požadavek právní jistoty a předvídatelnosti.
- b) Bylo by možné uvažovat o postupu, kdy každá dílčí dodávka zakládá příslušnost pro jakýkoliv nárok ze smlouvy. Tímto postupem by byla založena místní příslušnost soudu členského státu, nikoliv mezinárodní pravomoc jeho soudů jako takových. Tento postup je ovšem v souladu s cíli Nařízení Brusel Ibis vhodný pouze tehdy, pokud dodávky míří jen do jednoho členského státu.
- c) Vytvoření fikce místa dodání, například v podobě místa podnikání nebo místa sídla některé ze smluvních stran.⁵⁰⁵
- d) Neaplikovat speciální pravidlo článku 7 odst. 1 písm. b) a vrátit se do obecného pravidla v článku 7 odst. 1 písm. a). Takové řešení by na jedné straně jistě bylo v souladu s požadavkem právní jistoty a předvídatelnosti, na straně druhé by omezilo využití speciálního pravidla v článku 7 odst. 1 písm. b) Nařízení Brusel Ibis.

Analýza pojmu místo poskytnutí služby dle článku 7 odst. 1 písm. b) Nařízení Brusel Ibis

Místo poskytnutí služby je interpretováno jako místo, kde poskytovatel vykonává činnost ve prospěch druhé osoby a kde tato osoba získává výsledek této činnosti.⁵⁰⁶

Také v případě smluv o poskytnutí služeb a určení místa jejich poskytnutí je nutné vycházet primárně z ujednání stran ve smlouvě. Tento závěr je možné opřít

⁵⁰³ MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 145 a násled.

⁵⁰⁴ Rozsudek Soudního dvora ze dne 7. března 1995, Fiona Shevill, Ixora Trading Inc., Chequepoint SARL a Chequepoint International Ltd vs. Presse Alliance SA, věc C-68/93. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad publikace Evropské unie [citováno 28. 1. 2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>.

⁵⁰⁵ Toto řešení použil Soudní dvůr v případě smlouvy o poskytování služeb. Není však jisté, zda by bylo vhodné takovou interpretaci použít i pro případ smluv o dodávce zboží.

⁵⁰⁶ MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 144 – 145.

o text ustanovení, který upravuje: „*místo na území členského státu, kde služby podle smlouvy byly nebo měly být poskytnuty*.“ Bylo-li **místo poskytnutí služby stanoveno ve smlouvě**, bude tímto místem ono smluvené místo poskytnutí služby

Stejně jako u místa dodání lze článek 7 odst. 1 písm. b) použít, i když ve smlouvě není místo poskytnutí služby výslovně stanoveno.⁵⁰⁷

Pokud **místo poskytnutí služby bylo sjednáno ve smlouvě, a služba poskytnuta nebyla**, příslušnost soudů bude založena na základě smluvně sjednaného místa poskytnutí služby.⁵⁰⁸

Bylo-li **místo poskytnutí služby sjednáno ve smlouvě, ale služba byla poskytnuta v jiném místě**, bylo by podle našeho názoru možné postupovat obdobně jako v případě místa dodání. Tato situace zatím nebyla Soudním dvorem výslovně řešena.

Jiné řešení by vyžadovala situace, kdy ve **smlouvě místo poskytnutí služby nebylo sjednáno a služba byla na základě smlouvy poskytnuta**. Z logiky věci a judikatury Soudního dvora by bylo možné se podle našeho názoru opřít o řešení, kdy oním rozhodným místem bude místo skutečného poskytnutí služby (*C-19/09 Wood Floor*). Místo poskytnutí služby je místo, kde poskytovatel služby vykonává činnost ve prospěch jiné osoby a kde tato osoba (objednatel) získává výsledek činnosti. Jak již bylo uvedeno výše, je rozhodné místo dokončení služby, resp. místo získání výsledku služby objednatel.

Nabízí se otázka, jak postupovat v případě, kdy se **místo vykonávání služby a místo výsledku služby nacházejí v různých státech**. Pro řešení této situace je možné podle komentáře k Nařízení Brusel I vyjít z textu článku 7 odst. 1 písm. b), který používá spojení „*kde služby byly nebo měly být poskytovány*“. Místo, kde byl výsledek služby získán objednatel, místo dokončení služby. Tato interpretace odpovídá analogicky dodání zboží. Dále by bylo možné se opřít o různé jazykové verze Nařízení Brusel Ibis, které hovoří o poskytnutí služby, a nikoliv výkonu samotné činnosti.⁵⁰⁹

⁵⁰⁷ MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 144 – 145.

⁵⁰⁸ MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 144 – 145.

⁵⁰⁹ MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 144.

Stejně jako v případě dodání zboží, i u poskytování služeb může dojít k situaci, kdy budou **služby poskytovány na více místech**. I tady můžeme tento problém systematicky rozdělit na dvě možnosti:

1. služby jsou poskytovány na více místech v jednom členském státě,
2. služby jsou poskytovány na více místech ve více členských státech.

V prvním případě **poskytování služeb na více místech v rámci jednoho členského státu** je možné vyjít z pravidel, která byla Soudním dvorem vytvořena v rámci rozhodnutí věci *C-386/05 Color Drack*. Kromě toho je možné se opřít o rozhodnutí Soudního dvora ve věci *C-204/08 Rehder* a jeho interpretaci, podle které „*pravidla o zvláštní příslušnosti stanovená [...] v oblasti smluv o prodeji zboží a poskytování služeb totiž mají stejnou genezi, sledují stejný cíl a zaujímají stejné místo v systému stanoveném tímto nařízením*“.⁵¹⁰ Budeme-li vycházet z rozhodnutí *C-386/05 Color Drack*, místo poskytnutí služby podle článku 7 odst. 1 písm. b) se určí primárně jako hlavní místo poskytnutí služby. Toto místo bude určeno na základě ekonomických (hospodářských) kritérií. Pokud by hlavní místo poskytnutí služby nebylo možné určit, tímto místem bude místo poskytnutí služby dle volby žalující strany.⁵¹¹ Stejně tak rozhodl Soudní dvůr ve věci *C-204/08 Rehder*: „*V důsledku toho v případě více míst poskytování služeb v několika členských státech je třeba rovněž najít místo, které zajišťuje nejužší vztah mezi dotčenou smlouvou a příslušným soudem, zejména místo, kde podle této smlouvy musí docházet k hlavnímu poskytování služeb*“.⁵¹²

Typickým případem u druhé námi naznačené situace, **kdy služby jsou poskytovány na více místech ve více členských státech**, jsou smlouvy přepravní a smlouvy o obchodním zastoupení. Právě těmito dvěma smluvními typy, resp. místem plnění služby v jejich případě, se zabýval Soudní dvůr v rozhodnutích *C-204/08 Rehder* a *C-19/09 Wood Floor*.

⁵¹⁰ Rozsudek Soudního dvora (čtvrtého senátu) ze dne 9. července 2009, Peter Rehder vs. Air Baltic Corporation, věc C-204/08. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad publikace Evropské unie [citováno 20. 12. 2012]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>, bod 36.

⁵¹¹ MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 145 – 147.

⁵¹² Bod 38 rozhodnutí ve věci *C-204/08 Rehder*.

Soudní dvůr v rozhodnutí *C-204/08 Rebder* vytvořil autonomní definici pojmu místa hlavního poskytování služeb v případě letecké přepravy.⁵¹³

V rozhodnutí *C-19/09 Wood Floor* Soudní dvůr stanovil dvě kritéria, která určí místo hlavního poskytnutí služeb pro smlouvy o obchodním zastoupení.⁵¹⁴

V obou dvou případech Soudní dvůr konstatoval, že článek 7 odst. 1 písm. b) je možné použít i v případech, kdy jsou služby poskytovány ve více členských státech. V takovém případě je místem poskytnutí služeb **místo hlavního poskytování služeb**.⁵¹⁵

Místo hlavního poskytování služby musí být nejdříve odvozeno z ujednání stran ve smlouvě. V případě smlouvy o obchodním zastoupení, „*pokud místo hlavního poskytování služeb není možné určit ze smlouvy, avšak obchodní zástupce již tyto služby poskytl, je potřeba podpůrně zohlednit místo, kde skutečně převážně vyvíjel svou činnost při výkonu smlouvy za podmínky, že poskytování služeb na uvedeném místě není v rozporu s vůlí smluvních stran, tak jak vyplývá z ustanovení smlouvy. Za tímto účelem lze přiblížnout ke skutkovým okolnostem věci, zejména ke času strávenému na těchto místech a významu zde vykonávané činnosti*“ (body 38 a 40 rozhodnutí ve věci *C-19/09 Wood Floor*). Pokud nelze místo hlavního poskytování služeb určit ani tímto způsobem, je jím místo, kde má obchodní zástupce bydliště (bod 42 rozhodnutí ve věci *C-19/09 Wood Floor*).

Rozhodnutí ve věci *C-204/08 Rebder* a *C-19/09 Wood Floor* se týkala dvou specifických smluvních typů a situací. Je otázkou, nakolik je rozhodnutí *C-204/08 Rebder* aplikovatelné na jiné typy přepravy kromě přepravy letecké. U rozhodnutí *C-19/09 Wood Floor* se lze podle našeho názoru domnívat, že by mohlo být použitelné i pro případy jiných služeb.

Jak bylo uvedeno výše, stěžejním bodem pro aplikaci článku 7 odst. 1 písm. b) Nařízení Brusel Ibis v případě více míst plnění je rozhodující hlavní místo dodání,

⁵¹³ Dle bodu 42 rozhodnutí ve věci *C-204/08 Rebder*: „*K tomu je však třeba uvést, že na rozdíl od dodání zboží do různých míst, která pro účely určení hlavního dodání zboží podle hospodářských kritérií představují odlišné a kvantifikované operace, představuje letecká doprava, již z důvodu své povahy, služby poskytované nedělitelným a jednotným způsobem, a to z místa odletu do místa přeletu letadla, takže v takových případech není možné na základě hospodářského kritéria rozlišit určitou část poskytování služby, která by předspatovala hlavní plnění, jež bylo poskytnuto ke konkrétním místě.*“

⁵¹⁴ MAGNÚŠ, MANKOWSKI op. cit., s. 147 – 148.

⁵¹⁵ Dle bodu 38 rozhodnutí ve věci *C-204/08 Rebder*: „*V důsledku toho v případě více míst poskytování služeb v několika členských státech je třeba rovněž najít místo, které zajišťuje nejúžší vztah mezi dotčenou smlouvou a příslušným soudem, zejména místo, kde podle této smlouvy musí docházet ke hlavnímu poskytování služeb.*“

resp. hlavní místo poskytnutí služeb. Toto bude určeno na základě hospodářských kritérií. Soudní dvůr však již nevymezil, co se těmito hospodářskými kritérii myslí a k jakému okamžiku budou zkoumány (to bude případ především dlouhodobých smluvních vztahů).⁵¹⁶

K přístupu Soudního dvora se vyjádřil kriticky i Generální advokát ve svém posudku k rozhodnutí ve věci *C-386/05 Color Drack*: „[...] mělo by to za důsledek opětovné zavedení složitých kritérií do systému příslušnosti podle volby, pokud předmět sporu tvoří smlouva nebo nároky ze smlouvy, stanoveného nařízením č. 44/2001, kterážto kritéria chtěl zákonodárce Společenství zjevně opustit. Pro smluvní strany by totiž bylo velmi obtížné jednoznačně určit, odkdy je určité dodání hlavním. Takováto kvalifikace by znovu závisela na upřesněních, která by mohla přinést pouze judikatura.”⁵¹⁷

Pokud nelze místo hlavního závazku určit na základě hospodářských kritérií, může žalující zahájit řízení v místě podle své volby (*C-386/05 Color Drack* a *C-204/08 Rehder*). V případě, kdy není možné určit hlavní místo poskytnutí služby pro smlouvu s obchodním zástupcem, je tímto místem hlavního poskytnutí služby místo bydliště obchodního zástupce (*C-19/09 Wood Floor*).⁵¹⁸

Ačkoliv článek 7 odst. 1 písm. b) Nařízení Brusel Ibis a judikatura k němu vyjasnila některé sporné otázky, několik jich ještě stále zůstává. *Grusic* uvádí dva typické příklady: „*For example, a contract may provide that the goods will be delivered to countries A and B and the economic criteria may point to country A as the principal place of delivery. If the claimant's claim relates only to the delivery in country B, it is uncertain whether the claimant is obliged to sue in country A. Similarly, when the contract provides for delivery in countries A and B and there is no principal place of performance, it is uncertain whether the claimant, who limits his claim to delivery in country B, may bring proceedings both in country A and country B.*”⁵¹⁹

Podle názoru autorky publikace by bylo možné se dokonce domnívat, že pro ono určení hlavního místa dodání, resp. hlavního místa poskytnutí služeb, ačkoliv se jedná o autonomní pojmy, by v konečném důsledku a z praktických důvodů bylo nutné opravdu aplikovat národní právo určené na základě norem mezinárodního práva soukromého.

⁵¹⁶ GRUSIC op. cit., s. 16.

⁵¹⁷ Bod 125 Posudku Generálního advokáta ve věci *C-386/05 Color Drack*.

⁵¹⁸ GRUSIC op. cit., s. 16.

⁵¹⁹ GRUSIC op. cit., s. 17.

3.9.5 Analýza článku 7 odst. 1 písm. a) Nařízení Brusel Ibis

Jak vyplývá z článku 7 odst. 1 písm. c) Nařízení Brusel Ibis, nepoužije-li se článek 7 odst. 1 písm. b), použije se článek 7 odst. 1 písm. a).

Článek 7 odst. 1 písm. a) můžeme považovat za *lex generalis* k článku 7 odst. 1 písm. b).⁵²⁰ Ustanovení písm. a) se použije v případech, kdy⁵²¹

1. smlouva nebude kvalifikována ani jako smlouva o dodání zboží, ani jako smlouva o poskytnutí služeb, ani se nebude jednat o smlouvu smíšenou;
2. bude se sice jednat o tyto dva smluvní typy, ale písm. b) se nebude moci aplikovat. Jako příklad takové situace by bylo možné uvést nesplnění územní působnosti—místo dodání nebo místo poskytnutí služby se nebude nacházet na území členského státu EU.

Jak bylo uvedeno výše, Soudní dvůr interpretuje tyto dva smluvní typy poměrně široce. Většina smluv a jejich procesní režim bude podléhat článku 7 odst. 1 písm. b). Aplikace článku 7 odst. 1 písm. a) bude proto spíše výjimečná.

Pro účely aplikace článku 7 odst. 1 písm. a) je nutné:

1. určit závazek, o který se jedná, resp. rozhodný závazek; a
2. určit místo plnění ze smlouvy.

Vymezení pojmu závazek, který se jedná

Závazek, o který se jedná, a jeho identifikace, je dalším aplikačním předpokladem článku 7 odst. 1 písm. a) Nařízení Brusel Ibis. Nemůže se jednat o jakoukoliv povinnost vyplývající ze smlouvy, ale pouze o takovou, která tvoří základ řízení. Tedy povinnost, která odpovídá právu, kterého se žalující strana domáhá žalobou (pokud se bude žalující domáhat náhrady škody, bude rozhodující ta povinnost, kterou porušil (*14/76 De Bloos*)).^{522 523}

Soudní dvůr se ve svých rozhodnutích musel vypořádat s otázkou, kdy **z jedné smlouvy vyplývá více povinností** (například žalobce založil svůj nárok

⁵²⁰ MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 100.

⁵²¹ MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 151 a násled.

⁵²² Rozsudek Soudního dvora ze dne 6. října 1976, A. De Bloos, SPRL v Société en commandite par actions Bouyer, věc 14/76. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad publikace Evropské unie [citováno 29. 12. 2012]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>. Toto rozhodnutí vytvořilo tzv. "pravidlo de Bloos," které vychází z článku 5 odst. 1 písm. c) Nařízení Brusel I. Pro určení místa plnění se vychází z konkrétního sporného závazku. In: PAUKNEROVÁ op. cit., s. 139.

⁵²³ MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 153 a násled.

na porušení více než jedné povinnosti z téže smlouvy a každá povinnost je splnitelná v jiném státě).⁵²⁴ Pro účely článku 7 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis se pod pojmem „závazkem, o který se jedná“, rozumí závazek, který tvoří základ řízení. Pokud žalující založil svůj nárok na porušení více než jedné povinnosti z téže smlouvy a každá tato povinnost je splnitelná v jiném členském státě, je rozhodující tzv. **hlavní povinnost** (*266/85 Shenavai*).⁵²⁵ Soudy členských států jsou povinny vycházet z pravidla *accessorium sequir principale*. Termín hlavní povinnost je nutné chápat jako nejdůležitější ústřední povinnost. Nejedná se nutně o povinnost, která byla porušena jako první.⁵²⁶

Problém nastane v případě, kdy **není možné určit hlavní povinnost**. Například tam, kde se spor týká více povinností z téže smlouvy, každá má být plněna v jiném členském státě, a žádná z nich není hlavní vůči ostatním. V tomto případě z rozhodnutí Soudního dvora vyplývá, že soud jednoho členského státu není oprávněn projednat celou žalobu založenou na více rovnocenných povinnostech plněných v různých členských státech (*C-420/97 Leathertex*).⁵²⁷ Soudy příslušných členských států projednají žalobu na tu část povinnosti, která je plněna na jejich území.⁵²⁸

Na jedné straně je možné pochopit tento přístup, který jistě odpovídá principu suverenity a teritoriality ovládající mezinárodní právo procesní. Na druhé straně by efektivnímu výkonu spravedlnosti napomohlo, pokud by o těchto povinnostech rozhodoval soud jen jednoho členského státu.⁵²⁹ V opačném případě se zvyšuje riziko vydání dvou rozhodnutí, která si vzájemně odporují. Jak však uvádí *Drličková*, Soudní dvůr tím chtěl zřejmě zdůraznit pozici soudů států, kde má žalovaný

⁵²⁴ MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 156.

⁵²⁵ Rozsudek Soudního dvora ze dne 15. ledna 1987 Shenavai proti K. Kreischer, věc 266/85. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad publikace Evropské unie [citováno 28. 12. 2012]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>

⁵²⁶ KAYE, Peter. *Law of the European Judgment Convention. Volume Two*. Chichester: Barry Rose, 1999. 670 – 1518 s. ISBN 1902681061. S. 955 – 956.

⁵²⁷ Rozsudek Soudního dvora ze dne 5. října 1999, Leathertex Divisone Sintetici SpA v Bodetex BVBA, věc C-420/97. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad publikace Evropské unie [citováno 28. 12. 2012]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>

⁵²⁸ MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 153 – 154.

⁵²⁹ Dalo by se uvažovat o sloučení žalob. Nařízení Brusel I však obsahuje pouze pravidla týkající se vzájemných žalob v článku 6. Situaci, kdy je u více soudů zahájeno řízení mezi týmiž stranami v téže věci obsahuje článek 27.

bydliště, a omezit tím možnost aplikace článku 7 odst. 1 písm. a). Strana žalující bude pravděpodobně chtít pojednat všechny uplatněné nároky u jednoho soudu. Tím bude nucena podat žalobu u soudu ve státě bydliště žalovaného.⁵³⁰

V případě, že se závazek vyplývající ze smlouvy týká povinnosti zdržet se určitého jednání (například exkluzivita jednání), nelze alternativní pravomoc použít. Výkon takové povinnosti není teritoriálně omezen, strana je povinna nejednat všude tam, kde jí to není povoleno. S ohledem na právní jistotu a předvídatelnost není možné dovolit, aby k projednání této věci byly pravomocné soudy kdekoliv po celém světě.⁵³¹ Článek 7 odst. 1 písm. a) není v tomto případě na základě rozhodnutí ve věci *C-256/00 Besix* aplikovatelný a je nutné se vrátit k obecné příslušnosti dle článku 4.⁵³²

Pojem místo plnění

Pro nalezení příslušného soudu je nutné určit místo plnění závazku, o který se jedná. Dle rozhodnutí Soudního dvora je interpretace termínu „místo plnění“ dle článku 7 odst. 1 písm. a) výjimkou z autonomního výkladu. Tento pojem je nutné vykládat v souladu s národním právem určeným na základě norem mezinárodního práva soukromého.⁵³³ Soudy členských států musí posoudit, zda se místo plnění nachází v oblasti jejich příslušnosti. Tento přístup odůvodnil Soudní dvůr rozdíly mezi jednotlivými národními právními řády a nedostatečným stupněm unifikace hmotného práva.⁵³⁴ Určení místa plnění smluvní povinnosti závisí na celkovém kontextu smlouvy. Toto je dnes již do jisté míry překonáno existencí Nařízení Řím I, které sjednotilo kolizní normy pro smluvní závazkové vztahy.⁵³⁵

⁵³⁰ DRLIČKOVÁ (roz. SVOBODOVÁ), Klára. *Konkurence obecné a alternativní pravomoci podle Nařízení Brusel I (ve srovnání s Luganskou úmluvou)* [on-line]. 2008 [citováno 30. 12. 2012]. Rigorózní práce. Masarykova univerzita. Právnická fakulta. Dostupné z: https://is.muni.cz/auth/th/61143/pravf_r/. s. 77.

⁵³¹ MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 155 – 156.

⁵³² Rozsudek Soudního dvora ze dne 19. února 2002, *Besix SA v Wasserreinigung*, věc C-256/00. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad publikace Evropské unie [citováno 28. 12. 2012]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>

⁵³³ MAGNUS, MANKOWSKI, op. cit., s. 156 a násl. Rozsudek Soudního dvora ze dne 6. října 1976, *Industrie Tessili Italiana Como v Dunlop AG*, věc 12/76. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad publikace Evropské unie [citováno 31. 12. 2012]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>. ROZEHNALOVÁ, TÝČ op. cit., s. 205.

⁵³⁴ MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 156.

⁵³⁵ MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 159.

V souladu s principem autonomie vůle si strany mohou **ve smlouvě určit místo plnění závazku**, o který se jedná.⁵³⁶ Dohoda stran o určení místa plnění má přednost před určováním místa plnění podle článku 7 odst. 1 písm. a).⁵³⁷ Tato dohoda vylučuje také aplikaci článku 7 odst. 1 písm. b), což je možné opřít o text ustanovení článku 7 odst. 1 písm. b) „*pokud nebylo dohodnuto jinak*.“ Platnost dohody stran o místě plnění se určuje podle práva rozhodného určeného na základě norem mezinárodního práva soukromého (*C-129/83 Zelger*).⁵³⁸ Forma dohody o místě plnění není rozhodující, relevantní je místo plnění, nikoliv dohoda o místě plnění.⁵³⁹

Autonomie vůle stran pro určení místa plnění má své limity. Strany nemohou určit takové místo plnění, které nemá žádný vztah ke smlouvě (tzv. abstraktní místo plnění), kdy jediným účelem takové dohody je založit příslušnost konkrétního soudu. Taková dohoda o místu plnění je prorogační dohodou a spadá proto do působnosti článku 25 Nařízení Brusel Ibis (*C-106/95 MSG*).^{540 541}

Strany si mohou dohodnout místo plnění, které je odlišné od místa určeného na základě rozhodného práva. Místo plnění však musí být spjato se skutečnou realitou smlouvy.⁵⁴²

3.9.6 Vliv elektronizace na alternativní pravidla pro založení příslušnosti dle článku 7 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis⁵⁴³

3.9.6.1 Úvod

Smlouvy mezi obchodníky tvoří základ mezinárodního obchodu. V kapitole 1. 2. 2 byl tento typ smluv označen jako business-to-business, neboli B2B smlouvy.

⁵³⁶ MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 162.

⁵³⁷ MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 163.

⁵³⁸ Rozsudek Soudního dvora (čtvrtého senátu) ze dne 7. června 1984, Siegfried Zelger vs. Sebastian Salinitri, věc 129/83. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad publikace Evropské unie [citováno 28. 12. 2012]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>

⁵³⁹ ROZEHNALOVÁ, TÝČ op. cit., s. 205.

⁵⁴⁰ Rozsudek Soudního dvora (šestého senátu) ze dne 20. února 1997, Mainschiffahrts Genossenschaft eG (MSG) v Les Gravières Rhénanes SARL, věc C-106/95. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad publikace Evropské unie [citováno 31. 12. 2012]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>

⁵⁴¹ MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 163.

⁵⁴² MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 164.

⁵⁴³ Tato kapitola byla zpracována s využitím článku autorky KYSELOVSKÁ (2012) op. cit.

Objem obchodních transakcí mezi obchodníky prostřednictvím počítačových sítí a internetu neustále narůstá.⁵⁴⁴

Jak již bylo uvedeno, smlouvy mohou být nejen uzavírány on-line, ale také plněny on-line. Je proto otázkou, zda pro určení příslušného soudu pro řešení sporů z takovýchto smluv je možné použít alternativní pravidla příslušnosti stanovené v článku 7 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis.

Již na konci 90. let bylo na půdě UNCITRAL řečeno: „...for on-line contracts in general, in the matter of jurisdiction and applicable law, if the performance of the relevant obligation takes place off-line, the existing rules of private international law referring to the place of performance remain relevant. If the performance takes place on-line, the place of performance is not appropriate as a connecting factor. In that case, the relevant connecting factors are the location of each of the parties involved.“⁶⁴⁵

3.9.6.2 Limity zkoumání

Na úvod následující analýzy je korektní sdělit jisté limity zkoumání. V oblasti B2B smluv, procesních předpisů (především Nařízení Brusel Ibis) a pravidel pro založení mezinárodní pravomoci (příslušnosti) dle kritéria místa plnění/místa dodání/místa poskytnutí služeb neexistuje příliš rozsáhlý počet zdrojů. V řadě publikací lze nalézt pouze obecné přístupy k založení mezinárodní pravomoci (příslušnosti) soudů v těchto sporech.⁵⁴⁶ Jak již bylo uvedeno, většina tuzemské i zahraniční literatury se věnuje především on-line spotřebitelským smlouvám a řešení sporů z nich vznikajících.⁵⁴⁷

⁵⁴⁴ Ke statistikám elektronického obchodu srov. například údaje Evropské komise a Eurostatu. Dostupné z: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/E-commerce_statistics. Stránka navštívena dne 14. 2. 2013.

⁵⁴⁵ UNCITRAL Model Law on Electronic Commerce (1996) with Guide to Enactment with additional article 5 bis as adopted in 1998 [on-line]. UNCITRAL [citováno 30. 12. 2012]. Dostupné z: http://www.uncitral.org/uncitral/uncitral_texts/electronic_commerce/1996Model.html

⁵⁴⁶ K tomu srov. například HÖRNLE op. cit., s. 19 – 47.

⁵⁴⁷ Ze zdrojů využitých v této publikaci srov. například GILLIES op. cit.; EDWARDS, WAELE op. cit., s. 89 a násl.; HÖRNLE op. cit., s. 74 až 90; KYSELOVSKÁ (2011)b op. cit.; KYSELOVSKÁ (2011)c op. cit. a další.

V této publikace je proto využit komentář k Nařízení Brusel Ibis,⁵⁴⁸ který se těmito otázkami na některých místech věnuje, a několika dalších zdrojů.⁵⁴⁹ Z tohoto důvodu je tato kapitola spíše teoretická, obsahující řadu hypotéz a hypotetických příkladů

Analýzu neusnadňuje ani fakt, že nemůže být podpořena judikaturou soudů (pro Nařízení Brusel Ibis rozhodnutími Soudního dvora). Soudní dvůr se zatím k určení příslušnosti na základě článku 7 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis v případě elektronického plnění/dodání zboží/poskytnutí služeb nevyjádřil, resp. zatím nebyla položena předběžná otázka v podobné záležitosti.

Lze namítnout, zda právě nedostatek soudních rozhodnutí není signifikantní. Absence judikatury k článku 7 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis v případě sporů ze smluv v rámci on-line obchodování a nakupování by mohlo být vnímáno z několika pohledů:

1. Mezi obchodníky nedochází ke sporům. Tento pohled nemůže být považován za zcela správný. S růstem přeshraničních styků a uzavírání smluv dochází ke zvyšování počtu sporů.
2. Mezi obchodníky dochází ke sporům, ale tyto jsou řešeny mimosoudní cestou. Možným řešením sporů je například mediace nebo conciliace, která je založena na dobrovolnosti stran. Tento způsob řešení sporů je rozvinut především ve Spojených státech.⁵⁵⁰ V případě on-line obchodování přichází do úvahy on-line způsoby řešení sporů, například tzv. *on-line dispute resolutions*, on-line mediace apod.⁵⁵¹
3. Spory mezi obchodníky jsou řešeny cestou mezinárodního rozhodčího řízení (mezinárodní obchodní arbitráže). Rozhodčí řízení je většinou neveřejné a rozhodčí nálezy nejsou zveřejňovány.⁵⁵² Pro on-line obchodování pak můžeme zmínit on-line rozhodčí řízení.⁵⁵³

⁵⁴⁸ MAGNUS, MANKOWSKI op. cit.

⁵⁴⁹ Především SVANTESSON (2012)a op. cit.; WANG (2008) op. cit.; WANG (2010) op. cit.; WANG (2011) op. cit. a další.

⁵⁵⁰ K tzv. alternativním způsobům řešení sporů srov. například ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Mezinárodní právo obchodní. II díl. Řešení sporů: Alternativní způsoby řešení sporů, mezinárodní obchodní arbitráž, některé otázky řízení před soudy*. 2. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 1999. 181 s. ISBN 802-102-0-415; ROZEHNALOVÁ (2010) op. cit., s. 17 – 40; HÖRNLE op. cit., s. 47 – 73.

⁵⁵¹ K tomu srov. například HÖRNLE op. cit., s. 74 – 90; WANG (2010)a op. cit., s. 51 – 164.

⁵⁵² K problematice rozhodčího řízení srov. například ROZEHNALOVÁ (2008) op. cit.

⁵⁵³ K tomu srov. například HÖRNLE op. cit., s. 91 a násl.; KYSELOVSKÁ (2011)a op. cit.; KYSELOVSKÁ (2012) op. cit. a další.

4. Ve smlouvách mezi obchodníky jsou sjednávány prorogační doložky ve prospěch konkrétních soudů. V takovém případě by se mohl (za splnění jeho aplikačních předpokladů) použít článek 25 Nařízení Brusel Ibis a problém s určením místa plnění/dodání/poskytnutí služby z procesního hlediska nenastává (k otázce ujednání o příslušnosti srov. kapitolu 3.11).
5. Ve smlouvě mezi dvěma podnikateli je výslovně sjednáno místo dodání nebo místo poskytnutí služby. V takovém případě k problému opět nedochází.

Jak je z provedeného rozlišení patrné, pro účely tohoto výkladu budou zajímavé situace, kdy ani jeden z výše uvedených bodů není splněn.

3.9.6.3 Předpoklady aplikace článku 7 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis

Jak bylo uvedeno výše, pro účely aplikace článku 7 odst. 1 je nutné nejdříve kvalifikovat, o jaký **smluvní typ** se jedná. Podle této kvalifikace je smlouva podřazena buď pod ustanovení článku 7 odst. 1 písm. a) nebo písm. b) Nařízení Brusel Ibis.

Kritériem pro založení příslušnosti soudů podle článku 7 odst. 1 písm. b) v případě kupní smlouvy je místo dodání; pro smlouvy o poskytnutí služeb místo, kde služby měly být poskytnuty. Kritériem pro „jiné“ smlouvy dle článku 7 odst. 1 písm. a) je místo plnění. V podrobnostech viz výklad provedený v předchozí podkapitole.

Nejčastějšími smluvními typy jsou smlouva kupní a smlouva o poskytnutí služeb. Většina smluvních typů bude spadat do rozsahu článku 7 odst. 1 písm. b) Nařízení Brusel Ibis.

Dále budeme pro účely našeho výkladu rozlišovat, na **jaký typ zboží nebo služeb** byla smlouva uzavřena. Zda se jedná o kupní smlouvu na „hmotné“ nebo „digitální“ zboží, resp. smlouvu o poskytnutí „hmotných“ nebo „digitálních“ služeb. Toto rozlišení je vhodné pro zhodnocení možnosti a způsobu aplikace zkoumaného ustanovení.⁵⁵⁴

Jak již bylo uvedeno v předchozím výkladu, zboží je zpravidla v podobě hmotné, movité věci. Zbožím ve smyslu smlouvy o koupi zboží může být i věc nehmotná, například elektronická kniha, on-line článek nebo časopis, softwarový program. Software je považován za zboží ve smyslu článku 2 Vídeňské úmluvy (viz také předcházející výklad).

⁵⁵⁴ WANG (2010) op. cit., s. 52.

Službou ve smyslu smlouvy o poskytnutí služeb může být nabídka internetového připojení, vytvoření a správa webových stránek apod. Dalším příkladem služby může být vytvoření počítačového programu dle specifikací objednatele. Jak uvádí *Wang*,⁵⁵⁵ dlouhodobé a komplexní smlouvy na vytvoření a/nebo správu software se mohou skládat z řady dílčích smluv nebo dílčích kroků, které jsou plněny v určitých časových lhůtách. Tyto jednotlivé postupné kroky mohou být placeny na základě splátek po splnění stanoveného zadání.

U některého typu (například *dodávky na míru šitých softwarových balíčků*), **nemusi být zřejmé, zda se jedná o smlouvu o koupi zboží nebo o smlouvu o poskytnutí služeb.**⁵⁵⁶ Jako další příklad bychom mohli uvést situaci: *Podnikatel z Velké Británie si u české IT společnosti z důvodů výrazně nižší ceny objedná vytvoření určitého produktu pro svého zákazníka (japonskou obchodní společnost). Česká společnost produkt vytvoří a v digitální podobě zašle přímo japonskému zákazníkovi (produkt je zaslán/stažen elektronicky, nedochází k předání na pevném nosiči). Společnost z Velké Británie za produkt nezaplatila. Jedná se v tomto případě o smlouvu na poskytnutí služby nebo o smlouvu o dílo? Dalo by se říci, že by se mohlo jednat spíše o smlouvu o dílo. Závazek k placení v tomto případě je možné oddělit dodání zboží. Česká společnost by mohla žalovat na zaplacení dlužné částky žalovat podle článku 4 v místě bydliště žalovaného (ve Velké Británii) nebo podle článku 7 odst. 1 písm. a) v místě plnění závazku, což by bylo v České republice.*

Pro **smlouvu o dodání zboží** můžeme dále rozlišit následující situace:

1. Kupní smlouva uzavřena tradičně/off-line, předmětem je hmotná věc, která bude doručena fyzicky. *Například koupě počítačového hardware v kamenné prodejně.* Je-li uzavřena smlouva na zboží, které bude doručeno fyzicky, nevzniká problém. Je možné využít interpretaci článku 7 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis, která byla provedena výše, interpretaci Soudního dvora a jeho judikaturu, a ustanovení aplikovat v jeho souladu. Tento příklad nečiní problémy, v této části jej uvádíme spíše s ohledem na systematiku výkladu.
2. Kupní smlouva uzavřena tradičně/off-line, předmětem je nehmotná věc. *Jako příklad lze uvést koupi počítačového software v kamenné prodejně.* Tato situace opět z hlediska článku 7 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis nemusí činit problém.

⁵⁵⁵ WANG (2011) op. cit., s. 52

⁵⁵⁶ KOHL (2007) op. cit., s.36.

3. Kupní smlouva uzavřena elektronicky prostřednictvím webových stránek, předmětem je hmotná věc, která bude doručena fyzicky. *Jako příklad lze uvést nákup materiálu v zahraničním e-shopu. I v tomto případě elektronizace nemá per se zásadní vliv na aplikaci článku 7 odst. 1 Nařízení Brusel I.*
4. Kupní smlouva uzavřena elektronicky, předmětem je nehmotná věc, která bude doručena elektronicky. *Příkladem může být koupě počítačového programu, který je po zaplacení stažen do počítače kupujícího. Tato situace již může přinést zajímavé otázky. Z hlediska elektronizace je to především mnohost míst plnění. Není-li výslovně sjednáno místo plnění ve smlouvě, těchto míst může být více.*

Pro **smlouvu o poskytnutí služeb** lze uvést podobné možnosti:

1. Smlouva o poskytnutí služeb je uzavřena tradičně/off-line, předmětem je fyzické poskytnutí služeb. *Jako příklad lze uvést provádění marketingu ve vybrané zemi. Tento případ opět v rámci výkladu vlivu elektronizace není zajímavý. Je možné odkázat na výklad provedený v předchozí kapitole.*
2. Smlouva o poskytnutí služeb je uzavřena tradičně/off-line, předmětem je služba v nehmotné podobě. *Jako příklad lze uvést vytvoření bannerové reklamy pro webové stránky obchodníka.*
3. Smlouva o poskytnutí služeb je uzavřena elektronicky, předmětem je „fyzické“ poskytnutí služby. *Například elektronická objednávka provádění reklamy a marketingu ve vybrané zemi (prostřednictvím internetu, rádia, televize, letáku, předváděcích akcí apod.).*
4. Smlouva o poskytnutí služeb je uzavřena elektronicky, předmětem je poskytnutí služby v nehmotné podobě. *Například elektronická objednávka na vytvoření webových stránek obchodníka, které budou dále spravovány jejich tvůrcem; zajištění nebo zprostředkování přístupu na internet; provádění reklamy prostřednictvím webových stránek,⁵⁵⁷ zřízení přístupu do odborné elektronické databáze apod.*

Je zřejmé, že poskytovatel služby vykonává svou činnost v místě, kde se nachází jeho zaměstnanci nebo kde se nachází jeho technické zázemí. Jak uvádí komentář k Nařízení Brusel Ibis, kompletní poskytnutí služby vyžaduje, aby objednatel získal její výsledek nebo přístup k výsledku. Samotné poskytování služby nestačí

⁵⁵⁷ Jak vyplývá k komentáře k Nařízení Brusel I: „*The mere accessibility of a website via the World Wide Web does not suffice.*“ In: MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 212.

(objednatel si objedná přístup k internetu a služba je poskytnuta v okamžiku, kdy tento přístup získá).⁵⁵⁸ Dle *Mankowského* je nutné si položit základní otázku: „[...] *what should gain prevalence under b), the activity or the result?*“⁵⁵⁹

3.9.6.4 Více míst dodání nebo míst poskytnutí služby

Kritérium místa plnění je pro určení příslušnosti soudů pro řešení sporů ze smluv v případě „elektronického“ on-line plnění velmi problematický.

Aplikace článku 7 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis vyžaduje, aby se místo plnění, místo dodání a místo poskytnutí služby nacházelo na území některého členského státu EU. Otázkou v této souvislosti může být právě identifikace onoho místa. Jak bylo uvedeno u kapitoly týkající se obecné příslušnosti dle článku 4 Nařízení Brusel Ibis, tato identifikace není přímo otázkou práva, ale technologií. I v této oblasti mohou být velkým pomocníkem tzv. geolokační technologie (viz dále).

Je-li uzavřena smlouva s plněním on-line (například vytvoření webové stránky nebo prodej software), **míst plnění může být mnoho**. Nemusí být přesně identifikované, kde k plnění, dodání, poskytnutí služby dochází.⁵⁶⁰ *Jako další příklad lze uvést situace, kdy poskytnutí služby spočívá ve vytvoření přístupu na webové stránky, které jsou hostovány na serverech, jež se nacházejí na území různých států, odlišných od státu, na jehož území se poskytovatel služby nachází.* Určení pravomocného soudu v takové situaci může být velmi obtížné a v rozporu s požadavkem právní jistoty a předvídatelnosti.

Podle některých autorů by mělo být do článku 7 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis vloženo ustanovení, které by výslovně upravovalo tyto situace. Podle jiných autorů by vytvoření speciálního pravidla pro elektronický obchod bylo v rozporu s filozofií článku 7 odst. 1.⁵⁶¹

V případě zboží, které má být dodáno on-line, nebo služeb, jenž mají být poskytnuty on-line, vzniká zásadní problém. Míst dodání nebo míst poskytnutí služeb může být mnoho. Těmito místy v nejširší interpretaci bude každé místo, kde bude možné si například vytvořenou a spravovanou webovou stránku otevřít nebo kde bude možné si dodaný softwarový program stáhnout.

⁵⁵⁸ MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 148.

⁵⁵⁹ MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 149.

⁵⁶⁰ SVANTESSON (2012) op. cit., s. 331 – 332.

⁵⁶¹ FAWCETT et al. Op. cit., s. 594.

V (nejen) mezinárodním obchodě může dojít k situaci, kdy prodávající má své bydliště nebo místo podnikání ve státě A, ale vlastní zpřístupnění softwarového programu nebo dat se provede ze státu B. Kupující si program stáhne nikoliv ve státě svého bydliště C, ale pokud je například na služební zahraniční cestě ve státě D. Dlouhodobé smlouvy, jejichž předmětem je vývoj a vytvoření na míru šitého software, mohou být plněny na různých místech v různých zemích.

Hörnle uvádí další možný příklad:⁵⁶² *Obchodní společnost si objedná software, který jí bude zaslán elektronicky, příp. bude stažen z webových stránek zhotovitele. Sídlo poskytovatele software se nachází ve Francii, kupující je domicilován v Lucembursku. Kupující využívá poskytovatele internetového připojení se sídlem v Belgii. Server hostující stahovaný software se nachází v Irsku.* Kde je v tomto případě místo plnění ze smlouvy?

Zboží v digitální podobě je nehmotným statkem. Zboží v nehmotné podobě není ze své podstaty umístěno na území některého státu. Podle Wang nelze uzavřít, že nehmotné zboží se nachází na disku, kam si jej objednatel stáhl. *“The fact that a party has downloaded digitised products onto his computer, so that they are located on his hard drive, does not mean that the relevant situs is the place where the computer is presently located. Rather, we must consider the more complex question of where the digitised products were located at the time of the purported dealing with them.”*⁵⁶³

Vzhledem k tomu, že neexistuje judikatura Soudního dvora pro tyto případy, pokusíme se *per analogiam* aplikovat judikaturu Soudního dvora pro situace off-line. Jak je nutné postupovat v případě více míst dodání zboží, upřesnil Soudní dvůr v již analyzovaném rozhodnutí ve věci v rozhodnutí *C-386/05 Color Drack*.⁵⁶⁴

⁵⁶² EDWARDS, WAELDE op. cit., s. 126.

⁵⁶³ WANG (2010) op. cit., s. 53.

⁵⁶⁴ „... V případě více míst dodání zboží je v zásadě třeba pro účely použití dotčeného ustanovení rozumět místem plnění místo, které zajišťuje nejužší vztah mezi smlouvou a příslušným soudem. V takovém případě se nejužší vztah nachází zpravidla v místě hlavního dodání, které musí být stanoveno v závislosti na ekonomických kritériích. Nelze-li stanovit místo hlavního dodání, každé z míst dodání má dostatečně úzký vztah s věcnými prvky sporu, a tedy významný vztah s ohledem na soudní příslušnost. Tento závěr nemůže být zpochybněn skutečností, že žalovaný nemůže předvídat, před kterým soudem tohoto členského státu může být konkrétně žalován, neboť je dostatečně chráněn, jelikož na základě dotčeného ustanovení může být v případě více míst plnění v téžže členském státě žalován pouze před soudy tohoto členského státu, v jejichž obvodě bylo uskutečněno dodání.“ Bod 40 – 44 rozhodnutí SD EU ve věci *Color Drack*.

3.9.6.5 *Možná řešení de lege ferenda*

V případě smluv mezi obchodníky bývá místo dodání nebo místo poskytnuté služby stanoveno výslovně ve smlouvě. Jejich určení je ovšem složitější v případě absence takového ujednání ve smlouvě. Pro zodpovězení této otázky navrhuje Wang několik možných řešení:⁵⁶⁵

1. **Místo, kde byly informace nahrány na webovou stránku nebo kde byly zpřístupněny** (*place of dispatch/uploading*).⁵⁶⁶

Podle této varianty řešení je místem dodání místo, kde byla data nebo informace nahrány na webovou stránku nebo na on-line uložisko. Otázkou může být, které je oním místem.

Pro účely této analýzy je možné se podpůrně inspirovat Úmluvou OSN o uzavírání smluv prostředky elektronické komunikace. Dle jejího článku 10 odst. 3 „*an electronic communication is deemed to be dispatched at the place where the originator has its place of business.*“ Místem nahrání informace je podle Úmluvy místo podnikání dodavatele. Podle některých autorů tímto místem může být i poloha serveru.⁵⁶⁷ Zde ale může opět vzniknout problematická situace, neboť server se nemusí nacházet ve stejném státě jako místo podnikání subjektu. Obchodník může zvolit různá kritéria pro výběr serveru, jako například náklady, rychlost přenosu dat a jejich správa, právní prostředí apod. Místo, kde byly informace nahrány, může být nejčastěji spojována s místem podnikání subjektu (obchodníka).

Tento výklad podporuje i komentář k Nařízení Brusel Ibis. Jiné řešení by podle *Mankowského* přineslo nepřijatelnou situaci, kdy objednatel by byl schopen účinně kontrolovat, kde bude informace stažena, a tím založit příslušnost určitých soudů. Stejně taky by měla být vyloučena možnost založená na místě polohy serveru. I jeho poloha může být zvolena účelově s ohledem na případné místo sudiště.⁵⁶⁸

Problematická může být situace, kdy poskytovatel dat započne proces nahrávání informace na jednom místě, ale dokončí jej na jiném. Tuto interpretaci nelze považovat za zcela vhodnou. A to především s ohledem na zajištění právní jistoty a předvídatelnosti pro příjemce informace a případné třetí osoby.

⁵⁶⁵ WANG (2010) op. cit., s. 53 – 57.

⁵⁶⁶ WANG (2010) op. cit., s. 53; WANG (2010)a op. cit., s. 38.

⁵⁶⁷ WANG (2010) op. cit., s. 53.

⁵⁶⁸ MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 149.

2. Místo přijetí (stažení) informace (*the place of receipt/downloading*):⁵⁶⁹

Dalším možným řešením je místo, kde byla data nebo informace přijaty/staženy. Nejjednodušší interpretací by mohlo být místo státu, kde se objednatel v okamžiku stažení nacházel, případně místo bydliště objednatele.⁵⁷⁰ Tím by ale dle *Mankowského* došlo opět k nežádoucí situaci: „*This would, however, be tantamount to re-introducing normative concepts through the backdoor in spite of the fact that this rule was developed as a deviation and as opposed to normative concepts [...] and thus is bound to revert to a factual concept.*“⁵⁷¹

Toto řešení by bylo nepředvídatelné naopak pro prodávajícího. Ten si nemusí být vědom, na jakém místě budou data kupujícím stažena do jeho počítače. Právní řešení může zkomplikovat ještě další okolnost: digitální produkt by mohl být připojen v příloze k emailu. Lze pak za místo přijetí považovat místo, kde se nachází příjemcův mailbox?

Jinou situací může být, pokud si příjemce objedná nějakou pokračující službu, například předplatné elektronického časopisu. Příjemce si pak může takovou informaci opakovaně stáhnout na jakémkoliv místě a území, kde se právě nachází.⁵⁷²

Dle článku 10 odst. 3 Úmluvy OSN o uzavírání smluv prostředky elektronické komunikace je místem přijetí informace místo, kde má kupující místo podnikání: „*an electronic communication is received at the place where the addressee has its place of business.*“ Stejně tak podle Wang: „*Under these circumstances, the principal place of business of the recipient should be the appropriate situs as the place of performance of contract.*“⁵⁷³

3. Místo, se kterým je poskytovatel nebo příjemce nejužší spojen (*closest connection*)

Jako další možné řešení navrhuje *Wang* místo podnikání, sídlo, provozovnu nebo obvyklé bydliště prodávajícího nebo kupujícího.⁵⁷⁴ Tento výklad je podle *Wang* podpořen článkem 63 Nařízení Brusel Ibis,⁵⁷⁵ článkem 2 směrnice o elektronickém obchodu a bodem 19 Preambule k této

⁵⁶⁹ WANG (2010) op. cit., s. 53; WANG (2010)a op. cit., s. 39.

⁵⁷⁰ MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 149.

⁵⁷¹ MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 149.

⁵⁷² WANG (2010) op. cit., s. 54.

⁵⁷³ FAWCETT et. al., s. 1302.

⁵⁷⁵ Článek 63 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis: „*Pro účely tohoto nařízení se v případě společností nebo jiných právnických osob nebo sdružení fyzických nebo právnických osob „bydlištěm“ rozumí místo, kde má tato osoba své a) sídlo nebo b) ústředí nebo c) hlavní provozovnu.*“

směrnici,⁵⁷⁶ článkem 31 Vídeňské úmluvy, článkem 15 odst. 4 Vzorového zákona UNCITRAL o elektronickém obchodu a články 6 a 10 Úmluvy OSN o uzavírání smluv prostředky elektronické komunikace. Všechny uvedené úpravy používají místo podnikání jako jedno z hlavních kritérií.

Podle komentáře k Nařízení Brusel Ibis by oním místem poskytnutí služeb mohlo být místo bydliště poskytovatele služby. Tento výklad podporuje i článek 7 odst. 1 písm. b) Nařízení Brusel Ibis. Nařízení Brusel Ibis tímto kritériem klade větší důraz na činnost samotnou, než výsledek činnosti.⁵⁷⁷ Tím se takto ze své podstaty odlišuje smlouva kupní a smlouva o poskytnutí služeb.

Tímto místem by mohlo také být místo polohy počítače, na který si příjemce produkt skutečně stáhl.⁵⁷⁸

4. **Lex loci server. Poloha serveru, na kterém se nachází informace/ data, která jsou příjemcem stahována do počítače.**

Jak uvádí *Hörnle*, v tomto případě se nejedná o vhodné kritérium pro založení příslušnosti soudu. Může se jednat o libovolné místo bez jakéhokoli spojení s kteroukoliv smluvní stranou. Kromě toho se může jednoduše v čase měnit.⁵⁷⁹

Místo podnikání nebo bydliště kupujícího považuje *Wang* za předvídatelnější, než kritérium založené na místě stažení dat. Důvodem pro tento závěr je, že kupující/objednatel si může produkt stáhnout v okamžiku, kdy se nachází mimo místo svého bydliště nebo místa podnikání.⁵⁸⁰ Kupující by tím mohl (zne)užít jev *forum shopping* a vybrat si pro něj nejhodnější soudiště. Vydeme-li ze znění článku 7 odst. 1 písm. b), jeho text „...*kde zboží bylo nebo mělo být... dodáno*“, míří spíše k interpretaci pomocí místa, kde si kupující program nebo data stáhl. Taková interpretace je ale v rozporu s článkem

576 Bod 19 směrnice o elektronickém obchodu: „Místo usazení poskytovatele by mělo být určeno v souladu s judikaturou Soudního dvora, podle níž pojem usazení zahrnuje účinný výkon hospodářské činnosti prostřednictvím stále provozovny po neurčitou dobu. Tento požadavek je splněn i v případě, že je společnost založena na dobu určitou. Místem usazení společnosti poskytující služby prostřednictvím internetových stránek na internetu není místo, kde se nachází technické zařízení, jebož prostřednictvím společnost provozuje internetové stránky, ani místo, kde jsou internetové stránky přístupné, ale místo, kde společnost vykonává svou hospodářskou činnost. V případech, kdy má poskytovatel několik míst usazení, je důležité určit, z kterého místa usazení je daná služba poskytována. V případech, kdy je obtížné určit z několika míst usazení místo, ze kterého je daná služba poskytována, je místem usazení místo, kde má poskytovatel pro danou službu středisko činnosti.“

577 MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 150.

578 EDWARDS, WAELDE op. cit., s. 126.

579 EDWARDS, WAELDE op. cit., s. 126.

580 WANG (2010) op. cit., s. 56.

6 odst. 4 písm. a) Úmluvy OSN o uzavírání smluv prostředky elektronické komunikace, který uvádí: „*A location is not a place of business merely because that is where equipment and technology supporting an information system used by a party in connection with the formation of a contract are located.*“

Článek 7 odst. 1 písm. b) Nařízení Brusel Ibis je naopak v souladu s článkem 6 odst. 2 Úmluvy OSN o uzavírání smluv prostředky elektronické komunikace, který uvádí: „*If a party has not indicated a place of business and has more than one place of business, then the place of business for the purposes of this Convention is that which has the closest relationship [zvýrazněno TK] of the relevant contract, having regard to the circumstances known to or contemplated by the parties at any time before or at the conclusion of the contract.*“

Dle Wang by měl být článek 7 odst. 1 písm. interpretován tímto způsobem: „... *should be at a recipient's place of business indicated by the party. If the party has not indicated a place of business, or has more than one place of business, then the place of business should be the one with the closest relationship to the relevant contract or where the recipient's principal place of business is situated. The place to which on-line business activities are directed shall be considered to be most closely connected with the contract. If there is no place of business, the place of performance shall be at a recipient's domicile.*“⁵⁸¹

Shrnutí podkapitoly

Tato podkapitola se zabývala tzv. alternativní příslušností dle článku 7 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis. Toto ustanovení bylo zkoumáno jako z pohledu tradičního, tak vlivu elektronizace. Tato analýza byla založena na odborné literatuře a rozhodnutích Soudního dvora.

Jak vyplývá z výše uvedeného, názory na možné cesty interpretace článku 7 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis v případě on-line plnění se liší. Vytváří se různé koncepty a přístupy. Podle názoru autorky publikace je však nutné vrátit se ke smyslu a účelu pravidel pro založení příslušnosti v Nařízení Brusel Ibis, a sice k právní jistotě a předvídatelnosti řešení. Stejně tak je nutné mít na paměti systematiku alternativního pravidla v článku 7 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis. Není-li možné využít článek 7 odst. 1 písm. b), je nutné se vrátit do článku 7 odst. 1 písm. a) Nařízení Brusel Ibis.⁵⁸²

⁵⁸¹ WANG (2010) op. cit., s. 56 – 57.

⁵⁸² MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 150.

Tento závěr je nutné opřít o základní smysl alternativního pravidla v článku 7 odst. 1. Jedná se o výjimku z obecného pravidla podle článku 4, která má spor ze smluv přiblížit sudišti. Nemůže-li být místo plnění jasně určeno, je nutné se vrátit do pravidla základního žalovat dle místa bydliště žalovaného.

Z provedené analýzy lze učinit následující závěr: **Článek 7 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis je nutné nově interpretovat v kontextu digitálního zboží a služeb, resp. smluv plněných, zboží dodávaného a služeb poskytovaných on-line.** Toto kritérium nezajišťuje právní jistotu a předvídatelnost stran pro určení příslušného soudu ve sporech ze soukromoprávních obchodněprávních vztahů s mezinárodním prvkem vznikajících v on-line prostředí.

3.10 Článek 7 odst. 5 Nařízení Brusel Ibis

3.10.1 Pravidla pro založení příslušnosti ve sporech vplývající z provozování pobočky, zastoupení nebo jiné provozovny

V režimu Nařízení Brusel Ibis je pro cíl publikace významný také článek 7 odstavce 5.⁵⁸³ Cílem tohoto ustanovení je opět racionalizace řízení a propojení sudiště s místem, které má úzkou vazbu k předmětu řízení (viz obecný úvod k alternativním příslušnostem v kapitole 3. 8. 2).

Podle tohoto ustanovení, „osoba, která má bydliště na území některého členského státu, může být v jiném členském státě žalována, jedná-li se o spor vyplývající z provozování pobočky, zastoupení nebo jiné provozovny, u soudu místa, kde se tyto složky nacházejí.“

Podle článku 4 Nařízení Brusel Ibis může být osoba žalována v zemi svého bydliště. Bydlištěm právnické osoby se v souladu s článkem 63⁵⁸⁴ rozumí sídlo, ústředí nebo hlavní provozovna. Alternativní pravidlo v článku 7 odst. 5 umožňuje žalovat subjekt v zemi pobočky nebo provozovny (která ovšem není hlavní provozovna), jedná-li se o spor vyplývající z provozování této pobočky, zastoupení nebo provozovny. Jak uvádí komentář k Nařízení Brusel I: „It is funded on the ratio that the

⁵⁸³ Článek 5 odst. 5 stávajícího Nařízení Brusel I.

⁵⁸⁴ Článek 60 stávajícího Nařízení Brusel I.

*defendant should be held liable where he himself voluntarily founded an establishment and thus enhanced the local reach of his own activities. Where you seek your advantage you must face the consequences even if they are adversarial.*⁵⁸⁵

I zde platí, že pobočka, zastoupení nebo provozovna se musí nacházet na území některého členského státu EU. Článek 7 odst. 5 nelze použít v případě společnosti, která má pobočku v členském státě, ale sídlo mimo EU.^{586 587}

Pro řádnou aplikaci článku 7 odst. 5 je nutné interpretovat:

1. termín pobočka, zastoupení nebo jiná provozovna; a
2. termín provozování pobočky, zastoupení a jiné provozovny.

Pobočka, zastoupení nebo jiná provozovna

Judikatura Soudního dvora nerozlišuje mezi pojmy pobočka, zastoupení a jiná provozovna. Tyto termíny mají stejný význam a je možné je brát jako celek.⁵⁸⁸ V této publikace je pojem pobočka používán pro označení všech tří uskupení.

Pobočka je útvarem bez právní subjektivity. Pokud by měla vlastní právní subjektivitu, bylo by nutné ji posuzovat jako samostatnou právnickou osobu s vlastním sídlem.⁵⁸⁹

Pojem pobočka je nutné vykládat autonomně. Z judikatury Soudního dvora vyplývají její znaky.⁵⁹⁰ Jedná se o útvar (obchodní místo) trvalé povahy, který je prodlouženou rukou mateřské společnosti. Má vlastní obchodní vedení a materiální zajištění, jako je například rozšíření mateřské společnosti. Je schopna samostatně obchodovat a uzavírat dohody se třetími subjekty. Smluvní partneri nemusí jednat

⁵⁸⁵ MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 219.

⁵⁸⁶ JENARD, Peter. Report on the Convention on Jurisdiction and the Enforcement of Judgements in Civil and Commercial Matters (signed in Brussels, 27 September 1968) [on-line]. *Official Journal of the European Communities*, No C 59/8 [citováno 27. 7. 2012]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:1979:059:FULL:EN:PDF>

⁵⁸⁷ MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 219 a násl.

⁵⁸⁸ MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 226.

⁵⁸⁹ ROZEHNALOVÁ, TÝČ op. cit., s. 210.

⁵⁹⁰ Rozsudek Soudního dvora ze dne 22. listopadu 1978, Somafer SA proti Saar-Ferngas AG, věc 33/78. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad publikace Evropské unie [citováno 20. 12. 2012]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>

přímo s vedením (mateřskou společností), nicméně jsou si vědomi jejího spojení s pobočkou. Je předmětem kontroly a řízení ze strany mateřské společnosti.^{591 592}

Soudní dvůr navázal na tuto interpretaci pojmu pobočka a dále ji poměrně extenzivně rozšířil.⁵⁹³ Článek 7 odst. 5 Nařízení Brusel Ibis se použije i tehdy, když neexistuje nezávislá pobočka, ale subjekt (mateřská společnost) uskutečňuje své aktivity v jiném členském státě prostřednictvím nezávislé společnosti, samostatné právnické osoby, která má stejný název a vedení a která sjednává a realizuje obchody jménem tohoto subjektu a je jeho prodlouženou rukou.⁵⁹⁴

Aplikace článku 7 odst. 5 Nařízení Brusel Ibis tak závisí více než na právní podstatě na vnějším dojmu. Není rozhodující pouze právní vztah mezi subjekty, ale také to, jak vystupují ve svých obchodních vztazích, tzn. vůči třetím stranám. Samostatná právnická osoba může obchodovat jménem mateřské společnosti. Tato může být tak žalována v zemi dceřiné společnosti, pokud se spor týká činnosti mateřské společnosti.⁵⁹⁵

Za pobočku naopak nemůže být považován subjekt, nezávislý obchodní agent, který si sám může volně organizovat svou práci, pracovní dobu; který nemusí přijímat pokyny od mateřské společnosti; který mohou zastupovat i jiné společnosti, které vyrábějí stejné nebo podobné výrobky; který se aktivně nepodílejí na uskutečňování transakcí, ale pouze je zprostředkovávají.⁵⁹⁶ Za pobočku ve smyslu Nařízení Brusel Ibis nelze také považovat držitele licence k výhradnímu prodeji, který není při výkonu své činnosti řízen nebo veden poskytovatelem licence.⁵⁹⁷

⁵⁹¹ Rozsudek Soudního dvora ze dne 6. října 1976, A. De Bloos, SPRL v Société en commandite par actions Bouyer, věc 14/76. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad publikace Evropské unie [citováno 20. 12. 2012]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>

⁵⁹² MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 220 a násl.

⁵⁹³ ROZEHNALOVÁ, TÝČ op. cit., s. 210.

⁵⁹⁴ Rozsudek Soudního dvora (šestého senátu) ze dne 9. prosince 1987, SAR Schotte GmbH v Parfums Rothschild SARL, věc 218/86. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad publikace Evropské unie [citováno 2. 1. 2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>. MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 224.

⁵⁹⁵ ROZEHNALOVÁ, TÝČ op. cit., s. 210.

⁵⁹⁶ Rozsudek Soudního dvora (třetího senátu) ze dne 18. března 1981, Blanckaert&Willems PVBA v Luise Trost, věc 139/80. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad publikace Evropské unie [citováno 31. 12. 2012]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>. MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 222.

⁵⁹⁷ Rozsudek Soudního dvora ze dne 6. října 1976, A. de Bloos, SPRL vs. Société en commandite par actions Bouyer, věc 14/76. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad publikace Evropské unie [citováno 29. 12. 2012]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>.

Pobočkou ve smyslu článku 7 odst. 5 je útvar bez právní subjektivity, který splňuje znaky vymezené Soudním dvorem v rámci jeho výše uvedených rozhodnutí. Tyto znaky splňuje i nezávislý subjekt s právní subjektivitou, pokud je ve vztahu ke třetím stranám zjevně prodlouženou rukou jiného subjektu.⁵⁹⁸

Provozování pobočky

Druhým kritériem pro aplikaci článku 7 odst. 5 Nařízení Brusel Ibis je vymezení pojmu provozování pobočky. Provozování pobočky ve smyslu judikatury Soudního dvora zahrnuje:⁵⁹⁹ práva a smluvní i mimosmluvní povinnosti týkající se vedení pobočky (zaměstnávání pracovníků, udržování budovy, ve které pobočka sídlí apod.); činnosti, ke kterým se pobočka zavázala jménem mateřské společnosti a které musí být splněny v tom členském státě, kde má pobočka sídlo; mimosmluvní povinnosti vznikající z aktivit pobočky koná jménem mateřské společnosti na místě, kde má své sídlo.⁶⁰⁰

Poslední bod vymezení (omezení pouze na spory ze smluv, které mají být plněny ve státě sídla pobočky), byl později přehodnocen. Činnosti vykonávané pobočkou se nemusí provádět pouze území členského státu, ve kterém byla pobočka zřízena. Může se odehrávat i mimo členský stát sídla pobočky, například prostřednictvím jiné pobočky.⁶⁰¹ Článek 7 odst. 5 nevyžaduje, aby povinnosti pobočky musely být splněny v členském státě jejího sídla. Pokud by tomu tak muselo být, článek 7 odst. 5 by byl zbytečný. Již článek 75 odst. 1 umožňuje žalovat u soudu místa plnění.⁶⁰²

⁵⁹⁸ MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 220.

⁵⁹⁹ Rozsudek Soudního dvora ze dne 22. listopadu 1978, Somafer SA proti Saar-Ferngas AG, věc 33/78. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad publikace Evropské unie [citováno 2. 1. 2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>.

⁶⁰⁰ MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 220.

⁶⁰¹ Rozsudek Soudního dvora ze dne 6. dubna 1995, Lloyd's of Shipping v Société Campenon Bernard, věc C-439/93. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad publikace Evropské unie [citováno 3. 1. 2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>. V tomto případě se jednalo o smlouvu uzavřenou mezi španělským žalujícím a anglickým žalovaným, o provedení činnosti byla požádána francouzská pobočka žalovaného, a činnost samotnou vykonala španělská pobočka. Soudní dvůr potvrdil příslušnost francouzských soudů. MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 220.

⁶⁰² DRLIČKOVÁ (roz. SVOBODOVÁ), Klára. *Konkurence obecné a alternativní pravomoci podle Nařízení Brusel I (ve srovnání s Luganskou úmlouvou)* [on-line]. 2008 [citováno 30. 12. 2012]. Rigorózní práce. Masarykova univerzita. Právnická fakulta. Dostupné z: https://is.muni.cz/auth/th/61143/pravf_r/. s. 106.

V souvislosti s článkem 7 odst. 5 se objevila v rámci judikatury Soudního dvora ještě další otázka. Žalovaný namítal, že spor nevznikl z provozování pobočky, neboť ta pouze jednala o uzavření smlouvy, která byla nakonec uzavřena mateřskou společností. Je pak otázkou, zda i taková situace spadá pod článek 7 odst. 5. V zájmu zachování právní jistoty a ochrany práv by bylo jistě nepřiměřené po třetí straně chtít, aby poté, co jednala s pobočkou o uzavření smlouvy, byla zbavena možnosti využít článek 7 odst. 5 jen proto, že se příslušná pobočka rozhodla smlouvu zaslat k podpisu mateřské společnosti nebo na jinou pobočku. Smlouva navíc nemusí být uzavřena na území státu, kde má pobočka sídlo. K tomu může dojít prostřednictvím jejich zaměstnanců kdekoliv jinde, na území jiných států. Opačný výklad by znamenal nepřiměřené požadavky na aplikaci článku 7 odst. 5 Nařízení Brusel Ibis.^{603 604}

3.10.2 Vliv elektronizace na pravidla pro založení příslušnosti ve sporech vyplývajících z provozování pobočky, zastoupení nebo jiné provozovny

V on-line kontextu vzniká otázka, zda lze za pobočku, zastoupení nebo jinou provozovnu považovat aktivní webovou prezentaci.

Jak bylo uvedeno výše, obchodníci mohou obchodovat pouze prostřednictvím svých webových stránek, nemusí mít vlastní kamennou prodejnu nebo provozovnu. Jednou z výhod elektronického obchodu je právě tato virtualita. Jiným příkladem by mohla být situace, kdy obchodník má svůj podnik s prodejny na území jednoho státu. Pro rozšíření svých služeb si nechal vytvořit webové stránky pod různými doménovými jmény, jejichž obsah je „šitý na míru“ tak, aby vyhověl požadavkům práva států, na které se zaměřuje. Bylo by pak možné považovat tyto webové stránky za pobočky ve smyslu Nařízení Brusel Ibis? To souvisí s otázkou, zda fakt, že je webová stránka dostupná z území některého státu, je zároveň podřízena jeho procesnímu a hmotnému právu.⁶⁰⁵

⁶⁰³ KAYE op. cit., s 1561 – 1566.

⁶⁰⁴ MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 227 a násl.

⁶⁰⁵ KOHL (2007) op. cit., s. 36. K této problematice srov. například BOGDAN, Michael. Website Accessibility as Basis for Jurisdiction Under the Brussels I Regulation [on-line]. *Masaryk University Journal of Law and Technology*. Issue 1, 2011 [citováno 6. 1. 2013]. ISSN 1802 – 5951. Dostupné z: http://mujlt.law.muni.cz/storage/1327949840_sb_01-bogdan.pdf.

Tradičně se za pobočku považuje budova, podnik nacházející se na určité adrese a vlastními zaměstnanci. Aktivní webové prezentace mohou tyto funkce plnit také. Na aktivních webových stránkách je možné pomocí automatizovaných systémů uzavírat smlouvy, platit kupní cenu, zakládat a spravovat reklamace apod. Zákazníci si z těchto webových stránek mohou kupovat a stahovat programy, hudbu nebo hry.⁶⁰⁶

Příslušnost soudů by mohla být založena na základě kritérií, jako je fyzické umístění serverů, na kterých se nacházejí příslušná data nebo na základě národních domén, pod kterými jsou registrována příslušná doménová jména.

Dle autorů⁶⁰⁷ podporujících tento přístup aktivní webové stránky s národní doménou první úrovně (.cz, .nl) pod rozsah „jiné provozovny“ spadají. Hlavním ukazatelem je znak relativní trvalosti a autonomie příslušné provozovny a materiální způsobilost vykonávat samostatně určitou činnost.⁶⁰⁸ Národní doménou prvního stupně je navíc vytvořen umělý vztah k příslušnému státu.

Dle opačných názorů tuto extenzivní interpretaci nelze přijmout. Je poukazováno na nedostatečnou určitost kritéria fyzického nebo virtuálního umístění dat. Podle těchto autorů chybí významné (fyzické) propojení mezi webovou stránkou a příslušnou zemí.⁶⁰⁹ „*Special jurisdiction is based on a close link between the court and the action or the facilitation of the sound administration of justice. Neither can be shown in such circumstances, [i.e. where „branch“ jurisdiction is based on the presence of a webserver].*“⁶¹⁰

Negativní přístup k pojetí webových stránek jako pobočky podporuje i komentář k Nařízení Brusel Ibis. Jiný výklad tohoto pravidla by podle komentáře vedl k nepříznivému závěru, že podnikatel by mohl být žalován kdekoliv na území EU, kde je jeho webová stránka dostupná.⁶¹¹ Za určitých okolností však může webová stránka svádet k domněnce, že podnikatel má pobočku v určité zemi (například

⁶⁰⁶ SVANTESSON (2012)a op. cit., s. 360.

⁶⁰⁷ POLČÁK, Radim. *Introduction to ICT Law (Selected Issues)*. 1. vydání. Brno: Masarykova Univerzita, 2007. 185 s. ISBN 978-80-210-4302-2. S. 26 a násl.

⁶⁰⁸ Rozsudek Soudního dvora ze dne 22. listopadu 1978, Somafer SA proti Saar-Ferngas AG, věc 33/78. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad publikace Evropské unie [citováno 20. 12. 2012]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>

⁶⁰⁹ SVANTESSON (2012)a op. cit., s. 360.

⁶¹⁰ SVANTESSON (2012)a op. cit., s. 361.

⁶¹¹ MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 221.

užitím její národní domény). „*But any concept of a ‚virtual branch‘ should be recognised as futile and doomed.*“⁶¹² Tato interpretace je opřena i o bod 19 směrnice o elektronickém obchodu.⁶¹³

Je také mít třeba na paměti, že pravidla alternativní příslušnosti jsou výjimkou z obecné příslušnosti. Jako takové musí být interpretovány restriktivně.

Shrnutí podkapitoly

Tato podkapitola se zabývala tzv. alternativní příslušností dle článku 7 odst. 5 Nařízení Brusel Ibis. Toto ustanovení bylo zkoumáno jako z pohledu tradičního, tak vlivu elektronizace. Analýza byla založena na odborné literatuře a rozhodnutích Soudního dvora.

Závěr k této podkapitole je nutné opřít o základní smysl alternativního pravidla v článku 7 odst. 5 Nařízení Brusel Ibis. Jedná se o výjimku z obecného pravidla podle článku 4, která má spor přiblížit sudišti. Nemůže-li být toto místo jasně určeno, je nutné se vrátit do pravidla základního a žalovat dle místa bydliště žalovaného.

Z provedené analýzy lze učinit následující závěr: **Článek 7 odst. 5 Nařízení Brusel Ibis není nutné nově interpretovat v kontextu elektronického obchodu a aktivních webových stránek.** Toto kritérium zajišťuje právní jistotu a předvídatelnost stran pro určení příslušného soudu ve sporech ze soukromoprávních obchodněprávních vztahů s mezinárodním prvkem vznikajících v on-line prostředí.

3.11 Ujednání o příslušnosti (tzv. prorogace) dle článku 25 Nařízení Brusel Ibis

Smlouvy mezi obchodníky obvykle obsahují jako jednu z doložek ujednání o volbě sudiště. Takové ujednání je projevem smluvní svobody stran v oblasti procesního

⁶¹² MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 221.

⁶¹³ Bod 19 směrnice o elektronickém obchodu: „[...] Místem usazení společnosti poskytující služby prostřednictvím internetových stránek na internet není místo, kde se nachází technické zařízení, jehož prostřednictvím společnost provozuje internetové stránky, ani místo, kde jsou internetové stránky přístupné, ale místo, kde společnost vykonává svou hospodářskou činnost. [...]“

práva.⁶¹⁴ Nařízení Brusel Ibis se vztahuje podle komentáře jak na dohody zakládající příslušnost soudu (tzv. prorogace), tak dohody vylučující příslušnost určitých soudů bez určení příslušného soudu (tzv. derogace).⁶¹⁵

Strany si mohou zvolit soudy určitého státu pro řešení existujícího nebo v budoucnu vzniklého sporu ze smlouvy. Strany mohou ovlivnit místní příslušnost nebo mezinárodní pravomoc soudů jednoho státu a založit příslušnost nebo pravomoc soudů státu jiného. Strany se volbou soudiště mohou záměrně vyhnout pravomoci jinak příslušného soudu. Ujednání o příslušnosti reflektuje autonomii vůle stran, ale zároveň jí stanoví jisté limity.⁶¹⁶

Dohoda o volbě soudiště v sobě nese jak prvky procesní, tak prvky hmotněprávní.⁶¹⁷

Důvody pro volbu soudu mohou být právní, ekonomické nebo faktické. Právním důvodem pro dohodu o volbě soudiště může být například výběr neutrálního *fora*, omezení jevu *forum shopping* (situace, kdy si strana žalující vybírá soud podle předpokládaného výsledku sporu). Volbou soudiště se strany mohou vyhnout odmítnutí žaloby z důvodu chybějící pravomoci soudů, například z důvodů litispendence nebo uplatnění námítky *forum non conveniens* (především ve Spojených státech).

Rozehnalová uvádí tyto výhody ujednání o volbě soudu: lokalizace vztahu, pomoc pro odhad rozhodného práva, předvídatost pro dopad veřejnoprávních nebo mezinárodně kogentních norem, procesně příznivé prostředí a zabránění změn v soudišti.⁶¹⁸

3.11.1 Vymezení pravidel pro ujednání o příslušnosti dle Nařízení Brusel Ibis

Článek 25 Nařízení Brusel Ibis,⁶¹⁹ který upravuje tzv. prorogaci, patří k nejvýznamnějším v rámci Nařízení. Má také významné praktické dopady.⁶²⁰ Je také jediným ustanovením v rámci Nařízení Brusel Ibis, které výslovně zmiňuje uzavření dohody o příslušnosti elektronickými prostředky.

⁶¹⁴ ROZEHNALOVÁ, TÝČ op. cit., s. 253.

⁶¹⁵ MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 366.

⁶¹⁶ MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 372–373.

⁶¹⁷ ROZEHNALOVÁ, TÝČ op. cit., s. 254.

⁶¹⁸ ROZEHNALOVÁ, TÝČ op. cit., s. 256 – 257.

⁶¹⁹ Článek 23 stávajícího Nařízení Brusel I.

⁶²⁰ MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 366.

Text článku 25, resp. jeho vybraných částí, zní:

1. „Bez ohledu na bydliště stran, dohodnou-li se tyto strany, že v již vzniklém nebo budoucím sporu z určitého právního vztahu má příslušnost soud nebo soudy některého členského státu, je příslušný soud nebo soudy tohoto státu, pokud tato dohoda není z hlediska své věcné platnosti podle práva tohoto členského státu neplatná. Pokud se strany nedohodnou jinak, je tato příslušnost vylučná. Tato dohoda o příslušnosti musí být uzavřena:

- a) písemně nebo ústně s písemným potvrzením;
- b) ve formě, která odpovídá zvyklostem zavedeným mezi těmito stranami, nebo
- c) v mezinárodním obchodě ve formě, která odpovídá obchodním zvyklostem, které strany znaly nebo musely znát, a které strany smluv tohoto druhu v daném odvětví obchodu obecně znají a pravidelně se jimi řídí.

2. Písemné formě jsou rovnocenná veškerá sdělení elektronickými prostředky, která umožňují trvalý záznam dohody.

5. Dohoda o příslušnosti, která je součástí smlouvy, je považována za dohodu nezávislou na ostatních ustanoveních smlouvy.

Platnost dohody o příslušnosti nelze zpochybnit pouze z důvodu neplatnosti smlouvy.“

Rozdíly v právní úpravě ujednání o příslušnosti ve stávajícím Nařízení Brusel I a novém Nařízení Brusel Ibis

Příslušnost dohodnutá mezi stranami (prorogační dohoda) je ve stávajícím Nařízení Brusel I upravena v článku 23.⁶²¹

Tato úprava byla považována za neúplnou. Nebylo zcela jasné, které otázky podléhají režimu Nařízení a které národním právním řádem.⁶²² Z tohoto důvodu se část prací na textu nového Nařízení Brusel Ibis soustředila právě na tuto otázku. Z pohledu cílů této publikace se nejedná o zásadní změny. Spíše jen o doplnění,

621 Článek 23 stávajícího Nařízení Brusel I: „Dohodnou-li se strany, z nichž alespoň jedna má bydliště na území členského státu, že v již vzniklém nebo budoucím sporu z určitého právního vztahu má příslušnost soud nebo soudy tohoto členského státu, je příslušný soud nebo soudy tohoto státu. Pokud se strany nedohodnou jinak, je tato příslušnost vylučná. Taková dohoda o příslušnosti musí být uzavřena:

a) písemně nebo ústně s písemným potvrzením;

b) ve formě, která odpovídá zvyklostem zavedeným mezi těmito stranami, nebo

c) v mezinárodním obchodě ve formě, která odpovídá obchodním zvyklostem, které strany znaly nebo musely znát a které strany smluv tohoto druhu v daném odvětví obchodu obecně znají a pravidelně se jimi řídí.

2. Písemné formě jsou rovnocenná veškerá sdělení elektronickými prostředky, která umožňují trvalý záznam dohody.“

3. Uzavřou-li takovou dohodu, z nichž žádná nemá bydliště na území členského státu, nemohou soudy ostatních členských států rozhodovat, ledaže by zvolený soud nebo soudy příslušnost odmítly.“

622 ROZEHNALOVÁ et.al. (2013), op. cit., s. 294.

resp. zpřesnění jistých otázek, které byly do té doby řešeny judikaturou Soudního dvora. V této části budou proto pouze stručně uvedeny změny mezi stávající a novou právní úpravou.

Největší změnou v novém Nařízení Brusel Ibis je rozšíření osobní působnosti prorogačních dohod v režimu Nařízení. Podle stávající právní úpravy v článku 23 je podmínkou, aby alespoň jedna ze stran měla bydliště na území členského státu EU. Procesní postavení stran není významné.⁶²³ Bydliště na území některého členského státu může mít jak žalovaný, tak žalobce. V době sjednávání prorogační dohody nemusí být známo, kdo bude žalující a kdo žalovanou stranou.

Podle úpravy v článku 25 Nařízení Brusel Ibis již ani jedna ze stran nemusí mít bydliště na území EU. Podmínkou však zůstává, že je možné na základě Nařízení prorogovat pouze soud členského státu EU.

Nařízení Brusel Ibis v článku 25 odst. 1 dále výslovně upravilo otázku materiální platnosti prorogačních dohod v jeho režimu: odkazuje na kolizní normy *fora*; prorogovaný soud rozhoduje o materiální platnosti dohody. Toto vyplývá i z bodu 20 Preambule k novému Nařízení Brusel Ibis: „*Vystane-li otázka zda je dohoda o volbě příslušného soudu ve prospěch soudu či soudů členského státu neplatná z hlediska své věcné platnosti, je nutné o tom rozhodnout v souladu s právem členského státu soudu nebo soudů uvedených v této dohodě, včetně kolizních norem tohoto členského státu.*“

V článku 25 odst. 5 Nařízení Brusel Ibis je nově výslovně upraven princip autonomie prorogační dohody na smlouvě hlavní. Tato doktrína byla potvrzena v rozhodnutí *C-269/95 Benincasa*. Platnost dohody nelze zpochybnit pouze z důvodu neplatnosti smlouvy. Toto posílilo i již zmíněné pravidlo, že platnost nebo existence prorogační dohody se posuzuje podle národního práva prorogovaného soudu.⁶²⁴

Nově je také upravena problematika litispendence ve vztahu k prorogaci. Nařízení Brusel Ibis klade důraz na autonomii vůle a přednost dává ujednání mezi stranami. Dle článku 31 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis, „*je-li řízení zahájeno u soudu členského státu, jemuž dohoda uvedená v článku 25 svěřuje výlučnou příslušnost, přeruší soudy jiného členského státu řízení, dokud soud, u něhož bylo zahájeno řízení na základě dohody, neprohlásí,*

⁶²³ MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 389.

⁶²⁴ Problematická by mohla být formulace v české jazykové verzi Nařízení Brusel Ibis, která výslovně hovoří o „věcné platnosti“. Toto jazykové vyjádření evokuje podle *Rozehnalové* spíše působnost dohody než vnitřní podmínky platnosti. ROZEHNALOVÁ et.al. (2013), op.cit., s. 295.

že podle dohody není příslušný.“ Právomoc rozhodovat o platnosti prorogační dohody přísluší soudu určenému na základě prorogační smlouvy. Tím by mělo dojít k omezení tzv. italských torpéd.⁶²⁵

Z hlediska formy prorogační dohody však k zásadnímu vývoji nedochází.

Prorogační dohody dle článku 25 Nařízení Brusel Ibis

Příslušnost dle článku 25 Nařízení Brusel Ibis je koncipována jako výlučná.^{626 627} Výlučnost se ovšem týká pouze fáze jejího určení a respektování soudem členského státu, pokud strana podá námitku její existence. Soud, který nebyl prorogován, není v případě existence ujednání o příslušnosti povinen *ex officio* zastavit řízení.⁶²⁸ Výlučnost ujednání o příslušnosti se netýká fáze uznání a výkonu rozhodnutí. Nerespektování dohodnuté příslušnosti není důvodem pro odepření uznání a výkonu cizího rozhodnutí.^{629 630}

Prorogovaný soud se musí nacházet na území členského státu EU.⁶³¹ Článek 25 Nařízení Brusel Ibis neřeší situaci, kdy je uzavřena prorogační dohoda ve prospěch soudů třetího státu.⁶³²

Vztahy ke třetím státům řeší Haagská úmluva o dohodách o výběru soudu z roku 2005. Stejně jako v případě výlučné příslušnosti i zde může vzniknout situace, kdy strany prorogují příslušnost soudů třetího státu, ale soud některého členského státu má příslušnost na základě Nařízení Brusel I, například článku 4 nebo 7. Striktní interpretace a kogentní povaha pravidel o příslušnosti by vedly k závěru, že soud členského státu je povinen přijmout příslušnost. Prorogační

⁶²⁵ HRNČÍŘIKOVÁ, Miluše. *Právní úprava formy prorogačních doložek na pozadí požadavku písemnosti v mezinárodním právu soukromém*. In: ROZEHNALOVÁ, Naděžda; KYSELOVSKÁ, Tereza. *K některým vývojovým otázkám mezinárodního práva soukromého*. 1. Vyd. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2013. 254 s. Řada teoretická, Ed. S, č. 455. ISBN 978-80-210-6455-3.

⁶²⁶ Ke koncepci výlučné a nevýlučné příslušnosti, srovnání článku 25 Nařízení Brusel Ibis a Haagské úmluvy o dohodách o volbě soudu srov. kapitolu 352 a především tam uvedený zdroj ORGONÍK op. cit.

⁶²⁷ MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 426.

⁶²⁸ ROZEHNALOVÁ, TÝČ op. cit., s. 259.

⁶²⁹ ROZEHNALOVÁ, TÝČ op. cit., s. 259.

⁶³⁰ ROZEHNALOVÁ et.al. (2013), op.cit., s. 296.

⁶³¹ MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 383.

⁶³² MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 385.

dohoda tak bude ignorována. I zde se objevuje teorie reflexivního účinku. Výše bylo uvedeno, že základem odmítnutí příslušnost může být pouze samotné Nařízení Brusel I, nikoli národní právo.⁶³³

Podoba ujednání o příslušnosti

Jak již bylo uvedeno v úvodní části, ambicí této kapitoly není provedení vyčerpávajícího výkladu ujednání o příslušnosti dle článku 25 Nařízení Brusel Ibis. S ohledem na cíle a strukturu publikace se podrobněji zabývá pouze některými jejími aspekty.⁶³⁴ Pro zkoumanou oblast je zajímavá především forma dohody o příslušnosti soudů.

Požadavek předepsané formy prorogační dohody je splněn pouze v případě, kdy je jasně patrný konsensus stran.⁶³⁵ Vzhledem k ne úplně jasné právní úpravě a rozsahu platnosti (materiální a formální) bude záviset na judikatuře Soudního dvora, který určí, jaké otázky platnosti budou zahrnuty do rozsahu termínu „věcná platnost“.⁶³⁶

Doložka o volbě soudu může být sjednána jako samostatný dokument mezi stranami smlouvy hlavní. V mezinárodním obchodě je však častější podoba ujednání jako doložky obsažené ve smlouvě hlavní. Tato doložka bývá obsažena nejčastěji v obchodních podmínkách.⁶³⁷

Nejinak je tomu i v případě smluv sjednaných on-line. Prorogační doložky mohou být součástí obchodních podmínek na webových stránkách, na které je ve smlouvě odkaz. V případě click-wrap smluv uživatel/kontrahent jednoduše v rámci procházení formuláře označí políčko „*souhlasím s obchodními podmínkami*“, jejichž součástí je i prorogační doložka.

⁶³³ KRUGER op. cit., s. 234–235.

⁶³⁴ V této publikaci se nezabýváme problematikou vztahu článku 25 k jiným ustanovením v rámci Nařízení Brusel Ibis, otázky litispence nebo uznání a výkonu cizího rozhodnutí.

⁶³⁵ HRNČÍŘKOVÁ, op.cit., s. 210.

⁶³⁶ Ibid.

⁶³⁷ ROZEHNALOVÁ, TÝČ op. cit., s. 255.

Dle judikatury Soudního dvora a nového výslovného ustanovení v článku 25 odst. 5 má doložka o volbě sudiště autonomní povahu ve vztahu ke smlouvě hlavní. Procesní doložka je posuzována nezávisle na smlouvě hlavní, nikoliv na základě norem mezinárodního práva soukromého.⁶³⁸

Forma dohody o příslušnosti je upravena v článku 25 odst. 1 Nařízení Brusel I. Pravidla pro formu ujednání musí být vykládána autonomně bez ohledu na národní právo.⁶³⁹ Tradiční formou uzavření prorogační doložky je písemná forma nebo ústní s písemným potvrzením (článek 25 odst. 1 písm. a) Nařízení Brusel Ibis). Ujednání o příslušnosti nemusí být obsaženo v jednom dokumentu. Stačí, pokud je obsažena v nabídce a jejím následném potvrzení.⁶⁴⁰

S požadavkem písemnosti je obvykle spojen i podpis. Ten je podmíněn povahou použitých elektronických prostředků, protože ne všechny umožňují vlastnoruční podpis (e-mail, objednávkový formulář na webových stránkách apod.). Jak uvádí *Rozehnalová*, v každém případě by mělo dojít k výměně dokumentů. Pak je ovšem otázkou, „*zda se ještě jedná o otázku formy či vnitřních náležitostí*“.⁶⁴¹

Dle článku 25 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis jsou písemné formě rovnocenná veškerá sdělení elektronickými prostředky, která umožňují trvalý záznam dohody (například v mailové schránce příjemce, na USB flash disku, CD apod). V jaké podobě jsou následně reprodukovány, je z hlediska Nařízení Brusel Ibis irelevantní.⁶⁴² Typickým případem je právě mailová schránka, která umožňuje uchovat zasláný dokument, stáhnout jej do příjemcova počítače a následně třeba vytisknout.⁶⁴³

Toto ustanovení je v rámci Nařízení Brusel Ibis jediné, které, podle *Rozehnalové* „*velmi elegantně*“,⁶⁴⁴ výslovně reflektuje elektronickou kontraktaci. Jak uvádí *Rozehnalová*: „*Elektronická forma může nabradit jak plnou písemnou formulaci vedenou tradičními cestami, tak i písemné potvrzení. Samozřejmě se může uplatnit [...] i jako praktika zavedená mezi stranami nebo se může stát i obchodní zvyklostí.*“⁶⁴⁵

⁶³⁸ Rozsudek Soudního dvora (šestého senátu) ze dne 3. července 1997, Francesco Benincasa vs. Dentalkit Srl, věc C-296/95. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad publikace Evropské unie [citováno 31. 12. 2012]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>.

⁶³⁹ MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 404.

⁶⁴⁰ ROZEHNALOVÁ, TÝČ op. cit., s. 267.

⁶⁴¹ ROZEHNALOVÁ et.al. (2013), op. cit., s. 298.

⁶⁴² MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 419.

⁶⁴³ MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 420.

⁶⁴⁴ ROZEHNALOVÁ, TÝČ op. cit., s. 270.

⁶⁴⁵ ROZEHNALOVÁ, TÝČ op. cit., s. 270.

Otázkou v této souvislosti může být podpis stran na takovéto dohodě. Ne všechny elektronické prostředky komunikace umožňují podpis. Může se jednat například o situace, kdy je prorogační dohoda uzavřena prostřednictvím mailu nebo formuláře na webových stránkách. V každém případě bude jistě nutné, aby došlo k oboustranné výměně dokumentů, tím bylo zajištěno, že obě dvě strany se prorogační doložkou a jejím obsahem mohly seznámit, a tak a došlo ke konsensu.⁶⁴⁶ Podle komentáře k Nařízení Brusel Ibis postačuje prostý podpis – uvedení jména. Elektronický podpis⁶⁴⁷ se nevyžaduje.⁶⁴⁸

Ustanovení článku 25 odst. 2 Nařízení Brusel Ibis se ovšem nevztahuje na informace na webových stránkách, které nemohou být příjemcem staženy, a tak zůstávají ve sféře navrhovatele, který je může kdykoliv změnit. „*A mere message on the screen is no equivalent to writing.*“⁶⁴⁹ Podle komentáře k Nařízení Brusel Ibis pod toto ustanovení nelze podřadit ani hlasové schránky, video konference, sms zprávy apod. „*Notwithstanding that they could be reproduced on paper, this is a completely unusual practice and often impossible.*“⁶⁵⁰

Ujednání o příslušnosti může být uzavřeno v souladu s praktikami zavedenými mezi stranami (článek 25 odst. 1 písm. b) Nařízení Brusel Ibis). V této otázce je odkazováno k využití článku 9 odst. 1 Vídeňské úmluvy, který upravuje individuální zvyklosti mezi stranami.⁶⁵¹

Kromě individuálních zvyklostí může být ujednání o příslušnosti v mezinárodním obchodě sjednáno ve formě, která odpovídá obchodním zvyklostem, které strany znaly nebo musely znát, a které strany smluv tohoto druhu v daném odvětví obchodu obecně znají a pravidelně se jimi řídí.⁶⁵² V tomto ohledu přijalo Nařízení Brusel Ibis obdobnou koncepci jako článek 9 odst. 2 Vídeňské úmluvy.

⁶⁴⁶ MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 405 a 406.

⁶⁴⁷ K elektronickému podpisu v rámci elektronického obchodu srov. například WANG (2010)a op. cit., s. 77 – 87; MURRAY op. cit., s. 427 a násl. K rozdílům mezi elektronickým podpisem a elektronickou autentifikací srov. například WANG (2010)a op. cit., s. 88 – 102.

⁶⁴⁸ MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 420.

⁶⁴⁹ MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 420.

⁶⁵⁰ MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 420.

⁶⁵¹ ROZEHNALOVÁ, TÝČ op. cit., s. 271.

⁶⁵² MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 414 a násl.

Účinky ujednání o příslušnosti

Ujednání o příslušnosti zakládá příslušnost soudu členského státu a deroguje příslušnost soudu určeného na základě pravidel v člancích 4 – 23 Nařízení Brusel Ibis.⁶⁵³ Ujednání o příslušnosti zavazuje smluvní strany a prorogovaný soud.⁶⁵⁴

Otázkou zde může být, jak posoudit situaci, kdy došlo k postoupení smlouvy, jejíž součástí je i ujednání o příslušnosti. Dle judikatury Soudního dvora toto hodnocení záleží na stanovisku národního práva. Tzn., zda je převod platný, a zda nástupce věděl nebo vědět měl o této dohodě.⁶⁵⁵

Vztah článku 25 Nařízení Brusel I a Haagské úmluvy o dohodách o volbě soudu

V kapitole 3. 5. 2 (vybrané prameny mezinárodního původu v rámci elektronického obchodu) byla hodnocena Haagská úmluva o dohodách o volbě soudu. Na rozdíl od právní úpravy v Nařízení Brusel Ibis obsahuje přísnější požadavky na formální platnost ujednání (viz výklad v příslušné kapitole).

Nařízení Brusel Ibis na rozdíl od Haagské úmluvy upravuje pouze částečně důsledky ujednání o příslušnosti. Důvody pro odepření uznání a výkonu rozhodnutí jsou v Nařízení Brusel Ibis koncipovány úžeji než v Haagské úmluvě.⁶⁵⁶

Vztah k Nařízení Brusel Ibis je v Haagské úmluvě upraven v článku 26 odst. 6. Na základě tohoto ustanovení má Nařízení Brusel I aplikační přednost v případě, kdy alespoň jedna ze stran má bydliště v členském státě EU nebo se jedná o situaci uznání a výkonu rozhodnutí mezi členskými státy EU.⁶⁵⁷

3.11.2 Vliv elektronizace na pravidla pro ujednání o příslušnosti dle článku 25 Nařízení Brusel Ibis

Jak bylo uvedeno, článek 25 Nařízení Brusel Ibis je jediným ustanovením v rámci Nařízení, které výslovně zmiňuje jednání prostřednictvím elektronických prostředků.

⁶⁵³ ROZEHNALOVÁ, TÝČ op. cit., s. 273 – 274.

⁶⁵⁴ MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 432 – 433.

⁶⁵⁵ MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 432 a násl.

⁶⁵⁶ MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 375.

⁶⁵⁷ MAGNUS, MANKOWSKI op. cit., s. 375.

Příkladem uzavření dohody elektronickými prostředky umožňující trvalý záznam může být smlouva uložená v počítači jako dokument ve formátu Word (zabezpečený heslem nebo read-only dokument), ujednání uzavřené výměnou mailů, ujednání, které je součástí tzv. click-wrap smlouvy apod.⁶⁵⁸

Sjednáním prorogační dohody mohou strany vyloučit budoucí případné spory o příslušnosti soudu v případě sporu. Ujednání o příslušnosti soudu bývá typicky součástí standardizovaných obchodních podmínek. Pro to, aby se obchodní podmínky staly řádnou součástí smlouvy, je nutné zachovat určitý postup. Obchodní podmínky nestačí pouze přiložit k návrhu na uzavření smlouvy a zaslat druhé straně. Obchodní podmínky musí být včleněny tzv. včlenování doložkou do smlouvy a připojeny k návrhu, například přiložením nebo otištěním na zadní straně.⁶⁵⁹ Obě smluvní strany musí mít možnost se se zněním obchodních podmínek seznámit, aby byla zajištěna jejich skutečná vůle smlouvu s včleněnými obchodními podmínkami uzavřít.⁶⁶⁰

V případě on-line kontraktace mohou být obchodní podmínky zveřejněny na webové stránce podnikatele. Ujednání o příslušnosti může být například součástí interaktivního click-wrap formuláře, jehož prostřednictvím kupující vyjádří svůj souhlas s obchodními podmínkami označením políčka „souhlasím“ („I agree“). Tyto obchodní podmínky obsahující ujednání o příslušnosti soudu musí být přístupné stranám tak, aby si je mohly přečíst a případně samy stáhnout a uložit. V rámci on-line kontraktace je zásadní otázkou prokázání, že se strany s obsahem obchodních podmínek skutečně seznámily a projevily svou vůli být jimi vázány.

Lze vyjít ze staršího rozhodnutí Soudního dvora ve věci *24/76 Estasis Salotti*,⁶⁶¹ podle kterého je pro naplnění podmínek článku 25 Nařízení Brusel Ibis nutné, aby smlouva podepsaná oběma stranami obsahovala výslovný odkaz na všeobecné obchodní podmínky obsahující doložku s ujednáním o příslušnosti. Byly-li obchodní podmínky otištěny na zadní straně smlouvy, jsou platně sjednány pouze tehdy, obsahuje-li smlouva včlenovací doložku.

⁶⁵⁸ WANG (2010) op. cit., s. 37.

⁶⁵⁹ ROZEHNALOVÁ (2010) op. cit., s. 238.

⁶⁶⁰ K tomu srov. například MURRAY op. cit., s. 420 a násl.

⁶⁶¹ Rozsudek Soudního dvora ze dne 14. prosince 1976, *Estasis Salotti di Colzani Aimò e Gianmario Colzani s.n.c. proti Rüwa Polstereimaschinen GmbH*, věc 24/76. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad publikace Evropské unie [citováno 31. 12. 2012]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>.

V on-line kontraktaci je mnohem obtížnější zjistit a dokázat skutečný konsensus stran. K uzavření smlouvy může dojít během krátké chvílky neopatrným „odkliknutím“ webového formuláře bez přečtení obchodních podmínek. K tomu, aby se tyto situace co nejvíce omezily, obsahuje směrnice o elektronickém obchodu několik ustanovení. Dle článku 10 odst. 1 písm. b) směrnice: „*Vedle ostatních informačních požadavků podle práva Společenství zajistí členské státy, aby, s výjimkou odlišných ujednání stran, které nejsou spotřebitelé, poskytoval poskytovatel služby informační společnosti [...] informace v jasné a jednoznačné podobě a před tím, než příjemce služby podá objednávku [...] zda je smlouva po svém uzavření poskytovatelem služby archivována a zda je přístupná.*“ Stejně tak podle článku 10 odst. 3 směrnice o elektronickém obchodu „*smluvní ustanovení a obecné obchodní podmínky musí být příjemci poskytnuty v takové formě, aby je mohl uchovávat a reprodukovat.*“ Směrnice o elektronickém obchodu však neobsahuje žádnou sankci pro případ, kdy podnikatel tyto informace smluvnímu partnerovi neposkytne. Toto ustanovení nezajišťuje ověření projevu skutečného souhlasu s obchodními podmínkami. Podobné ujednání není obsaženo ani v Úmluvě OSN o uzavírání smluv prostředky elektronické komunikace. Článek 13 Úmluvy obsahuje pouze ustanovení o tom, že se nedotýká národního práva, které může obsahovat požadavek zpřístupnění druhé straně elektronickou komunikací obsahující obchodní podmínky.⁶⁶²

Platnost smlouvy uzavřené on-line by měla být posuzována dle stejných kritérií jako smlouva uzavřená v papírové podobě. Elektronicky uzavřená smlouva má však jistá specifika. Na tato reaguje například článek 11 odst. 2 směrnice o elektronickém obchodu, který stanoví povinnost členských států zajistit, aby „*poskytovatel služby zajistil příjemci služby odpovídající, účinné a dostupné technické prostředky, jejichž prostřednictvím bude moci rozeznat a opravit chybná vstupní data před podáním objednávky.*“

⁶⁶² Článek 10 Úmluvy OSN o uzavírání smluv prostředky elektronické komunikace: „*Nothing in this Convention affects the application of any rule of law that may require a party that negotiates some or all of the terms of a contract through the Exchange of electronic communications to make available to the other party those electronic communications which contain the contractual terms in a particular manner, or relieves a party from the legal consequences of its failure to do so.*“

Úmluva OSN o uzavírání smluv prostředky elektronické komunikace obsahuje v článku 15 podrobnější pravidlo. Podle tohoto ustanovení může být návrh na uzavření smlouvy změněn, pokud jedna strana oznámí druhé straně, že v rámci elektronické komunikaci došlo k omylu a tento omyl v době co nejkratší zjistila.⁶⁶³

Shrnutí podkapitoly

Tato podkapitola se zabývá ujednáním o příslušnosti dle článku 25 Nařízení Brusel Ibis. Toto ustanovení bylo zkoumáno jako z pohledu tradičního, tak vlivu elektronizace. Analýza byla založena na odborné literatuře a rozhodnutích Soudního dvora.

Z provedené analýzy lze učinit následující závěr: **Článek 25 Nařízení Brusel Ibis obsahuje dostatečnou právní úpravu pro ujednání o příslušnosti soudu v rámci elektronické kontraktace.** Toto ustanovení zajišťuje právní jistotu a předvídatelnost stran pro určení příslušného soudu ve sporech ze soukromoprávních obchodněprávních vztahů s mezinárodním prvkem vznikajících v on-line prostředí.

3.12 Pravidla pro založení mezinárodní pravomoci/příslušnosti soudů v USA

3.12.1 Úvod

Tato část se věnuje zkoumání a zhodnocení přístupů k založení mezinárodní pravomoci (příslušnosti) soudů v teorii a judikatuře soudů USA. Výběr této země není náhodný. Právě obchodní společnosti ze Spojených států jsou světovými lídry ve vývoji nových informačních a počítačových technologií. V souvislosti s velkým objemem elektronických transakcí a elektronického obchodu roste počet soudních řízení. Teorie i praxe v USA se s problematikou mezinárodní pravomoci/příslušnosti soudů v případě vztahů vznikajících on-line vypořádává déle než v Evropě.

⁶⁶³ Článek 14 Úmluvy OSN o uzavírání smluv prostředky elektronické komunikace:

„1. Where a natural person makes an input error in an electronic communication exchanged with the automated message system of another party and the automated message system does not provide the person with an opportunity to correct the error, that person, or the party on whose behalf that person was acting, has the right to withdraw the portion of the electronic communication in which the input error was made if:

a) The person, or the party on whose behalf that person was acting, notifies the other party of the error as soon as possible after having learned of the error and indicates that he or she made an error in the electronic communication; and
b) The person, or the party on whose behalf that person was acting, has not used or received any material benefit or value from the goods or services, if any, received from the other party.

2. Nothing in this article affects the application of any rule of law that may govern the consequences of any error other than as provided for in paragraph 1.“

Další důvod zaměření na Spojené státy je i problematika uznání a výkonu rozhodnutí soudů. Většina velkých internetových společností má sídla, místa podnikání nebo je založena podle práva některého ze států USA. Také jejich servery bývají lokalizovány na území USA. To v mnoha případech činí obtížným uznání a výkon rozhodnutí.

Autorka publikace si je vědoma možných terminologických problémů. Stejně tak i přístupu právní teorie a praxe v USA k mezinárodnímu právu soukromému a procesnímu.⁶⁶⁴ Tyto byly v textu co nejvíce omezit. Další možnou limitující okolností je, že přístupy se liší na úrovni jednotlivých států. Ve výkladu je vycházeno z přístupu na federální úrovni.

Z tohoto důvodu je možné se domnívat, že pro výklad bude zajímavé provést srovnání přístupu doktríny a judikatury USA a EU.

3.12.2 Úvodní východiska pravidel pro založení pravomoci/příslušnosti soudů v USA (s důrazem na smlouvy mezi obchodníky)

Pravidla pro založení příslušnosti soudů ve Spojených státech jsou založena na principu teritoriality. Jak uvádí *Mills*, tato pravidla vycházejí především z kritérií místa, kde byla smlouva uzavřena; místa, kde byla smlouva porušena.⁶⁶⁵ Výslovně teritoriálně omezena jsou pravidla pro založení pravomoci v případě nemovitých věcí nebo práv vyplývajících z duševního vlastnictví. Významným principem, který ovlivňuje a limituje pravidla pro založení pravomoci ve Spojených státech, je právo na řádný proces – *due process test*: „[...] *jurisdictional limits ought to be based on the structural limitations of State authority, not ideas of 'fairness' or individual rights.*“⁶⁶⁶

Stejně jako v Evropské unii, ani ve Spojených státech neexistují speciální pravidla pro mezinárodní pravomoc, resp. příslušnost soudů pro řízení v soukromoprávních sporech vzniklých z on-line obchodní aktivity.

Přístup k pravomoci soudů ve věcech občanských a obchodních ve Spojených státech je poměrně komplikovaný. Jak bude vyplývat z dalšího výkladu, je založen na řadě různých doktrín a (někdy nekonzistentních) soudních rozhodnutí. Přístup

⁶⁶⁴ *Mills* hovoří o tom, že se jedná o „laboratoře“ práva. MILLS (2009) op. cit. s. 125.

⁶⁶⁵ MILLS (2009) op. cit., s. 238 – 239.

⁶⁶⁶ MILLS (2009) op. cit., s. 150 a 131; EDWARDS, WAELDE op. cit., s. 143.

k jurisdikci je ztížen také faktem, že mezinárodní pravomoc (příslušnost) je upravena právními předpisy a vyplývá ze soudních precedentů jak na úrovni jednotlivých států USA, tak na úrovni federální.⁶⁶⁷

V základní rovině je otázka příslušnosti na federální ovlivněna Ústavou Spojených států, přesněji 14 Dodatkem k Ústavě: „*Nor shall any state deprive any person of life, liberty, or property, without due proces of law.*“⁶⁶⁸

Z prvních případů týkajících založení příslušnosti soudů vyplývalo, že základy pravidel pro určení příslušného soudu vycházejí z obecného mezinárodního práva.⁶⁶⁹ Z hlediska historického vývoje těchto pravidel mohly soudy ve Spojených státech vykonat pravomoc nad žalovaným, pokud mu bylo možné doručit předvolání (*writ*). To bylo možné v okamžiku, pokud se nacházel na území Spojených států. Pouhá **přítomnost žalovaného** na území Spojených států, bez ohledu na dostatečnost vazby mezi žalovaným a územím, byla dostatečná pro založení pravomoci soudů příslušného státu.⁶⁷⁰ Rozsah pojmu přítomnost žalovaného byl interpretován velmi široce, zahrnoval jeho domicil, bydliště apod.⁶⁷¹

Tento přístup byl kritizován. Přítomnost žalovaného byla vyžadována pouze na začátku řízení, nikoliv v době, kdy nastala ona skutečnost, nebo došlo k jednání, které bylo předmětem řízení. Tento přístup byl hodnocen jako velmi pozitivistický, zakládající absolutní suverenitu státu. Její limity spočívaly pouze ve faktické možnosti pravomoc vykonat, na pouhé přítomnosti žalovaného na daném území.⁶⁷²

Požadavek pouhé přítomnosti žalovaného na území státu pro založení příslušnosti jeho soudů je příkladem nejsilnějšího projevu principu teritoriality. Jak k tomu uvádí *Mills*: „*The constitution was interpreted only as giving effect to, not modifying, the international law rules.*“⁶⁷³ Pravidla pro založení mezinárodní pravomoci a příslušnosti

⁶⁶⁷ FREER, Richard. America and European Approaches to Personal Jurisdiction based upon Internet Acitivity [on-line]. *Emory University School of Law, Public Law&Legal Theory Research Paper Series*. Research Paper No. 07-15 [citováno 6. 1. 2013]. Dostupné z: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1004887.

⁶⁶⁸ Cornell University Law School. Legal Information Institute. Dostupné z: <http://www.law.cornell.edu/constitution/amendmentxiv>. Stránka navštívena dne 14. 2. 2013.

⁶⁶⁹ MILLS (2009) op. cit., s. 147. K vybrané judikatuře soudů v USA srov. také FREER op.cit., s. 2 - 3.

⁶⁷⁰ K tomu srov. výklad například v AKEHURST op. cit., s. 177 a násl.

⁶⁷¹ MILLS (2009)op. cit., s. 148

⁶⁷² MILLS (2009)op. cit., s. 237

⁶⁷³ MILLS (2009)op. cit., s. 147.

soudů byla interpretována na základě ústavních požadavků, resp. požadavků mezinárodního práva veřejného. Normy mezinárodního práva veřejného byly odvozovány od *Storyho*, jenž své učení odvozoval dále od *Hubera*.⁶⁷⁴ Jak uvádí *Mills*, kritérium přítomnosti žalovaného zdůraznilo význam mezinárodního práva soukromého. „*Zdůraznilo územní limity zákonodárné pravomoci států a potvrdilo roli norem mezinárodního práva soukromého [...]. [...] pravomoc každého rozhodujícího orgánu je limitována pouze na území státu, na kterém se nachází.*“⁶⁷⁵ Judikatura soudů USA připouštěla dva důvody pro založení pravomoci, dohodu (*submission*) a fyzickou přítomnost. Požadavek přítomnosti žalovaného na území státu byl v následujících letech rozšířen o požadavek tzv. minimálního kontaktu (*minimum contact test*), viz dále.

3.12.3 Obecná a zvláštní pravidla pro založení pravomoci (příslušnosti) soudů

Podobně jako Nařízení Brusel Ibis, i teorie a judikatura soudů v USA rozlišuje obecnou příslušnost (*general jurisdiction*) a zvláštní příslušnost (*special jurisdiction*).

Obecná příslušnost je založena na možnosti vykonat pravomoc nad žalovaným bez ohledu na důvod žaloby (*cause of action*) a spojením žalovaného s forem; pravomoc soudů je však založena na systematické a pokračující aktivitě žalované na daném území.⁶⁷⁶ Zvláštní příslušnost je založena na určitém druhu spojení žalovaného s forem (viz dále).⁶⁷⁷

Z § 30 Restatement (Second) of Conflict of Laws vyplývá, že pro založení obecné příslušnosti postačuje bydliště žalovaného na území *fora*. To neplatí, pokud vztah žalovaného k *foru* je natolik nevýznamný, že by výkon příslušnosti byl

⁶⁷⁴ Jak uvádí *Mills*, nejednalo se zřejmě o správný postup, neboť dle některých autorů bylo Huberovo učení určeno pro oblast kolizních norem, nikoliv norem procesních. In: MILLS (2009) op. cit., s. 148.

⁶⁷⁵ „[It] emphasized the territorial limits on the regulatory authority of the States and recognized the role of private international law rules in reflecting and defining this order [...]. There was a principle in general, if not universal, law that the authority of every tribunal is necessarily restricted by the territorial limits of the State in which it is established.“ In: MILLS (2009) op. cit., s. 148.

⁶⁷⁶ WANG (2010) op. cit., s. 65 – 66.

⁶⁷⁷ MILLS (2009) op. cit., s. 149.

neopodstatněný a nepřiměřený (*unreasonable*).⁶⁷⁸ V judikatuře soudů v USA existuje jen omezený počet soudních rozhodnutí, které se týkaly založení obecné příslušnosti v řízeních s přeshraničním/mezinárodním prvkem.⁶⁷⁹

Oba dva typy příslušnosti musí splňovat požadavek tzv. minimálního kontaktu žalovaného s *forem*. Zásadním rozhodnutím v tomto ohledu bylo rozhodnutí *International Shoe Co. vs. Washington* z roku 1945.⁶⁸⁰ Požadavek minimálního kontaktu se týkal vztahu *fora* a žalovaného, nikoliv *fora* a předmětu sporu. Cílem tohoto pravidla bylo zajištění spravedlnosti směrem k žalovanému tak, aby založení příslušnosti soudů pro něj nebylo nespravedlivé a nepřiměřené.⁶⁸¹ Požadavek minimálního kontaktu byl interpretován jako odraz ústavního principu, a sice práva na řádný proces (*due proces principle*). „*Due proces requires only that... [the defendant] have certain minimum contacts with [the forum State] such that the maintenance of the suit does not offend ‘traditional notions of fair play and substantial justice.’*“⁶⁸² Jako příklad takového minimálního kontaktu lze uvést například zastoupení zahraniční společnosti na území Spojených států.⁶⁸³

Doktrína minimálního kontaktu byla původně vytvořena pro mezistátní kolize, dá se však aplikovat i na kolize mezinárodní. Je upravena v § 35(1) Restatement (Second) of Conflict of Laws. Tato změna přístupu reflektuje mimo jiné opuštění vlivu mezinárodního práva veřejného a principu territoriality, který jej ovládá, ve prospěch mezinárodního práva soukromého a jeho pojetí také jako souboru norem ochranných (ochranných ve smyslu zohledňování spojení *fora* a žalovaného).⁶⁸⁴

Účinek výše uvedeného rozhodnutí a jeho důsledky je možné vidět v založení tzv. *long-arm* právních předpisů v různých státech USA. Jednotlivé státy USA rozdílným způsobem interpretují pojem minimální kontakt.

Důvodem změnu z požadavku na přítomnost žalovaného na minimální kontakt žalovaného s územím státu bylo nebezpečí založení nepřiměřené (*unjustified*) příslušnosti, jejíž vykonání by mohlo být odmítnuto na základě doktríny *forum non*

⁶⁷⁸ WANG (2008) op. cit., s. 237.

⁶⁷⁹ V podrobnostech odkazujeme na relevantní judikaturu, například SVANTESSON (2012)a op. cit., s. 160 – 162.

⁶⁸⁰ EDWARDS, WAELDE op. cit., s. 144; FREER op. cit., s. 3.

⁶⁸¹ MILLS (2009) op. cit., s. 148.

⁶⁸² MILLS (2009) op. cit., s. 149, pozn. pod čarou č. 172.

⁶⁸³ RYNGAERT op. cit., s. 12.

⁶⁸⁴ MILLS (2009) op. cit., s. 149.

conveniens. Využití námitky *forum non conveniens* dává široký prostor pro vlastní uvážení soudci, kterému je spor předložen. Soudce může sám rozhodnout, zda je vhodnější, aby meritum sporu rozhodl jiný cizí soud.⁶⁸⁵ Důvody pro takové rozhodnutí soudu mohou spočívat v různých okolnostech, objektivních i subjektivních, vnitrostátních i mezinárodních. K mezinárodním faktorům (k úvaze soudu, zda je spor vůbec spojen s územím dotčeného státu) *Mills* radí místo, kde k právně relevantnímu jednání nebo události došlo nebo státní příslušnost osob. Mezi národní faktory (zda soud má skutečně příslušnost k řízení) zařazuje *Mills* zájmy stran, zájmy příslušného státu (*policy*) polohu důkazních prostředků, svědků apod.⁶⁸⁶

Doktrínu *forum non conveniens* uvádí *Mills* právě jako jeden z možných argumentů pro vyloučení úvahy, že pouhá přítomnost žalovaného na území státu je dostatečná pro založení příslušnosti jeho soudů. Doktrína tím dodává pravidlům pro založení pravomoci soudů více flexibility. „*The decision whether or not to stay proceedings is a mixed question of both international law, the question of the existence of jurisdiction, and national policy, the question of whether jurisdiction should be exercised in this case.*“⁶⁸⁷

Jak velký musí být tento minimální kontakt, je interpretováno v rámci rozhodnutí jednotlivých soudů. Někdy se uvádí, že se jedná o „*soudní vyvažování zájmů stran sporu*“, že se jedná o odraz „územního omezení pravomoci Státu“, že musí být naplněn požadavek tzv. „*zaměření obchodu/činnosti*“ („*stream of commerce*“) a další.⁶⁸⁸ Jak je zřejmé, doktrína ve Spojených státech není v této otázce jednotná.

Z tohoto důvodu Nejvyšší soud USA v roce 1987 uvedl, že „*great care and reserve should be exercised when extending our notions of personal jurisdiction into the international field.*“⁶⁸⁹

3.12.4 Zvláštní příslušnost (*special jurisdiction*) pro spory vznikající z on-line smluv uzavřených mezi obchodníky

Jak bylo uvedeno výše, pravidla pro založení obecné příslušnosti soudů v USA jsou založena na kritériu „*dlouhodobě pokračující a systematické vazby ke určitému fóru*“⁶⁹⁰ Pravidla pro založení obecné příslušnosti nebývají často použita ve sporech

⁶⁸⁵ Např. EDWARDS, WAELDE op. cit.

⁶⁸⁶ MILLS (2009) op. cit., s. 238.

⁶⁸⁷ MILLS (2009) op. cit., s. 238.

⁶⁸⁸ MILLS (2009) op. cit., s. 149 – 150.

⁶⁸⁹ RYNGAERT op. cit., s. 12.

⁶⁹⁰ „*Party's continuous, systematic and ongoing ties to a certain forum.*“ In: WANG (2010) op. cit., s. 66.

týkajících se on-line obchodování. Pouhá přítomnost žalovaného a jistá míra kvalifikované aktivity na internetu nebývá podkladem pro založení obecné příslušnosti. Jednalo by se o porušení práva na řádný proces a 14. Dodatku Ústavy.⁶⁹¹ Existuje však i judikatura dokazující opak. Dle *Svantessona* lze v těchto rozhodnutích vysledovat rostoucí tendenci zhodnocení, že obecná příslušnost soudů USA v řízení s mezinárodním prvkem proti zahraničnímu subjektu je dána. Důvodem tohoto trendu je, že podmínky pro založení obecné příslušnosti je snadnější splnit.⁶⁹² To může mít své důsledky právě pro spory z on-line obchodování.

Speciální příslušnost je již založena na charakteru řízení a určitém spojení žalovaného s *forem*. Pro založení této zvláštní příslušnosti se zkoumá splnění dvou podmínek: 1. zda minimální kontakt žalovaného a *fora* je spojen se sporem; 2. a zda tento kontakt je dostatečný.⁶⁹³ Pokud činnost žalovaného nevykazuje ono zvláštní spojení s *forem* nezbytné pro založení zvláštní příslušnosti, ale je pokračující a systematické, je podroben pravidlům pro založení obecné příslušnosti.⁶⁹⁴

Tato speciální příslušnost je označována také jako *personal jurisdiction*. Americké soudy na úrovni státní i federální se musely zabývat jejím konceptem právě s ohledem na on-line aktivitu subjektů (obchodníků).

Jednou ze zkoumaných otázek (stejně jako v rozhodnutích Soudního dvora Evropské unie) byla povaha a zaměrování činnosti webových stránek podnikatele na území Spojených států. Pouhá dostupnost webové stránky zahraničního podnikatele z území USA nebyla považována za dostatečné splnění podmínky minimálního kontaktu. Soudy USA v těchto případech zkoumaly založení své mezinárodní pravomoci/příslušnosti nad zahraničními osobami na základě jejich úmyslného jednání, kterým žalovaný dal najevo vůli provádět obchodní činnost v daném státě; a na základě tohoto jednání mohl rozumně očekávat, že může být v tomto *foru* žalován. Jak bylo uvedeno výše, založení zvláštní příslušnosti muselo splňovat podmínku, že žalovaný musí mít jistý minimální kontakt s *forem* a „*nedojde k rozporu s tradičními principy fair play a spravedlnosti*“. Výše zmíněné rozhodnutí

⁶⁹¹ SVANTESSON (2012)a op. cit., s. 163 a judikatura zde uvedená.

⁶⁹² SVANTESSON (2012)a op. cit., s. 163.

⁶⁹³ WANG (2010) op. cit., s. 67. „*The greatest difference from general jurisdiction is that, specific jurisdiction only gives tje court jurisdiction over the party in relation to the very question at hand, while [...] general jurisdiction gives the court jurisdiction over the party in all situations.*” Převzato z: SVANTESSON (2012) op. cit., s. 163.

⁶⁹⁴ WANG (2008) op. cit., s. 237.

ve věci *International Shoe Co vs. Washington* pochází z roku 1945. Po dlouhá desetiletí základním pravidlem pro zkoumání založení mezinárodní pravomoci a příslušnosti soudů. Vzhledem k jeho „stáří“ jej soudy, především v kontextu internetu a on-line obchodování, začaly různým způsobem interpretovat a aplikovat. Soudy začaly používat další, doplňující kritéria, na základě kterých hodnotily založení své příslušnosti.

Škála Zippo

Pro oblast elektronického obchodu, povahy webových stránek a založení zvláštní příslušnosti byl na základě rozhodnutí *Zippo Manufacturing Company vs. Zippo Dot Com, Inc.* z roku 1997 vytvořen tzv. „sliding scale“ neboli škála Zippo.⁶⁹⁵ Toto rozhodnutí je považováno za velmi významné. Jednalo se o první rozhodnutí, které obsahovalo první komplexní analýzu důvodů pro založení zvláštní příslušnosti (a mezinárodní pravomoci) na internetu, resp. zkoumání toho, zda této zvláštní příslušnosti podléhají webové stránky.⁶⁹⁶

Na základě škály Zippo se zkoumalo, zda webové stránky zajišťují onen minimální kontakt nutný pro založení zvláštní příslušnosti. Podle tohoto rozhodnutí se webové stránky rozlišovaly na pasivní, aktivní a interaktivní.⁶⁹⁷ Aktivní stránky umožňovaly uzavření smluv mezi subjekty z různých států. Podnikatel musel navíc prokázat, že zjevně vykonává obchodní činnost na internetu a uzavírá smlouvy s osobami z jiných států.⁶⁹⁸ Pasivní webové stránky pouze zprostředkovávaly informace uživatelům. Pasivní stránky umožňovaly pouhý přístup z různých zemí, nikoliv však interakci mezi jejich uživateli a provozovateli. Na pasivních webových stránkách nebylo možné například uzavírat smlouvy, tyto pouze zveřejňovaly informace. Interaktivní webové stránky, které stojí mezi uvedenými dvěma typy, umožňovaly

⁶⁹⁵ WANG (2010) op. cit., s. 68; EDWARDS, WAELDE op. cit., s. 147; FREER op. cit., s. 8.

⁶⁹⁶ SVANTESSON (2012) op. cit., s. 167.

⁶⁹⁷ Tímto rozhodnutím se inspirovala i Generální advokátka Trstenjak ve svém posudku k rozhodnutí ve věci *C-585/08, 144/09 Pammer, Alpenhof*. Jak Generální advokátka, tak Soudní dvůr ve svém rozhodnutí pracovali s rozlišením webových stránek na pasivní a interaktivní. K tomu srov. bod 61 Posudku Generální advokátky a bod 79 rozhodnutí Soudního dvora ve věci *C-585/08, 144/09 Pammer, Alpenhof*.

⁶⁹⁸ „The defendant enters into contracts with residents of a foreign jurisdiction that involve the repeated transmission of computer files over the Internet.“ Převzato z: WANG (2008) op. cit., s. 238.

výměnu informací. Interaktivita se posuzovala například dle míry obchodní aktivity. Pravomoc soudů byla založena v případech, pokud se povaha webových stránek blížila spíše k oné aktivní straně.⁶⁹⁹

Škála Zippo však byla záhy kritizována. Hlavním důvodem byl fakt, že většina webových stránek (a to především v oblasti elektronického obchodu a nabídky zboží a služeb) je v dnešní době svou povahou spíše interaktivní, než pasivní.⁷⁰⁰ Tzn., že pro oblast elektronického obchodu je již překonanou.⁷⁰¹

Teorie účinků

Soudy v USA kromě škály Zippo vytvořily ještě další podpůrná pravidla pro založení příslušnosti v obchodněprávních sporech plynoucích z on-line obchodování. Jedním z nich je tzv. „teorie účinků“ (*effects test*). Tento přístup je založen na rozhodnutí Nejvyššího soudu ve věci *Calder vs. Jones*.⁷⁰² Příslušnost soudů je založena, pokud žalovaný úmyslně, s vědomím škodlivých následků, škodlivě jednal vůči osobám nacházejícím se v daném foru.⁷⁰³ Soudy USA v těchto případech zkoumají, jaké faktické účinky má jednání subjektu nebo webová stránka na stát *fora*.⁷⁰⁴

Kohl shrnuje důvody, které vedly k užívání tohoto kritéria: „*The general maxims of substantive justice which underlines both the [United States] ‘targeting’ and the [EU] directing test [...] is simple: no gain, no pain. If a business purposefully seeks custom from a particular State and profits from that custom [...] it is also fair to subject that business to the court procedure of that State.*”⁷⁰⁵

⁶⁹⁹ „*If the activities occurring on a defendant’s website lean more towards the passive side of the scale, personal jurisdiction will not be applied. If, however, the activity slides towards the active side of scale, personal jurisdiction will be likely to be upheld.*“ In: WANG (2010) op. cit., s. 69.

⁷⁰⁰ RICE, Denis, T; GLADSTONE, Julia. An assessment of the Effects Test in Determining Personal Jurisdiction in Cyberspace [on-line]. *The Business Lawyer*. 2003, vol. 58, no. 2, s. 601 – 654 [citováno 3. 1. 2013]. Dostupné z: www.jstor.org. „*With the omnipresence of the Internet today, it is unusual to find a company that does not maintain at least passive website. Premising personal jurisdiction on the maintenance of a website, without requiring some level of interactivity between the defendant and [...] the forum state, would create almost universal personal jurisdiction because of the virtually unlimited accessibility of websites across the country.*” Převzato z: SVATESSON (2012) op. cit., s. 169.

⁷⁰¹ Podle Svantessona je však škála Zippo stále relevantní pro oblast ochrany a řízení vyplývajících z porušení práva duševního vlastnictví. In: SVATESSON (2012) op. cit., s. 168.

⁷⁰² FREER op. cit., s. 4.

⁷⁰³ WANG (2010) op. cit., s. 70.

⁷⁰⁴ EDWARDS, WAELDE op. cit., s. 144.

⁷⁰⁵ KOHL (2007) op. cit., s. 78.

Také teorie účinků byla podrobena rozsáhlé kritice. Především z toho důvodu, že se ze své podstaty dá aplikovat pouze pro oblast mimosmluvních závazkových vztahů a deliktů odpovědnosti jednotlivců (fyzických osob), než obchodních společností.⁷⁰⁶

Targeting test

S ohledem na kritiku škály Zippo a teorie účinků byl jako další kritérium pro založení příslušnosti soudů vytvořen koncept zaměřování činnosti (*targeting test*). Zaměřování činnosti je splněno v případě, kdy „žalovaný úmyslně zaměřoval svou nelegální činnost na stát bydliště poškozeného“.⁷⁰⁷ Toto kritérium zkoumá úmysl stran a kroky, které učinily k tomu, aby založily, nebo naopak vyloučily, příslušnost soudů určitého státu.⁷⁰⁸ S tímto je pak spojeno jejich rozumné očekávání a předvídatelnost, že mohou být žalovány před soudem cizího státu.⁷⁰⁹ Tento přístup byl potvrzen i v rozhodnutí Nejvyššího soudu ve věci *World-Wide Volkswagen*: „*The defendant's conduct and connection with the forum State are such that he should reasonably anticipate being hauled into court there. The Due Process Clause, by ensuring the orderly administration of the laws, give a degree of predictability to the legal system that allows potential defendants to structure their primary conduct with some minimum assurance as to where that conduct will and will not render them liable to suit.*“⁷¹⁰

Současné přístupy

V současné době využívají soudy v USA různou kombinaci výše uvedených kritérií. Tzn. interaktivita webových stránek a zaměřování činnosti, různé variace na škálu Zippo, teorie účinků apod.

Nejčastěji používaným kritériem je pak zmíněný „*targeting approach*.“ V zásadě žalovaný musí úmyslně směřovat svou aktivitu na území daného státu. Dále musí přijmout nezbytné kroky, kterými dá najevo svou vůli podřídit se, nebo naopak vyloučit příslušnost, soudů určitých států. Obchodník musí dát najevo svůj úmysl vykonávat svou obchodní činnost na území daného státu a tím cílit svou činnost

⁷⁰⁶ RICE, GLADSTONE op. cit., s. 33.

⁷⁰⁷ „*The defendant is alleged to have engaged in wrongful conduct targeted at a plaintiff whom the defendant knows to be a resident of the forum state.*“ In: WANG (2010) op. cit., s. 70.

⁷⁰⁸ Ibid.

⁷⁰⁹ EDWARDS, WAELDE op. cit., s. 145.

⁷¹⁰ Převezato z WANG (2010) op. cit., s. 71.

na jeho občany.⁷¹¹ Jak uvádí *Wang*, s ohledem na tyto podmínky přináší kritérium zaměřování činnosti nejvyšší místu právní jistoty a předvídatelnosti při určení příslušného soudu k řešení sporů vznikajících z on-line obchodněprávních vztahů. Navíc zcela nevylučuje onu „americkou vstřícnost k individualizované spravedlnosti“.⁷¹²

Jak již bylo uvedeno výše, doktrína v USA je založena na preferování národního práva a využívání námítky *forum non conveniens*. Soudy USA při konstatování své příslušnosti v řízeních z on-line obchodování odkazují na ještě jeden princip, který vyplývá z obecného mezinárodního práva veřejného. A sice princip *comity*. *Svanteson* uvádí příklad významného rozhodnutí ve věci *Asahi Metal Industry Co, Ltd. Vs. Superior Court of California*,⁷¹³ kdy soud sice výslovně neargumentoval použitím *comity*, ale zdůraznil: „*The unique burdens placed upon one who must defend oneself in a foreign legal system should have significant weigh in assessing the reasonableness of stretching the long arm of personal jurisdiction over national borders.*“⁷¹⁴

3.13 Shrnutí a srovnání pravidel pro založení mezinárodní pravomoci (příslušnosti) soudů v Nařízení Brusel Ibis a judikatuře soudů v USA

Přístup Evropské unie a Spojených států se v otázce pravidel pro založení mezinárodní pravomoci (příslušnosti) soudů ve sporech z obchodněprávních vztahů vznikajících na internetu liší.

Teorie a judikatura soudů v USA používá pro založení příslušnosti soudů kombinaci škály Zippo, teorie účinků a zaměřování činnosti. Všechna kritéria jsou zároveň omezeny ústavním požadavkem na řádný a spravedlivý proces a minimální

⁷¹¹ WANG (2008) op. cit., s. 240.

⁷¹² „*It is suggested, that this approach, as well as providing consistency and legal certainty, does not totally preclude the American propensity towards individualized justice.*“ In: WANG (2008) op. cit., s. 240.

⁷¹³ Toto rozhodnutí se týkalo pravomoci/příslušnosti soudů ve věcech přehraniční odpovědnosti za vadu výrobku (product liability). Bylo jedním z řady rozhodnutí, které se zabývalo vytvořením kritéria tzv. stream-of-commerce v těchto případech. Toto rozhodnutí se opět dostává kritické analýzy a hodnocení v souvislosti s jiným nedávné sérií rozhodnutím Nejvyššího soudu USA. Tato oblast není předmětem zkoumání publikace, v podrobnostech proto odkazujeme na CUNIBERTI, Gilles. *The Stream-of-Commerce Doctrine under McIntyre and the First Reactions of U.S. Courts to the U.S. Supreme Court's Ruling* [on-line]. *Conflict of Laws.net. News and Views in Private International Law*. 2012 [citováno 1. 1. 2013]. Dostupné z: <http://conflictoflaws.net/2012/the-stream-of-commerce-doctrine-under-mcintyre-and-the-first-reactions-of-u-s-courts-to-the-u-s-supreme-courts-ruling/>.

⁷¹⁴ In: SVANTESSON (2012) op. cit., s. 169; EDWARDS, WAELDE op. cit., s. 145.

kontakt žalovaného s územím USA. Doktrína minimálního kontaktu jde mnohem dále než pravidla pro založení mezinárodní pravomoci soudů v rámci EU. To může vést ke konfliktům pravomocí právě mezi soudy členských států EU a USA. Kromě toho mají soudci v USA výrazné diskreční pravomoci pro posouzení, zda se budou spornou věcí zabývat (lze připomenout doktrínu *forum non conveniens*). Jak uvádí *Pailli*,⁷¹⁵ soudy v USA si kladou otázku „měl bych vykonat svou příslušnost v daném případě?

Naproti tomu v Evropské unii je přístup odlišný. Pravidla pro založení mezinárodní pravomoci (příslušnosti) soudů jsou pro soudce právně závazná a soudy nemají diskreční pravomoc na základě vlastní úvahy odmítnout zabývat se případem. Pravidla v Nařízení Brusel Ibis jsou založena na (zpravidla) autonomních pojmech, které musí být vykládány nikoliv *ad hoc*, ale v souladu s judikaturou Soudního dvora a cílí, účelem a smyslem Nařízení Brusel bis.

3.14 Informační a počítačové technologie a lokalizace (osob, jednání)

3.14.1 Úvod

Třetí kapitola publikace se zabývala mezinárodním právem procesním a pravidly pro založení mezinárodní pravomoci (příslušnosti) soudů ve sporech ze smluv mezi obchodníky s mezinárodním prvkem. Při analýze těchto pravidel a jejich kritérií byl učiněn závěr, že vliv elektronizace se v této oblasti projevuje v obtížnosti lokalizace osob a jejich jednání. To má důsledky především pro kritérium bydliště osoby (článek 4 Nařízení Brusel Ibis) a místo plnění, resp. místo dodání a místo poskytnutí služeb (článek 7 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis).

Tato kapitola se bude zabývat otázkou, zda existují technologie, které by mohly otázku lokalizace osob (nejen) pro mezinárodní právo soukromé a procesní. Cílem této kapitoly není provést podrobný a odborný výklad, v tomto můžeme odkázat na jiné a povolanější zdroje, především z oblasti práva IT. Cílem je uvést tyto možnosti pro lokalizaci a zjistit, nakolik jsou využívány v rozhodnutích (především) Soudního dvora.

⁷¹⁵ CUNIBERTI op. cit.

Tato otázka může být zkoumána z pohledu různých právních situací a problémů.⁷¹⁶ Výklad se v této části věnuje pouze možnostem a důsledkům pro elektronický obchod mezi podnikateli.

Pro zkoumání jsou využity především práce *Svantessona*,⁷¹⁷ který se této otázce dlouhodobě věnuje. Jako jeden z mála autorů ji pojímá z pohledu mezinárodního práva soukromého

3.14.2 Informační a počítačové technologie a lokalizace osob, jednání apod.

Od úvodní kapitoly bylo pracováno s tezí, že internet je prostředím bez hranic mezi státy; data a osoby se mohou svobodně virtuálně pohybovat „na síti“ po celém světě; informace a důsledky jejího zveřejnění se mohou projevit na jakémkoliv místě, kde je informace přístupná.

Tato teze není zcela přesná. Čím více je internet otevřen, tím více je možné se setkat se situací, kdy některé země (především nedemokratické režimy)⁷¹⁸ blokují přístup na zahraniční webové stránky, třeba z politických důvodů. Jak uvádí *Svantesson*: „*The dream of a truly borderless and location-independent Cyberspace is over.*“⁷¹⁹ Je zřejmé, že jisté hranice (mimo hranic ve smyslu jazyka apod.) mohou být vytvářeny. Je otázkou, zda tyto technologie mohou být využity i pro komerční, obchodněprávní účely a pro řešení některých otázek, které s sebou přináší elektronizace.⁷²⁰

S počátkem komercializace a rozšíření internetu jsou spojeny diskuze o jeho bezhraničnosti, resp. vytváření hranic v kyberprostoru.⁷²¹ Technologie spjaté s určováním polohy uživatelů na internetu v podstatě navazují na *Lessigovo* učení

⁷¹⁶ Lokalizace (osob, právního jednání a jeho účinků) je důležitá například v oblasti některých dalších smluvních závazků (spotřebitelské smlouvy) a mimosmluvních závazků (ochrana osobnostních práv a pomluva, práva duševního vlastnictví) a další.

⁷¹⁷ SVANTESSON (2012)a op. cit., s. 395 – 443; SVANTESSON (2006) op. cit.; SVANTESSON (2007) op. cit.; SVANTESSON (2008) op. cit.

⁷¹⁸ Jako typický příklad lze uvést Čínu, která pomocí svého „great China firewall“ účinně kontroluje přístup a tok informací ze zahraničí na své území. Stejně tak SVANTESSON (2006) op. cit., s. 4 – 5.

⁷¹⁹ SVANTESSON (2012)a op. cit., s. 395.

⁷²⁰ SVANTESSON (2012)a op. cit., s. 395.

⁷²¹ K tomu srov. již citovanou literaturu autorů Goldsmith, Johnson a Post, Lessig apod. Například JOHNSON, POST op. cit., s. 1379; SVANTESSON (2012) a op. cit., s. 396.

o kódu.⁷²² Jak shrnuje Svantesson, právo, právní normy, trh a architektura internetu se navzájem ovlivňují. Vývoj v oblasti technologií ovlivňuje právní regulaci, právo se na tento vývoj snaží reagovat a tím dále posouvá technologický rozvoj.⁷²³

Jak bylo uvedeno v úvodní kapitole, právě obtížnost či nemožnost navázat jednání na internetu k území určitého státu bylo považováno za jednu z klíčových charakteristik internetu. Avšak právě v rámci elektronického obchodu, obchodních a marketingových strategií jsou čím dál tím více využívány technologie k tomu, aby dokázaly spojit uživatele webových stránek s určitým územím. Tímto mohou obchodníci zajistit, aby jejich webové stránky byly v souladu s legislativou určitých zemí, na které se zaměřují.⁷²⁴

Svantesson tyto technologie rozlišuje na technické (tzv. geolokační technologie)⁷²⁵ a netechnické povahy.⁷²⁶

Geolokace je metoda, která prostřednictvím různých technik zjišťuje geografickou polohu cílového objektu (například poloha počítače, mobilního telefonu, tabletu apod.). Pomocí lokalizace počítače je možné dovodit, kde se nachází uživatel využívající služby internetu. Tyto informace lze získat na základě IP adresy počítače, údajů od webového prohlížeče nebo informací k platební kartě.⁷²⁷ Právě masové rozšíření osobních počítačů, tabletů a „chytrých telefonů“ a GPS umožnily rozvoj

⁷²² K tomu srov. již citovaný zdroj LESSIG (2006) op. cit.

⁷²³ „*In other words, laws affects the market, the norms and the code/architecture (and thereby provide indirect regulation). But at the same time, the creation of laws takes into account of the market, of the norms and the code/architecture. Changes in the market situation may spark the creation of laws, a change in norms may lead to change in laws, and the development of code/architecture affects the law. In addition, norms affect the market and code/architecture, code/architecture affects the market and norms, and the market affects code/architecture and norms – all these four regulatory mechanisms clearly affect each other.*“ In: SVANTESSON (2012) a op. cit., s. 420.

⁷²⁴ SVANTESSON (2012)a op. cit., s. 398.

⁷²⁵ SVANTESSON (2012)a op. cit., s. 397 – 425.

⁷²⁶ SVANTESSON (2012)a op. cit., s. 425 – 435.

⁷²⁷ Nejjednodušší příklad užití geolokační technologie v praxi je prostý. Stačí zadat nějaký hledaný termín do vyhledávače (například Google). Na vyhledávací stránce se objeví požadované informace s odkazy na příslušné webové stránky. Na pravé straně mezi sponzorovanými odkazy je možné najít reklamy na lokální produkty. Jako jiný příklad lze uvést, kdy se do vyhledávače www.google.com zadá vyhledávání hotelu auta v autorbazaru. Vyhledávač se automaticky přepne do češtiny, automaticky na prvních místech nabídne brněnské autosalony a autobazary. Při dalším vyhledávání ve vyhledávači nabízí ve sponzorovaných odkazech další stránky autobazarů. Také srov. SVANTESSON (2007) op. cit.

těchto technologií.⁷²⁸ Z technického hlediska existují různé typy geolokačních technologií. Pro naše účely ale jejich podrobný popis není důležitý, proto odkazujeme na jiné zdroje.

Jak bylo uvedeno výše, Soudní dvůr se prozatím zabýval otázkou vlivu elektronizace na pravidla pro určení příslušnosti soudů dle Nařízení Brusel Ibis pouze v několika rozhodnutích. V žádném z nich však nevzal do úvahy možnost použití pro lokalizaci osob a místa, kde má jejich jednání účinky, tyto geolokační technologie.⁷²⁹ Dle *Svantesson* by právě tyto geolokační technologie (i přes možné otázky spojené s jejich přesností a spolehlivostí)⁷³⁰ mohly být významným pomocníkem i pro interpretaci příslušných pravidel a kritérií.⁷³¹

Mezi **mechanismy netechnické povahy** pro určení polohy osob *Svantesson* zařazuje tzv. disclaimers, prohlášení uvedené na webových stránkách, jejich cílem je určit nebo vymezit rozsah práv a povinností vůči ostatním subjektům. S těmito prohlášeními je spojena otázka jejich právní závaznosti. Navíc ani takovým prohlášením na webových stránkách (například „*nedodáváme do České republiky*“) se nezabývá obchodník svých závazků nebo odpovědnosti.⁷³² Jako další příklad lze uvést různé podmínky v rámci click-wrap formuláře na uzavření smlouvy, se kterými musí subjekt souhlasit, aby došlo ke vzniku smlouvy.⁷³³ Další metodou pro určení polohy osoby může být nabídka v úvodu stránek, ve které zákazník výslovně uvede, v jaké zemi se právě nachází. Na základě této volby je pak přeměrován na příslušnou jazykovou mutaci webových stránek.⁷³⁴ Jako poslední příklad uvádí určení polohy osoby pomocí informací z platební nebo kreditní karty užitých při placení za zboží nebo služby.⁷³⁵

Jak shrnuje Kohl: „*What all these strategies have in common is that they transfer traditional national boundaries into cyberspace – segregating cyberspace into different national cyberspaces.*“⁷³⁶ Tato fragmentace internetu umožňuje obchodníkům zohlednit kulturní, sociální a politické hodnoty. Všechny tyto uvedené mechanismy mají své výhody

⁷²⁸ SVANTESSON (2012)a op. cit., s. 398 a násl.

⁷²⁹ Bod 32 a 75 Posudku Generální advokátky ve věci *C-585/08, 144/09 Pammer, Alpenhof*.

⁷³⁰ K tomu srov. například SVANTESSON (2008) op. cit.

⁷³¹ SVANTESSON (2012)a op. cit., s. 424 – 426.

⁷³² SVANTESSON (2012)a op. cit., s. 425 – 427.

⁷³³ SVANTESSON (2012)a op. cit., s. 427 – 428.

⁷³⁴ SVANTESSON (2012)a op. cit., s. 430 – 431.

⁷³⁵ SVANTESSON (2012)a op. cit., s. 433.

⁷³⁶ KOHL (2007) op. cit., s. 29.

a nevýhody. Mezi výhody bychom mohli zařadit možnost podnikatele do jisté míry ovlivnit, do jakých zemí je jeho nabídka směřována. Tím může upravit webové stránky tak, aby odpovídaly požadavkům místní legislativy. Mezi nevýhody bychom mohli zařadit možné zneužití informací a dat,⁷³⁷ které jsou prostřednictvím těchto technologií shromažďovány.

3.14.3 Shrnutí podkapitoly

Obchodníci mohou využít geolokační technologie pro přizpůsobení, resp. filtraci informací podle toho, na jakou zemi se zaměřují. Na základě tohoto přístupu by pak mohlo být možné usoudit, že obchodník se zaměřuje na všechny země s výjimkou těch, které výslovně/technicky vylučuje.⁷³⁸

Problém s geolokací a filtrací z pohledu států je v tom, že tato kontrola bude možná jen pro velké, známé a globálně působící společnosti. Drobní podnikatelé, kteří mohou snadno vytvářet různé webové stránky a přesouvat jejich obsah, se této kontrole vyhnou.⁷³⁹

Je zřejmé, že informační technologie mohou napomoci řešení otázek lokalizace polohy osob a jejich jednání na internetu, což může mít vliv na interpretaci aplikací pravidel pro založení příslušnosti soudů. Dnes jsme již zvyklí na to, že se můžeme relativně svobodně pohybovat po síti. Je otázkou, kam bude tento vývoj v následujících letech směřovat. Jak uvádí *Svantesson*: „[...] *the application of private international law must recognize the value of both geo-location technologies and non-technical geo-identification for the identification of geographical location, while at the same time recognizing that the use of such technologies entail a cost – a financial cost to content providers and the social cost of a network that is no longer open and neutral.*”⁷⁴⁰

Shrneme-li výše uvedené, zdá se, že možná právě geolokační technologie mohou být nástrojem pro zajištění vyššího stupně právní jistoty a předvídatelnosti a autonomie stran. Mohou zajistit také flexibilitu řešení, a to v zohlednění a míře

⁷³⁷ Tato otázka není předmětem publikace. K ochraně informací a dat v rámci elektronické komunikace a elektronického obchodu srov. například WANG (2010)a op. cit., s. 103 – 121.

⁷³⁸ MUIR-WATT op. cit., s. 687.

⁷³⁹ V tomto odkazujeme na článek SWIRE, Peter, P. Elephants and Mice Revisited: Law and Choice of Law on the Internet [on-line]. University of Pennsylvania Law Review. 2004 – 2005, Vol 153, No. 1975, s. 1975 – 2001 [citováno 4.2.2013]. Dostupné z: www.heinon-line.org. “Where harm is caused by mice, hidden in crannies in the network, traditional legal enforcement is more difficult.” S. 1979.

⁷⁴⁰ SVANTESSON (2012)a op. cit., s. 443.

pozornosti věnované jednotlivým krokům, které podnikatel pro zaměření činnosti učinil. Je však možné, že řešení leží někde na jejich pomezí, v oné šedé zóně, kterou *Kobl* odmítá. „...*effective national law and uninhibited transnational on-line activity cannot co-exist in respect of the same regulatory field of a State* [...]“⁷⁴¹

3.15 Dílčí závěr a ověření hypotézy č. 2

Cílem třetí kapitoly bylo na základě analýzy vymezené oblasti zkoumání a následného shrnutí poznatků ověřit (potvrdit nebo vyvrátit) druhou pracovní hypotézu, která byla stanovena v kapitole 1. 4. Druhá pracovní hypotéza se skládala z hlavní hypotézy a čtyř dílčích subhypotéz rozvíjejících hlavní hypotézu.

První dílčí subhypotéza, „**Kritérium bydliště žalovaného dle článku 4 Nařízení Brusel Ibis nezajišťuje právní jistotu a předvídatelnost stran pro určení příslušného soudu ve sporech ze soukromoprávních obchodněprávních vztahů s mezinárodním prvkem vznikajících v on-line prostředí,**“ nebyla potvrzena.

Kritérium bydliště žalovaného, které je upravené v článku 4 Nařízení Brusel Ibis, je ovlivněno elektronizací. Vliv elektronizace však neznamená snížení právní jistoty a předvídatelnosti stran pro určení sudiště v případě právních vztahů vznikajících v on-line kontextu. Určení bydliště žalovaného a otázky spojené s jeho lokalizací nejsou *per se* problémem právního předpisu jako takového. Jedná se spíše o otázku technologií. Jak bylo uvedeno v kapitole 3.14, k lokalizaci osob mohou být využity již dnes existující a poměrně rozšířené technologie, geolokační technologie nebo mechanismy netechnického charakteru. Náš závěr potvrzují i argumenty z odborné literatury a právní úprava v pramenech mezinárodního a nestátního původu. I tyto prameny se jako k náhradnímu kritériu obrací k bydlišti, místu podnikání nebo sídlu subjektů.

Druhá dílčí subhypotéza, „**Kritéria tzv. alternativní příslušnosti dle článku 7 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis nezajišťují právní jistotu a předvídatelnost stran pro určení příslušného soudu ve sporech ze soukromoprávních obchodněprávních vztahů s mezinárodním prvkem vznikajících v on-line prostředí,**“ byla potvrzena.

⁷⁴¹ KOHL (2007) op. cit., s. 29.

V této publikaci byla provedena poměrně podrobná analýza článku 7 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis. Tato analýza se opírala jak o odborné publikace, tak judikaturu Soudního dvora. Velký důraz byl kladen na analýzu problematiky více míst dodání, více míst poskytnutí služeb a více míst plnění. Zkoumaná problematika byla následně přenesena do kontextu internetu a plnění on-line.

V rámci internetu a on-line dodávek digitálního zboží, digitálního poskytování služeb a digitálního plnění je právě nejpálčivější otázkou mnohost míst plnění. Naši analýzu jsme se pokusili demonstrovat na řadě příkladů. Vzhledem k tomu, že v této otázce neexistuje dostatek odborných zdrojů a judikatury Soudního dvora, jsou závěry více teoretické a hypotetické.

Jak se v publikaci ukázalo, interpretace článku 7 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis je dosti obtížná a nejasná již v off-line kontextu. V případě plnění na internetu je pak ještě méně zřejmá. Při aplikaci pravidel v článku 7 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis je však třeba mít na paměti jejich alternativní povahu. V případě, že jeho kritérium nemůže být s ohledem na právní jistotu a předvídatelnost stran jasně určeno, je nutné se vrátit k obecnému pravidlu v článku 4 Nařízení Brusel Ibis.

I v této otázce by pro navázání právního jednání k území určitého státu mohly být využity moderní technologie. Nicméně současná právní úprava a interpretace článku 7 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis není dostatečná pro aplikaci v rámci řešení sporů vyplývajících ze smluv mezi podnikateli. Nezajišťuje právní jistotu a předvídatelnost stran.

Třetí dílčí subhypotéza, „Kritérium tzv. alternativní příslušnosti dle článku 7 odst. 5 Nařízení Brusel Ibis nezajišťuje právní jistotu a předvídatelnost stran pro určení příslušného soudu ve sporech ze soukromoprávních obchodněprávních vztahů s mezinárodním prvkem vznikajících v on-line prostředí,“ nebyla potvrzena.

Lze souhlasit s většinovým názorem v odborné literatuře, který nepovažuje interpretaci článku 7 odst. 5 Nařízení Brusel Ibis ve smyslu aktivních webových stránek za vhodnou. Webové stránky nesplňují kritéria pro aplikaci článku 7 odst. 5 Nařízení Brusel Ibis. Je nutné mít na paměti také povahu článku 7 odst. 5 jako alternativy k článku 4.

Náš závěr potvrzuje i prameny sekundárního práva EU a mezinárodního a nestátního původu, které nepovažují webové stránky za dostatečný určovatelský vazebný k určitému státu.

Je však otázkou, zda by vzhledem k rozvoji elektronického obchodu nemělo být vytvořeno speciální pravidlo, které by umožňovalo zohlednit i webové stránky.

Čtvrtá dílčí subhypotéza, **„Právní úprava ujednání o příslušnosti dle článku 25 Nařízení Brusel Ibis není dostatečná z hlediska právní jistoty a předvídatelnosti stran pro určení příslušného soudu ve sporech ze soukromoprávních obchodněprávních vztahů s mezinárodním prvkem vznikajících v on-line prostředí,“** nebyla potvrzena.

Jak bylo uvedeno, článek 25 Nařízení Brusel Ibis obsahuje výslovnou úpravu možnosti uzavřít prorogační doložku cestou elektronické komunikace. Toto ustanovení již od svého vzniku bralo do úvahy rozvoj elektronického obchodu. Text ustanovení je dostatečně abstraktní, aby mohl být aplikován v různých situacích v různém typu uzavírání smluv. Nicméně byly identifikovány některé problémy s tímto ustanovením spojené. Ty se týkají především platnosti ujednání o příslušnosti. To je však otázka částečně i hmotného práva, nejen procesního předpisu.

Druhá hlavní hypotéza, **„Současná právní úprava pravidel pro založení mezinárodní pravomoci (příslušnosti) soudů dle Nařízení Brusel Ibis nezajišťuje právní jistotu a předvídatelnost stran pro určení příslušného soudu ve sporech ze soukromoprávních obchodněprávních vztahů s mezinárodním prvkem vznikajících v on-line prostředí,“** byla z výše uvedených důvodů potvrzena pouze částečně.

Nařízení Brusel Ibis patří mezi nejvýznamnější sekundární právní předpisy v rámci evropského justičního prostoru. Cílem jeho pravidel je zajištění právní jistoty a předvídatelnosti stran. Tyto podmínky nejsou v rámci elektronického obchodu vždy naplněny. Je otázkou, nakolik se s těmito otázkami vypořádává rozhodovací činnost Soudního dvora, který by svými rozhodnutími mohl vnést do této problematika více světla.

4 Závěr

Předložená publikace se zabývala vlivem elektronizace na vybrané segmenty mezinárodního práva soukromého a procesního. Těmito vybranými segmenty byl v obecné rovině princip teritoriality, v konkrétnější rovině pravidla pro založení mezinárodní pravomoci (příslušnosti) soudů v přeshraničních obchodněprávních sporech mezi podnikateli.

Téma publikace bylo rozděleno do dvou velkých tematických částí a čtyř hlavních kapitol. První část se věnovala vlivu elektronizace na princip teritoriality, druhá část vlivu elektronizace na pravidla pro založení mezinárodní pravomoci (příslušnosti) soudu ve sporech vyplývajících ze smluvních závazkových vztahů mezi podnikateli s mezinárodním prvkem. V publikaci bylo postupováno od obecných východisek ke konkrétní problematice.

První kapitola se věnovala vymezení obecných tezí, které se prolínaly celou prací. Byly identifikovány základní charakteristiky internetu, elektronizace a elektronického obchodu a vymezeny základní pojmy. V první části publikace byla vymezena zkoumaná problematika, struktura publikace a pracovní hypotézy.

Publikace představuje tzv. verifikující studii. Obě dvě tematické části byly proto založeny na ověřování dvou pracovních hypotéz.

Obě tematické části byly založeny na zkoumání tuzemské i zahraniční odborné literatury. Ve třetí kapitole byla analyzována rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie. Předmětem zkoumání byly sekundární právní předpisy EU, především Nařízení Brusel Ibis.

Druhá kapitola byla rozdělena do dvou částí. První část se věnovala vymezení principu teritoriality z hlediska jeho historického vývoje, jeho významu v rámci mezinárodního práva veřejného a mezinárodního práva soukromého. Princip teritoriality sloužil i jako výchozí bod zkoumání vztahu těchto dvou právních odvětví. Tento obecný teoretický základ byl nezbytný úvod pro druhou část.

Druhá část druhé kapitoly se zabývala již vlivem elektronizace na princip teritoriality. Výzkum byl uveden přehledem vybraných přístupů k regulaci internetu

a právních vztahů v něm vznikajících. Ač se může namítnout, že se jedná o otázky dávno vyřešené nebo překonané, v odborné literatuře se neustále objevují. A zdá se, že i dnes mohou sloužit jakou významný zdroj inspirace pro právní regulaci.

V publikaci bylo zhodnoceno, že elektronizace má několik důsledků na princip teritoriality. Důsledky elektronizace se projevují v posunu vztahu a hranice mezi mezinárodním právem veřejným a mezinárodním právem soukromým. Princip teritoriality se v prostředí internetu nedá zcela bez problémů využít. Dalším důsledkem elektronizace je jistá fragmentace internetu, a to jak vertikální, tak horizontální.

Pro druhou kapitolu byla stanovena první pracovní hypotéza, která byla rozvinuta pomocí dvou dílčích subhypotéz.

První pracovní hypotéza, „**Princip teritoriality je jedním ze základních principů mezinárodního práva soukromého, který je platný i v kontextu internetu a informačních sítí,**“ byla potvrzena.

- První dílčí subhypotéza, „**V důsledku vlivu globalizace a elektronizace je třeba princip teritoriality nově interpretovat v kontextu moderních komunikačních a informačních technologií,**“ byla potvrzena.
- Druhá dílčí subhypotéza, „**V důsledku vlivu globalizace a elektronizace dochází k posunu významu principu teritoriality, a tím ke sblížení mezinárodního práva veřejného a soukromého,**“ byla potvrzena.

Třetí kapitola se zabývala vlivem elektronizace na pravidla pro založení mezinárodní pravomoci (příslušnosti) soudů ve sporech ze smluv mezi podnikateli s mezinárodním prvkem. Tato problematika byla zkoumána především z pohledu Nařízení Brusel Ibis a jeho vybraných ustanovení. Těmito ustanoveními byla pravidla obecné příslušnosti dle článku 4, pravidla tzv. alternativní příslušnosti dle článku 7 odst. 1 a odst. 5, a pravidla pro tzv. ujednání o příslušnosti dle článku 25 Nařízení Brusel Ibis. Posledně jmenované ustanovení bylo zkoumáno i s ohledem na Haagskou úmluvu o dohodách o volbě soudu.

Z výzkumu vyplynulo, že tato pravidla jsou elektronizací ovlivněna. Výrazný vliv elektronizace se projevuje především v článku 7 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis. Toto ustanovení patří mezi nejvýznamnější v rámci Nařízení. Smlouvy mezi obchodníky tvoří páteř mezinárodního elektronického obchodu. Je-li toto ustanovení aplikováno pro určení příslušnosti ve sporech ze smluv, které jsou plněny on-line, nezajišťuje právní jistotu a předvídatelnost stran.

Závěr třetí kapitoly se zabýval možnostmi informačních technologií napomoci řešení některých otázek a důsledků, které má v mezinárodním právu soukromém a procesním právě elektronizace.

Pro třetí kapitolu byla stanovena pracovní hypotéza, která byla rozvinuta pomocí čtyř dílčích subhypotéz.

Druhá pracovní hypotéza, „**Současná právní úprava pravidel pro založení mezinárodní pravomoci (příslušnosti) soudů dle Nařízení Brusel Ibis nezajišťuje právní jistotu a předvídatelnost stran pro určení příslušného soudu ve sporech ze soukromoprávních obchodněprávních vztahů s mezinárodním prvkem vznikajících v on-line prostředí,**“ byla potvrzena pouze částečně.

- První dílčí subhypotéza, „**Kritérium bydliště žalovaného dle článku 4 Nařízení Brusel Ibis nezajišťuje právní jistotu a předvídatelnost stran pro určení příslušného soudu ve sporech ze soukromoprávních obchodněprávních vztahů s mezinárodním prvkem vznikajících v on-line prostředí,**“ nebyla potvrzena.
- Druhá dílčí subhypotéza, „**Kritéria tzv. alternativní příslušnosti dle článku 7 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis nezajišťují právní jistotu a předvídatelnost stran pro určení příslušného soudu ve sporech ze soukromoprávních obchodněprávních vztahů s mezinárodním prvkem vznikajících v on-line prostředí,**“ byla potvrzena.
- Třetí dílčí subhypotéza, „**Kritérium tzv. alternativní příslušnosti dle článku 7 odst. 5 Nařízení Brusel Ibis nezajišťuje právní jistotu a předvídatelnost stran pro určení příslušného soudu ve sporech ze soukromoprávních obchodněprávních vztahů s mezinárodním prvkem vznikajících v on-line prostředí,**“ nebyla potvrzena.
- Čtvrtá dílčí subhypotéza, „**Právní úprava ujednání o příslušnosti dle článku 25 Nařízení Brusel Ibis není dostatečná z hlediska právní jistoty a předvídatelnosti stran pro určení příslušného soudu ve sporech ze soukromoprávních obchodněprávních vztahů s mezinárodním prvkem vznikajících v on-line prostředí,**“ nebyla potvrzena.

Jak vyplývá z výsledků zkoumání publikace, elektronizace má důsledky do oblasti mezinárodního práva soukromého. Některé otázky jsou prozatím řešeny více na úrovni teoretické a doktrinární. Vzhledem k významu mezinárodního práva

soukromého a procesního v dnešní globalizované společnosti je tyto otázky nutné zkoumat i z ryze praktických důvodů. A právě (mezinárodní) elektronický obchod a řešení sporů je tím nejlepším příkladem.

Lze jen doufat, že autorka naplnila svůj skromný cíl, příspěví k odborné diskuzi na toto téma.

5 Resumé

The topic of this publication is the influence of electronization on selected issues of private international law. These selected issues are, in general, the principle of territoriality and jurisdictional rules for on-line business-to-business contracts.

This publication is divided into two major thematic parts and four main chapters. In the first part we focus on the impact of electronization on the principle of territoriality, in the second part on the impact of electronization on the jurisdictional rules in disputes arising out of the contractual obligations in B2B electronic commerce. In this publication we, therefore, proceed from general principles, theories and thoughts to particular and more practical issues.

In the first chapter we establish and define general issues, topics and terms that are permeated the entire thesis. In the first chapter we identify the essential characteristics of the Internet, electronization and electronic commerce and we define basic concepts of our work. We also establish working methods, structure of this thesis. The two main parts of this thesis are based on verification of two working hypotheses.

In both thematic parts we drew our attention on both domestic and foreign literature. Especially in the third chapter we analyze case law of the Court of Justice of the European Union. We also analyze secondary EU legislation, in particular the Brussels I Regulation.

In both parts we compare this topic from the point of view of the EU and the U. S. law and case law.

The second chapter is divided into two parts. In the first part we focus on the principle of territoriality in general, in terms of its historical development, its importance and position in both private and public international law. The principle of territoriality serves also as groundwork for study of confluence of public and private international law.

In the second part of the second chapter we deal with the influence of electronization on the principle of territoriality. We introduce this topic with an overview of selected approaches to the regulation of the Internet. Although it may be argued

that this is already resolved issue, in literature it appears constantly. It seems that even today it could serve as an important source of inspiration for law and legal regulation.

In the second chapter, we conclude that electronization has several implications on the principle of territoriality. These consequences are: the confluence of public and private international law, shift in the interpretation of the principle of territoriality and vertical and horizontal fragmentation of the Internet.

In the second chapter we have worked with the first working hypothesis, which has been developed by using two sub-hypotheses.

The first working hypothesis, „The principle of territoriality is one of the fundamental principles in private international law, which is valid even in the context of the Internet,“ has been confirmed.

- The first sub-hypothesis, „One of the implications of electronization is that the principle of territoriality should be newly interpreted in the context of modern communication and information technology,“ has been confirmed.
- The second sub-hypothesis, „ One of the implications of electronization is that the meaning and importance of the principle of territoriality and the relationship between international public and private law has shifted,“ has been confirmed.

In the third chapter, we examine the influence and impact of electronization on the jurisdictional rules in disputes arising out of contracts between entrepreneurs. This topic was discussed from the view of the Brussels Ibis Regulation and its selected provisions. These provisions were: the rules of general jurisdiction under Article 4; the rules of special jurisdiction under Article 7 Paragraphs 1 and 5; and the rules for the prorogation of jurisdiction under Article 25. The latter provision was examined with regard to the Hague Convention on Choice of Court Agreements.

Our research concludes that these rules are affected by electronization. Significant implications can be found in particular in Article 7 Paragraph 1 of the Regulation Brussels Ibis. Contracts between traders are the backbone of international electronic commerce. In on-line context, this provision does not provide for legal certainty and predictability of the parties.

In the third chapter we verified the second working hypothesis, which has been developed using four sub-hypotheses.

The second working hypothesis, „Current jurisdictional rules in the Brussels Ibis Regulation do not provide for legal certainty and predictability in the context of on-line contracts,“ was confirmed only partially.

- The first sub-hypothesis, „The criterion of domicile of the defendant under Article 4 of the Brussels Ibis Regulation does not provide for legal certainty and predictability for determining court jurisdiction in disputes arising out of contractual disputes in the on-line context,“ was not confirmed.
- The second sub-hypothesis, „The criteria for the special jurisdiction under Article 7 Paragraph 1 of the Brussels Ibis Regulation does not provide for legal certainty and predictability for determining jurisdiction in disputes arising out of contractual disputes in the on-line context,“ has been confirmed.
- The third sub-hypothesis, „The criterion for the special jurisdiction under Article 7 Paragraph 5 of the Brussels Ibis Regulation does not provide for legal certainty and predictability for determining jurisdiction in disputes arising out of contractual disputes in the on-line context,“ was not confirmed.
- The fourth sub-hypothesis, „Criterion for the prorogation of jurisdiction under Article 25 of the Brussels Ibis Regulation does not provide for legal certainty and predictability for determining jurisdiction in disputes arising out of contractual disputes in the on-line context,“ was not confirmed.

As follows from the results of our work, electronization has interesting implications in the field of private international law. Some issues are currently dealt with at more theoretical and doctrinal level. Given the importance of private international law in today's globalized society, these issues should be examined also because of purely practical reasons. The (international) e-commerce and dispute resolution can serve as the best example.

We hope that this treatise contributed to the discussion on the topic of the influence of electronization on private international law.

6 Literatura a další použité zdroje⁷⁴²

6.1 Odborné publikace, články a další

Zkrácený název⁷⁴³

Celý název

AKEHURST

AKEHURST, Michael. Jurisdiction in International Law [on-line]. *British Yearbook of International Law*. 1972 – 1973, Vol. 46, No. 145, s. 145 – 257 [citováno 11. 10. 2012]. Dostupné z: www.heinon-line.org.

BASEDOW

BASEDOW, Jürgen. *The Law of Open Societies – Private Ordering and Public Regulation of International Relations. General Course on Private International Law*. Leiden/Boston: Martinus Nijhoff Publishers, Netherlands, 2012. 515 s. ISBN 978-90-04-25550-0.

BASU

BASU, Subhajit. *Global Perspectives on E-commerce and Taxation Law*. Burlington: Ashgate, 2007. 344 s. ISBN 978-0754647317.

BELLIA et al.

BELLIA, Patricia, L; BERMAN, Paul, Schiff; FRISCHMANN, Brett, M; POST, David, G. *Cyberlaw. Problems of Policy and Jurisprudence in the Information Age*. Fourth Edition. St. Paul: West, a Thompson Business, 2011. 903 s. ISBN 978-0-314-91753-9.

BERMAN (2002)

BERMAN, Paul, Schiff. The Globalization of Jurisdiction [on-line]. *University of Pennsylvania Law Review*. 2002, Vol. 151 [citováno 12. 10. 2012]. Dostupné z http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=304621.

⁷⁴² Citace použitých zdrojů vychází ze směrnice děkana č. 4/2012, o citaci dokumentů užívaných v pracích podávaných na Právnické fakultě Masarykovy univerzity.

⁷⁴³ Tento způsob citací byl zvolen s ohledem na čtenáře a jeho snadnou orientaci v použitých zdrojích vzhledem k tomu, že v poznámkách pod čarou v celé publikaci jsou uváděny jejich zkrácené názvy.

- BERMAN (2005)** BERMAN, Paul, Schiff. Towards a Cosmopolitan Vision of Conflict of Laws: Redefining Governmental Interests in a Global Era [on-line]. *University of Pennsylvania Law Review*. 2005, Vol. 153 [citováno 12. 10. 2012]. Dostupné z: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=725221.
- BOGDAN (2010)** BOGDAN, Michael. Private International Law as Component of the Law of the Forum. General Course on Private International Law. In *Recueil des Cours*. Académie de Droit International. 2010, Vol. 348. Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2011. S. 13 – 252. ISBN 978-90-04-18517-3.
- BOGDAN (2011)** BOGDAN, Michael. Website Accessibility as Basis for Jurisdiction Under the Brussels I Regulation [on-line]. *Masaryk University Journal of Law and Technology*. 2011, Issue 1 [citováno 6. 1. 2013]. ISSN 1802 – 5951. Dostupné z: http://mujlt.law.muni.cz/storage/1327949840_sb_01-bogdan.pdf.
- BOGUSZAK et al.** BOGUSZAK, Jiří; ČAPEK, Jiří; GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 2. přepr. vyd. Praha : ASPI, 2004. 347 s. ISBN 80-73570-300.
- BONNICI** BONNICI, Jeanne, Pia, Mifsud. *Self-Regulation in Cyberspace*. Cambridge: Cambridge University Press, 2008. 238 s. ISBN 978-90-6704-267-3.
- BUXBAUM** BUXBAUM, Hannah, L. Territory, Territoriality, and the Resolution of Jurisdictional Conflict [on-line]. *Indiana University Maurer School of Law, Faculty Publications*. Paper 132, s. 631 – 676, 2009 [citováno 20. 11. 2012]. Dostupné z: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1444412.
- CALLIES, ZUMBANSEN** CALLIES, Graf-Peter; ZUMBANSEN, Peer. *Rough Consensus and Running Code: A Theory of Transnational Private Law*. Oxford: Hart Publishing, 2010. 388 s. ISBN 978-1849463546.

- CUNIBERTI** CUNIBERTI, Gilles. The Stream-of-Commerce Doctrine under McIntyre and the First Reactions of U.S. Courts to the U.S. Supreme Court's Ruling [on-line]. *Conflict of Laws.net. News and Views in Private International Law*. 2012 [citováno 1. 1. 2013]. Dostupné z: <http://conflictoflaws.net/2012/the-stream-of-commerce-doctrine-under-mcintyre-and-the-first-reactions-of-u-s-courts-to-the-u-s-supreme-courts-ruling/>.
- ČEPELKA, ŠTURMA** ČEPELKA, Čestmír; ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní právo veřejné*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008. 840 s. ISBN 978-80-7179-728-9.
- DAVID et al.** DAVID, Vladislav; SLADKÝ, Pavel; ZBOŘIL, František. *Mezinárodní právo veřejné*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: Linde, a.s., 2006. 447 s. ISBN 80-7201-628-8.
- DEKKER, WERNER** DEKKER, Ige; WERNER, Wouter. *Governance and International Legal Theory*. Netherlands: M. Nijhoff, 2004. 384 s. ISBN 978-90041-4033-2.
- DINWOODIE** DINWOODIE, Graeme. B. Developing a Private International Intellectual Property Law: The Demise of Territoriality [on-line]. *William and Mary Law Review*. 2009, Volume 81, Issue 2, s. 711 – 799 [citováno 7. 12. 2012]. Dostupné z: www.heinon-line.org.
- DOGAUCHI, HARTLEY** DOGAUCHI, Masato; HARTLEY, Trevor. *Preliminary Draft Convention on Exclusive Choice of Court Agreements* [on-line]. Preliminary Document No 25 of March 2004 drawn up for the attention of the Special Commission of April 2004 on Jurisdiction, Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Civil and Commercial Matters [citováno 3. 2. 2013]. Dostupné z: http://www.hcch.net/upload/wop/jdgm_pd25e.pdf.

- DONÁT et al.** DONÁT, Josef; MAISER, Martin; POLČÁK, Radim; ŠÁVELKA, Jaromír; MYŠKA, Matěj; KYSELOVSKÁ, Tereza. *Software Protection – A Comparative Perspective*. München: Medien und Recht, 2012. 266 s. ISBN 978-3-939438-15-1.
- DRLIČKOVÁ (2008)** DRLIČKOVÁ (roz. SVOBODOVÁ), Klára. Konkurence obecné a alternativní pravomoci podle Nařízení Brusel I (ve srovnání s Luganskou úmluvou) [on-line]. 2008 [citováno 30. 12. 2012]. Rigorózní práce. Masarykova univerzita. Právnická fakulta. Dostupné z: https://is.muni.cz/auth/th/61143/pravf_r/.
- DRLIČKOVÁ, KYSELOVSKÁ** DRLIČKOVÁ, Klára; KYSELOVSKÁ, Tereza. Osobní působnost Nařízení Brusel I ve světle probíhající revize. In ŽATECKÁ, Eva; KOVÁČOVÁ, Lucia; HORECKÝ, Jan; VOMÁČKA, Vojtěch. *COFOLA 2011: The Conference Proceedings* [on-line]. 2011. Brno: Masarykova univerzita, 2011, od s. 526-550, 1772 s [citováno 24. 12. 2012]. ISBN 978-80-210-5582-7. Dostupné z: <https://www.law.muni.cz/sborniky/cofola2011/files/sbornik.pdf>.
- EDWARDS, WAELDE** EDWARDS, Lilian; WAELDE, Charlotte. *Law and the Internet*. Third Edition. Oxford: Hart Publishing Ltd., 2009. 713 s. ISBN 978-1-84113-815-2.
- EHRENZWEIG** EHRENZWEIG, Albert A. Contracts in the Conflict of Laws [on-line]. *Columbia Law Review*. 1959, Vol. 59, No. 7, s. 973 – 1025 [citováno 11. 9. 2009]. Dostupné z: www.heinon-line.org.
- ESCUDERO-PASCUAL, HOSEIN** ESCUDERO-PASCUAL, Alberto; HOSEIN, Ian. *The Hazards of Technology-Neutral Policy: Questioning Lawful Access to Traffic Data* [on-line]. 2002 [citováno 2. 2. 2013]. Dostupné z: http://web.it.kth.se/~aep/PhD/docs/paper6-acm-1905-reviewed_20021022.pdf.

- FAWCETT et al.** FAWCETT, James, J; HARRIS, Jonathan, M; BRIDGE, Michael. *International Sale of Goods in the Conflict of Laws*. Oxford: Oxford University Press, 2005. 1458 s. ISBN 0199244693.
- FITZGERALD** FITZGERALD, Brian. *Cyberlaw. The International Library of Essays in Law & Legal Theory. Volume I and II*. Second Series. Dartmouth: Ashgate Publishing, 2006. 1206 s. ISBN 978-0-7546-2434-9.
- FREER** FREER, Richard. America and European Approaches to Personal Jurisdiction based upon Internet Activity [on-line]. *Emory University School of Law, Public Law & Legal Theory Research Paper Series*. Research Paper No. 07-15 [citováno 6. 1. 2013]. Dostupné z: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1004887.
- GILLIES** GILLIES, Lorna, E. *Electronic Commerce and International Private Law. A Study of Electronic Consumer Contracts*. Aldershot: Ashgate Publishing Limited, 2008. ISBN 978-0-7546-4855-0.
- GOLDSMITH (1998)** GOLDSMITH, Jack. Against Cyberanarchy [on-line]. *University of Chicago Law Review*. 1998, Vol. 65, No. 1199 [citováno 11. 1. 2013]. Dostupné z: <http://cyber.law.harvard.edu/property00/jurisdiction/cyberanarchyedit.html>.
- GOLDSMITH (1998)a** GOLDSMITH, Jack. The Internet and the Abiding Significance of Territorial Sovereignty [on-line]. *Indiana Journal of Global Legal Studies*. 1998, Vol. 5, Issue 2, s. 475-491 [citováno 12. 12. 2012]. Dostupné z: <http://www.repository.law.indiana.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1130&context=ijgls>.
- GOLDSMITH (2000)** GOLDSMITH, Jack. Unilateral Regulation of the Internet: A Modest Defence [on-line]. *European Journal of Private International Law*. 2000, No. 1, Issue Vol. 11 [citováno 25. 10. 2011]. Dostupné z: <http://www.ejil.org/pdfs/11/1/508.pdf>.

- GOLDSMITH, WU** GOLDSMITH, Jack; WU, Tim. *Who Controls the Internet? Illusions of a Borderless World*. Oxford: Oxford University Press, 2006. 226 s. ISBN 0195152662.
- GRUSIC** GRUSIC, Ugljesa. Jurisdiction in Complex Contracts Under the Brussels I Regulation [on-line]. *Journal of Private International Law*. 2011, Vol. 7, No. 2, s. 321 – 340, [citováno 3. 1. 2013]. Dostupné z: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1915561.
- HARTLEY, DOGAUCHI** HARTLEY, Trevor; DOGAUCHI, Masato. *Explanatory Report on the Convention of 30 June 2005 on Choice of Court Agreements* [on-line]. Permanent Bureau of the Hague Conference on Private International Law, 2007 [citováno 2. 2. 2013]. Dostupné z: <http://www.hcch.net/upload/expl37e.pdf>.
- HEYER** HEYER, Jiří. K problematice pravomoci a příslušnosti čs. soudů ve vztazích k cizině. *Časopis pro mezinárodní právo*. 1966, roč. 10, č. 3, s. 227 – 242.
- HÖRNLE** HÖRNLE, Julia. *Cross-border Internet Dispute Resolution*. Cambridge: Cambridge University Press, 2009. 286 s. ISBN 978-0-521-89620-7.
- HRADILOVÁ** HRADILOVÁ, Veronika. *Kolizní problematika smluvních a mimosmluvních závazků v doktríně USA* [on-line]. 2008 [citováno 15. 1. 2013]. Disertační práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta. Dostupné z: https://is.muni.cz/auth/th/61167/pravf_r/.

- HRNČIŘÍKOVÁ** HRNČIŘÍKOVÁ, Miluše. *Právní úprava formy prorogačních doložek na požadání požadavku písemnosti v mezinárodním právu soukromém*. In: ROZEHNALOVÁ, Naděžda; KYSELOVSKÁ, Tereza. *K některým vývojovým otázkám mezinárodního práva soukromého*. 1. Vyd. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2013. 254 s. Řada teoretická, Ed. S, č. 455. ISBN 978-80-210-6455-3.
- HURDÍK et al.** HURDÍK, Jan; FIALA, Josef; HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Úvod do soukromého práva*. 25. vydání Brno: Masarykova univerzita, 2002. 158 s. ISBN 80-210-2976-5.
- JOHNSON, POST** JOHNSON, David, R. POST, David. *Law and Borders – The Rise of Law in Cyberspace*. Od s. 1367 – 1402. In: FITZGERALD, Brian. *Cyberlaw. The International Library of Essays in Law & Legal Theory. Volume I and II*. Second Series. Dartmouth: Ashgate Publishing, 2006. 1206 s. ISBN 978-0-7546-2434-9.
- KALENSKÝ (1960)** KALENSKÝ, Pavel. K předmětu a povaze mezinárodního práva soukromého a k otázce jeho místa v systému práva. *Časopis pro mezinárodní právo*. 1960, roč. IV, č. 2, s. 81–101.
- KALENSKÝ (1968)** KALENSKÝ, Pavel. Mezinárodní právo soukromé a srovnávací pravověda. *Časopis pro mezinárodní právo*. 1968, ročník XII, č. 1, s. 20 – 28.
- KALENSKÝ (1968)a** KALENSKÝ, Pavel. K některým soudobým aspektům mezinárodního práva soukromého jako společenského jevu. *Časopis pro mezinárodní právo*. 1968, roč. XII, č. 2, s. 119–131.
- KALENSKÝ (1969)** KALENSKÝ, Pavel. Universalismus a „nacionalismus“ v doktríně mezinárodního práva soukromého. *Časopis pro mezinárodní právo*. 1969, roč. XII, č. 4, s. 45 – 62.

- KAPITAN** KAPITÁN, Zdeněk. Volba sudíště v soukromoprávních vztazích s mezinárodním prvkem. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2004, roč. 12, č. 1, s. 18–26. ISSN 1210-9126.
- KAYE** KAYE, Peter. *Law of the European Judgment Convention. Volume Two*. Chichester: Barry Rose, 1999. 670 – 1518 s. ISBN 1902681061.
- KNAPP** KNAPP, Viktor. *Velké právní systémy. Úvod do srovnávací právní vědy*. Praha: C. H. Beck, 1996. 248 s. ISBN 8071790893.
- KOHL (1999)** KOHL, Uta. Legal Reasoning and Legal Change in the Age of the Internet – Why the Ground Rules are still Valid [on-line]. *International Journal of Law and Information Technology*. 1999, Vol. 7, No. 2, s. 123 – 151 [citováno 12. 9. 2012]. Dostupné z: www.heinon-line.org
- KOHL (2002)** KOHL, Uta. Eggs, Jurisdiction and the Internet [on-line]. *International and Comparative Law Quarterly*. 2002, Vol. 51, s. 555 – 582 [citováno 12. 9. 2012]. Dostupné z: www.heinon-line.org.
- KOHL (2004)** KOHL, Uta. The Rule of Law, Jurisdiction and the Internet [on-line]. *International Journal of Law and Information Technology*. 2004, Vol. 12, No. 3, s. 365 – 376 [citováno 13. 9. 2012]. Dostupné z: www.heinon-line.org.
- KOHL (2007)** KOHL, Uta. *Jurisdiction and the Internet: A Study of Regulatory Competence over On-line Activity*. Cambridge: Cambridge University Press, 2007. 323 s. ISBN 978-0-521-8430-5.
- KOJECKÝ** KOJECKÝ, Jiří. Význam svrchovanosti v právu mezinárodním. *Časopis pro mezinárodní právo*. 1969, roč. XIII, č. 1, s. 15 – 32.

- KRUGER** KRUGER, T. *Civil Jurisdiction Rules of the EU and their Impact on Third States*. Oxford: Oxford University Press, 2008. 442 s. ISBN 978-0-19922-8577.
- KUČERA** KUČERA, Zdeněk. *Mezinárodní právo soukromé*. 6. vydání. Brno: Doplněk, 2004. 458 s. ISBN 1081-278-2004.
- KYSELOVSKÁ (2010)** KYSELOVSKÁ, Tereza. Vybrané otázky arbitrážnosti sporů a internet. In: *COFOLA 2010: the Conference Proceedings*. Brno: Masarykova univerzita, 2010. s. 868-880. ISBN 978-80-210-5151-5.
- KYSELOVSKÁ (2011)** KYSELOVSKÁ, Tereza. Electronization, Globalization and Their Influence on Private International Law. In: KUNOVÁ, V. *Law as a Unifying Factor of Europe – Jurisprudence and Practice: Harmonization and Unification of Law in the European Context*. Bratislava: Comenius University in Bratislava, Faculty of Law, 2011. S. 163 – 168. ISBN 978-80-7160-307-8.
- KYSELOVSKÁ (2011)a** KYSELOVSKÁ, Tereza. On-line rozhodčí řízení – vybrané problémy. In: KOCINA, Jan et al. *Aktuální otázky rozhodčího řízení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. S. 121 – 129. ISBN 978-80-7380-349-0.
- KYSELOVSKÁ (2011)b** KYSELOVSKÁ, Tereza. On-line spotřebitelské smlouvy a hraniční určovatelnost „zaměřování“ činnosti ve světle judikatury Soudního dvora Evropské unie. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2011, roč. 19, č. 3, s. 221 – 226. ISSN 1210-9126.
- KYSELOVSKÁ (2011)c** KYSELOVSKÁ, Tereza. Rome I Regulation and the Law Applicable to Internet-Related Consumer Contracts. In: SMUK, Peter. *Az állam és jog alapvető értékei II. Győr : Széchenyi István Egyetem Állam-és Jogtudományi Doktori Iskola*. 1. vyd. Győr: Széchenyi István Egyetem Állam-és Jogtudományi Doktori Iskola, 2011. s. 92-97. ISBN 978-963-7175-60-2.

- KYSELOVSKÁ (2011)d** KYSELOVSKÁ, Tereza. Určení mezinárodní pravomoci (příslušnosti) soudů ve sporech týkajících se porušení osobnostních práv zveřejněním informací na internetu. *Revue pro právo a technologie*. 2011, roč. 2, č. 4, od s. 25-27, 2 s. ISSN 1804-5383.
- KYSELOVSKÁ (2012)** KYSELOVSKÁ, Tereza. Interpretace článku 5 odst. 1 Nařízení Brusel I a hraničního určovatele «místo plnění» v případě B2B on-line smluv. In ŽATEČKÁ, Eva; KOVÁČOVÁ, Lucia; NECHVÁTALOVÁ, Lucia; VOMÁČKA, Vojtěch. *COFOLA 2012. Sborník příspěvků z mezinárodní konference pořádané Právnickou fakultou Masarykovy univerzity* [on-line]. Brno: Masarykova univerzita, 2012. 1724 s., od s. 998-1005 [citováno 26. 12. 2012]. ISBN 978-80-210-5929-0. Dostupné z: <https://www.law.muni.cz/sborniky/cofola2012/sbornik-cofola-2012.pdf>.
- KYSELOVSKÁ (2012)a** KYSELOVSKÁ, Tereza. Příklad Wintersteiger. *Revue pro právo a technologie*. 2012, roč. 3, č. 5, od s. 19–21, 2 s. ISSN 1804-5383.
- LANDO** LANDO, Ole. The Conflict of Laws of Contracts: General Principles. In *Recueil des Cours*. Académie de Droit International, 1984, Vol. 189. Netherlands: Martinus Nijhoff Publishers, 1984. S. 227 – 447. ISBN 978-0-79230-0571.
- LEINER et al.** LEINER, Barry M. et. al. A Brief History of the Internet. Od s. 3 – 29. In: FITZGERALD, Brian. *Cyberlaw. The International Library of Essays in Law & Legal Theory. Volume I and II*. Second Series. Dartmouth: Ashgate Publishing, 2006. 1206 s. ISBN 978-0-7546-2434-9.
- LESSIG (1994)** LESSIG, Lawrence. The Path of Cyberlaw [on-line]. *The Yale Law Journal*. 1994 – 1995, Vol. 104, No. 1743 [citováno 11. 7. 2012]. Dostupné z: www.heinon-line.org

- LESSIG (1996)** LESSIG, Lawrence. The Zones of Cyberspace [on-line]. *Stanford Law Review*. 1996, Vol. 48, No. 5, s. 1403 – 1411 [citováno 28. 7. 2012]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/discover/10.2307/1229391?uid=3737856&uid=4576826447&uid=2&uid=3&uid=60&sid=21101683010207>.
- LESSIG (1999)** LESSIG, Lawrence. The Law of the Horse: What Cyberlaw Might Teach [on-line]. *Harvard Law Review*. 1999, Vol 113, No. 501, s. 501 – 549 [citováno 25. 7. 2012]. Dostupné z: www.heinonline.org.
- LESSIG (2001)** LESSIG, Lawrence. *The Future of Ideas. The Fate of the Commons in a Connected World*. New York: Random House, 2001. 352 s. ISBN 0-375-50578-4.
- LESSIG (2006)** LESSIG, Lawrence. *Code. Version 2. 0*. New York: Basic Books, 2006. 410 s. ISBN 978-0-465-03914-2.
- LESSIG (2008)** LESSIG, Lawrence. *Remix. Making Art and Commerce Thrive in the Hybrid Economy*. London: Bloomsbury Publishing plc, 2008. 327 s. ISBN 978-1-4081-1393-6.
- MAGNUS, MANKOWSKI** MAGNUS, Ulrich; MANKOWSKI, Peter. *Brussels I Regulation*. München: Sellier European Law Publishers, 2007. 852 s. ISBN 978-3-935808-32-3.
- MAIER** MAIER, Harold, G. Extraterritorial Jurisdiction at a Crossroads: An Intersection between Public and Private International Law [on-line]. *The American Journal of International Law*. 1982, Vol. 72, No. 2, s. 280 – 320 [citováno 21. 1. 2013]. Dostupné z: www.jstor.org.

- MALENOVSKÝ** MALENOVSKÝ, Jiří. *Mezinárodní právo veřejné: jeho obecná část a poměr ke vnitrostátnímu právu, zvláště právu českému*. 4. opravené a doplněné vydání. Brno: Doplněk, 2004. 467 s. ISBN 80-7239-160-7.
- MANN (1964)** MANN, Frederick, Alexander. The Doctrine of Jurisdiction in International Law. In *Recueil des Cours*. Académie de Droit International, 1961 I, Vol. 111. Netherlands: A. W. Sitjhoff, Printing Division, Leyden, 1964. S. 9 – 162. ISBN 978-902- 8614826.
- MANN (1971)** MANN, Frederick, Alexander. Conflict of Laws and Public Law. In *Recueil des Cours*. Académie de Droit International, 1971, Vol. 132. Netherlands: A. W. Sitjhoff, Printing Division, Leyden, 1971. S. 9 – 162. ISBN 978-902- 8600-522.
- MANN (1984)** MANN, Frederick, Alexander. The Doctrine of International Jurisdiction Revisited after Twenty Years. In *Recueil des Cours*. Académie de Droit International, 1984 III, Vol. 186. Netherlands: Martinus Nijhoff Publishers, 1985. S. 19 – 115. ISBN 97- 89024731 770.
- MAREŠ** MAREŠ, David. *Vybrané právní aspekty elektronického obchodu* [on-line]. 2011 [citováno 26. 12. 2012]. Dizertační práce. Masarykova univerzita. Právnická fakulta. Dostupné z: https://is.muni.cz/auth/th/41916/pravf_d/.
- MENTHE** MENTHE, Darrel. Jurisdiction in Cyberspace: A Theory of International Spaces [on-line]. *Michigan Telecommunications and Technology Law Review*. 1998, Vol. 4, No. 69 [citováno 13. 1. 2013]. Dostupné z: <http://www.mttl.org/volfour/menthe.html>.

- MEESSEN** MEESSEN, Karl, M. Conflicts of Jurisdiction under the New Restatement [on-line]. *Law and Contemporary Problems*. 1988, Vol. 50, No. 3, s. 47 – 69 [citováno 25. 7. 2012]. Dostupné z: <http://scholarship.law.duke.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=3903&context=lcp>
- MILLS (2006)** MILLS, Alex. The Private History of International Law [on-line]. *International and Comparative Law Quarterly*. 2006, Vol. 55, No. 1, s. 1 – 49 [citováno 1. 2. 2013]. Dostupné z: www.heinon-line.org.
- MILLS (2009)** MILLS, Alex. *The Confluence of Public and Private International Law. Justice, Pluralism and Subsidiarity in the International Constitutional Ordering of Private Law*. Cambridge: Cambridge University Press, 2009. S. 395. ISBN 978-0-521-73130-0.
- MUIR-WATT** MUIR-WATT, Horatia. Yahoo! Cyber-Collision of Cultures: Who Regulates? [on-line]. *Michigan Journal of International Law*. 2002 – 2003, Vol., 24, No. 673, s. 673–697 [citováno 1. 2. 2013]. Dostupné z: www.heinon-line.org.
- MURRAY** MURRAY, Andrew. *Information Technology Law. The Law and Society*. Oxford: Oxford University Press, 2010. 596 s. ISBN 978-0-19-954842-2.
- MURRAY, FLECHTNER** MURRAY, John, E.; FLECHTNER, Harry, M. *Sales, Leases and Electronic Commerce. Problems and Materials on National and International Transactions*. Third Edition. St. Paul: West, 2009. 505 s. ISBN 978-0-314-19595-1.
- NEUHAUS** NEUHAUS, Paul, Heinrich. Legal Certainty Versus Equity in the Conflict of Laws [on-line]. *Law and Contemporary Problems*. 1963, Vol. 28 [citováno 25. 2. 2009]. Dostupné z: www.heinon-line.org.

- NOVÝ** NOVÝ, Zdeněk. *Dobrá víra jako princip smluvního práva v mezinárodním obchodu* [on-line]. 2012 [citováno 15. 10. 2012]. Dizertační práce. Masarykova univerzita. Právnická fakulta. Dostupné z: https://is.muni.cz/auth/th/61345/pravf_d/.
- NYGH** NYGH, Peter, E. The Reasonable Expectations of the Parties as a Guide to the Choice of Law in Contract and in Tort. In *Recueil des Cours*. Académie de Droit International, 1995, Vol. 251. Netherlands: A. W. Sitjhoff, Printing Division, Leyden, 1964. S. 269 – 400. ISBN 9789041102614.
- ORGONÍK** ORGONÍK, Martin. Účinnost neexkluzivní a exkluzivní prorogace z českého pohledu. In DÁVID, Radek; NECKÁŘ, Jan; SEHNÁLEK, David. *COFOLA 2009: The Conference Proceedings, 1. edition* [on-line]. Brno: Masarykova univerzita, 2009 [citováno 26. 12. 2012]. ISBN 978-80-210-4821-8. Dostupné z: <https://www.law.muni.cz/sborniky/cofola2009/files/contributions/Martin%20Orgonik.pdf>.
- PAUKNEROVÁ** PAUKNEROVÁ, Monika. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008. 409 s. ISBN 978-8074000348.
- POLČÁK** POLČÁK, Radim. *Introduction to ICT Law (Selected Issues)*. 1. vydání Brno: Masarykova Univerzita, 2007. 185 s. ISBN 978-80-210-4302-2.
- POLČÁK (2012)** POLČÁK, Radim. *Internet a proměny práva*. Praha: Auditorium, 2012. 388 s. ISBN 978-8087-28422-3.
- POST** POST, David, G. Against „Against Cyberanarchy“ [on-line]. *Berkeley Technology Law Journal*. 1998, Vol. 17, No. 1, s. 1 – 23 [citováno 11. 1. 2013]. Dostupné z: <http://www.law.berkeley.edu/journals/btlj/articles/vol17/Post.stripped.pdf>.

- POTOČNÝ, ONDŘEJ** POTOČNÝ, Miroslav; ONDŘEJ, Jan. *Mezinárodní právo veřejné: Zvláštní část*. 6. doplněné a rozšířené vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. 533 s. ISBN 978-80-7400-398-1.
- PUNCH** PUNCH, Keith. Úspěšný návrh výzkumu. 1. vydání. Praha: Portál, 2008. 230 s. ISBN 978-807367-468-7.
- RÁTAI** RÁTAI, Balász. Understanding Lessig: Implications for European Union Cyberspace Policy [on-line]. *International Review of Law, Computers & Technology*. 2005, Vol. 19, No. 3, s. 277 – 286 [citováno 11. 7. 2012]. Dostupné z: <http://www.tandfon-line.com/doi/abs/10.1080/13600860500348226>.
- REED** REED, Chris. *Making Laws for Cyberspace*. Oxford: Oxford University Press, 2012. 249 s. ISBN 978-0-19-965760-5.
- RICE, GLADSTONE** RICE, Denis, T; GLADSTONE, Julia. An assessment of the Effects Test in Determining Personal Jurisdiction in Cyberspace [on-line]. *The Business Lawyer*. 2003, Vol. 58, No. 2, s. 601 – 654 [citováno 3. 1. 2013]. Dostupné z: www.jstor.org.
- ROZEHNALOVÁ, TÝČ** ROZEHNALOVÁ, Naděžda; TÝČ, Vladimír. *Evropský justiční prostor (v civilních otázkách)*. 1. vydání. Brno : Masarykova univerzita, 2005. 401 s. ISBN 80-210-3054-2.
- ROZEHNALOVÁ (1999)** ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Mezinárodní právo obchodní. II díl. Řešení sporů: Alternativní způsoby řešení sporů, mezinárodní obchodní arbitráž, některé otázky řízení před soudy*. 2. vydání. Brno : Masarykova univerzita, 1999. 181 s. ISBN 802-102-0-415.
- ROZEHNALOVÁ (2008)** ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 2. vydání. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008. 388 s. ISBN 978-80-7357-324-9.

- ROZEHNALOVÁ (2010)** ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Právo mezinárodního obchodu*. 3. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2010. 552 s. ISBN 978-80-7357-562-5.
- ROZEHNALOVÁ (2012)** ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Závazky ze smluv a jejich právní režim (se zvláštním zřetelem na evropskou právní úpravu)*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2012. 272 s. ISBN 978-80-210-5240-6.
- ROZEHNALOVÁ et al.** ROZEHNALOVÁ, Naděžda; MYŠÁKOVÁ, Petra; KALIŠ, Roman. *Judikatura Evropského soudního dvora v oblasti evropského justičního prostoru ve věcech civilních. Část II. Právní forum*. 2007, roč. 4, č. 3, s. 73 – 81. ISSN 1214-7966.
- ROZEHNALOVÁ et. al. (2013)** ROZEHNALOVÁ, Naděžda; VALDHANS, Jiří; DRLIČKOVÁ, Klára; KYSELOVSKÁ, Tereza. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie (Nařízení Řím I, Nařízení Řím II, Nařízení Brusel I)*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. 448 s. ISBN 978-80-7478-016-5.
- RYNGAERT** RYNGAERT, Cedric. *Jurisdiction in International Law*. New York: Oxford University Press, 2008. S. 241. ISBN 978-0-19-954471-4.
- SEHNÁLEK** SEHNÁLEK, David. *Mezinárodněprávní aspekty regulace e-commerce* [on-line]. 2006 [citováno 12. 9. 2012]. Dizertační práce. Masarykova univerzita. Právnická fakulta. Dostupné z: https://is.muni.cz/auth/th/13665/pravf_d/.
- SCHMITZ** SCHMITZ, Sandra. From Where are they Casting Stones? – Determining Jurisdiction in On-line Defamation Claims. *Masaryk University Journal of Law and Technology*. 2012, roč. 6, č. 1, s. 159–176. ISSN 1802-5951.
- SCHULZ (A)** SCHULZ, Andrea. *Legal Aspects of an E-Commerce Transactions. International Conference in The Hague, 26 and 27 October 2004*. Sellier: European Law Publishers, 2004. 361 s. ISBN 978-3-935808-71-2.

- SCHULTZ** SCHULTZ, Thomas. Carving up the Internet: Jurisdiction, Legal Orders, and the Private/Public International Law Interface [on-line]. *The European Journal of International Law*. 2008, Vol. 19, No. 4, s. 799 – 839 [citováno 15. 9. 2012]. Dostupné z: <http://www.oxfordjournals.org/subject/law/>.
- SMEJKAL et al.** SMEJKAL, Vladimír, a kol. *Právo informačních a telekomunikačních systémů*. 2. aktualizované a rozšířené vydání. Praha: C. H. Beck, 2004. 770 s. ISBN 807-1797-650.
- SMITH** SMITH, Bradford, L. The Third Industrial Revolution: Law and Policy for the Internet. In: *Recueil des Cours*. Académie de Droit International, 2000, Vol. 282. Netherlands: Martinus Nijhoff Publishers, 2000. S. 229-464. ISBN 978-9041114-891.
- STAVINHOVÁ, HLAVSA** STAVINHOVÁ, Jaruška; HLAVSA, Petr. *Civilní proces a organizace soudnictví*. 1. vydání. Brno: Doplněk, 2003. 660 s. ISBN 80-7239-155-0.
- STORY** STORY, Joseph. *Commentaries on the Conflict of Laws, Foreign and Domestic, in regard to Contracts, Rights, and Remedies, and Especially in regard to Marriages, Divorces, Wills, Successions, and Judgments*. Boston: Hillard, Gray and Company, 1834. 557 s. Publikace v elektronické podobě, staženo z databáze www.heinon-line.org dne 10. 10. 2008.
- SVANTESSON (2006)** SVANTESSON, Dan Jerker B. The not so ‚borderless‘ internet: Does it still give rise to private international law issues? [on-line] *Bond University Law Papers*. Faculty of Law, 2006 [citováno 12. 1. 2013]. Dostupné z: http://epublications.bond.edu.au/cgi/viewcontent.cgi?article=1095&context=law_pubs.

- SVANTESSON (2007)** SVANTESSON, Dan Jerker B. „Imagine there’s no countries...“ – Geo-identification, the law and the not so borderless Internet [on-line]. *Bond University Law Papers*. Faculty of Law, 2007 [citováno 12. 1. 2013]. Dostupné z: http://epublications.bond.edu.au/cgi/viewcontent.cgi?article=1131&context=law_pubs.
- SVANTESSON (2008)** SVANTESSON, Dan Jerker B. How Does the Accuracy of Geo-location Technologies Affect the Law? [on-line]. *Masaryk University Journal of Law and Technology*, 2008, Vol. 2, Issue 1, s. 11 – 21 [citováno 11. 1. 2013]. Dostupné z: http://mujlt.law.muni.cz/storage/1234798550_sb_02_svantesson.pdf.
- SVANTESSON (2009)** SVANTESSON, Dan Jerker B. The Choice of Courts Convention: How Will It Work in Relation to the Internet and E-commerce?. *Journal of Private International Law*. 2009, Vol. 5, No. 3, s. 517–535. ISSN 1744-1048.
- SVANTESSON (2010)** SVANTESSON, Dan Jerker B. A Legal Method for Solving Issues of Internet Regulation; applied to the Regulation of Cross-Border Privacy Issues. *EUI Working Papers, Department of Law*. 2010. Law 2010/8, s. 1 – 57. ISSN 1725-6739.
- SVANTESSON (2012)** SVANTESSON, Dan Jerker B. Celebrating 20 Years of WWW – a Reflection on the Concept of Jurisdiction. *Masaryk University Journal of Law and Technology*. 2012, roč. 6, č. 1, s. 177–190. ISSN 1802-5951.
- SVANTESSON (2012)a** SVANTESSON, Dan Jerker B. *Private International Law and the Internet*. Second Edition. The Netherlands: Kluwer Law International, 2012. 557 s. ISBN 978-90-411-3416-5.
- SVANTESSON (2013)** SVANTESSON, Dan Jerker B. *Extraterritoriality in Data Privacy Law*. Copenhagen: Ex Tuto Publishings, 2013. 240 s. ISBN 978-87-92598-26-4.

SVANTESSON, GREENSTEIN

SVANTESSON, Dan Jerker B., GREENSTEIN, Stanley (ed.). *Internationalisation of Law in the Digital Information Society: Nordic Yearbook of Law and Informatics 2010-2012*. First Edition. Gylling: Narayana Press, Denmark, 2013. ISBN 978-87-92598-22-6.

SYMEONIDES

SYMEONIDES, Symeon, C. *Codification and Flexibility in Private International Law* [on-line]. 45 s. [citováno 12. 1. 2013]. Dostupné z: www.heinon-line.org.

SWIRE

SWIRE, Peter, P. *Elephants and Mice Revisited: Law and Choice of Law on the Internet* [on-line]. *University of Pennsylvania Law Review*. 2004 – 2005, Vol 153, No. 1975, s. 1975 – 2001 [citováno 4. 2. 2013]. Dostupné z: www.heinon-line.org.

WANG (2008)

WANG, Faye, Fangfei. *Obstacles and Solutions to Internet Jurisdiction. A Comparative Analysis of the EU and US laws* [on-line]. *Journal of International Commercial Law and Technology*, 2008, Vol. 3, Issue 4 [citováno 28. 11. 2012]. Dostupné z: www.heinon-line.org.

WANG (2010)

WANG, Faye, Fangfei. *Internet Jurisdiction and Choice of Law. Legal Practices in the EU, US and China*. Cambridge: Cambridge University Press, 2010. s. 261. ISBN 978-0-521-19933-9.

WANG (2011)

WANG, Faye, Fangfei. *Law of Electronic Commercial Transactions: Contemporary Issues in the EU, US and China*. London: Routledge, 2011. S. 270. ISBN 978-0-415-55745-0.

6.2 Soudní rozhodnutí

6.2.1 Soudní dvůr Evropské unie

Zkrácený název	Celý název
<i>14/76 De Bloos</i>	Rozsudek Soudního dvora ze dne 6. října 1976, A. de Bloos, SPRL vs. Société en commandite par actions Bouyer, věc 14/76. In: <i>EUR-lex</i> [právní informační systém]. Úřad publikace Evropské unie [citováno 29. 12. 2012]. Dostupné z: http://eur-lex.europa.eu/ .
<i>12/76 Tessili</i>	Rozsudek Soudního dvora ze dne 6. října 1976, Industrie Tessili Italiana Como vs. Dunlop AG, věc 12/76. In: <i>EUR-lex</i> [právní informační systém]. Úřad publikace Evropské unie [citováno 31. 12. 2012]. Dostupné z: http://eur-lex.europa.eu/ .
<i>24/76 Estasis Salotti</i>	Rozsudek Soudního dvora ze dne 14. prosince 1976, Estasis Salotti di Colzani Aimo e Gianmario Colzani s.n.c. vs. Rüwa Polstereimaschinen GmbH, věc 24/76. In: <i>EUR-lex</i> [právní informační systém]. Úřad publikace Evropské unie [citováno 31. 12. 2012]. Dostupné z: http://eur-lex.europa.eu/ .
<i>33/78 Somafer</i>	Rozsudek Soudního dvora ze dne 22. listopadu 1978, Somafer SA vs. Saar-Ferngas AG, věc 33/78. In: <i>EUR-lex</i> [právní informační systém]. Úřad publikace Evropské unie [citováno 20. 12. 2012]. Dostupné z: http://eur-lex.europa.eu/ .
<i>139/80 Blanckaert</i>	Rozsudek Soudního dvora (třetího senátu) ze dne 18. března 1981, Blanckaert&Willems PVBA vs. Luise Trost, věc 139/80. In: <i>EUR-lex</i> [právní informační systém]. Úřad publikace Evropské unie [citováno 31. 12. 2012]. Dostupné z: http://eur-lex.europa.eu/ .

- 38/81 Effer* Rozsudek Soudního dvora (prvního senátu) ze dne 4. března 1982, Effer SpA vs. Hans-Joachim Kantner, věc 38/81. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad publikace Evropské unie [citováno 28. 12. 2012]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>.
- 34/82 Peters* Rozsudek Soudního dvora ze dne 22. března 1983, Martin Peters Bauunternehmung GmbH vs. Zuid Nederlandse Aannemers Vereniging, věc 34/82. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad publikace Evropské unie [citováno 28. 12. 2012]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>.
- C-129/83 Zelger* Rozsudek Soudního dvora (čtvrtého senátu) ze dne 7. června 1984, Siegfried Zelger vs. Sebastian Salinitri, věc 129/83. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad publikace Evropské unie [citováno 28. 12. 2012]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>.
- 71/83 Tilly Russ* Rozsudek Soudního dvora ze dne 19. června 1984, Partenreederei ms. Tilly Russ a Ernest Russ vs. NV Haven- & Vervoerbedrijf Nova a NV Goeminne Hout, věc 71/83. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad publikace Evropské unie [citováno 28. 1. 2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>.
- 218/86 SAR Schotte* Rozsudek Soudního dvora (šestého senátu) ze dne 9. prosince 1987, SAR Schotte GmbH vs. Parfums Rothschild SARL, věc 218/86. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad publikace Evropské unie [citováno 2. 1. 2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>.
- 266/85 Shenavai* Rozsudek Soudního dvora ze dne 15. ledna 1987 Shenavai vs. K. Kreischer, věc 266/85. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad publikace Evropské unie [citováno 28. 12. 2012]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>.

- 9/87 Haviland* Rozsudek Soudního dvora (šestého senátu) ze dne 8. března 1988, SPRL Arcado vs. SA Haviland, věc 9/87. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad publikace Evropské unie [citováno 28. 12. 2012]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>.
- C-26/91 Handte* Rozsudek Soudního dvora ze dne 17. června 1992, Jakob Handte&Co. GmbH vs. Traitements Mécano-chimiques des Surfaces SA, věc C-26/91. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad publikace Evropské unie [citováno 28. 12. 2012]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>.
- C-68/93 Shevill* Rozsudek Soudního dvora ze dne 7. března 1995, Fiona Shevill, Ixora Trading Inc., Chequepoint SARL a Chequepoint International Ltd vs. Presse Alliance SA, věc C-68/93. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad publikace Evropské unie [citováno 28. 1. 2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>.
- C-439/93 Lloyd's* Rozsudek Soudního dvora ze dne 6. dubna 1995, Lloyd's of Shipping vs. Société Campenon Bernard, věc C-439/93. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad publikace Evropské unie [citováno 3. 1. 2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>.
- C-106/95 MSG* Rozsudek Soudního dvora (šestého senátu) ze dne 20. února 1997, Mainschiffahrts Genossenschaft eG (MSG) vs. Les Gravières Rhénanes SARL, věc C-106/95. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad publikace Evropské unie [citováno 31. 12. 2012]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>.
- C-269/95 Benincasa* Rozsudek Soudního dvora (šestého senátu) ze dne 3. července 1997, Francesco Benincasa vs. Dentalkit Srl, věc C-296/95. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad publikace Evropské unie [citováno 31. 12. 2012]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>.

- C-51/97 Réunion Européenne* Rozsudek Soudního dvora (třetího senátu) ze dne 27. října 1998, Réunion Européenne SA vs. Splithoff's Bevrachtingskantoor BV, věc C-51/97. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad publikace Evropské unie [citováno 28. 12. 2012]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>.
- C-420/97 Leathertex* Rozsudek Soudního dvora ze dne 5. října 1999, Leathertex Divisione Sintetici SpA vs. Bodetex BVBA, věc C-420/97. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad publikace Evropské unie [citováno 28. 12. 2012]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>.
- C-387/98 Coreck Maritime* Rozsudek Soudního dvora (pátého senátu) ze dne 9. listopadu 2000, Coreck Maritime GmbH vs. Handelsveem BV a dalším, věc C-387/98. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad publikace Evropské unie [citováno 28. 12. 2012]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>.
- C-256/00 Besix* Rozsudek Soudního dvora ze dne 19. února 2002, Besix SA vs. Wasserreinigun, věc C-256/00. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad publikace Evropské unie [citováno 28. 12. 2012]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>.
- C-334/00 Fonderie* Rozsudek Soudního dvora ze dne 17. září 2002, Fonderie Officine Meccaniche Tacconi SpA vs. Heinrich Wagner Sinto Maschinenfabrik GmbH (HWS), věc C-334/00. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad publikace Evropské unie [citováno 29. 12. 2012]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>.
- C-27/02 Engler* Rozsudek Soudního dvora (druhého senátu) ze dne 20. ledna 2005, Petra Engler vs. Janus Versand GmbH, věc C-27/02. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad publikace Evropské unie [citováno 28. 12. 2012]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>.

- C-281/02 Owusu* Rozsudek Soudního dvora (velkého senátu) ze dne 1. března 2005, Andrew Owusu vs. N. B. Jackson, jednajícím pod obchodní firmou „Villa Holidays Bal-Inn Villas“, a dalším, věc C-281/02. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad publikace Evropské unie [citováno 28. 12. 2012]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>.
- C-386/05 Color Drack* Rozsudek Soudního dvora Evropské unie (čtvrtého senátu) ze dne 3. května 2007, Color Drack GmbH vs. Lexx International Vertriebs GmbH, věc C-386/05. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad publikace Evropské unie [citováno 20. 12. 2012]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>.
- C-533/07 Falco Privatstiftung* Rozsudek Soudního dvora (čtvrtého senátu) ze dne 23. dubna 2009, Falco Privatstiftung a Thomas Rabitsch vs. Gisela Weller-Lindhorst, věc C-533/07. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad publikace Evropské unie [citováno 20. 12. 2012]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>.
- C-204/08 Rehder* Rozsudek Soudního dvora (čtvrtého senátu) ze dne 9. července 2009, Peter Rehder vs. Air Baltic Corporation, věc C-204/08. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad publikace Evropské unie [citováno 20. 12. 2012]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>.
- C-189/08 Zuid-Chemie BV* Rozsudek Soudního dvora (prvního senátu) ze dne 16. července 2009, Zuid-Chemie BV proti Philippo's Mineralenfabriek NV/SA, věc C-189/08. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad publikace Evropské unie [citováno 20. 12. 2012]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>.

- C-381/08 Car Trim* Rozsudek Soudního dvora (čtvrtého senátu) ze dne 25. února 2010 Car Trim GmbH vs. KeySafety Systems Srl, věc C-381/08. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad publikace Evropské unie [citováno 20. 12. 2012]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>.
- C-19/09 Wood Floor* Rozsudek Soudního dvora (třetího senátu) ze dne 11. března 2010, Wood Floor Solutions Andreas Domberger GmbH vs. Silva Trade SA, věc C-19/09. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad publikace Evropské unie [citováno 10. 1. 2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>.
- C-585/08, 144/09 Pammer, Alpenhof* Rozsudek Soudního dvora Evropské unie (velkého senátu) ze dne 7. prosince 2010, Peter Pammer vs. Reederei Karl Schlüter GmbH&Co. KG (C-585/08) a Hotel Alpenhof GesmbH proti Oliver Heller, spojené věci C-585/08 a C-144/09. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad publikace Evropské unie [citováno 10. 1. 2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>.
- C-87/10 Electrosteel* Rozsudek Soudního dvora (třetího senátu) ze dne 9. června 2011, Electrosteel Europe SA vs. Edilcento SpA, věc C-87/10. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad publikace Evropské unie [citováno 10. 1. 2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>.
- C-509/09, C-161/10 eDate* Rozsudek Soudního dvora (velkého senátu) ze dne 25. října 2011, eDate Advertising GmbH vs. X (C-509/09) a Olivier Martinez a Robert Martinez proti MGN Limited (C-161/10), spojené věci C-509/09 a C-161/10. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad publikace Evropské unie [citováno 10. 1. 2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>.

- C-292/10 de Visser* Rozsudek Soudního dvora (prvního senátu) ze dne 15. března 2012, G. vs. Cornelius de Visser, věc C-292/10. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad publikace Evropské unie [citováno 15. 11. 2012]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>.
- C-523/10 Wintersteiger* Rozsudek Soudního dvora (prvního senátu) ze dne 19. dubna 2012, Wintersteiger AG vs. Products 4U Sondermaschinenbau GmbH, věc C-523/10. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad publikace Evropské unie [citováno 10. 1. 2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>.
- C-190/11 Mühlleitner* Rozsudek Soudního dvora (čtvrtého senátu) ze dne 6. září 2012, Daniela Mühlleitner vs. Ahmad Yusufi a Wadat Yusufi, věc C-190/11. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad publikace Evropské unie [citováno 10. 1. 2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>.

6.2.2 Soudní dvůr Evropské unie – předběžné otázky

- C-170/12 Pinckney* Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Cour de cassation (Francie) dne 11. dubna 2012, Peter Pinckney v. KDG médiattech AG, věc C-170/12. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad publikace Evropské unie [citováno 10. 1. 2012]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>.

6.2.3 Další vybraná rozhodnutí průběžně citována v publikaci

- 2002 Gutnick vs. Dow Jones* Order of High Court of Australia ze dne 10. prosince 2002 ve věci Dow Jones & Company vs. Gutnick [on-line]. HCA 56, 2002 [citováno 14. 1. 2013]. Dostupné z: http://www.kentlaw.edu/perritt/courses/civpro/Dow%20Jones%20&%20Company%20Inc_%20v%20Gutnick%20%5B2002%5D%20HCA%2056%20%2810%20December%202002%29.htm.

LICRA vs. Yahoo!

Ligue Contre Le Racisme et L'Antisemitisme a L'Union Des Etudiants Juifs De Franc (LICRA) proti Yahoo!⁷⁴⁴

6.3 Právní předpisy

Bruselská úmluva

Úmluva ze dne 27. září 1968 o soudní příslušnosti a o výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, ve znění Úmluvy ze dne 9. října 1978 o přistoupení Dánského království, Irska a Spojeného království Velké Británie a Severního Irsku, Úmluvy ze dne 25. října 1982 o přistoupení Řecké republiky a Úmluvy ze dne 26. května 1989 o přistoupení Španělského království a Portugalské republiky. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad publikace Evropské unie [citováno 1. 1. 2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>.

Nařízení Brusel I

Nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad publikace Evropské unie [citováno 1. 9. 2012]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>.

Nařízení Brusel Ibis

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad publikace Evropské unie [citováno 1. 9. 2012]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>.

Nařízení Řím I

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 ze dne 17. června 2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad publikace Evropské unie [citováno 1. 1. 2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>.

⁷⁴⁴ V publikaci jsme neměli k dispozici plný text tohoto rozhodnutí. Části rozhodnutí a jeho text však byly podrobně citovány v řadě zdrojů, které byly v publikaci použity. K tomu srov. například BELLIA et. al. op. cit., s. 152 – 159.

- Nařízení Řím II** Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 864/2007 ze dne 11. července 2007 o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad publikace Evropské unie [citováno 1. 1. 2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>.
- Newyorská úmluva** Vyhláška ministra zahraničních věcí ze dne 6. listopadu 1959, č. 74/1959 Sb., o Úmluvě o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [citováno 1. 9. 2012].
- Římská úmluva** Úmluva o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy, otevřená k podpisu v Římě dne 19. června 1980. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad publikace Evropské unie [citováno 1. 1. 2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>.
- SFEU** Smlouva fungování Evropské unie, konsolidované znění. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad publikace Evropské unie [citováno 1. 1. 2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>.
- Směrnice o elektronickém obchodu** Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/31/ES ze dne 8. června 2000 o některých právních aspektech služeb informační společnosti, zejména elektronického obchodu, na vnitřním trhu. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad publikace Evropské unie [citováno 1. 9. 2012]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>.
- Vídeňská úmluva** Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí 160/1991 Sb., o Úmluvě OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [citováno 1. 9. 2012].

ZMPSaP Zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer [citováno 1. 9. 2012].

6.4 Další (elektronické) zdroje

ABA Report American Bar Association. Achieving Legal and Business Order in Cyberspace: A Report on Global Jurisdiction Issues Created by the Internet [on-line]. *The Business Lawyer*. 2000, Vol. 55, No. 4, s. 1801 – 1946 [citováno 12. 1. 2013]. Dostupné z: www.jstor.org.

Bílá kniha o elektronickém obchodu

Bílá kniha o elektronickém obchodu [on-line]. Česká republika, 2003 [citováno 31. 12. 2012]. Dostupné z: <http://www.komora.cz/Files/Soubory/Bila-kniha-cj.pdf>.

European Initiative in Electronic Commerce

A European Initiative in Electronic Commerce [on-line]. Communication to the European Parliament, the Council, the Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, 15/04/97, COM(97) 157 [citováno 1. 2. 2013]. Dostupné z: <ftp://ftp.cordis.europa.eu/pub/esprit/docs/ecomcom.pdf>.

Haagská úmluva o pravomoci *Preliminary Draft Convention on Jurisdiction and Foreign Judgments in Civil and Commercial Matters adopted by the Special Commission and Report by Peter Nygh and Fausto Pocar* [on-line]. Hague Conference on Private International Law, Prel. Doc. No 11, 2000 [citováno 20. 1. 2013]. Dostupné z: <http://www.hcch.net/upload/wop/jdgmpd11.pdf>.

Haagská úmluva o dohodách o volbě soudu

Convention on Choice of Court Agreements [on-line]. 30 June 2005 [citováno 30. 1. 2013]. Dostupné z <http://www.hcch.net/upload/conventions/txt37en.pdf>.

Jenardova zpráva

JENARD, Peter. Report on the Convention on Jurisdiction and the Enforcement of Judgements in Civil and Commercial Matters (signed in Brussels, 27 September 1968) [on-line]. *Official Journal of the European Communities*, No C 59/8 [citováno 27. 7. 2012]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:1979:059:FULL:EN:PDF>.

Law of the Application of Law for Foreign-Related Civil Relations of the PRC

Law of the Application of Law for Foreign-Related Civil Relations of the People's Republic Of China [on-line]. Adopted at the 147th session of the Standing Committee of the 11th National People's Congress on October 28, 2010 [citováno 18. 1. 2013]. Dostupné z: <http://asadip.files.wordpress.com/2010/11/law-of-the-application-of-law-for-foreign-of-china-2010.pdf>.

Úmluva OSN o uzavírání smluv prostředky elektronické komunikace

United Nations Convention on the Use of Electronic Communications in International Contracts [on-line]. UNCITRAL, 2005 [citováno 30. 12. 2012]. Dostupné z: http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/electcom/06-57452_Ebook.pdf.

Vzorový zákon UNCITRAL o elektronickém obchodu

UNCITRAL Model Law on Electronic Commerce 1996 with Guide to Enactment with additional article 5 bis as adopted in 1998 [on-line]. UNCITRAL, 1996 [citováno 30. 12. 2012]. Dostupné z: http://www.uncitral.org/uncitral/uncitral_texts/electronic_commerce/1996Model.html.

Vědecká redakce MU

prof. PhDr. Ladislav Rabušic, CSc.; Ing. Radmila Droběnová, Ph.D.
Mgr. Michaela Hanousková; doc. Mgr. Jana Horáková, Ph.D.
doc. JUDr. Josef Kotásek, Ph.D.; Mgr. et Mgr. Oldřich Krpec, Ph.D.
prof. PhDr. Petr Macek, CSc.; PhDr. Alena Mizerová
doc. Ing. Petr Pirožek, Ph.D.; doc. RNDr. Lubomír Popelínský, Ph.D.
Mgr. David Povolný; Mgr. Kateřina Sedláčková, Ph.D.
prof. RNDr. David Trunec, CSc.; prof. MUDr. Anna Vašků, CSc.
prof. PhDr. Marie Vítková, CSc.; Mgr. Iva Zlatušková
doc. Mgr. Martin Zvonař, Ph.D.

VYBRANÉ OTÁZKY VLIVU ELEKTRONIZACE NA EVROPSKÉ MEZINÁRODNÍ PRÁVO SOUKROMÉ A PROCESNÍ

JUDr. Tereza Kyselovská, Ph.D.

Vydala Masarykova univerzita roku 2014

Spisy Právnické fakulty MU č. 487 (řada teoretická, Edice Scientia)

Ediční rada: J. Kotásek (předseda), J. Bejček, V. Kratochvíl,

N. Rozehnalová, P. Mrkývka, J. Hurdík, R. Polčák, J. Šabata

Tisk: Point CZ, s.r.o., Milady Horákové 890/20, 602 00 Brno

1. vydání, 2014

ISBN 978-80-210-7424-8

